

1765

Stalwa

ad 728280

A' MAGYAR

JÁTEK-SZÍN.

ELSŐ ESZTENDŐ

MÁSODIK KÖTET

PESTEN.

Nyomtatt. TRATTNER MÁTYÁS

betűvel.

17-

93.

A' MAGYAR

JÁTÉK - SZÍN

TÖRTÉNETEINEK

FOLYTATÁSA.

PESTEN 1793.

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
Államgondozási Központ

ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR
Hővelékaapító
1950. évi 12638 2

III. RÉSZ.

HARMADIK, AZ AZ 1792
ESZTENDŐ.

LÁTTUK mire ment legyen a' Magyar Játzó Társaság az első, és második esztendőben, és bátor némelly tsonkulások esték-is e' munkának második részében (*) de tsak ugyan még a' Pápa szemen látó olvasók - is könnyen észre vehették a' botnak tsonmóját. Most már az 1792 esztendőnek lássuk szüleményét.

Meg-lön, a' mint fellyebb említém a' Játékra való engedelem. Tsak hamar tehát a' Játék-fzínről aggóda Kelemen László. Meg-kéré Raifchel nevezetü Budai Polgárt, úgy mint a' híd végén lévő nyári Játék-fzínnek birtokofsát, engedné az épületet, bizonyos alkú mellett, a' Társaságnak. Bé-tellyefedett kívánsága; mert 200 forint füzetés

---

(*) A' Budai Cenfor eret vágott rajta.

mellett meg-efett az alkú. (a) Melly így lévén, el-járá azután a' Magyar Uraságokat, és tudokra adván a' Tárfaság állapotját költségbéli fegedelemért efedezett, a' Játék-fzín-

---

(a) An heut zu Ende gefetzten Dato ist zwischen dem Herrn Kaspar Raifchel, bürgerlichen Zimmermeister in Ofen, als Bestand-Geber, an einem: und dem Herrn Ladislao v. Kelemen als der Ungarischen Schauspieler Gesellschaft Principal-Glied, und Bestandnehmer anderten Theils, folgender Kontrakt verabredet, und beschloffen worden, als:

1. Übergibt Herr Kaspar Raifchel sein eigenthümliches auf der Ofner Seite, nahe der Donau Schiff-Brücke stehendes, und von Holz aufgeführtes Theater, dem bemeldtem Herrn Ladislaus Kelemen auf ein Jahr, und verbindet sich, darin die Logen, Nobel Partere, und Gallerie gehörig zu richten, wovor Herr Ladislaus Kelemen für das ganze Jahr, und jährlichen Genuß 200 Sage zwey Hundert Rhein. Gulden zu zahlen hat. Das Jahr aber soll vom Tage, wo das Schauspiel gegeben wird, anfangen, und gerechnet seyn.

2. Was die Scenen anbelanget, wird Herr Bestand-geber die nöthigen Holz Materialien beschaffen, wegen der Zubereitung aber, wie auch für die Materialien des Scenariums wird Herr Bestand Nehmer sorgen.

3. Verobligiret sich Herr Ladislaus Kelemen die oben accordirten 200 fl. Sage zwey hundert

hez szükséges eszközöknek meg-fszerzésére, egyfzersmind pedig még 1791 éftendőnek fogytával, az az Szent András havának 9dik napján ezen tselekedetét bé-jelentette a' T. N. Pest Vármegyének, efedezvén, hogy erre néki tovább-is engedelem adattasson, és igyekezete segéltesse. Mellyet a' Vármegyétől

---

Rh. Gulden Jährlich, und zwar Quartalweise richtig abzuführen.

4. Im Fall (welches Gott verhütte) etwan aus Unvorsichtigkeit des Bestand Nehmers, oder der Gesellschaft ein Feuer entstehen sollte, so ist Hr. Bestand Nehmer und die Gesellschaft verpflichtet allen Schaden zu ersetzen. Zu welch Urkund und Bekräftigung dessen, sind zwey gleich lautende Kontrakte errichtet, beiderseitig unterschrieben, mit Insigel befestiget, und jedem contrahirenden Theil davon ein Exemplar eingehändigt worden. So geschehen Ofen den 28. Jäner 1792.

Ladislaus Kelemen. m. p.

der bemeldten Gesellschaft Principal
Glied (L. S.)

Joh. Kasp. Raifchel m. p.

Kaiserlich. Königlich. und Bürgerl.
Zimmer Meister, als Theater-
Innhaber. (L. S.)

meg-nyervén, tovább folytatá a' pénzbéli fe-
gédelennek gyűjtögetését. Látván pedig, hogy
már reménység lehet a' Tárfaságnak talpra
állításához, értekezni kezdett a' fokfelé el-
fzéllett tagokkal. Egybe gyűjté ezeket leve-
lek által, kik-is egyesült akarattal Kelemen
Lázlóval illy kötéft erősítettek-meg.

„ Alól meg-írtak adgyuk tudtára a' ki-
„ nek illik: hogy mivel nemzeti Magyar nyelv-
„ vüнкön adandó Theátrumi Játékoknak mu-
„ tatása végett már tizennégy hónapoktól fogva
„ egy Tárfaságban állottunk, azonban a' költ-
„ ségnek fogyatkozása miatt Pest, és Buda
„ Várofabéli Játzó-fzínekre magunkat bé-nem
„ helyhez-tethettük; arra való nézve, hasz-
„ nosabbnak lenni látván, hogy az alatt-is,
„ méglen a' nevezett két Városoknak Szí-
„ neire fel-léphetünk foghatóságunkat más-
„ utt mutatjuk, kötelezzük magunkat: Ha
„ Kelemen Lázló Úr, ki-is ezen Tárfaság
„ mellett eleitől fogva mostanig serényen
„ fáradozott, és további fáratságait-is aján-
„ lya; mi nekünk akár hol az Országban Ját-
„ szó-fzínt, és annyira való pénzbéli fegedel-
„ met, vagy egyéb módot talál, hogy még-
„ len Tárfaságunk jobb állapotra juthat, vagy
„ is: a' nevezett Városokban állandóúl ma-
„ radhat, a' szükséges költségeken kívül meg-

„ maradandó Jövedelemhez Jussunkat tart-
 „ ván, Személyly fzerént, hólnaponként leg-
 „ alább tiz forintyával számiálándó szükséges
 „ élelmünkre fizettendő költséget meg-fizerez;
 „ mi ő kegyelmével a' Tárfaságot, eggyező
 „ Igyekezettel fenn-tartani magunkat hozzája
 „ társúl kaptsolni mindennémü Játfzo - szín
 „ Rend-tartáfoknak eleget tenni, az elöl for-
 „ duló személy - vifeletekre alkalmatoflakká
 „ tenni, és ugyan a' nevezett többet fáradozó
 „ Tagunk Kelemen Lázsló Úrnak vezérléfének,
 „ 's Igazgatáfinak engedelmeskedni kívánnunk,
 „ és el-fem-is múlattjuk. Mellynek nagyobb
 „ hitelére, és állandóságára adgyuk ezen fa-
 „ ját kezünknek, 's neveinknek alá írásával,
 „ és tulajdon petséteinknek jegyzésével meg-
 „ erősített levelünket. Költ Pesten Sz. An-
 „ drás Havának 5-dik napján 1791-dik Éfz-
 „ tendőben.

Pefthy Lázsló m. p. (L. S.)

Rózsa Márton m. p. (L. S.)

Papp Gábor m. p. (L. S.)

Sehi Ferentz m. p. (L. S.)

Szép Ignátz m. p. (L. S.)

Horváth János m. p. (L. S.)

A' Férjfiakat követték a' Fehér szemé-
 lyek, kik ugyan azon kötési kezek alá írásá-
 val meg-erősítették.

Illy módon meg-egyegezvén a' Tagok Kelemen Lázslóval, minekutánna már a' Tárfaság Tagjai naponként gyarapodnának, hozzá kezdett a' Játék-színnek el-készíttéséhez. Pufzta vala az egész épület, és ha belőlről tekinted tsűrhez inkább, sem mint Játék-színhez hasonló. Mester emberek tehát valának szükségesek, kik az egész építményt helyre állítsák. Elsőben-is a' kép-íróval az egész álló szükséges kárpitoknak festéséért meg-alkutt 300 forintokban.

Ezen Kárpitoknak pedig fel-szegezéséért, 's helyre-állításáért meg-egyezett a' Mester emberrel 48 forintban. Egy szóval a' Játék-színnek egész rendbe-szedését minden igyekezettel sürgette.

E' képpen a' midőn egy felől a' Játék-szín munkája nagy szorgalommal foly vala, más felől a' költségek meg-szerzésében fáradozának. Hogy egyebbekről ne szóllyunk, Böjt elő havának harmadikán eme' kérő levél adata-bé Országunk Primássának ő Eminentziájának.

Felséges Hertzeg!

Kegyetl Pártfogóink!

„Annyira törhettük arányunknak el-éré-
tére az útat; hogy Gróf Unverthel lett meg-

„ egyezésünk után, azon nyári deszka Theá-
 „ tromot, melly a' Hidnak Budai részén fen-
 „ áll, 200 forintokban meg árendáltuk. De
 „ mivel azon Játzó-fzínen semminémű Sce-
 „ nárium nintsen, kéntelenítettünk mindene-
 „ ket magunk tsináltatni, a' mint-is némelly
 „ darabok már kézzen vagynak. Kerül a' Sce-
 „ náriumnak fel-állítáfa 800 forintokban, az
 „ elől-forduló Játékokhoz szükséges öltözetek
 „ azonkívül 660 forintokban. Hozzá-is fog-
 „ tunk a' munkához minden részről olly meg-
 „ határozással, hogy a' Tavasz' kezdetével,
 „ úgymint Sz. József napjára a' Játzó-fzínre
 „ ki-állhassunk; mert által-láttjuk Felséges
 „ Hertzeg! hogy, ha tsak utolsó módokhoz
 „ nem nyúlunk, és kezdett útunknak mosta-
 „ nában (mivel most folynak azon arany
 „ idők, mellyek között a' magyar Theátrum
 „ örök állandóságra tétethetik) végére nem
 „ érünk, édes Hazánkban a' magyar Theátro-
 „ mi iskola meg-nem nyilik.

„ Felséges Hertzeg! fok Hazafiak vélünk
 „ együtt bátran reménylik azon régtől óhaj-
 „ tott Tzélnek el - érésére, Hertzegséged-
 „ nek hathatós segítségét; nem - is ok nél-
 „ kül; mert, ha minden más Nemzetben
 „ az ártatlan Nemzeti fzeretet nem kár-
 „ hoztatik, sőt a' használható igyekezet

„ lehető módokkal fel-is segítették, miért nem
 „ bátorkodnánk mi-is Hertzegségednél, kinek
 „ külömben-is édes Honnyunk boldogítása szí-
 „ vén fekszik, és első Jussa vagy on aztat dí-
 „ szíteni, jóra menendő igyekezetünknek elő-
 „ mozdításáért esedezni? annyival-is inkább,
 „ mivel itten maga Hazánk' nyelvéhez jutni
 „ segítették.

„ Tudgyuk mi azt; hogy ezen lépésünk
 „ fzembe tünő. Valóban rendes lépés, Felsé-
 „ ges Hertzeg! mellyen az egész Haza Her-
 „ tzegségednek ereje által hajdani V^{rt}uffaira
 „ vezéreltetni kíván. Jól által láttyák aztat
 „ Honnyaink, hogy, ha ezen Theátromi Os-
 „ kola meg-nyittatik, kevés idő: és a' világ'
 „ térségére el-hat a' magyar nyelvnek hangja.
 „ Nem véttünk tehát, midőn olyan épület-
 „ nek fel-állításában, mellynek építése Feje-
 „ delmeket illet, Hertzegségedhez segedelem-
 „ ért folyamodunk. Nem bátorkodik előre
 „ senki más ennek munkálkodásához nyúl-
 „ ni, mert ki ki tudgya, hogy nem Jussa. Azon-
 „ ban mostanra nézve szíveikben rejtik Hon-
 „ nyaink azon emlékezet' oszlopot, mellyet
 „ annak idejében a' Haza Hertzegségednek,
 „ mint a' két egyes szeretnek zálogát, mun-
 „ kájának béréül Neve' örökösítésére emel-
 „ ni fog.

„ Ezek azok Felséges Hertzeg ! mellyekre
 „ való nézve alázatosan egedezünk : remélvén ,
 „ hogy Hertzegségedtől kegyelmet bátorsá-
 „ gunknak, könyörgésünknek pedig gyümöl-
 „ tsét nyerni nem fogjuk. Kik-is Hertzegsé-
 „ gednek hofzfas, 's boldog uralkodásért élünk ;
 „ és halunk. (b)

Felséges Hertzegségnek

alázatos fő-bojtot szolgái

a' Magyar Játék-fzíni Tárfaság.

(b) A' Kérő levél külére, imigy felele ő Her-
 tzsége: Quamquam hoc objectum ad meam
 sphæram plane non spectet, immo Plani hujus exe-
 cutio & bona, & mala, & ingrata tecum trahere
 possit; cum tamen pro motivo præcipuo habeat lin-
 guæ Patriæ existimationem, & incrementum, & hunc
 in scopum directâ etiam sint conspicuorum Virorum
 desideria, & apud me factæ intermediationes,
 speremque & eorum, & publici providentia aver-
 tenda omnia incongrua, & offensiones; assignabo
 in subsidium hujus Instituti florenos 600 ex Calla
 mea numerandos, quamprimum securitas præstita
 fuerit de non dissipandis, & in alium usum con-
 vertendis pecuniis. Et ideo summam hanc per
 anni decursum per partes extradari faciam post-
 quam stabile fuerit hoc Institutum, & Societas ex
 productionibus approbationem tulerit.

Cardinalis Josephus a Battyán.

Már a' Játék-szín költségére annyit vagy szerzett kelemen László, vagy leg alább reménysége volt a' meg-szerzésre, hogy bátran a' Játék daraboknak próba tételekhez lehetett fogni. Fel-olítottak azért a' Játzó Személyek, és a' Próba tételek el-kezdöttek. Mivel pedig e' Tudományban jártas egy sem vala a' Tagok közül, szükség vala tehát egy olly Férjfiról gondolkodni, ki ezen mesterségre ezen új Társaságot oktathatná. Meg szólitá Kelemen László e' végett Protásevitz Benedek Urat, és hogy (c) a' Játzó Tagoknak tanítását magára válna, meg-kérte. De mivel hogy ez, se igyenes feleletet nem adott, se kedvet nem látzatott mutatni e' dolog' felvállolására, helyébe más fogattatott meg, Protasevitz Urról már nem-is gondolkodván. Történt azomban, hogy midön több napokig folna már a' Játék meséknek próbája, éppen olly napon jelent-meg váratlanúl a' próbára egybe gyült Tagokhoz, mellyben éppen próbát tartának az erre meg fogadott Mesterrel. Itten a' tanításba való avatkozása által meg

---

(c) Protasevitz Benedek egy született Lengyel, ki Ifjuságában el-hagyván szüleit külömbféle Német Játzó Társasághoz atta magát. Most Pest Városának lakólla, és Tokai borokkal kereskedő.

meg-sértetettnek állítván magát az említett tanított Meffer, leg ottan oda hagyta a' Tárfaságot, és ámbár a' meg maradásra kérettetnék a' Tagoktól, fo ha még-is hozzájok többé vízfza nem jött.

Mit vala egyebet tenni! Nem lévén ki a' Játfzó Tagokat a' meféknek elő mutatásában igazgatná, meg szólliták ismét Protásevitzet, valalná fel magára e' kötelefséget. Ki is mire határozta légyen meg magát a' következendökből ki tettízik.

Nem szándékom nékem Protásevitz Úrnak fel tett tzélját fefzegetni, sem pedig tüzelt légyen e' önnön fazeka mellé, a' mint aztat né-melleyek állittyák, nem akarom vitatni. Az bizonyos, hogy a' Tárfasághoz való első jelenése után kevéf napok múlva, meg nyerte ugyan azon Tagoknak hajlandóságát, kik leg inkább ellenzték az ő meg kérését; sőt ugyan ezektől, különöffen vélek több izben tanátskozván, Igazgatónak-is valófztatott (d)

(d) Sokann azt befzéllick, és mint egy közön-séges vélekedés volt már, hogy fel tett tzéállal hintetett a' Tárfaság közébe magva a' meg hafonlásnak, hogy, mivel már ezen időben el-kerülhetetlen volt a' Magyar Játék-fzínnek fel-állittása, legalább, az, a' hozfzas fenn állásra erős, és mélly gyökeret ne verjen. Illy eszközől vélick Protáse-

De nem lehetett ez olly alattomban, hogy Kelemen Lászlótól meg nem fajdítatott volna. Tudni akará tehát a' dolognak mi voltát, és mivel a' Játék-fzin építésére némelly pénznek felvételéért el-akara utazni, el-mente előtt, a' Tagokat egybe hitta, és kérte, hogy minek előtte még több költségeket tenne a' Játék-fzínre, ki ki szándékát nyilatkoztatná ki. Ekkor ismét illy értelmű irásba foglalták szándékokat:

„ Szinte két esztendőig nyomjuk vala
 „ azon ösvényt; hogy édes Magyar Nemze-
 „ tünknek Magyar Játzó Szinet, melly a' ké-
 „ fő maradékra is által meheffen, álithassunk:
 „ még is ennyi fáradságaink után is majd nem
 „ porba dült minden igyekeztünk, 's ezzel
 „ együtt, fok érdeemes Honnyainknak vára-
 „ kozása. Ezen el törülhetetlen gyalázattúl
 „ akarván magával minket, és Nemzetünket
 „ Társaságunknak Tagja Kelemen László Ur
 „ meg menteni; Ki is eleitől fogva, a' Ma-
 „ gyar fzinnek fel-állításában, leg többet fá-

---

vitzet válafztatnak lenni, vagy leg alább, hogy maga magát annak állította. — Ezek úgy legyennek e', nem akarom meg ítélni. Talán inkább némelly Tagoknak nyukhatatlansága okozta a' következendő izgágákat.

„ rad vala, Hazájához vonzó szeretét vezé-
 „ rül, Tárful pedig a' régi, és már a' mun-
 „ kákhoz törődött Álhatatoságot vévén, az
 „ Ellenünk, és Arányunknak ellene magát
 „ szegezö szerentsének meg győzéfere indúlt
 „ olly lépésekkel, hogy tulajdon költségein
 „ a' Theatromhoz meg kívántató eszkö-
 „ zöket, és ruházatokat meg szerezni, és
 „ tsináltatni fogja: Mire nézve: minthogy
 „ fentebb említett Kelemen László Úr egy ál-
 „ landó Tárfaságot velünk együtt formálni is
 „ kíván; ezen Nemes Tarsáság többször ne-
 „ vezett Kelemen László Urat Principális
 „ Tagjának, a' többi Tagjai közül meg egye-
 „ zett akarattal válafztya, és tészti; kinek-is
 „ mi magunkat, és ő vizsfzont nekünk az
 „ alább meg jedzendö, ugy közönségeffen
 „ általunk hozatott, és ennek utánna is ho-
 „ zandó rendtartások, és Törvényes Tzikke-
 „ lek szerént le kötelezzük. Úgy mint:

„ 1. Mivel Kelemen Úr, maga költségein
 „ minden szükséges eszközöket meg szerez ;
 „ azért a' Tarsáság a' Pénz Tárt az ő kegyel-
 „ me gondvifelésére bízza, olyan hozzá té-
 „ ttel: hogy a' Tárfaság tettzése szerént
 „ azon Kassa mellé, egy Ellen vigyázót fog
 „ rendelni, ki is rend szerént az arra tartozó
 „ Jedzö könyvet vinni fogja. És így :

b

„ 2. Mint hogy többször nevezett Kelemen
 „ Úr, a' Kafsára bátorságot kíván, innen a' maga
 „ Kafsájárúl a' Társaság-is bátorságos és bizo-
 „ nyos lenni akar; azért is Kelemen Úr tartozik
 „ minden hólnapnak végével minden Percep-
 „ tumokról, és Erógátomokrúl a' Társaság-
 „ nak e' végett ki rendelendő Tagjai előtt
 „ annak rende szerént számaini. Továbbá;

„ 3. Első Aprilistől kezdvén kinek ki-
 „ nek, a' Tagok közül hetenként Öt Rhénes
 „ forint leszén fizetése. Mire nézve ezen
 „ Aprilis havának végén a' Társaságot fejen-
 „ ként tartozik Kelemen Úr Húsz Rh. forin-
 „ tyával számlálván ki fűzetni. És ez szerént
 „ tovább hat hetet számlálván; Minek után-
 „ na az adandó Játékokban a' hat hetek
 „ (melly Idő alatt a' fehér szeméjlek heten-
 „ ként Hat Rh. forintot, és 15 kraitzárokat
 „ húzni fognak) el-folytak, a' férfiak kiki a'
 „ maga jobb vagy tsekéljebb foghatóságához
 „ képest nagyobb, vagy kisebb fizetési fognak
 „ nyerni; Mindazonáltal az útolsó klaszis húsz
 „ forintnál alább nem leszén. Következés
 „ képpen:

„ 4. Kelemen Uramnak mint Principalis-
 „ Tagnak Aprilisre, és mind addig míg a' hat
 „ hetet a' Játékokban el nem tölttyük, hetenként
 „ tíz forintya légyen; minekutána pedig a'

„ többi Tagoknak fizetése a' foghatósághoz
 „ képest fog meg határoztatni, akkor Kele-
 „ men Úrnak az első Actornak fizetéséhez
 „ képest mérsékelt dupla fizetést, vagy is két
 „ annyi gázsit deferál a' Társaság.

„ 5. Kelemen Uramnak mint Principalis
 „ Tagnak Jussaiba magát fenki ne avassa.

„ 6. Kelemen Úr fogja a' Társaságot
 „ mindig szükséges Tagokkal provideálni;
 „ azokat pedig a' Társaságnak meg egygyezé-
 „ sével a' Társaságba bé iktatni.

„ 7. A' Theatromnak fel állítása eránt,
 „ és a' Játékok körül teendő szükséges rende-
 „ léseihez Kelemen Úrnak ha azok a' Tani-
 „ tónak értelmével egygyezők, a' Tagok mago-
 „ kat szabni kötelesek.

„ 8. A' Társaságnak gyűlés hirdetése min-
 „ dég Kelemen Úrtól függ, az alatt: mind
 „ annyiszor valahányszor a' Társaságot ér-
 „ deklő nagyobb dolgok elő adgyák mago-
 „ kat, köteles lészén gyűlést hirdetni, melyre
 „ a' Tagok köteleztetnek egybe gyűlni.
 „ Azomban.

„ 9. Minden a' Társaságot illető Expe-
 „ ditziók nem más képpen, hanem a' Prin-
 „ cipalis Tagnak, és egy máfik Tagnak sub-
 „ scriptioja alatt történyenek; azok az Ex-
 „ peditziók pedig mindig a' Társaságnak köz

„ értelméből essenek, és rend szerént inpro-
 „ thocoláltaffanak.

„ 10. A' Theátroni körül való hivata-
 „ lokra Kelemen Úr rendeljen tettzése szerént
 „ Személyeket vagy is Statifiákat. Végezet-
 „ re és:

„ 11. Kötelezi magát ezen Nemes Ma-
 „ gyar Játzó szini Tárfaság, hogy Kelemen
 „ Uramnak a' Theátrumra, és a' Tagokra
 „ fordítandó költségeit, holott a' kereset arra
 „ módot ad, meg téríti. Mire nézve köteles
 „ Kelemen László Úr is azon szorgalmatos-
 „ kodni, hogy a' Tárfaság az adósságokból
 „ minél előbb ki fejtödhessen, és Fundust tsi-
 „ nálhasson magának.

„ Valamint tehát mi közönségeffen meg
 „ egygyezett akarattól Tárfaságunknak fel-
 „ állítására, és mindenkori állandóságára néz-
 „ ve ezen Rendtartásokat szabtuk; szintén
 „ olyan végből jóvá is hadgyuk, és azoknak
 „ meg tartására magunkat kötelezzük. Költ
 „ Pesten Szent György Havának 17-dik Nap-
 „ ján 1792-dik Efstendőben.

De ezen kötésnek-is állandósága hasonló
 volt a' Martiusi havakhoz; mert mivel ötöt
 még alá írásokkal a' Tagok meg nem erősí-
 tették, a' hogy Kelemen Lászlót a' Mellier
 Emberek, és a' még szükséges költségek is-

mét el-utazni kényszerítették, némelly pénzek fel-vételére, egy napi vízfza jötte után már más kötés lön vala a' Tagok egy része közt, és Protasevitz Úr közt, mellynek sommája így következik.

„ 1. Protasevitz Úr a' Játzó - színhez minden meg kívántató eszközöket, és öltözeteket meg szerzi maga költségén.

„ 2. A' Férfji tagokat Pünkösd havának első napjától fogva hetenként öt forintal fogja négy Hétig füzetni, az után következő 4 hetekben mindeniket az ő foghatósága szerént.

„ 3. A' Társaság kafsája Protasevitz keze alatt legyen, az ő szabad akarattyára bostátva.

„ 4. Pünkösd havának első napjától fogva számlálván, ha 8 hetek el-teltek, a' Játék-színt minden hozzá tartozandóival a' Társaságnak Protasevitz Úr által fogja adni. Azomban a' Társaságnak mind addig még Protasevitz Úrnak praetensioi a' költségre nézve le nem füzetődik, nem szabad semmi képpen el-ozlani, külömben magát Protasevitz Úr a' szerzett eszközökből ki elégezhesse. 's a' t. (e.) “

(e) A' kötést alá írták: Sehi Ferentz. Rózsa Mártony. Pesthi László. Kiknek példájokat kö-

Ezen kötése az alá írt Tagoknak által adatott Kelemennek-is, a' végett, hogy ő is aztat jóvá hagyná, és neve alá irásával erősítené meg. De ő nem csak nem írta nevét alája sött el-is rontotta azt, és femmivé tette. (f) Itt vala ime, ama még most-is fenn tartó vetélkedéseknek, 's tzi vakodáfoknak ágya meg-vetve, mellyek naponként oly nagy erőt vettek, hogy a' Magyar közönségnek érdeemes Rendgyeit a' Magyar Játék-színtől egézf-

vették: Pap Gábor. Pataki Benedek. Bagoly Antal. Láng János. Szent György Havának 22 napján 1792 esztendőben, oly időben, mellyben az Ország Rendgyeit leg alább-is 8, 9, vagy 10 hetekig Budán az Országos Gyűlésre egybe gyűlekezni bizonyos volt. Az alá írőknek Protasevitz Úr egy egy aranyt ada markokba.

(f) Némelly, az említett kötéssel ellenkező vélemények arra bírták csak ugyan ezen Társaságra ügyellő Nagyokat, hogy aztat fel-bontották. Mondgyák: hogy az ellent állók meg mutatták: melly ártalmas légyen a' Társaságnak a' harmadik fel-tétel, és avval a' negyediket egybe vetvén, hogy a' Társaság valóságos Zsoldosla lett volna Protasevitznek, kinek hatalmába lett volna többet, vagy kevesebbet költeni a' Játék-színre, és így a' mint faját hasznát látná, úgy hatalmába tartatná a' Társaságot, vagy le-mondhatna rólla.

szén el-idegenítették — De ezen izetlen dolgokról tanátsoflabb lészén halgatni.

Illyen belső egyenetlenségben vala a' Társaság éppen olly időben, mellyben Felsőleges Máfodik Leopold Fejedelmünknek halála után a' Magyar Rendek Budára várattatának az Ország Gyűlésre. Nem vala mit tenni. Szükséges vala a' Társaságnak egy ollyas Férjfi, ki a' Játék-szín mesterségében jártas volna. Egybe gyűlvén tehát a' Játzó Tagok T. Nagy Lónyai Lónyai Menyhárd Úrnál imigy egyezének meg (g)

„ Alább írtak fokféle vizontagságok után
 „ a' mellyek a' Magyar Theátrumnak majd
 „ két ezttendőnek el-folyásával öfzve-állását
 „ hátráltatták, most tsak ugyan következen-
 „ döképpen állottunk öfzve; hogy ezen Ha-
 „ zánk dífzére igyekező szándéknak elé-moz-

(g) Protasevitz Urat nem tsak a' Játék-színi Tudományra szükségesnek tette a' mostani környűl állásokban ezen nevendék Társaságnál, de még azon fellűl le is kötötte a' Társaságot úgy, hogy ötöt nem lehetett már ollyannak tekinteni mint a' ki ehez tartozandó nem volna. Tudni illik mihelyest a' fenn említett 7 tagokkal meg-egyezett vala, leg-ottan a' Játék-szín körül dolgozó mester emberekre mint egy 400 forintot kölött sajttyából.

„ dítságára egy részről itten szabad Királyi Pest
 „ Várossában lakozó Polgár Protáfzevitz Jó-
 „ sef Úr; más részről mi, a' kik ezen Kon-
 „ traktusra állottunk: hogy tudni illik

„ 1. Mi meg - esmérvén a' fent említett
 „ Protáfzevitz Úrnak Hazafiúi igyekezetét,
 „ a' ki is, semmi részt nem várván a' Theá-
 „ trális fundusból, tsupán a' Haza boldogsá-
 „ gát eszközölvén, annak tetfzésétől ügyelli
 „ dolgait, olyképpen választottuk ő kegyel-
 „ mét Directorunkká, hogy ő kegyelmének
 „ nyóltz egész hétig a' Theátrumnak minden-
 „ féle el-készítésében, ki-fizetésekben, 's e-
 „ gyébb költségekben tellyes hatalma légyen,
 „ a' mellyre nézve-is nyóltz Heteknek el-fo-
 „ lyásával Protáfzevitz Uram számot adván
 „ a' Tárfaságnak, a' Fundust által-adgya a'
 „ Tárfaságnak. Tovább

„ 2. Kötelezzük alább írtak magunkat,
 „ hogy tökéletes egyességgel abban meg-
 „ maradván, a' mibe a' fizetés iránt meg-
 „ egyeztünk (tudni illik, hogy az első négy
 „ hetekbe, a' 1ma Maji számlálván, minden
 „ Tagnak Hufz (20) Rh. for. a' más 4 Hetekbe
 „ kinek-kinek foglalatofsága fzerént szabódik
 „ a' Direktor Úr által fizetése, de hufz Rh. fo-
 „ rintoknál alább nem lesz). Kötelelességünkben,
 „ és hivatalunkban igaz Hazafiúsággal el-já-

„runk ezen ki - szabott idő alatt. Ugyan
 „azért a' közönséges tzelnek el-érésén hí-
 „ven igyekeztvén, a' mostani Tagok között
 „egygyet se lehet ki - tenni, hanem ha (a'
 „mit nem várunk) a' Publikum szava re-
 „keztené - ki közüllünk. Ő kegyelmének
 „pedig

„3. Tudni illik Protasevitz Direktor Úr-
 „nak olyképpen tökéletes Dispozitioja alatt
 „lesz a' Kassa dolga, hogy Kontrollort vévén
 „magához a' bé-vétel alkalmatosságával, a'
 „nyoltz heteknek el-folyásával számot ad-
 „ván a' Kafsáról, a' Tárfaságnak állandó
 „fundusául maradgyon az, a' mi fenn marad.

„Mellynek nagyobb bizonyosságára, mind
 „a' két részről tulajdon nevünk alá-írásával
 „köteleztük a' fellyebb meg-írt mód fzerént
 „magunkat, és ezen kontraktualis Levelün-
 „ket egymásnak ki-is adtuk. Költ Pesten Sz.
 „György Havának 26-dik napján 1792-dik
 „Eszkendőben.

Coram me Melchiore Lonyai

de Nagy Lonya m. p.

Coram me Joanne Kovách m. p.

Causar. Advocato.

Coram me Paulo Spilenberg de

Hadasfalva m. p. Adv. Caus.

Jos. Bened. Protaszevitz m. p.

Kelemen László m. p.
 Pefthy László m. p.
 Rózsa Márton m. p.
 Sehy Ferentz m. p.
 Papp Gábor m. p.
 Láng János m. p.
 Balog Antal m. p.
 Jakab Mihály m. p.
 Vársányi Ferentz m. p.
 Pataki Benedek m. p.
 Ráth Pál m. p.
 Fülöp István m. p.

E' képpen juta Protázzevitz Úr a' Magyar Játzó Tárfaságnak Igazgatásához. Minémű Játék darabok adattak légyen elő az é nyoltz héti Igazgatása alatt, minémű jövedelme jött légyen bé a' Tárfaságnak, azután fogom meg-írni, ha elébb Kelemen László' ízamadását, úgy a' mint az, az ide való iktatásra által-adattatott, olvasóim eleibe terjesztem. Im' itt következik minden változtatás nélkül.

„Lajstoma azon fegedelemül adott kéz-
 „ pénzeknek, mellyeket Kelemen László rész-
 „ szerént a' Méltóságos Űraságoktól, rész-
 „ szerént Pest Városi Polgár Uraktól, az 1791.
 „ Éíztendőben Sz. András Havának 9. nap-

„ ján, a' Tekéntetes Pesti, Pilis és Solt tör-
 „ vényefen egyesült Vármegyének tartatott
 „ köz-gyűlése alkalmatofságával bé-nyújtott
 „ alázatos kérő-levele szerént 2555. számmal
 „ jegyzett végzésnek ereje mellett, a' Nem-
 „ zeti Játzó - Tárfaságnak fel-fegállítására, 's
 „ a' Játék-színnek akár hol az Országban meg-
 „ szerezhetésére nézve, 1791- Eszt. 22 Oct.
 „ fogva, 1792. Eszt. 20. Juniustig kezeihez
 „ vett, rendszerént következik.

	fl.	xr.
1791. Eszt.		
22. Oct. B. O. L. ő Excel. -	18.	
10. Nov. T. K. L. Úrtól -	1.	
— — T. K. K. Úrtól -	13.	30
15. — M. M. I. Conf. Úrtól -	4.	32
16. — M. B. O. Gener. -	2.	
17. — M. A. I. Conf. Úrtól -	2.	
— — M. Ű. I. ő Excel. -	4.	30
— — M. S. Cons. 's I. Mester Úrtól. - -	13	30
23. — M. P. G. Conf. Úrtól	13	30
25. — M. B. P. 's Fő-Isp. Úrtól	18	
31. Dec. H. B. I. ő Eminentz.	18	
— — M. B. Gener. - -	10	
1792 Eszt.		
11. Jan. M. G. F. Gener. -	27	
14. Febr. M. G. Conf. Úrtól	18	

	fl.	xr.
18. Mart. M. B. P. és T. L. L. M.		
Urakn. Gondoskodásokból	147	40
— — K. I. Úrtól - - -	9	
30 Jun. M. B. P. Conf. Úr Gond.	45	
<i>Pest Városi Polgárok.</i>		
10 Febr. M. A. Úrtól két ízben	50	
13 — E. Úrtól - - -	10	
14 — Tsifz. Úrtól - - -	10	
17 — H. M. Úrtól - - -	6	40
18 Mart. R. X Úrtól - - -	11	

Somma 452 fl. 52 xr.

„Kelemen Lászlónak, a' Játzó Tárfaság
 „dolgainak elő-mozdittása, az ebbéli Tagok-
 „nak egyben-állittása, a' Játék-fzinnek meg-
 „szerzése, 's ékesítése körül tett költségei-
 „ről való szám adása, az 1790. Ezrt. 21. Se-
 „ptembertől, t. i. a' Tárfaságnak első ere-
 „detétől fogva, az 1792. Ezrt. 26. Aprilifig,
 „t. i. Protáfzevitz Benedek Igazgatásaig,
 „mellyet a' Tárfaság e' folyó Ezrt. Sz. János
 „Havának 29. napján rend-szerént meg-vis-
 „gálván, minden leg-kifőbb ellen-vetés nél-
 „kül jónak, 's Igaznak talált, ilyenképpen
 „következik:

fl. xr.

A' közönséges dolgokra, 's némelly Ingó Javaknak meg - szerzésére tett költség egy Sommában -	346 23
A' Játék Daraboknak ára a' Jegyzé- fek szerént egy Sommában -	20 56
A' Játzso Tagoknak szükségekre, bi zonyítáfok szerént - - - -	89 51
Mindenes költségeknék Sommája	457 10
A' fegedeleműj adott Pénzeknek Sommája - - - - -	452 52

Protásevitz Úrnak Igazgatáfa alatt illy
renddel következnek a' játzott darabok, azok-
nak Jövedelmeivel együtt.

A' Ját. napj.	Jövedelem
Pünk. Hav.	fl. xr.
5. A' Találtt Gyermekek - -	255 16
10. Klementina - - -	255 22
14. A' Tettetett Beteg - -	204 16
17. Meg-fizet az öreg harang -	208 23
19. A' Találtt Gyermekek - -	161 27
20. A' Tettetett beteg - -	190 42
26. (Igaz Házi - - -	211 2
28. (* Meg-fizet az öreg harang -	147 41

(*) Pünkösöd havának 20 napján egybe-zaj-
dula a' Tárfaság az Igazgatójával. Az oka ez

A' Ját. napj.	Jövedelem	
	fl.	xr.
31. (Ember Gyűlölés Sz. Iván Hav.)	331	31
2. Klementina	98	3
4. A' Filozofus	345	45
5. Igaz Házi	290	5
6. Felséges uralkodó Ferentz Kirá- lyunk koronázása alkalmasos- ságával a' Játék-fzín ki-bér- elt ablakjai használtak	63	37
8. Ember Gyűlölés	318	58
9. A' Filozofus	102	1
11. A' találtt Gyermekek	134	58
14. Szerelem Gyermekek	136	59
16. Tettetett Beteg	68	1
18. Az arany Peretzek	160	6

vala: Protászevitz Úr a' Játék jövedelmét olykor maga vivé-el magával. Ezt az egygyet értő ta-
gok egy átallyában nem akarák engedni. Szó ve-
télkedésre jött a' dolog. Protászevitz meg-
nehez-
telvén le-mondott a' Tárfaságról Kelemen Lázsló
tehát a' Tagok meg-egygyezésével a' 26. 28. 29.
napi jövedelmet gondvifelése alá vette. Mellyet
azután által-adta Protászevitz Úrnak, a' midőn
el-végeztetett, hogy Protasevitz Úr maga hatal-
mából, ne nyúljon a' Kassához, és Varsányi Fe-
rentz legyen a' Jövedelem sáfárja.

fl. xr.

Akkor ki-telvén Protásevitz
 Úrnak ideje számot adott Igaz-
 gatásáról, addig-is játszattott:

28. Ember Gyűlölés - - - 75 26

Ide járúl még azon Somma-is, mellyet a'
 magyar Rendektől az Ország Gyűlésén egybe-
 lzedének, nem külömben azon 50 aranyok,
 mellyeket Gróf Károlyi József ő Nagysága
 ajándékoza a' Tárfaságnak, öfzveségessen

737 fl. 52 xr.

Ezen Esztendő Sz. János havának 29.
 napja vala Protásevitz Úr szám-adása meg-vis-
 gálására rendelve, az pedig e' képpen követ-
 kezik:

„Komputus, melly 1792. Esztendőben
 „Sz. János Havának 29 napján a' Nemzeti
 „Theátrális Tárfaság, és annak Igazgatója
 „Protásevitz Benedek József Úr között, mi-
 „dön szám-adásait által-adta, és Hivataláról
 „le-tett, tétetett. Úgy mint:

fl. xr.

Májusnak 5. napjától fogva kezdvén

28. Juniufig, téfzen a' Jövedelem
 a' Kassa Könyvnek bizonyosága
 szerént - - - - -

4018 52

	fl.	kr.
Költség a' Diárium fzerént	-	399 ² 2
Marad a' Kassában	-	26 50
Ehez járúl a' M. Úraságoktól adott Segedelem	-	737 52
És így van a' Kassában		764 42
Ezekből le - vonattatnak a' Diárium- ban bé-írt új költségek	-	139 33
Direktor Úr Honorárium	-	270
Öfzveséggel	-	409 33
Melleyek a' Direktor Úrnak effektive ki-fizettetvén Quietantzia fzerént marad a' Kassában	- -	355 9
Ellenben által-adott a' Direktor Úr, fizetetlen maradott Aufztziglikat maga Subscriptiója alatt	-	343 37
Azon kívül vagynak fizetetlen Kon- tók	- - - - -	497 27
Téfzen az Adósság	-	841 4
Minthogy tehát a' meg-fizetetlen adós- ságok tefznek	- - -	841 4
A' kassában vagyon pedig, tsak		355 9
		Meg-teszik,

Meg-tetfzik, ezeken felül-való adós-
 sága, vagy - is a' Passivus Stá-
 tulla a' Tárfaságnak - - 485 5°

(L. S.) Coram me Ladislao
 Kelemen m. p.

(L. S.) Coram me Francisco
 Varsányi m. p.

(L. S.) Coram me Joanne Ko-
 vách m. p. Cauf. Adv.

(L. S.) Jos. Protaszevitz m. p.

Minekutánna Igazgató hivatalát Protáse-
 vitz Benedek Úr le-tette vólna, és nyoltz he-
 tekig való tett fáratságáért 60 aranyokkal a'
 Tárfaság ötet meg-ajándékozta volna (h) egy-

(h) Protasevitz Úr ezen bútsúzó levelet írta a'
 Tárfasághoz. Uraim! Közfönöm néktek mind ed-
 dig vélem el-követett békességes türefteket, és e'
 kevés ideig tartott igazgatásom alatt hozzám vi-
 feltetett engedelmességtetek. Meg vallom, hogy
 fájdalmas szívvel válok-el ettől a' kellemetes Tár-
 faságtól, mellynek mind azon által emlékezete
 mindenkor meg-marad elmémben, ámbár házi
 foglalatosságom kívánnyák magamat egyedül ezek-
 nek fel-áldozni. Azomban egy szabad férjfiú kön-
 nyen fel-válolhattya az e' féle kellemetes fogla-
 latosságot, mellyből töletek ugyan közfönetet,
 a' közönségtől pedig hírt, 's nevet méltán vár-

nehány napokig Igazgató nélkül volt a' Játzó Tárfaság. Addig-is még egy valaki az Igazgató hivatalt fel-válolná azon 355 forintot, és 9 xr. által-adá a' Tárfaság Kelemen Lászlónak, hogy arra gondot vifelne. Sőt magára maradván a' Játzó Tárfaság még egy két Játékot-is adott elő. Egyfzersmind pedig gyakori együtt való Tanátskozáfa után abban egyezének-meg mindnyájan, hogy Méltóságos Gróf Rádai Pált, ő Nagyságát az Igazgatásért meg-kérnék. Kinek-is, minekutánna e' hivatalt fel-válolta volna, a' Tagok minden engedelmességre, és rendtartásra magokat írás által le kötelezték Sz. Jakab havának 9. napján ugyan ezen 1792. elztendőben.

Igazgatója lévén a' Tárfaságnak, Kelemen László által-adá a' Grófnak azon jöve-

hat. Felejtsétek-el Uraim ama' Republikánust, és válaflzfatok magatoknak egy magánoflan prakodót, a' ki talám a' magá használáért-is önként fogja nevelni rézfze hajláftokat. Én nem tehetek róla, hogy az én hazám engemet szabadon gondolkodni, és szóllani tanított, és úgy nevelt, hogy minden külső tekintetet meg-vetvén, egyedül faját érzékenységeimben találjam-fel nyugodalmamat. Ezen vélekedésem mellett vagyok, és maradok el-változhatatlan jó akarótok.

delmeket, melyeket a' Tárfaság, Igazgató nélkül lévén, bé-vett, tudni illik:

	fl.	xr.
A' Komputus után meg-maradott		
Somma - - - -	355	9
Első Juliusban elő-adatott Játék-		
ból - - - -	47	5 ¹
Kardinalis Hertzeg Bottyáni, Orszá-		
gunk Primássának adakozása (i)	600	
Juliusnak 8-dik napján elő-adott		
Játékból - - - -	84	58
F. K. Hertzeg Nádor Ispányunk		
adakozása - - - -	225	
1312 58		

Ezen Sommából ki-fizetett Dokumento-
mok fzerént Kelemen László 812 fl. 42 xr.
következésképpen által-adott az új Igazgató
Úrnak 500 16 xr.

(i) Már fellyebb volt arról említés, hogy ő
Hertzsége 600 forintokat ígért volt légyen a'
Játszó Tárfaságnak. E' végett Sz. Jakab havá-
nak harmadikán kérő levelet ada-bé a' Tárfaság
ő Eminentziájának, melyre-is az említett Somma
le-tételett a' Tárfaságnak.

Méltóságos Gróf Rádai Pálnak Igazgatója alatt elő-került emlékezetesebb történeteknek rövid Sommája imígy következik.

I.

A' Fel-tételeknek, mellyeket a' Társaságnak írásban által-adott ő Nagysága, rövid Sommája.

Nemes Nemzeti Játzó Társaság!

Érzékenyen fogadtam szíves igyekezetemhez való bizodalomból származott ajánlást a' Nemes Társaságnak, melly által magát Igazgatásom alá botsítani szándékozik. Mindenkor szívesettem a' Theátrumhoz, de különösen a' Magyar Játék-szinekek fel-állítására törekedő régi kívánságom tsak az oka, hogy Házi, 's különös foglalatosságaimnak hátramaradásával is a' Hazának áldozzak, és minden mellékes tekintet nélkül ezen ajánlást a' Nemes Társaságnak el-fogadgyam.

Mindenbizonyal, mind a' jó rendnek fenntartására, mind az egygyességnek meg-őrzésére szükséges az, hogy azon fel-tételeket, mellyeket a' Társaság tőlem kért, én elejbe tegyem, a' mellyek alatt akarom egyedül annak Igazgatását fel-válolni 's a' t.

Az egész értelmé ezen hosszabb írásban foglalt fel-tételeknek ide tzelez:

a). A' Játékok. b) A' Jövedelemnek igazgatáfa. c) A' mi a' Játékok körül előfordúl.

A' Játékokra nézve kívánta ő Nagysága hogy: Tellyes hatalma legyen: a' Játékok választásában, a' személyek ki-olításában (mellyet ki ki tartozzék el-venni) a' Próbáknak annyiszori tartásában, mennyiszor jónak fogja állítani. És mivel őtet Házi foglalatossági olykor Pefiről el-távoztattyák, a' helyébe rendelő Igazgatónak olyan engedelmet kíván a' Tárfaságtól, millyennel magának tartoznak.

A' Jövedelemre nézve alkalmaztasson a' Kaszszának egy vafas láda, mellynek két kulcson záró lakattya légyen. Ezen láda sem az Igazgató Úrnál, sem a' Tárfaságnak némelley Tagjánál ne légyen, hanem némelley hiteles helyen, a' Tárfasághoz nem tartozandó személynél. Legyen a' Kaszszának egy sáfárja, úgy, hogy sem ez, az Igazgató, sem az Igazgató, annak híre, és tutta nélkül a' Pénzhez ne férhessen; azért az egyik kulcs a' sáfárnál, másík legyen az Igazgatónál. Minden Játék adáskor két személyek legyenek a' pénz befizetésnél, mellyet ők a' sáfár jelenlétében olvassanak-meg, és a' ládába zárjanak bé. Ha mi költségre pénz szükséges, másók jelenlétekben nyitasson-meg a' láda, és tsak annyi pénz ve-

tetteffen a' ládából ki, mennyire vagy on assignatio az Igazgató Úrtól. 's a' t.

A' Játék körül elő-fordulókra nézve is kijelentette az Igazgató ő Nagysága némelly szándékait. De mivel a' Tárfaságot első fel-állításánál költsön adott pénzzel segítette a' Gróf, meg-kívánta, hogy lassan lassan az-tat a' Tárfaság le-füzesse, (k) Mind ezekre le-kötelezte magát a' Tárfaság, és mind egy egy Tag a' kötött keze-irásával meg-erősítette.

II.

A' Játék-színnek Alkotványa.

Gróf Rádai Igazgatónak választatván, csak hamar által-látta, hogy a' Tárfaságnak egy Alkotványra (Constitutio) szüksége legyen, mellyben kinek kinek kötelessége, rendtartása, egy szóval mindenek, mellyek egy ilyes Tárfasághoz szükségesek, meg legyenek határozva. Ily munkának el-készíté-

(k) Azon pénz mellyet az Igazgató Gróf a' Tárfaságnak még első elztendejében költsön adott téfzen 300 fl. innen ő akkor, a' midőn Igazgatását le-tette, a' Tárfaságnak 40 aranyokat el-engedett, ennek bizonyosságául kézi írási vévén a' Tárfaságtól.

sét reá bizta Kármán József Ur, egy igen szép elméjű, és hasonló tehetségű nagy Hazafiúra, ki-is rész szerént a' nevezetesb' Német, Tárfaságoknak, úgymint a' Hamburgi, Berlini, Bétsi, 's a' t. rész szerént pedig, melyek a' Magyar Nemzethez nem alkalmaztathatnának, önnön maga találmányából elkészítette a' munkát, nem tsak az egész Tárfaságnak (l) hanem azoknak-is, kik aztat olvasniák meg-elégedésével (m).

III.

A' játszott Darabok Jövedelmeikkel egygyütt.

Gróf Rádai Pál ö Nagyságának Igazgatófa alatt elő adatott Játékoknak lajstiroma, minden jövedelmekkel együtt így következik.

(l) Ezen Alkotványnak meg-tartására magát a' Tárfaság le-kötölte, és egyenként a' Tagok keze írásiokkal meg-erősítették. Ha egy valaki azt kívánná tőlem, hogy ezen kérdésre nyilván feleljek: Meg-is tartotta e ezen Törvényeket a' Magyar Tárfaság? akkor valóban alig ha a' felelettel adós nem maradnék.

(m) Örömeit ide iktattatott volna ezen alkotvány, de több árkusokra szaporodott volna e' kötet, és úgy-is az új alkotványról a' harmadik kötetben.

A' Játék nap		Jövedelem.	
Szt. Jakab hav.		fl.	xt.
13.	Gróf Valtrón - - -	66	37
15.	Háládatos Leány - -		
19.	Garbantzai - - -	22	29
22.	Kiki faját háza előtt seperjen) és) (*) 135 — Tifztség el-adás)		
26.	Igazházi - - - -	24	35
29.	Katona szerentse - -	47	26
	Gróf Teleki Josefné ó Excel. adakozása - - -	45	—
Kis-Afzon hava.			
5	Tsapó Péter - - -	32	7
15.	Háládatos Leány - -		
20.	Házafság szerző Prokátor -	52	10
23.	Gróf Valtron - - -	72	7
24.	Kiki faját háza előtt seperjen és		
	Jaques Splin - - -	18	42
25.	Garbantzai - - -	26	29

(*) Ezen két kis Játék egyszerre játszattott, és mivel e' napon ül é Buda, és Pest Városa a' Fels: Németh Tsálfár koronáztatásának Innepét, Fels: Királyi Hertzeg Nádor Ispányunknak rendeléséből minden Játék színekbe szabad bé menetel volt. Ő Hertegsége ekkor 39 aranyokat adatott a' Magyar Tárfaságnak.

26.	Arany Peretzek	-	-	120	13
27.	Házafság szerző Prókátor	-	-	111	45
28.	Tsapó Péter	-	-	55	13
29.	Gróf Valtron	-	-	66	18
31.	Katona szerentse	-	-	25	43

Eddig tarta Gróf Rádai Pál Igazgatása. Zúrzavarban esvén ismét a' Társaság ki nem állhatta a' Méltóságos Igazgató Úr az egyenetlenséget, azért-is némelly Felsőges Hely Tartó Tanácsos Urak jelen létekbén le tette Igazgatását. (m)

(m.) Olly állapotban vala Gróf Rádai Pál Igazgatása alatt a' Játszó Társaság, hogy azt méltán egy dülő építményhez lehetett hasonlítani, mellyet hogy a' végső omladéktól megmentsen, azt Kármán József Úr válláival támogatta. Ezen már máfutt említett jó szívű Hazafi, gyakorta a' Gróf Igazgatónak, kit ollykor házi kötelelségei Pestről el-távoztatattak, a' Társaságnál személyét vifelte — A' ravalz 's alattomban koholt ollyas Tagok törekédéseinek, kik ismét más Igazgatásért ásetohtak, melly alatt tudni illik nagyobb jutalommal lehessen a' Zavarosban halászni; az illyes mondám mesterségeknék melly állhatatos igyekezettel állatt légyen ellent, azok jól tudgyák, kik az akkori környül álláfait a' Társaságnak közelebb-ről szemlélték.

Alig monda le az Igazgatásról Gróf Rádai Pál Úr, leg' ottan Protafévitz Benedek fel-állott helyébe (n) és még Szent Mihály Havában ezen Játékok játszottak :

A' Játék Napja	Jövedelem
Szt. Mihály hav.	fl. xr.
6. Pesti Vásár - - -	51 19
9. Találtt Gyermek - -	46 53
11. Deákos Leány - - -	50 9
13. Szerelem Gyermek - -	18 2
15. Házafszag szerző Prókátor -	8 36
17. Mérész Károly - - -	1 17
19. Deákos Leány - - -	14 12
22. Ember Gyülölés - - -	13 36
26. Vajler - - - -	53 16

Vége felé ezen holdnapnak a' Tárfaság rész szerént mivel a' hivesb idők miatt a'

(n.) A' következesek nyilván bizonyittyák, hogy ezen egész változás S** F** és még két három vele értő Tagok közt előre el-vala intézve, kik is, a' többi Tagok' minden ellenkezeséit meg vetvén, az egész dolgot kívántt végükre hajtották, és bátor némelly Tagok semmiképpen nem akarnának illy egyenetlenség miatt a' Játék-színen meg jeleni, csak ugyan még-is máfok közben vetések által, arra-is reá birattak.

Nyári Játék színben nem játszhatta, rész szerént pedig mivel ki fogyott minden szükséges költségből, bé záratá a' Magyar Játék - színt. Ezek után a' Tárfaság egész karátson havának utolsó napjáig minden jövedelem nélkül vajlódott (o) Mire fog menni tsak ugyan a' Magyar Nemzet a' Játék - színnel ez után meg - tetfzik. Most az bizonyos, hogy Felséges Hertzeg Nádor Ifpányunk, és a' Fel. Hely Tartó Tanáts annak elő mozdítását, és jó rendbe szedését M. Báró Podmanitzky ő Nagyságára reá bizta, minek - utánna tudni illik mint egy 28 T. N. Vármegyék e' végett magokat közben vetették volna. (p) El - is kezdette mar a' Pesti Német Já-

(o.) Nehány szép napok lévén szent András havában, még négy játékot ada elő a' Tárfaság. De tsekély vala ebből - is a' jövedelme. Ide járúl még M. Báró Beleznai Generalisné adakozása, melly 50 forintokból állott.

(p.) Többeket el - halgatván T. Pesti Vármegyének a' F. Hely. Tartó Tanátshoz intézett Le - vele im' így szóll:

Serenissime Sc. Sc.

Excelsum Consilium Sc. Sc.

Societas Theatralis Hungarica ope exhibiti
 fuplicis sui libelli nobis sub hodierno detexerat,
 se idcirco Patrocinium Cellitudinis Vestrae Regiae,

ték-színekben Játékit. Ezen ujv alkotásáról a Társaságnak többet a' harmadik kötetben.

& Excellsi Confilii Regii Locumtenentialis humilime implorasse, ut sibi in hujate Generalis olim Seminarii Aedificiõ commoditas, pro exhibendis Spectaculis concedatur. Nosque, una demisse interpellavit, ut hocce suum petítum Eidem Celsitudini Vestræ Regiæ, & Excelso Confilio Regio Locumtenentiali interpositione nostrâ fuscitarem.

Plurium Jurisdictionum ad nos perlatae Litteræ, quibus tum ad tuendum isthoc nationale Institutum provocamur, tum vero significatum accepimus a Parte sua præmissum in finem altissimam quoque Protectionem imploratam haberi, nos plane convincunt, ad stabilitionem recurrentis Societatis, in vota majoris Nationis partis consentire, quod ipsum nobis argumento fuit, ut pro eadem nos queque, quos cæteroquin negotium propius respicit, apud Celsitudinem Vestram Regiam, & Excellsum Confilium Regium intercederemus, enixe orantes, ut cum in prædicto ædificio cæteroquin complura majoris structuræ cubicula reperiantur, quæ ætutum nulli usui deserviunt, eadem Celsitudo Vestra Regia, & Excellsum Confilium Regium memorato antelatae Societatis petito, extra difficultatem, quæ longioris temporis periculum causare sequaciter dissolutionem Instituti eb varias præffiones nutantis maturare posset, gratiose annuere, ac idcirco gratiofos ordines elargiri dignetur.

Alioquin enim, seu ita considerantur Theatra, ut Loca Publicæ delectationis, seu vero ut Loca

Ide iktatunk az illyeténben gyönyörködőknek kedvekért egy ritka, és a' Magyar Játék-íránt illető Királyi engedelmet, mellyet adata első Leopold Királyunk 1692 éfztendőben. Az pedig im' így következik.

Privilegium a Leopoldo I. Anno 1692 editum ex authentico exemplo descriptum.

„ Nos Leopoldus &c. Damus pro meo, moxia per præfentes, quibus expedit uni-

quæ ad Polituram Gentis conferunt, & ad generandum energicum Characterem; (qui vigori Nationis multum adjicit) occasionem præbent, usu totius Europæ certum est, Principes cura sua Dignum reputare, ut hæc in majoribus Urbibus, unde effectus in reliquis promanet populo exhibeantur.

De commodis bene Instituti Theatri nolamus equidem differere, cum hæc Eruditorum Disceptationibus, & antiquissimis exemplis, tam evidenter demonstrata sint, ut amplius quid probare velle nil esset, nisi rem actam redigere. Id nihilominus humillime insinuandum esse putavimus. Nos id pro Ignominia Gentis nostræ reputare; si eadem sola in participatione horum commodorum publica cura, nisi postremo Loco digna judicetur; quin quod plus, si Institutum, quod citra Impensas publici ærarii confurrexit, in Patrio solo extorris esse deberet, & neq; receptus quidem Locum pu-

„ verſis; quod præſentium Exhibitor NN.
 „ Tranſilvanus Claudiopolitanus exhibuit, &
 „ præſentavit nobis ſupplicem quemdam libel-
 „ lum, quo mediante humillime expoſuit ſe
 „ ab infantia ſua variis calamitatibus, & miſe-
 „ riarum procellis adeo agitatum, ut quam-
 „ vis aliquando induſtria ſua ad quævis vi-
 „ vendi media exigua ipſi pertingere conti-
 „ giſſet, nihilominus noverca illa proſperitas

blica munificentia conſequi poſſet. Penes quorum
 demiffam Repræſentationem in reliquo ſuper præ-
 miſſis Gratiſam Reſolutionem præſtolaturi, nos
 met Gratiis, & favoribus ſubmiſſo cum venera-
 tionis cultu, humillime commendamus. Datum
 e Generali noſtra Congregatione Peſtini Die 15ta
 Novembris 1792 celebrata.

Celſitudinis Veſtræ, &

*Excelfi Conſilii Regii Locum-
 tenentialis Hungarici*

*Servi humiliffimi, obligatiſſimi,
 obſequentiſſimi*

Univerſitas Comitatum Peſt.
 Pilis, & Solt articulariter
 unitorum.

in fenili jam ætate eidem in tantum illu-
fiflet, ut nunc, cum fumme indigeret, præter
id quod corpus fuum in præfens tegeret,
nihil commodaffet, et infuper in inextrica-
bile debitum involutum & oberatum præcipi-
taffet. Et licet in tenera fua ætate nullis par-
cendo laboribus, & lucubrationibus commo-
dam litteraturæ difpofitionem affecutus effet,
velletque ftudio fibi illapfo pro facultatis fuæ
modulo tam ad honeftam quorumvis ani-
morum recreationem, quam pro adminiculō
fuo chriſtiane applicare, non tamen id fine
ſpeciali gratia noſtra fe conſequi poſſe exi-
ſtimaret. Supplicavit itaque nobis anxie, &
quam humillime, ut ipſi poëmata, ſive ryth-
mos tum Latino, tum vero Hungarico idio-
mate componendi, compilandi, ordinandi,
& ornandi, feu diſponendi, iisdemque
ludos Comico-Tragicos, & Comoedias ad
actus, & ſcenas diſtinctas dialogice ubique
in Tranſylvania, & partibus eidem adnexis
uſuandi, uſurpandi, & exercendi clementer
largiremur facultatem, eo fine, ut inde ali-
qua lucelli ſpe arridente, huius ope tam
debita diſſolvere, quàm ſemet ex paupertatis
coeno aliquatenus erigere fatageret. Nos
igitur conſiderato miſerando dicti NN. Sta-
tu, intentionem ejus flatui ſuo non omnino

„ absonam, & inconvenientem judicantes, ex
 „ innata, qua quosuis nostros ad Thronum Ma-
 „ jestatis nostræ demisse recurrentes subditos
 „ complectimur, Benignitate, deque Cæsareo
 „ Regiæ nostræ potestatis plenitudine, eidem
 „ NN. benignissime damus, & concedimus
 „ facultatem desiderata poëmata, seu Rythmos
 „ tum Latino, tum verò Hungarico idiomate
 „ componendi, compilandi, ordinandi, seu
 „ disponendi, iisdemque ludos Comico-Tra-
 „ gicos, & Comedias ad actus, & scenas di-
 „ stinctas dialogice ubique in dicto Regno no-
 „ stro Transilvaniæ, partiumque eidem anne-
 „ xarum Civitatibus, oppidis, Castellis, &
 „ pagis tam Comitiorum, quam Nundinarum
 „ & aliorum quorumcunque hebdomadalium
 „ fororum, & Nundinarum, conventuumque
 „ occasione, honestis tamen, & non obscœnis
 „ jocis, vel rebus refertos, una cum sociis sibi
 „ adjunctis usuandi, usurpandi, & exercendi:
 „ salva nihilominus semper ejusmodi locorum
 „ Magistratus Rythmorum, vel poëmatum eius-
 „ dem (si ita visum fuerit) revisione, & cor-
 „ rectione. Ut autem dictus NN. ad scopum,
 „ quem collimat, debitorum videlicet suorum
 „ dissolutionem, sustentationemque sui facilius
 „ pervenire possit, eundem, tamquam nullibi
 „ aliquas hæreditates, fixaque Bona habentem

tem

tem, ab omnium contributionum tam ordi-
 nariarum, quam extraordinariarum pensione,
 & præstatione, onerumque quorumvis sup-
 portatione, eo usque, donec videlicet fixa
 Bona sibi non comparaverit, eximendum
 duximus, ea tamen conditione: ut ubicun-
 que prædictos ludos exercuerit, ibidem Ma-
 gistratui, si locus liber fuerit, sin vero alicu-
 jus Dominio subjectus, tum Domino Terrestri
 ex redundando commodo, prout convenire
 poterit, certam portiunculam, non tamen
 infra Decimam, solvere, & pendere sit ob-
 strictus, & obligatus, prout damus, & con-
 cedimus, præmissa componendi, & exercen-
 di, modo tamen prævio, facultatem. Proin-
 de vobis fidelibus nostris Spectabilibus, &
 Magnificis, Comiti Georgio Bánffy de Lo-
 soncz, Transilvaniæ, & partium eidem an-
 nexarum Governatori, totique Regio nostro
 Gubernio Transilvaniæ, Supremis & Vice
 Comitibus, Judicibus Vice - Judicibusque
 Nobilium quorumvis Comitatum, supremis
 item, & Vice-Capitaneis, Judicibus Vice-
 Judicibusque Regiis quarumlibet sedium sicu-
 licalium, nec non Regiis, & sedis, primæ-
 riisque Judicibus, Magistris etiam Civium
 quarumcunque sedium, Civitatumque Saxo-
 nicalium, deinde Liberarum Civitatum &,

„ Oppidorum Ductoribus, Judicibus Tricesi-
 „ matoribus, insuper pontium, & vadorum
 „ Custodibus, Teloniorum, & Vectigalium
 „ Exactoribus, ut & aliis quibusvis cujuscun-
 „ que Status, gradus, honoris, dignitatis,
 „ conditionis, Officii, & præminentiae homini-
 „ bus &c. &c. ut filius privilegiorum.

„ NB. Nomen Impetrantis certis de cau-
 „ sis in hoc exemplo expressum non est. Patet
 „ hinc quis fuerit Status Theatri Hungarici in
 „ Transilvania superioribus sæculis, & quæ
 „ fuerit fortuna Dramaturgorum.

		<i>Hibák</i>				<i>Meg jobbitva.</i>	
<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>						
8	5	előtte	-	-	-	-	előtti
11	24	imct	-	-	-	-	iminnet
19	19	ezt	-	-	-	-	ezt-is
20	11	Etelka	-	-	-	-	Étele
38	13	többet	-	-	-	-	többel
42	19	csak	-	-	-	-	csak azt
58	26	tsapodás	-	-	-	-	tsapodár
60	26	tanálni	-	-	-	-	tanálkozni
67	16	mint az	-	-	-	-	mert az
88	17	Etelka	-	-	-	-	Etele
-	-	Étele	-	-	-	-	Etelka
103	3	szókat	-	-	-	-	írókat
112	6	Diodenes	-	-	-	-	Diodorus

NB. A' Harmadik Kötet Aprilis holnapnak ; a' Negyedik pedig Juliusnak folytával jö-ki a' Sajtó alól. Az Elő-fizetés tart még Martiusnak 15 napjáig.

A²

MEG-SZOMORITOTT
ARTATLANSÁG.

A V A G Y

A Z

ARTATLAN ETELKA

MÉLTATLAN

SZENVEDÉSE.

SZOMORÚ JÁTEK.

ÖT FEL-VONASBAN.

KÉSZÍTETTE

AZ ORVOSI TUDOMÁNYNAK EGYIK
HALGATÓJA

MW. SOOS MÁRTON.

1 7 9 2.

A² MÁSODIK KÖTETNEK ELSŐ DARABJA.

Jelen való darab írójának tellyes akarattya vólt, hogy írása módgya a' ki-nyomtatásban változás nélkül hagyattasson-meg. Ez bátor a' már e' Gyűjteménynek fel-vett írása módgyával némellyekben, de főképpen a' hoszszú *j* betüvel való élésével meg-nem egygyez, és bátor meg-vagyon arról a' Ki-adó győzette, hogy valamint a' süvöltözö betük *f, z, fz, zs, tz, ts*; úgy a' nyelv *d, l, n, t*; és az lny betük *gy, ly, ny, ty* után nem lehet hoszszú *j*-vel a' szó-tetemnél élni; még-is nem akarván az író kívánságának nem engedni, pontba tellyesítette akarattját. Ezt, ne talántán *Orthografiájának* állhatatlanságáról vádoltalsék, a' megjegyzésre méltónak lenni vélte.

A' KI-ADÓ.

MÉLTÓSÁGOS BARÓ

RUDNYÁNSZKY KAROLINA

KIS - ASZSZONYNAK,

MÉLTÓSÁGOS BARÓ

RUDNYÁNSZKY IGNATZ ÚR,

É S

MÉLTÓSÁGOS BARÓ

KEMÉNY TERÉZIA

ASZSZONY.

KEDVES MAGZATJOKNAK

Ő NAGYSÁGÁNAK

ALAZATOS TISZTELETTEL.

KIS - ASSZONY!

KÜLÖNES érzékenységgel ballottam
 sok ízben NAGYSÁGODTOL, melly
 nagy öröme lenne az NAGYSÁGOD-
 NAK-IS, ha a' mi nagy nevé ditső
 ELEINKNEK sok emlékezetre méltó
 Nemes tselekedeteit, nem tsak a' történetek
 írónak, többnyire érzéketlen, írásaiból kel-
 lene olvasni; hanem, az indulatokat érzé-
 kenyül előnkbe terjesztő, és az által mélyen
 szívre ható Játék-néző helyekenn-is lehetne
 szemlélni. E' végre választottam, a' töb-
 bek közül, ama' Zeged várossá egyik ditsős-
 ségének. T. T. DUGONITS AN-
 DRÁS Úrnak szorgalmatossága által ne-

vezetése lett gyönyörűséges ETELKA történeteinek, szomorú ugyan, de igen sok szívre bató eleven képzelődésekkel telyes részét, úgy mint, a' mellyből, mind az emberi gyarlóságnak hirtelen változásai, mind az ETELKA nagy lelkiése, 's tsak nem tsudára méltó nemes indulatai szépen ki-tündöklenek.

Meg-változtatom én ebben sok apróság, és a' dolog valóságában, vagy semmi, vagy igen kevés változást okozó környül állásokat, együtt való beszélgetéseket, és más e' feléket: mert lehetetlen vala egyéb képpen a' Játékok szoros törvényeibez alkalmaztatni:

De sok helyeken szórol szóra ki-irtam az említett nagy érdemű Irónak sorjait: mert mit - is tehettem volna szebbet, és jobbat sok szemem szedett drága gyöngyei helyet?

Alig kezdtem pedig ennek készítéséhez, midőn a' NAGYSÁGOD személyét az ETELKÁÉVAL egybe vetvén, olly nagy egyezést tanálek a' kettő között, hogy a' gondos Természet, tsak a' nevek el-változtatásában láttaték valami különbséget tenni. Ugyan-is, akár magyaros delisége méltóságával ékes termetét, és aboz alkalmaztatott, minden költsönezett szinek nélkül, kellemetesen nyájaskodó ábrázatját; akár

feddhetetlen, és még-is vidám elevenséggel
díszes, tiszta erköltseit; akár pedig ritka,
és minden mozdulásából ki-tündöklő szép el-
mését forgassam szemem előtt, ama Világ
tsudálta ETELKANAK: Mind ezeket
a' NAGYSÁGOD Uri személyében,
olly nagy mértékben meg-egyezőleg tanálok
fel, hogy alig lehesse egy fa levelet a' má-
sikához hasonlónak gondolni.

Ide járul az-is, hogy a' NAGYSA-
GOD fényes születése méltóságával, a'
bajdon RUDNYAI, amaz igen nagy ér-
demű vitézségeért, a' Nemes Lengyel Nem-
zettől, mint egy 1225-ben Lengyel bazafi-

ságot nyert RUDNYAI Mihálytól fogva, RUDNYÁNSZKY nevezet alatt esmérletes régi törökös Ház ágán - is, de különesebben ama bajdani vitézségéről, és sok nemes tselekedeteiről mind szüntelen nevezetes KEMÉNY Ház által, ha nem éppen ARPÁDDAL, de leg-alább a' már akkor tájban-is bíres fő emberekkel kötöttetik egybe NAGYSÁGOD. Tudom ugyan, hogy a' Nemzetségnek régiségi, és fényessége, tsak magára, valósággal nem egyéb szemfény vesztő, sőt sokszor veszedelmes festéknél; De tagadhatatlan az-is, hogy ez a' tulajdon személyünkben lévő ér-

demeknek valóságos betsét, nem keveset ékesítti.

Mind ezen nemes tulajdonságoknak illy szembe tűnő meg-egyezését a' **NAGYSÁGOD**, kedves Nemzetiinkhez vífeltető buzgó szeretetéből származott, sokszori obajtásával egybe vetvén, bátorkodom ezen szomorú Játék alázatos ajánlásával, mint báládatos érzékenységemnek örökös tanu bizonyosságával **NAGYSÁGODNAK** udvarolni.

Tsekély ugyan, jól tudom, és olyan munka ez, melly az én vékony tehetségem gyengesége miatt, sem a' Játékban elé forduló nagy Lelkek tekintetének, sem a'

NAGYSÁGOD személyes érdemei méltóságának eléggé meg nem felel: táplál mind az által engemet az az édes reménység, hogy ezt NAGYSÁGOD úgy tekintvén, mint a' NAGYSÁGODHOZ való mély tiszteletemnek éppen olly báládatos, mint édes Hazám ditsőségéért vég nélkül buzgó indulatomnak valóságos tanu bizonyosságát, igyekezetemet, és alázatos ajánlásomat nem fogja rossz neven venni. Hogy ha pedig történetből azt-is meg-nyerbetném, hogy tsekély fáradozásom a' NAGYSÁGOD meg-elegedésével, és helyben bagyásával-is kevélykedbetnék, úgy magamat a' leg-sze-

rentséfebbnek állittanám, és mindenkor örömmel emlékezném arról, hogy ezen kegyesége által-is, ujjonnan örökös tiszteletére köteleztetett

A NAGYSÁGOS KIS-ASZSZONY

*alázatos szolgája, és
tiszteelője*

MW. SOOS MARTON f. k.

Kedves Hazámfiain!

NEM születettünk egyedül magunkért.
A' Szülők édes neve, jó barátink
Ritka, 's annál betsefebb szerelme,
Nagy kötelesség.

Am de még fokkal kötelez nagyobbra
A' Hazánk: mert ezt hite szegve farba
Rugni, rettentő fene vad gonofzság,
'S nem szabad éppen,
Söt ditsőtségét, ha van abba módod.
És lehet tőled hogy elő fegéljed,
Leg-nagyobb vétek, 's örökös gyalázat
Azt nem akarni.

Illyen érzékeny heves indulattal
Lángaló szívem jóvalolta most-is,
E' tsekély elmém szüleménye hogy köz
Kézre repüljen.

Szólj, szapulj bár hát, te irigy bolondság!
'S rontsad ok nélkül nevemet, tsak a' jó
Szívek ezt tőlem kegyesen fogadják.
Számba se vészem

A' S Z E M É L Y E K.

ETELKA:

ETELE, a' Karjeliek Fejedelme.

ZOLTÁN, a' Magyarok Fejedelme.

HANZAR, a' Fejedelemné.

KADAR, a' Fő-Pap.

GYÜLA, Magyar Vezér.

ZALANFI, Zalánnak a' Bolgárok vólt Királyá-
nak Fia.

TUHUTUM, az Erdélyi Fő-vezér.

LEHEL, Fő Kapitány.

VILÁGOS, a' Huba Vezér Leánya.

TOKSÁRES, az Orvos.

RIMA, az Etelka Dajkája.

KOTSIS, egy köz legény.

ILONA,

ANGALIT, és { az Etelka szolgálói.

PANDA, {

A' Játék helye Világos-vár.

J E G Y Z É S.

1. **A** KÉT első, és az ötödik Felvonás az Ételka szobájában, a' harmadik a' Huba házá-
nál, és a' negyedik a' fő-pap házában szemlél-
tetik.

2-dik. A' férjfiak öltözete, a' régi modi sze-
rint, kalpag, hosszú dolmány, öv, topánka, 's
ahoz való nadrág, és vagy oroszlánya, vagy Pár-
dutz, vagy Tigris bőr a' hátakan. Szakállat, és
hosszu bajusz, csak Gyúlának, Tuhutumnak,
és Kádárnak kell adni; mert a' többiek mind ifjak,
ugy hogy csak kitsiny vagy femmi szakállak nem
vala még. Kádárnak a' kalpaggal együtt hosszú,
földig érő köntöst kell adni, de arannyal 's egyéb
drágasággal fénylőt, a' mint vala a' több fő em-
berek öltözete-is ezekkel ékesítve, az (1) Jegyz.
szerint. Lásd az Arany peretzek 10, 14, 15 Jegyz.

3-dik. Etelka, mint áldozatra készült személy
a' 2-dik felvonásban, 's azután a' többiben-is, fe-
jérbe légyen öltözve egészen, arany tsipkével éke-
sített fehér válba (de régi, nem Pofoni formára)
és ugyan avval fénylő szoknyával 's elő kötővel.
Lásd a' többit a' (hh) Jegyz. és ugyan azon jegy-
zést egybe vetvén, azzal hogy már akkor tudva

vala a' fejedelmi magas farku tsizma, 's közönséges volt a' szomoru Játékokban; arra nézve, a' fő Afzszonyoknak bátran lehet magas farku tsizmát, a' szolgálóknak pedig ha tetszik, tsak patkos tsizmát adni, 's azt-is akár feketét, akár pedig a' régibb szokás szerint más színüt, az Arany peretzek 8-dik jegyzése szerint a' 61-dik levelen.

I. FELVONÁS.

I. FEL-VONÁS.

I. JELENÉS.

ETELE, és ETELKA.

ETELE.

(az Etelka himzését nézegeti.)

KELLEMETES áldott kezek, mellyek
ily gyönyörűséges himet tudnak varni (a).

ETELKA. (szomorú gondolkodó ábrázattal lépik-be a' Szobába).

ETELE. (nyájafan) Mi dolog édes Etelkám, hogy mikor leg-vigabb ábrázattal gondoltalak lenni, akkor ily nem reménylett szomorú tekintettel szemléllek — Minden órán meg-érkezik a' Fejedelem a' mi örömünk' meg-tetezésére. Legyünk vígan szép Alakom.

ETELKA. Víg lennék, édes Etelém, ha a' kertemben lévő virágaim-is szomorúságot

A

nem jövendőlnének. Az idő kedvez nékik, a' gond-vifelésben nintsen fogyatkozás, még-is egészen hervadástra készülnek.

E T E L E. Tsak az Eteleka magánofságán szomorkodtanak azok; de bár próbáljuk-még ha nem más színben lesznek, mikor Etele jár közöttük kedves Etelekájával (nyájafan a' kezét meg-fogja.)

E T E L K A. Bár úgy lenne kedvesem; De nagyobbat jelentenek azok mint sem vélhetnéd: mert most jutottunk azokba a' veszedelmes környül-állásokba, mellyekben ha te hozzám való állhatatos szeretetedet újjra ki nem mutatod, és ha a' Magyarok Istene (b) különösen nem segít, már egészen el-tökéltett egybe kelésünkről nem is gondolkozhatunk.

E T E L E. (nagy meg-indulással) Az én változhatatlan hívséggel lángoló szívem, melly a' Világcs-vári áldozatkor leg-első meg-látásodra, nem különben égett meg-betsülhetetlen személyedért, mint a' néked nyájafan által-nyújtott lobogó fákjám, az az én hív szívem téfzen bizonyoságot, hogy én tégedet állhatatosan szeretlek; és utolsó pihenésemig szeretni-is foglak.

E T E L K A. Tudja az élő Isten (c) nem kételkedem szeretetednek állhatatlanságáról.

Semmi színlelt, semmi tsalfaságot nem tapasztaltam soha-is te benned. Ugyan azért-is élni nem akarnék, ha hozzám való szívefségedet el-vezzteném; de meg-ne neheztelj, édes Etelem, ha egyenesen ki-vallom azokat, mellyek bús szívemet terhelik. — Nem valhatom-ki jobb barátom előtt; és ha ki-nem vallom, tartok tőle, ne hogy örökre el-vezzejtselek.

E T E L E. Tudod melly édes gyönyörűséggel szenvedtem a' leg-nagyobb kísérteteket-is a' te boldogságodért, mellyet a' magaméval el-válthatatlanúl egybe-kaptsoltatattnak, itélek. A' mi tilzta hajlandóságunkra, mert mit mondhatnék nagyobbat? a' mi egészen egybe forrott szívünkre kérlek, semmit el-ne titkolj igaz-hívedtől.

E T E L K A. Ne juttasd eszembe édesem, az el-múlt keserves idöket; által estünk azokon szereztséfen; de újjabb veszéljek rémítik el-alélt Lelkemet. Szánd-meg édes Etelem (el-keferedve könyvez) szánd-meg néha kedves Etekkadat. Hitesd-el édes Atyámmal, hogy te Karjeli Fejedelem lévén, állhatatosan szerezheted ezután-is, egy nem Fejedelmi vérből származott Magyar Vezér Leányát — —

E T E L E. (érzékeny meg-indulással) Gyúla tehát kételkedik hozzád való hívségemben? Oh Gyúla, Gyúla! — Ha melyem-

ből ki-marakkolhatnám, és elődbe tehetném tanú bizonyságúl szívemet — ha úgy láthatnád azt, a' mint én érzem, tudom nem gyanakodhatnál felőle — De — tudom a' nyughatatlan Atyák szokását — Imé ezen Gyűrüm — mellyre Karjeli tzimmerem reá van metszve. Add által, kedvesem, ezt nékie. Irjon Gyúla akármelley kötéseket nevemben, ollyba fogom tartani, mintha magam írtam volna. — Evvel úgy gondolom eleget tészek mind a' Gyúla kívánságának, mind pedig a' Kis-Afzszony-ságod reménységének.

ETELKA. Ne Kis-Afzszonyozz, édes Etelém, ha szeretsz engemet, te nékem mindenkor édes Etelém voltál, az-is léfesz örökké. Légyek én-is te néked édes Etelkád ezután-is, kedvesen hangzik ez a' szó Magyar ajakaidon.

ETELE. Engedj tehát, édes Etelkám, egy két szempillantást, egynéhány betűt írok, és azután ismét beszélgethetünk.

ETELKA. Itt van minden író eszköz, — ki-megyek egy kevesfé.

II. JELENÉS.

ETELE (az asztal mellé le-ülvén.)

ISTENEM! Melly kétséges indulatok kezdik kínozni Lelkemet! El-olvad a' szívem, ha Etelekának érettem búzgó indulatját forgatom szemem előtt. Ha Zoltánnak, és Hanzárnak hozzánk eléggé meg-bizonyított jó szíveket gondolóra veszem, lehetetlenségnek állítom, hofszas szenvedésünknek jó végét nem érni — Magok vállaltották ezen helyet egybe-esküdtetésünk helyéül — Magok sürgetik egész igyekezettel — De — nem tudom még-is, miféle titkos súgarlás kezdi rettetni Lelkemet. — De mit tétovázok? (a' nevét le-írja) E' meg-esék Isten hírével.

III. JELENÉS.

ETELE, és ETELKA.

ETELE.

IMHOL van már nem tsak a' Gyűrüm, hanem tulajdon kezemmel le-irt nevem-is. Vedd el ezt kedvesem, és add által Gyulának. Szabadságot adok nékie akármelley kötéseknél belé írására (d). Köffe hozzá egész Karjeli Fejedelemségemet, önnön személyemet, és, ha úgy tetszik boldog, vagy boldogtalan élete.

A 3

met, és szomorú halálomat, ha tégedet tettebe hagylak. Ennél nagyobbat hirtelen ki-nem gondolhattam.

E T E L K A. Elég nagy ez, édes Etelém, még igen-is nagy (nyájafan mosolyog). Új örömet, új Lelket adál evvel én bellém, köszönem, ezerszer köszönem hozzám való hiveségedet. Az én tisztá hajlandóságimat, az én tettetéft nem esmérő szívemet ajánlom ennek örökös jutalmául.

E T E L E. Meg - bletsülhetetlen jutalom! Én-is bizonyosá tézlek arról, hogy ha az irigy halál akarna-is ki-ragadni kezemből, akkor is bocsfzújára te veled együtt hálnék-meg, és a' te kellemetes Lelked tárfaságába költöznék ki testéből, a' te Eteléd háládatos Lelke.

E T E L K A. (Etelére szegezett szemekkel) Oh há keserves éjtzakáinknak várt elenyészések után, valóba meg-hálálhatnám tsudára méltó jó szívedet!

E T E L E. A' te érettem ki-állott fok szenvedéfeid, és meg - hálálhatatlan fáradozásid, tsalhatatlan jutalmat vonzanak magok után, a' Fejedelem' nyilvánóságos kegyessége biztat annak tökéletes el-érésével. Bizzunk édesem a' Magyarok Istenében; mert lehetetlen-is hogy a' Magyarok igazságos Istene az ártatlanok veszedelmében gyönyörködjék.

E T E L K A. Úgy hiszem, lehetetlen.

E T E L E. Add által kedvesem e' papi-
roft (e) Gyúlának, és ha igaz Magyar vér
foly ereiben, ha igaz Lélek lakozik szíve kö-
zépében, állhatatofságomnak ezen tsallhatat-
lan bizonyysága el-üzheti temérdek — vagy
talám — — tsak tettetett homályait. Most
nékem a' Fejedelem elejébe kell fietnem; de
meg-látogatlak nem fokára.

E T E L K A. (könyves szemmel néz utánna)
Járj békével édes Etelém.

IV. JELENÉS.

E T E L K A, és **R I M A.**

E T E L K A.

E L - M E N É L, kedves Etelém, békével.
De vallyon mikor látom-meg óhajtott öröm-
mel drága személyedet?

R I M A. (ekkor lépvén be) Meg-látod;
édes Alakom, nem fokára, még pedig szíved
óhajtása szerént látod-meg Etelédet.

E T E L K A. Adná a' kegyelmes Minden-
ható; mert a' leg-tökéltefebb hívség lakik
Etelében. Az igaz, és szin mutatás nélkül
való szeretet vert fészket Magyar szívében;
én pedig érette élek, és halok.

RIMA. Ki-is lehetne más olly érdemes az én Alakom tiszta hajlandóságára?

ETELKA. Nem fenki-is az egész világon, kedves Dajkám. Mert, ha minden ez előtte nyughatatlanságait el-halगतnám-is; De tsak a' mostani én hozzám mutatott példa nélkül való hivsége-is örökösen Etelemhez kötelezne.

RIMA. Áldott légyen a' Magyarok Istene! hogy az Eteka tiszta erköltseit, olly tökéletes, és érdemes szívnek állandóságával jutalmaztatja. Oh hányszor nem áldottam azt az órát, mellyben a' titkon munkálódó Isteni erő, egymásnak tiszteletére indította szíveket.

ETELKA. Tsak hogy kívánt véget-is érhetnök valaha akkori munkálódásának.

RIMA. Szent a' hely, mellyben leg-első fel-lobbanásotok történt, és azért-is jó végét reménylem.

ETELKA. Reménylem én-is, és ohajtom-is; De az Atyám — és imé éppen az Atyám.

V. JELENÉS.

ETELKA és GYULA.

ETELKA.

(örömmel Gyula elejébe szalad.)

HIT vagyon édes Atyám Uram, a' mit Ete-
létől kívánt. Hamarább rá vettem, mint sem
gondoltam. Imhol a' gyűrűje faját nevével
együtt (ál:al-adja) Szabadságot adott azok-
nak ide való írására, mellyeket ezen környül-
állásokban alkalmatosoknak gondol —

GYULA (hallgatva nézegeti)

ETELKA. Már most adja-ki édes Atyám
Uram, utolsó vállafszát mi tévő legyek, hogy
tudjam mihez tartsam magamat.

GYULA. Jól vagyon, kedves Leányom.
Nints erre a' gyűrűre tovább szükségünk, tsak
a' még rá ütem vele a' petsétet; add viszszá
ofztán Etelének, meg-köszönnvén újra-is áll-
hatatóságát: De még tsak egyet akarok tö-
led meg-tudni, — vald-ki igaz Lelkedre.

ETELKA. Soha nem hazudtam tudtamra
femmit-is. Tudom minémű tisztelettel tarto-
zom Atyámnak.

GYULA. Nem-is panaszolhatok ellened
leg-kissebbet-is. Tökéletesen bé-tellegesítted
Leányi kötelelségedet. Ugyan azért fő gon-

domnak esmérem valóságos boldogságodról egész igyekezetemmel gondoskodni. Vald-meg tehát igazán, édes Leányom: szereted-e' úgy annyira Etelét, hogy vele örökös szövetséget köss, és az ő hűségében végső lehelleddig meg-maradj.

E T E L K A. (szemérmietesen földre szegzett ábrázattal) Édes Atyám, meg-engedjen, ha kívánsága szerént egyenesen meg-mondom a' dolgot. Én Etelét a' Szentegyháznak felszenteléskor látván leg-előbbszer (f) nem tudom mi titkos rendeléseknek erőszakos ösztönétől arra hivatam, hogy éppen nem érezhetném szabadságomban lenni, azon hevesen fel-lobbant szeretetemnek ki-irtását: annyival inkább meg-gondolom, hogy már most, midőn Etelének ártatlan barátságával olly fok időtől fogva élek, midőn igaz hűségét olly fok kétséges történetek által ki-nyilatkoztatta, midőn az édes Atyám Uram' akaratját-is a' mi szándékunkal ellenkezni mind eddig soha nem tapasztaltuk, leányi bizodalommal meg-vallom, hogy én Etelét valamint ennek előtte igazán szerettem, úgy örökké-is fogom szeretni. — Hűzem-is a' Magyarok Istenét, hogy ő a' mi tisztá indulatainkat jóvá hagyja, és a' mit Szentegyházában kegyelmesen el-kezdett, azt hatalmasan véghez-is viszi.

GYULA. Tsak látom, hogy mérték nélkül nagyobb benned Etelehez való hajlandóságod, mint Leányhoz illő engedelmeséged. Tehát el-mehetnél-e' Etelevel Karjelbe, itt hagyván Világoson édes Atyádat. Ej Leányom, be meg-felejtkezted Atyádról. Tsak a' minap midőn Lehellel Budára mentél nállam nélkül (g) azt gondoltam, hogy a' Világból ki-mentél, 's tsak úgy néztem egyedül léte-met, mintha minden jószágomtól meg-fosztattam volna. Mit gondolsz, mire jutok, ha örökre el-távozol?

Eteleka. Nem felejtkeztem-meg, édes Atyám Uramról. Nints mit gondolkodjék egy-be-kelesünkből származhatí magánofságáról. El-nem tökéllette még magában Etele, hogy vizsgálja menyjen Karjelbe. Meg-tartóztathatja őtet Zoltán a' mi Országunkban; mert igen szereti. Én-is magamra válolom meg-győzést. Meg-marad ő nállunk, és a' mint hoz-zám való szeretetét esmérem, igen-is jó szív-vel meg-marad.

GYULA. Bár úgy lehetne! De minek-is fárasztad elmédet, emez imet amonnat egy-be kapargatott kopasz mentségekkel: Ő a' Kar-jeli Magyaroknak Ura lévén (h) el-hagyhatná-e', ingyen fejébe, tsak egy Leány kedvéért, szélesfen ki-terjedett birodalmát? Gondolod-e',

hogy ő fényes Bársonyt (i) a' rongyal, és azt-is, még tsak a' Zoltán kegyelméből remélhető rongyal, fel-tserélhesse.

ETELKA. Én tudom állhatatos hívségét. Többet meg-tselekdzik ő érettem mint valaki gondolhatná.

GYULA. Tsak igaz, a' mit mondanak, hogy a' szerelem, és az eisztelenség; tsak névvel külömbeznek egymástól, de nagy az Atyafiság közöttük: (keményetske hanggal) Bizd magadat az Atyád jó vóltára. Légy engedelmes ahoz, a' ki ha fel-nem oldhatja-is, de el-vághatja a' tsumót. Gondold-meg mit tsinálsz. Majd vizfza jövök.

VI. JELENÉS.

ETELKA (busongva sétálgat.)

LÉGY engedelmes — ahoz, a' ki, ha fel-nem oldhatja - is, de el-vághatja a' tsumót. Mitsoda rettentő fenyegetések ezek? Mikor lesz valaha vége a' szegény Ételka méltatlan szenvedéseinek? Oh Atyám! jól látom hová tzéloznak rémítő szavaid. Atya vagy, parantsolhatfz. Tudom én-is hozzád való kötelefségemet, de mi gyönyörűséged lehet, egy ártatlan szívnek kegyetlen folytagatásában? Miért nem vered inkább által, mint sem el-

szakaszfad Ételémtől, az övével egy beforrott szívemet? — De mit békételenkedem hazontalanúl?

VII. JELENÉS.

ETELKA és RIMA.

R I M A.

KEDVES Alakom! mit epezted magadat a' fok képzelődésekkel?

ETELKA. Bár tsak képzelődések volnának, de félek, nem-is tudom mitől, igen nagyon félek.

RIMA. Én pedig örvendetes újságot mondok néked.

ETELKA (meg - vidámúlva) Az Isten hozta vigasztalásomra. Mi lehet az az örvendetes újság?

RIMA. Zoltán Fejedelem, Feleségestől együtt, tsak az elébb érkezék-meg, a' megboldogult Huba Vezér udvarába, 's mindjárt Gyúlához küldett, hogy maga menjen oda.

ETELKA (örömmel) Meg-érkezett tehát Zoltán, és Hanzár? Oh hadd repüljek hozzájok, hadd öntsem-ki az én Hanzárom kebelébe, minden irtózásimat.

RIMA. Édes Etelkám! Már szinté fetőtől az idő, késő lenne alkalmatlankodni, jobb lefűz tőlek várni, mert azt-is —

ETELKA. (meg-rettenve) Hogy hogy? azt-is? — Mondja bátran. Vagy mitől irtózik?

RIMA. Azt-is parantsolták —

ETELKA. Hogy hozzájok ne mérészeljek menni.

RIMA. Azt parantsolták, Gyulának, hogy — kivált a' Fejedemnéhez — ne bostásson. Most izené Gyula hogy néked megmondjam. Maga-is tsak most vevé a' Fejedelem' parantsolatját.

ETELKA. (el-andalodva) Oh reánk borúlandó éjtzaka, és talám utolsó éjtzaka! oh vég nélkül kegyetlenkedő szerentse! Tsak e' vala e' még hátra, hogy Hanzártól-is eltiltassam? — hogy semmi módon ne fegíthessek magamon? (sétálva fokféle képpen változik) Oh tündér szerentse, meddig üldözf? Miért hozál Világosra? Miért nem engedé meg, hogy a' Zoltán tetzféfe szerént, Budán tartottuk volna meg - esküdtetésünk innepét? Oh Gyula, mit vétettem valaha ellened-is, hogy így akarod magadat, ellenünk fegezni?

RIMA. Kedvezz édes Leányom magadnak. Mit rontod ok nélkül az egészségedet. — Mi féle új dolog szorongatja szívedet? — tudjam édes Leányom. —

ETELKA. (sohajtozva) Még nem ideje több van még hátra —

RIMA. Istenem — csak sohajtasz, változol színedben — mit gondolkodsz? Hízem attól csak nem félhetsz, hogy Ételédé ne lehess — mit-is szollék. (meg-üti a' szájját) Isten mentsen! —

ETELKA. (sohajtván) Bár meg-mentene! De nagyon félek a' rosztól.

RIMA. Mért nem közled hát velem-is a' dolgot? Én ezer örömmel segítsek a' mit lehet. Tudod melly nagy indulattal voltam hozzád, gyermekségedtől fogva. Mit titkolódol?

ETELKA. Nem azért titkolom, kedves Anyám! mintha igaz szívében kételkedném. Háládatossággal emlékezem körülöttem való hiveséges dajkálkodására; de nem segíthet most semmit-is.

RIMA. Én nem segíthetnék semmit-is? Mi lehet az? Talám valami alattomban való lefelkedéseket vettél észre? (nagy indulattal) Én — életemet ajánlom óltalmazásodra (k)

E T E L K A. Éljen kedves Dajkám fzerent-
tséfen. Ha előre való látásom fzerént történik
a' dolog, a' Rima élete sem fevíthet sem-
mit - is.

R I M A. A' Fejedelemtől félsz-e' hát? Ő
zóla a' fejemig felelek hogy rofzszadat nem
munkálodja. Tudja Zoltán ki vagy te — Gyula
íránt vagy e' valami különös képzelődéffel?
Egy szót szóllok nékie, 's vége lefzsz min-
dennek.

E T E L K A. A' holnapi nap el-vállasztja.

R I M A. (meg-öleli) Lelkem Etelkám!
Ne fuss önként a' veszedelembe. Mond-ki mi
gyötör. A' te édes Atyádnak nevére — a' meg
boldogúlt Árpádnak Lelkére —

E T E L K A. (bámúlva) Az én Atyámnak,
Árpád nékem nem Atyám.

R I M A. Nem, nem — Szinte el-is téve-
jedém. Tsak arra kérlek, hogy hírem nélküi
semmit ne tselekedjél. Van nékem egy titkos
mesterségem, mellyel örökre boldoggá tehet-
lek; de nem lehet most ahoz nyulnom, ha
tsak az utólsó szükség nem kényszerít.

E T E L K A (meg-ölelvén meg-tsókolja)
El-titkolhatna-e' olly nagy dolgot én tölem.
Kárát valjuk a' hallgatásnak. Kedves Rimám!
Édes jó Dajkám! Ne gyötörjen a' kétséges
titkolódással.

titkolódással. Most könnyebítsen rajtam, ha szeret.

RIMA. Ne kényszeríts lehetetlenségre. Nyugodjál meg azon a' mit javasoltam. Lesz az idő a' titok meg-fejtésére.

ETELKA. Égek mit véhettem ellenedek? Mit vétettem Rima ellen - is? De ám legyen -- El-várom mit szül a' holnapi nap.

II. FEL-VONÁS.

I. JELENÉS.

RIMA, ILONA, és ANGALIT:

R I M A.

(egy kis ládában keresgél.)

MÁR az áldott nap jól fenn van, 's meg egészen nem vagyunk kézzen az öltöztetéssel.

— Ilona! vidd-el ezt a' kar kötöt.

ILONA. Gombos-tük-is kellenek.

RIMA. Vigy azt-is — Angalit! mit áll-laz? A' gyöngyöket jól igazgafsátok, a' hajfürtökön lévő virágok közé. El-ne rontsátok kivált a' vállára le-függő fodrokat.

ANGALIT. Az egészen jól vagyon.

RIMA. Fel-probálta-e' a' tsizmáját, jól áll-e'? Szép arany fonállal van-e' ki-varva?

ANGAL. Abban fintsen femmi hiba. De gombos tük kellenek még.

RIMA. Amott vagynak, vigy eleget; De meg-ne szaggafsátok fiettetéstekbe a' re-tze-kezkkenőit. Panda a' kofzorúra vigyázzon, azt szépen helyhezteffe, 's a' gyöngyöket ugyan tsak emberül rá illegeffe.

ILONA. Már a' kofzorú-is fel-van téve.
Fel-köszük-e' az övet-is.

RIMA. Az övet, a' ~~nyakára~~ ^{drogára}, és kezére való gyöngyöket magam rakom-fel (l).

ANGAL. Mi egészen kézzen vagyunk.

RIMA. El-mehettek hát dolgokra, az én gondom a' többi.

II. JELENÉS.

ETELKA, és RIMA.

ETELKA.

NÉZZEN körül édes Rimám, nintsen-e' valami hiba valahol. Meg-látogat ma engemet Etele, hadd lássa, miképpen izorgalmatoskodom, hogy nékie tetfzhessem.

RIMA. (holmi apróságokat igazgat)
Ő-is bizonyosan igyekezik, hogy az én Alakomnak kedvét keresse.

ETELKA. Mindeneket el-követek én is az ő kedvéért: ezt csak egyedül érette tselekízem.

RIMA. Állj egyenesen, hogy köszük-fel az övedet.

ETELKA. Éppen úgy kell kötni, a' mint leg-előbbször látta Etele.

RIMA. Éppen úgy lészem.

E I E L K A. Bódog idők! Ezen tiszta fehér öltözetembe valék fel-öltözve, mikor az Egyháznak felszentelésekor Etelémnek megtetfzettem. Melly nagyon örvendének, ha most is olly szereztsés lehetnék.

R I M A. De miért hozod kétségbe az ő tapasztalt hívségét?

E T E L K A. Távúl légyen, nem kételkedem hívségéről: De valósággal olly fok terhes vészedelmekkel rémíttének mindenek, hogy ha az Etelk^e Lelke arra nem indíttatik, hogy a' leg-utólsó próbákra rá vesse a' fejét érettem, úgy minden eddig elé ki-állott keserves tsatáink, egészen füstbe mennek.

R I M A. De mitől félhetsz olly igen? Tudod-e' melly szíves ajánlásokat tettek ti néktek, mind Zoltán, mint Hanzár. Lehetetlen hogy ezek tégedet meg-tsaljanak. Nyújtsd ide a' kezedet.

E T E L K A. Emlékezem mindenekre, és annál keservefebben esik, hogy ígéreteikről elfelejtkezvén, most még személyek látásától-is el-tiltottak (érzékeny meg-indúlással) oh Zoltán! oh Hanzár! Mitsoda hirtelen változás ez? — A' Lelkem örvendett mikor meg-érkezéfteket hallottam — — gondoltam óhajtott boldogságomat közelgetni, 's miért is ne gondoltam volna? Ti magatok biztatatok arany hegyekkel. Ti rendeltétek ezt a'

helyet, hogy itt Etelémmel, a' Nemzeti rendtartás szérént-is egybe köttettefsem. Így játszottok e' Fejedelmi szavatokkal? Így tellyesítted-e', oh Zoltán! Árpádnak, a' te édes Atyádnak utolsó parantsolatit? Ő Etelét, és Etelkát Lelkedre kötötte: te pedig kegyetlen vagy mind kettőnkhez. (szemeit törölgeti)

R I M A. Ki tudja a' Fejedelmek' el-intézésének valóságos tzeljait? Talám evvel - is a' mi javunkra tzeloznak. Sokszor tsak a' végén látjuk által, bölts rendelkezéseiknek jó következéseit.

E T E L K A. Hafzontalan képzelődédek. A' körüllette lévök el-tsábították Zoltánt. A' Róka gonofz Lelke költözött valamelly Tanátsosába, a' ki ártatlan személyemet újjra el-vádolta előtte. — Nem vádollar mindazáltal hatalmas Fejedelem, nem vádollar egészen — Engedned kell a' Tanátsofok ösztönezésinek; fokszor, akaragod ellen-is — Hinned kell erővel-is a' meg-bizott embereid mesterséges álnokságainak. De miért büntetfz, minekelötte meg-halgatnál engemet-is? Miért tiltafz-el szemeid elől, minekelötte szememre hányád képzelt vétkeimet?

R I M A. (könyvezve) Ne hírtelenkedjünk az itélet-tétellel. Gyakran meg-tsál e' minket, ha mindenecket jól meg-nem vizsgálunk.

ETELKA. Meg-fontoltam mindenenket, és akár merre forgassam elmémet, minden fölöl csak a' rettegés, és félelem térnek fze-membe. Az Atyámnak haragos tekintetei, ha tsak eszembe jutnak - is, fel - borzasztják haj szálaimat —

RIMA. Gyula tégedet szeret, édesem. Nem volt ő tudtamra soha-is idegen, sem-mibe, te hozzád.

ETELKA. Jut eszembe, de tudom mo-fiani szándékát-is — Etele, Etele! tsak egye-dül te vagy minden reményem; és oh bol-dogtalan fejem! ha tégedet-is el-kell veszte-nem — Mi dolog, mi pattag?

RIMA. Meg - nézem (a' belső osztály-hoz szalad) Ismét pattag — Istenem (egybe-tsapja a' kezét)

ETELKA. (nyersen) A' Hárfa hurjai szakadoztanak-el, ügye bár?

RIMA (sohajtva) A' Hárfa hurjai.

ETELKA. Kedves eszközök! — (meg-tántorodik.)

RIMA. (oda szalad) Érezkedj-le édesem erre az ágyfzékre (Kanapé) (m).

ETELKA (bágyott hanggal). El-szaka-dozátok tehát kedves eszközök, mellyekkel Etelemet, amaz átkozott tonka toronyban olly édesdeden vigasztaltam (n) El szakadoz-

tatok, és talám — oh én vigasztalás nélkül hagyatott árva — talám soha többé elé nem vehetlek —

R I M A. Etele jól vagyon, nints szüksége a' vigasztalásra, 's talám azért-is szakadoztanak-el a' húrak.

E T E L K A. Nem, édes Rimám. Nagy veszedelemre mutatnak mindenek. Az egész éjjel fzer felett való pertzegéssel égett éjtzakai métségem. Farkas módra ordítottak osztályom körül a' Komondorok — Éjjeli Bagolyakat-is halottál-e' valaha e' tájon huhogni?

R I M A. Isten őrizzen, soha nem halottam.

E T E L K A. Most ezek-is csoportonként alkalmatlankodtanak gyászos huhogásokkal. Az egész hajlék, sőt az egész környék felfordulásra láttatott készülni. Egész hajnalig semmit nem alhattam, ekkor pedig, oh melly ifszonyú ábrázattal láttam álmomba a' szegény Eteleét.

R I M A. Álom 's esős idő. Nem minden álom telik-bé. De kösük-fel már a' nyakadra-is a' gyöngyöt, hátha hirtelen meg-érkezik Etele

E T E L K A. Jól mondja. (a' fel-kötése után) Etele, Etele! Miért nem jösz sietve, hogy az el-hagyatott Etelekát bátorítanád: De

ki-tudja ha talám néked vólna erre nagyobb
 zükséged. Édes Rimám, ha képzelhetné mint
 féltem a' Lelkemet — Etelet álmomba egy
 néki mérgefedet vad Bika szerte széjjel, nagy
 dühöfsséggel kergette, de magam sem segít-
 hettem rajta. — Az egész háló osztályom-is
 felyem posztóval (o) látztatott be - vonatva
 lenni

RIMA. Ifzonyú képzemények!

EIBLKA. Jelentenek-e' ezek tsak egy
 mák szemnyi jót — De szót hallok — jö va-
 laki — tám Etele (fel-ugrik örömmel) Oh
 tsalfa reménység! Az Atyám szava — Tsak
 egy kitsint pihenek; tartóztassa itt addig. Fel-
 kötöm az alatt az ereklyémet-is (p)

III. JELENÉS.

RIMA és GYULA.

GYULA.

JÓ reggelt Rima, hol van a' Leányom?

RIMA A' belső osztályban.

GYULA. Hogy aludt az éjjel?

RIMA. Igen roszszúl: Az egész éjjel nyug-
 hatatlankodott, hajnal felé hunyta-bé a' sze-
 meit, akkor pedig olly mély álomba merült,
 hogy a' nap fel-jötte után-is fokáig meg-nem
 mozdúlt. Tsudálkoztam mi dolog, hogy ez

előtt ő köszöntötte a' fel kelő Napot, most pedig — (könyvez)

GYULA. No 's tovább — mi lelte?

RIMA. Bé nyitottam hozzája tsendefén, hát a' keze le-ereftve, maga érzéketlenül elnyúlva hever az ágyon — tapsagattam a' mint tsak tölem ki-telhetett, nem mozdúlt egyet-is. Lármát üték utóljára, 's úgy ferkene-fel a' Lelkem egészen el bágyadva.

GYULA. (ízomorúan) Most hogy érzi magát?

RIMA. Sokkal jobban — Ihol ő maga.

GYULA. Jól vagyok, nints most rád szükségem.

IV. JELENÉS.

GYULA, és ETELKA.

ETELKA.

JÓ reggelt kívánok édes Atyám Uramnak.

GYULA. (kétszer akar szólani, de elfogódik a' szava, harmadszor osztán) Nagy szomorúsággal értém Rimától az éjjeli nyughatatlanságaidat-is; De el-érkezett immár az a' nap, melly mind én nékem nagy örömemre, mind néked nagyobb hasznodra válhatik.

ETELKA. Bár úgy adnák a' Menyeciek!

GYULA. Ime, kedves Magzatom, mi-
 ólta Etelevel tárfalkodol, azolta femmi víg
 napjaidat nem találhatod. Meg - akarlak már
 egyfzer ezen nyughatatlanságotól menteni.
 El-érkezett amaz érdemes Zalánfi, a' ki tége-
 det tellyes szívéből fzeret és óhajt.

ETELKA. Tisztelem, és betsüllem Za-
 lánfit.

GYULA. Fel-is találhatod benne a' szép
 termetet, a' vállogatott erköltseket, a' fzerető
 szívnek állhatatofságát, sőt az okófságot, és
 gazdagságot-is. Hasonlóbb-is hozzád Etelevel
 születésére nézve-is.

ETELKA. Szerelmes Atyám! nagy benne
 a' vér, nagyok az erköltsök. Ő lenne talám
 előttem-is az első, ha Etelet meg¹tem esmér-
 tem volna. E' magához kötötte már min-
 den érzékenységeimet, és úgy tetfzik mint
 ha két testünket egy Lélek élelftené. El-fog-
 lalta Etele egészen szívemet, úgy hogy már
 abban Zalánfinak helyet nem találhatni.

GYULA. Gondold-meg jól a' dolgot édes
 Leányom. Zalánfi a' mi vagyónunkban birto-
 kos. Nem országló ugyan; de nagy Földes-
 Úr, a' Duna, és Tifza közet bírja. Meg-is ma-
 gyarofodott. Vendég szárnyon nem kóboral.
 Úgy mondom ezeket, mint jó barátod (ki
 szerző indulattal) Úgy pedig mint Atyáal,

már meg-ígértem nékie fzemélyedet, nem csak szóval, hanem íráffal-is. Széllé nem változtathatom szavaimat, mert Magyar vagyok, te-is, Magyar Atyádnak igaz Leánya lévén, nem gondolom hogy akaratommal ellenkezzél.

E T E L K A. (külömb külömb változások után) Tefteftől Lelkeftől Magyar vagyok — Nem koborló az igaz Magyar Leány szerete — Tsak egyet szerethet egyszerre, és azt-is állhatatofan az el-nem kortofodott Magyar vér (q). Ételémhez vagyok már egyszer lantzolva, magad-is jól tudod, édes Atyám — De gondold-meg azt-is, nem félhetnék a' Fejedelem' haragjától, ha hírek nélkül változáfi tennénk a' dologban. Zoltán, és Hanzár mind ketten szeretik Ételét, és engerget vélle együtt meg-akarnak boldogítani.

G Y U L A. Azomban még tsak látog fiktól-is el-tiltottak, a' nagy szeretett mé t.

E T E L K A. (el-keferevedve) Az i, most, nem tudhatom, mi vétkemért t tiltottak Udvaroktól; de tudom mit mondtak Budán létünkben, tudom mire tzeoztanak Tsepelen. Ne ártsuk magunkat hírek nélkül a' párofoadás dolgába.

G Y U L A. (indúlatofsan) Így ellenkezel tehát akaratommal? Illy betsületben tartod e' Atyai fzivemet, hogy Leány lévén, inkább

függj a' Fejedelmek javaslásától, mint Atyád-
nak parantsolatjától? Ezt érdemli-e' örökös
szorgalmatofságom, melly még a' szél-fuvásá-
tól-is óltalmazott? ne légy háládatlan sok jó
téteményeim után; mert tudd-meg, hogy a'
világi törvény nem szabott azért büntetést a'
háládatlan magzatok ellen, mert azoknak
meg-bofzszúllását egyedül magának hagyta az
igaz Isten.

ÉTELEKA. (Gyula eleibe térdepel)
Szerelmes Atyám! Ne háborítsa-fel Atyai szí-
vét. Ne vélje hogy gondolatainak erőszako-
fan ellene akarnám szegezni gondolataimat:
De könyörüljen, kérem az Egekre, könyörül-
jen szerentsétlen magzatján! Ne nyuljon Atyai
parantsolatjához, ha szeret engemet — Ma-
ga¹⁴ férje választatásában ne foszon-meg azon
sz¹⁴dságomtól, mellyet a' gondos Termé-
sz²² örvénye meg-adott. Zalánfi helyet adja
vizfza édes Ételémet!

GYULA. Így szívedhez száradhatott-e'
Étele, hogy édes atyai szívem meg-tapodásá-
val szaladj Szeretőd ölébe? Ezt kívánja-e' tö-
led az Isten, és az Atyai tisztelet?

ÉTELEKA. (fel - állva, keményerske
hanggal) Ne gondold Gyula, hogy az eröl-
tetett házafság (r) szerentsés lehessen. Ne

vonj újat a' hatalmas Istennel; mert csak tőle függ a' házasság —

V. JELENÉS.

LEHEL, és az ELÉBBIEK.

LEHEL.

MÉG tegnap akartam a' Kis-Afzfzonymak különösen tiszteletére jönni; de a' Fejedelem körül való szolgálat akadályoztatott kötelességemnek tellyesítettésében.

ETELKA. (szomorú nyájassággal) Kedvesen vészem nagy érdemű Vitéz, hozzám való szívefségét.

GYULA. Én-is köszönem barátságát, és csak azt fajnálom, hogy most-is éppen olly kétséges indúlatokkal küszködve tanálja Leányomat, mint mikor a' Budára való fel-menetelekre rá beszéllete (s).

LEH. Meg-próbálom tehát, ha most-is olly szerentsés lennék, mint akkor voltam, vizsgálásában: egy pár nótát fuvak szép Kis-Afzfzony, ha meg-engedi, míg kötelességemet el-végezném.

ETELKA. Ne alkalmatlankodjék vele Lehel magának.

LEH. Nézze - tehát, melly szépen van tanálva ez az Oroszlán — ez a' taréjos kakas — ez az ember fejjü Ló — (t)

GYULA. (nézegeti halgatva)

LEH. Lássa-tsak Ételka, hogy tette ez a' szép kis gyermek, a' bal lábát a' jobb térdére — hogy akarja farúját fel-huzni? — be szép borfos fodrokkal ékeskedik a' haja — De patvar vigye rofz gyermekét — Szépen van ám ez a' Lovas fel-öltözve — mint illik a' királyi páltza a' kezébe? — mint kevélykedik a' bal kezébe lévő arany almával? — hogy mosolyog — (meg-fzaggatva, 's a' kürtet ide 's tova forgatva mutogatja)

ETELKA. Kétség kívül nem sértegeti azt a' gyötrelmek keserves nyíla.

LEH. De bezzeg akarja ez a' fél térden álló tegzes ifjú nyíla, az előtte futó Szarvasi sérteni — Szegény Szarvas! hol akada ez a' két szöllő gerezd a' Szarvába? honnan termett még ez a' gaz Kakas-is a' hátára? — mintha nem elég baja volna a' nélkül-is.

ETELKA. Így szokott a' nyomorúság, csoportosan egybe-gyűlni,

GYULA. Kiváltképpen, mikor az ember maga áll ellene a' jó tanácsoknak.

LEH. Szebbet mutatok itt — lhol egy vig dobos — lám mint veri fél kézre a' dobot — mintha fel-fe venné a' világot — Hogy kézfítti ő kegyelme-is tántzra a' lábait — amaz

pedig millyen kényesen pengeti a' hárfáját — —

ETELKA. Tsudájára lehet nagy Vitéz, a' következendő Világnak is, az erre tett munka.

GYULA. Ne véld parafztságnak, Barátom, mostani kérésemet. Ha igaz barátságodról még-nem vólnék gyöződve, nem-is szólalnék (u).

LEH. Azt mindenkor-is ígérem, és megtartom.

GYULA. Most szorgos beszédem vagyok a' Leányommal, engedj időt nekünk.

LEH. Igen kedvesen vészem jelentésedet, mint egyenes Magyar szívednek valóságos jelét, bár minden barátok illy egyenesen tselekednének! Tsak egyet mondok még. Zoltán Fejedelem parantsolja, hogy két óra múlva, a' Huba utolsó rendelésével együtt, megjelenj a', Huba Házánál (x).

GYULA. Tellyesítem parantsolatját.

LEH. Éljetek szerentséfen.

VI. JELENÉS.

GYULA és ETELKA.

GYULA.

TSAK ugyan el-tökéltted tehát magadban. hogy fel-tett szándékodban állhatatosan meg-maradj?

ETELKA. Ha akarnám sem tselekedhetném, hogy meg-változtassam. Rég óta már édesdeden tárfalkodtam Ételével —

GYULA. Abba fő most a' fejem.

ETELKA. Ha ellenére vólt vele való esmértségem, miért nem tiltott-el tárfaságától, mikor azt el-kezdettem. Nem vólt titokba — könnyen el-fogadhattam volna akkor parantsolatját — Miért nem vette elejét, a' gerjedező tűznek, még gyenge szikrájában? Most már lángot vetett, és derék tüzzé vált. Nem bírok már többé vele.

GYULA. (kemény hanggal) Most-is el-olthatod, ha akarod.

ETELKA. Ime kérem a' Magyarok Istenére, szánja-meg édes Leányát. Jusson eszébe Atyai kötelefsége — Ime tüstént meg-szakad a' szívem — Ne kényszerítse lehetetlenségre.

GYULA. (haragosan) Én tudóm hivatalomat, ne tanítsd Atyádat! tanuld-meg te is a' tiédet, ha még nem tudtad, Ha én, mint
Atya,

Atya parantsolhatok, te néked, mint Leánynak, kötelelséged engedelmeskedni: Ugyan azért egy szó mint száz, azt akarom, azt parantsolom —

ET E L K A. Szűnyj-meg Atya egy keveysé (le-térdepelve) Juffon efzedbe, hogy a' szíveket a' szívek igazgatják, nem pedig az Atyai parantsolatok — Ne vesztegesd rám Atyai hatalmat; mert meg-eshetik hogy engedetlen léfzek.

GY U L A (fel-ugrik mérgefén) Látom Leány nyakafságodat — Nem akaríz szép szerént engedelmeskedni — Akarom, és Atyai hatalommal parantsolom, mondj-le Efeléről, esküdj-meg Zalánfival.

ET E L K A. (nagy sohajtások között felkél, és az Atya kezét meg-tsókolja) Jól vagyok édes Atyám (gyenge hanggal) Elfogadom Atyai parantsolatját mellyel telyes életemben tsak most éle.

GY U L A. Kötelelségedet tserekízed.

ET E L K A. Még tsak egy kéréfem vagyok; nem nagy az-is. Mutassa-meg ennek bé-töltésével, hogy igaz Atya, és valóban szereti Leányát. (érzékeny indúlattal) Ime azon tífza szeretetre, mellyel édes Anyámhoz vífeltetett — azon édes téjre, mellyet az Anyám emlőiből olly édesdeden fzoptom — ke-

rem, és kényszeríttem engedjen a' meg-esküdtetés előtt tsak két, vagy három napot, noha ez-is igen kevés.

GYULA. Mire az a' két, három nap?

ETFLKA. Meg-feneklett én bennem Étele. Nints erőm, nints hatalmam, hogy azon arany lántzot, mellyel tetétől fogva, talpig le-vagyok kötözve, egyfzeriben el-fzakafzthassam. Talám az alatt a' kevés idő alatt meg-fegít a' Mindenható, hogy Zalánfit nem fzinlés képpen, hanem Isten igazában fzerelsem.

GYULA. Ha erőlteted magadat, izibe ki-fzabadúlhatfz a' nyügből — Mánál tovább nem haladhat az esküdtetés.

ETELKA. Atyám! ne vigy az utólsó dolgokra. Ha tudnád bizonyosan, hogy ma, midön Zalánfival kezét fogok, ki-végzem magamat a' világból — hogy fzedem előtt fel-dölök meg-hidegölve — hogy utólsó fzem-pillantatomban-is, az Isten elejébe idézlek hallatlan kegyetlenségédért — nem könyörül-nél-e' rajtam — nem engedné-e' meg azt a' két, három napot (fok képpen változó indúlattal.)

GYULA. Nem hal-meg a' Leány, ha köteletségének meg-felel. Még ma meg-kell lenni ennek-is. (haragosan)

E T E L K A. (el-változva meg-rázkódik, 's egy darabig fohajtozva áll, utoljára melljéről kezkenőit le-fzakasztja, és tüzesen Gyula eleibe ugrik) Te Schithiai (y) kö-fzikk-lák között termett vad-állatt! Te Tigris, és Orofzlányok alatt nevedekett teremtés! Te Etelka gyilkosfia, nem Atya! Bizonyságúl hívom mind a' Mennyet, mind a' Földet, hogy igazán lehetetlenségnek állíthatom, hogy Etelka a' Gyula Leánya légyen.

G Y U L A. (el-bámúlva, és változva) Nagy Isten! — Mire juték?

E T E L K A. Lehetetlenség, hogy csak egy tsepp vérem-is folyon ereimben, mellyet valaha tőled vettem volna. Így vethetné-meg egy édes Atya — faját Leányának, illy szíves esedezéfit — Vald-meg Gyula, ha tudod, kinek vagyok édes Leánya — Miért tartotál eddig is illy embertelem hiszemben?

G Y U L A. (homlokot törölgetvén) Rettenetes szempillantás —

E T E L K A. Jelentsd-meg már valaha édes Atyámat, tüfiént hozzája szaladok, és megpanaszlom gyilkoságodat — Ha pedig valóssággal a' te magzatod vagyok (újra tüzesen a' szeme közé tekint) ime Atya, vedd vissza gyarló testemet, mellyet tőled vettem (melyén való köntösét két felé tépi) Verd ke-

refztül, kegyetlenül meg - szaggatott szíve-
met — —

GYULA. (csak nem kétségbe esett ábrá-
zattal) El - szenvedhetetlen gyöttelelem — —
Etelkám — — (keservefen meg - tekintvén
meg - öleli, és egymásra botúlnak)

III. FELVONÁS.

I. JELENÉS.

KÁDÁR, és ETELE. (sétálgatva)

KÁDÁR.

KÖZELGET már az az óhajtott idő, mellyben fok méltatlan szenvedéseid után, kedves Etelekáddal egybe kaptolsz.

E T E L E. Te néked köszönem, jó Atyám, mind azokat, valamellyek itten való életemet kellemetessé tették. Te voltál az a' hatásos eszköz, a' ki esméretlen létemre reménységemnél hamarább, boldoggá tettél az Etelka kedves Tárfaságával (z) Te néked köszönem, hogy Etelekámat Hanzárral közelebbről meg-esmértetvén, mind kettőnknek életét, és betsületét fen-tartattad (aa) Oh édes Kádárom. Hová lett volna a' szegény Etelka, ha Etele az ifientelen Róka álnokságának áldozatja lett volna.

K Á D Á R. Tsekély az én szolgálatom, kedves Etelem. Azt tselekedtem, a' mi egy emberséges Magyar embernek, anyyival inkább egy Isten szolgájának kötelessége. Jól

tudtam Róka Uramnak, még az Árpád idejében el-követett minden egybe-szőtt font gonofzságait (bb). Tudtam, hogy az a' gonofz pára, abban tanálja gyönyörüségét; ha az ártatlanok vezedelmevel magának hafzmat hajt-hat: ugyan azért kötelelségemnek esmértem, minden ki-telhető móddal fel-fegyverkezni, a' szinte el-nyomatott ártatlanság mellett; De mit hafználtak volna mind ezek, ha a' jó Zoltán kegyelmessége nem segítette volna iparkodásimat.

ÉTELE. Sokkal tartozom Zoltánnak-is, de még-többet Hanzárnak, annak az ártatlan jó Léleknek; mert ha az ő kérésére, arra nem vette volna magát Zoltán, hogy mint esméretlen maga tegye próba-köre az Etekám tiszta szívét, soha-is olly világos napfényre nem jöhetett volna az ő meg-tántoríthatatlan egyenessége (cc).

KADÁR. Úgy vagyon. Hanzár nagy tiszteletet, és örökös háládatosságot érdemel tőletek.

ÉTELE. Te pedig mindenek felett én tőlem, magam meg-maradásáért: mert a' te bölts intéseid birták arra a' heves indulatú Fejedelmet, hogy irántom való rettentő végezését, mind addig hallasztotta, míg az Erdélyi Vezér, Tuhutum, személyes meg-jele-

nésével, meg-hamisította, az enyemmet párt
ütő szándékkal vádoló költött irást. Mivel
szolgáljam-meg édes jó Atyám fáradozásodat?

K A D Á R. Elégge meg - szolgáltad Etel-
kádhoz mutatott igaz hűségeddel, mellyet
Karjeli Fejedelemséged ki-világosodása után-is
állhatatosan meg-tartottál. Ennél egyéb jutal-
mat soha sem-is kívánok.

E T E L E. (mosolyogva) Áldott lelkű
Atya! a' ki még a' te magad meg-jutalmaz-
tatásával-is az én boldogságomat, az én éle-
tem nyugodalmát munkálódod. Él a' Magya-
rok Ifiene, és Karjeli emberségemre fogadom,
hogy ha az Etelkához való hajlandóságom
állhatatósága jutalmaztatja-meg jótéteményei-
det, úgy tellyes életedben örökké, örömmel
fogod érezni kívánt jutalmadat.

II. JELENÉS.

TUHUTUM, és az **ELÉBBIEK.**

E T E L E.

A' **LELKEM** örvend édes Kádárom, hogy
azon jó emberemet-is, ezen betsüiletem, és
életem védelmezőjét láthatom egészségben.

TUHUTUM. Én-is szívemből örvendek,
hogy az ártatlanok méltatlan szenvedései az
én jelen létem által napfényre jöttek. Nem-

is kívánok semmit-is inkább, mint az Etele örömének tökéletes bé-tellyesedését látni, minekelőtte Erdélybe visszfa térnék.

KÁD. Tellyes bizodalmunk lehet az iránt kedves Barátom; ha tsak a' Róka fel-nyár-folt teste tsudállatofan meg-nem elevenkedik, hogy újj zúr-zavart koholjan a' Fejedelem jó rendeléseinek meg-zavarására.

TUH. Attól semmit nem félhetünk. Nem tsak meg-hólt ő valósággal, hanem szerte széjjel-is szaggattatott a' Safoktól — Ezen meg-öfzültt szakállomra (dd) mondhatom, kedves Barátaim, éppen nem örvendek senkinek-is veszedelmén: De hogy annak az átkozott-pá-rának én lehettem ítélő Birája, azt bizony szereztsémnek tartom. Illy ártatlan nagy Lel-ket (Etelére mutat) illy tetétől fogva talpig emberséges Vitézt, a' Bolgárok kolompofsával — Labos Simonnal való egyet értéssel vá-dolni — még pedig a' Tuhutum nevébe köl-tött Levéllel — átkozott teremtés —

Etele. Szerentséfen által esünk már azokon, ne újjítsuk-meg bé-gyógyult sebein-keket azoknak emlegetésekkel. Hogy vagy on Horka? Hogy van Erdélynek dolga?

TUH. Horka, az én kedves fiam? Nagy tsendéségben tartja távúl - létemben-is egész Erdélyt. Békeféségben mulatoz Défen, az Er-

délyi Vezérek lakó helyében. Az Oláhok mozganni sem mernek ellene. A' Pátzinákok a' füleket sem merik mozgatni tőle való féltékben.

KAD. Tsak igaz a' köz-mondás. A' jó fa, jó gyümöltset terem.

III. JELENÉS

HANZAR, VILAGOS (gyáfszba öltözve)
RIMA, és az ELÉBBIEK.

HANZÁR.

IMHOL vagyon Barátim, Világos Kis-Afzfony, a' szerentsétlen Huba Vezér Leánya, a' kit az ifentelen gonofz nyelvek, tsak nem pórbá tapodtanak ártatlanúl.

TUH. Örvendek, hogy szerentsém vagyon személyesen tisztelné; azon régi jó Barátomnak, kedves Bajtárfomnak Leányát.

VIL. Ajánlom magamat, nagy Vitéz, jó indulatjába.

TUH. Ne tsudáljuk ezt jó Fejedelmné. Esmérem én a' mézes ajakú, de mérges nyelvü irigyek szokását. Természetek az ezeknek, hogy a' leg-tisztább erköltsüeket-is kormos színekkel mázolja hírekben.

HANZ. Szent igaz, Vitéz Tuhutum. Az irigységtől élelztetnek, és a' meg-vefztegetett

rofz Lélektől fok tekervényes álnokságok koholtatnak-ki e' végre: De úgy vólt az, 's úgy-is leszen örökké.

K A D. Talám még-is jobbak voltak a' régi idők.

H A N Z. Én pedig nem egyébért tartom olly el-fajúlt, és a' réginél fokkal erköltstelebb Világnak, a' mostanit, hanem tsak azért, hogy a' mostani gonofzságokat mi magunk látjuk, és érezzük siralmas következéseit; az el-múltaknak pedig szárad részét-is alig halljuk, vagy olvassuk (ce).

E T E L E. Mi-is lett volna a' Világból, ha az Atyáink panaszokódások szerént mind örökké rofzszabbak, és alatonabbak lennének a' Maradékok? Úgy már régen tsak híre sem volna a' nemes tselekedeteknek.

H A N Z. Egészzen meg-vagyok arról gyözdöve. Most pedig tsak sajnálom, hogy minkeelőtte személyesen esmértük volna Világot, az Attyát tisztességétől meg-fosztattuk, és ötet-is szegényt ez által meg-fzomorítottuk.

T U H. A'. Fejedelemségtek kegyelme, meg-orvosolhatja minden sérelmeit.

V I L Á G. (szomorú szemérmefességgel) Egyedül-itt tsak abban helyheztetem el-keferegett szívem könnyebbségét, és attól várom meg-vigasztaltatásomat.

HANZ. Bizzék Világos a' mi jóságunkban. Meg fogjuk mutatni, hogy ennek utánna femmi részben nem léfzen panaszfa.

VIL. Ajánlom-is alázatosan árva fze-mélyemet a' Fejedelemségtek kegyességébe.

IV. JELENÉS.

ZOLTAN, LEHEL, ZALANFI, és az
ELEBBIK.

(Zoltánnak mindnyájan meg - hajtván magokat, egy drága szőnyeggel bé-vont asztal mellé le-ülnek. ZOLTAN magasabban a' többinél. Jobbra ÉTELE, KADAR, TUHUTUM, LEHEL, és ZALANFI. Balra HANZAR, VILAGOS, és RIMA, ez a' többinél hátrább egy kevéffel.)

ZOLTAN.

HUBÁNAK, a' mi vólt Vezérünknek, egyetlen egy Leányáról, VILÁGOSRÓL való utólsó rendeléseit akarom mostan közön-ségessé tétetni.

VIL. (zokogva szemeit törölgeti.)

ZOL. Tellyes bizodalommal légyen Világos, az iránt, hogy minden eddig elé vólt fzmorúságait, a' mi Fejedelmi kegyelmünkkel meg-fogjuk édesíteni.

HANZ. Ne rontsa magát, Világos, édes Attyja halálán való, méltó ugyan, de már

femmit nem hafználó, hozzfzas kefergésével. Esmérjük tsak ebből-is tizta erköltseit.

Z O L. Gyulára, a' mi Vezérünkre, és a' Tifzán túl lévõ Katonaság igazgatójára biza-
tolt, e' dolognak ki-hirdetése. Ma Lehel ál-
tal meg-parantsoltam, hogy erre az órára õ-is
itten meg-jelenjen.

LEHEL. Imhol vagyon hatalmas Feje-
delem.

V. JELENÉS.

GYULA és az ELÉBBIEK.

GYULA.

HA T A L M A S Zoltán! Kegyelmes Hanzar!
Uraink, Fejedelmeink! Huba, néhai fő Ve-
zér, látván közelgetni utolsó óráját, engemet,
mint meg-hitt jó barátját magához hivatott.
Világos Kis-Afzfzonynak, a' maga Magzat-
jának jelen léteben, kezemhez szolgáltatta
ezt a' papiroost; nagy buzgósággal, és nagyobb
bizodalommal kérvén, hogy tsak holta után
nyitnám-fel, és mind azokat, mellyek ebben
írva tanáslatnak emberül végbe vigyem. Ke-
vés idő múlva meg-történvén halála, fel-tör-
tem a' petüetet, és szóról szóra ezeket ta-
nálám:

Halál fia az Élőknek!

Mind Álmost, mind Árpádat, mind Zoltánt, érdemes Vezéreimet, Fejedelmeimet, mindenkor tiszteltem, és szerettem: Mindnyájoknak igaz Magyar szívvel szolgáltam — Köz javunkat tehetségem szerént elő-mozdítottam. Magam hasznát soha sem kereftem. A' miket e' Világon Fejedelmeim jó akaratjókból szerzettem, azokat, közel lévén halálom, nem sok idő múlva el-hagyom: De felelek, beteg testel, de ép észszel e' rendeléfté tészem. **VILÁGOS VÁR**, hozzá tartozandó minden Jószágaimmal, ki nem vévén Leányomat-is, Etelére maradjon. Az ő egybe kötetékek el-végezésére Gyula Baj-társomat rendelem. Kérem-is e' Vezért, holtom után tserbe ne hagyja Leányomat, hanem Etelével úgy egybe - kaptsolja, hogy tsak az ásó, és kapa válaaszfa - el egymástól. Gyula meg - ne vesse, Zoltán meg - ne másolja a' haldokló Huba akaratját. Világoson. A' halál pitvarából — Én pedig — —

E T E L E. (meg-háborodva Gyulára függeszti saemeit)

H A N Z. (Etelére és Világosra tekínget)

K A D. 'És a' többiek.' (bámúlva egymásra néznek.)

R I M A. (sohajtozva fülel minden felé)

Z O L. (meg-tsoválja a' fejét) Mi az az,
Én pedig?

— G Y U L A. (a' zugás le - tsendesedvén)
Én pedig Etele, a' Karjeliek Fejedelme, lát-
ván Huba Vezérnek hozzám való Atyai ke-
gyefségét, és reménytelen hajlandóságát, hogy
jo akaratját voltaképpen meg-hálálhassam, min-
den tzikkelyeinek bé-telleyesítettését Karjeli em-
berségemre fogadom. Ha kegyelmes Fejedel-
münk olly szándékkal vagyon, hogy e' Tar-
tományt (a' mint nem-is kételkedem adako-
zoságáról) hatalmam alá adja; én-is maga-
mat Világos Kis-Afzfzonymnak el-vételére köte-
lezem. Mellynek nagyobb bizonyosságául adom
ezen kezem irását, szokott petsétemmel meg-
erössítve. Világoson. Etele a' Karjeli Magya-
rak Fejedelme. (le-téfi a' papiroft)

R I M A. (kezeit egybe tsapván) Istenem
oda vagyunk (el-mégyen sírva.)

Z O L T. és H A N Z. (bámúlva egymásra
néznek)

E T E L E. (egészen fel-tüzesedve fel ug-
rik, a' kardját mérgesen meg-tsörgeti, és
ide's tova tekint.)

G Y U L A. (sietve el illant.)

E T E L E. (mérgesen) Hol vagy Gyula!
(feholt sem látván, ki-rohan sebessen)

ZAL. (Világossal egybe kerülvén) Minden jól van. (el-mennek.)

TUH. (Lehelhez) Ezt nem hittem volna Eteléről. Nem emberség.

LEH. Tsak így kell bizni a' koborlók szavához. (el-mennek gondolkodva)

VI. JELENÉS.

ZOLTÁN, HANZAR, és KADAR (mindenik gondolkozva kezeit törösi, és sétál)

KADAR.

IME az álnok hite szegett Lélek.

HANZ. Hamis-lelkű Etele! Így titkolhattad-el, mind eddig erköltstelenségedet?

KAD. Képzелhetetlen tsalárság! Tsak ez előtt egy kevéssel, melly kemény fogadt téve.

ZOL. E' már igen-is fok, Etele. Nem ezt reménylettem egy Fejedelemtől.

HANZ. Igazságos Isten! Meddig enged bűntetlen e' hallatlan kegyetlenséget? Etelkát, azt a' szegény ártatlant — a' ki ő érette fogságában-is annyit nyughatatlankodott — a' ki egy esméretlen meszsze földiért magát olly fok veszedelmekre ki-tette — Etelkát így meg-talni.

KÁD. Én reám, 's az én öfz fejemre ilyen gyalázatot húzni. (el megyen)

VII. JELENÉS.

ZOLTÁN és HANZÁR.

ZOLTÁN.

TE Karjeli álnok Fejedelem — Így kelle-e' a' mi ditső Véreink gyalázatjára, a' Fejedelmi méltóságot meg-motskolni — Miért ígérted-meg Budán, ha itt mást forroltál tsalárd melyedben? —

HANZ. Avval a' tsalárdival egyet érteni — még pedig olyan alattomban —

ZOL. (le-ül 's agyarkodik magában) De — nem lehet másképpen — Honnan volna a' keze írása — (nézegeti ismét a' papiroft) tulajdon keze írása —

HANZ. (tsendefebb inđúlattal) Gondold-meg édes Zoltánom. Nem kitsiny dolog ez, minket illy bolondokká tenni — illy tsufosan vizsgálja-élni jóságunkkal —

ZOL. (magába tufakodván) Mit gondoljak felöle — Soha még leg-kissebb tsalfaságát sem tapasztaltam — De az ő írása, és pezsétje — Mint el-tüzesedett mikor a' nevét halotta? — mint meg-mérgefedett egy szempillantatban? — Mire véjsem ezeket?

HANZÁR.

HANZ. Kétség kívül nem ínye szerént
 egett, hogy Gyula egyenesen ki-tálolja előt-
 tünk tsalfaságát —

ZOL. Könnyen meg-hiszem (fel-ugrik)
 Ó a' hatalmas Magyar Fejedelemmel mérél-
 fel kotzkázni — vakmerő bátorság — illy
 zürzavarba hozni rendeléseimet, Udvaromat,
 sőt Országomat —

HANZ. Etelkát pedig, azt a' jámbor
 Leletet, illy véletlenül a' Világ gyalázatjára
 ki-tenni — hitetlenség —

VIII. JÉLENÉS.

ETELE, és az ELÉBBIEK.

ETELE.

(refzketve, és fogait tsikorgatva.)

HOVÁ rejtezett-el az a' háládatlan föld
 terhe? Uraim! — Igazítsatok rá a' gaz em-
 berra — Boszszút kell állanom hallatlan go-
 noszságáért —

ZOL. (Hanzárra néz el bámúlva.)

ETELE. Gyulát keresem Uraim. Mond-
 játok-meg ha tudjátok, hol vagyon az az Or-
 szágtok gyalázatos motska? A' Karjeli Feje-
 delém vadászfa, a' maga betsületének ha-
 mis lelkű hóhérját.

HANZ. (körül néz) Már régen el-tűnt, a' többivel együtt — nem láttuk azután.

ÉTELE. Az Etele meg-sértődött betsülete — a' hatalmas Magyar Fejedelem meg-ízégyenített személye — a' Zoltán Udvarának meg-homályosított fényé, és az Ételka igaz szíve, bozsfú-álláfoinat kívánják. Nem-is moshatja-el semmi-is ez utálatos gyalázatot, hanem, tsak a' Gyula fertélmés testéből kifolyó vér patak.

HANZ. Etele, Etele! Öntsd-ki fel-lobbant haragodnak okát. Zoltán, és Hanzár előtt mit titkolhatnál-el.

ZOL. (nyájafán) Zoltán, a' ki a' te nyugodalmaidat valósággal kívánja, kér tégedet, a' titok ki-nyilatkoztatására.

ÉTELE. Zoltán, és Hanzár? Elöttem igen betses nevek. Halld-meg tehát hatalmas Fejedelem, halld-meg kegyelmes Fejedelemné az Égre kiáltó ifientelenséget. (tsendesebb indulattal). Tegnap elive felé, el-érkezéfték ideje táján, meg-jelenti Ételka, keferves meg-indulással, hogy Gyula az én állhatatofságomról kételkedik; kezem írását kívánja Leánya boldogságának bizonyofabb voltaért. — Édes Hanzárom! mit nem tselekednék Ételkámért? Élni, vagy meg-halni érerte, el-tökéllettem magamban — Le-írom nevedet egy tiszta pa-

pirosra, által adom petsétemmel együtt, hogy a' minémü kötéfeket tetszik, írjon rá; sőt ha Karjeli Fejedelemségemet akarja, azt-is köffe belé Gyula, ha Etelkát valaha meg-tsalom —

HANZ. Ki kívánhatná ennél nagyobb bizonyosságát az Étele nagy lelkiségének? (Zoltánhoz) Melly hamar meg-tsal a' hirtelen ítélet.

ZOL. Boldogtalan, emberi gyarló tárfaság! Melly könnyen szerentsétlenné tehetünk, fok betsületes Lelkeket, ha ugyan tsak jól meg-nem hányunk mindeneket — De illy szembe tűnő gonofzságot — (bofszankodva sétálgat)

ÉTELE. (ismét indúlatosan) Te Tigris téjjel tápláltatott Ételka hohérja! Így kellett-e igaz szívűségemmel vízfza élni? Leveletem íráfomat, így meg-hamífsítani — (tsendefebb indúlattal) Te-is két szín lelkü Világos! mikor szünfz-meg rajtam kegyetlenkedni? Ha a' Nyúlak Szigetében, ártatlanságomat ostromló intselkedéfid. (ff) Ha a' Rókával fézött tsalfa tekervényeid, mind eddig titokban maradtanak, miért nem rettegtél ezekkel-is sebeimet újjítani — Ime Uraim akaratom ellen-is ki-vallek, még pedig igen fokot vallék-ki —

HANZ. Oh Gyula! oh Világos! hol vagyon a' Lelketek?

Z O L. (nyájafan meg-öleli, és meg-tsókolja) Szünjen egy keveysé buzgóságod édes Etelem. Ne tarts semmit a' fzerentsétlen kimeneteltől.

E T E L E. Félek Uram! mert látom, hogy a' leg-ártatlanabb tselekedeteimet-is veszedelmemre tudják fordítani üldözőim — Gyulának különös intézeteinek kell lenni Leánya iránt — De — Én lássam valaha Etelekát másnak birtokába? Én e' —

Z O L. Etele, Etele! ismét indúlatoskodik? Tsendesítsd-meg magadat, és semmitől ne félj; mert nints ehhez Gyulának semmi szava. Eteka tsak egyedül tolem függ —

E T E L E. (tsudálatosan) Gyulának, mint Atyának, ne lenne semmi szava.

H A N Z. Nintsen bizonyosan, ő nem Attyja.

Z O L. Nem titkolom már tovább toled is, a' mit az egész Országomban még tsak hárman tudunk. Az a' drágalátos Etelekád, nem Gyulának, hanem Árpádnak, az én édes Atyámnak Leánya —

E T E L E. (fokféle képpen változva) Eteka — Árpádnak Leánya — Álmodom-e'? — avagy valóság ez?

H A N Z. Valóság bizonyosan, és a' te gyönyörüséges kedvesed, Zoltánnak, az én férjemnek tulajdon testvére.

Z O L. Még minekelötte nem tudtam valóba ki légyen, már akkor néked szánták valamindenek. Meg-tudván Rima által vérségét, én-is néked szántam Tsepelen, és Világos Várába, néked - is adom mint Testvéremet. Holnap egybe esküdhettek.

E T E L E. (fokáig csak változva hallgat, de örömet jelentő tekintettel, utóljára Zóltánt meg-ölelvén meg-tsókolja) Vegyed ezt, kedves Zoltánom, az én te hozzád vífeltető buzgó érzékenységemnek jeléül. (Hanzárhoz fordúlván, kezét meg - tsókolja) Ezen lángoló indulatból származott tsókom, légyen bizonyosága, az én te hozzád való különös tiszteletemnek.

H A N Z. A' mi költsönös tiszteletünket, és igaz szeretünket igérjük mi-is, édes Etelem, te néked.

E T L L E. Tsudálatos Istenség! Etelka tehát Fejedelmi Kis-Afzfony — Én Karjeli Fejedelem — Ő szívéből szereti Etelet — Én Lelkemből kedvelem Etelekát — Meg-botsáss Gyula indulatofságomnak. Élj kedvedre. Ne félj az Etele dühöségétől — Uraim! erezfetek, hogy repüljek Etelekámhoz ez örvedetes hírrel —

Z O L. Meg-engedj nékem, azt meg-nem adhatom. Ma bizonyos tekintetre nézve nem mehetiz Ételkához.

E T E L K Á. Egy szót sem szóllok a' titokról, tsak hogy örömemet jelenthessem - meg nékie.

Z O L T Á N. (gondolkodva.) Úgy sem lehet. —

H A N Z. Édes Zoltánom! egy óra, egy szempillantat, nagy változáft okozhat. Ételka az ő képzelt Atyjához igen engedelmes. Gyula el-fzánta magában a' gonoltságot — Zalánfi heves — kárt tehetiz a' hallgatással.

E T E L K Á. Mit, Afzfonyom! Zalánfiért szenvedem hát én ezeket? egy Bolgárért — Itthon vagyok már — A' Zalánfi, és Világos mesterkedéseft tántorították-meg Gyulát — Most látom annak valóságát, a' mit a' minap a' Zalánfi lakadalmi készületéről, a' parafztoktól hallottam — Uram, Fejedelem! Engedd-meg kérlek, hogy tsak egy szóra mehessek Ételkához.

Z O L T. Meg - mondottam, hogy tölem függ a' dolog, mitől féltek még-is? ime újra mondom (parantsoló hangon) Étele, kegyelmemnek el-vezztése alatt, ma meg-ne látogassa Ételkát.

E T E L K Á. (el szomorodva meg-rázkódik)

HANZ. Menjünk-el hát az-én szállásomra és ott meg-beszéllem néked a' titkot, minden környül-álláfaival-együtt.

E T E L E. (~~magát~~-meg-hajtván) Megköszönem alázatosan, Kegyelmes Fejedelméné.

IV. FEL-VONÁS.

I. JELENÉS.

GYULA, és ZALÁNFI.

GYULA.

LITAD-E' kedves Zalánfim, melly nagy meg-háborodást okozta, a' két levél el-olvasása.

ZAL. A' Menykötől hirtelen el-perfeltett zöld fák, nagyobb változáft nem szenvedhetnek, egy szempillantásban.

GYULA. A' Fejedelem sem tudta egyet-is ellene szólani; tsak el bámúlának mindnyájan. De még Etele-is mint fel-háborodott? mint ki-kött vala a' képeből?

ZAL. A' Mennyeieknék különös kegyelme, hogy a' bámulás mindnyájokat el-fogta. Ha történetből tsak leg-kissebbet-is meg-sejdíthettek volna, egy szavával meg-gátolhatta volna Zoltán minden igyekezetünket, 's füst-be ment volna minden tanátskozasunk, és intézetünk.

GYULA. Nem-is tartottam semmitől inkább, mint attól, ne hogy Etele valami

módon ki - nyilatkozta; miképpen került kezembe a' maga tulajdon keze-írása, és petsétje; 's ugyan azért ki - mondhatatlanul örvendek annyira való fel-tüzefedésének, hogy egyszeribe utánnom eredett. Már most meg-válík, hogy tsendesítti - le, a' rá haragudatt Fejedelmet. Vallyon nem ment-e' Etelekához.

Z A L. Vigyáztattam rá, de még nem vólt arra felé-is.

G Y U L A. Hát Eteleka tudja - e' a' történetet.

Z A L. Kétség kívül tudni kell, mert Rima nagy firánkozva hozzája szaladott a' Gyűlésből.

G Y U L A. (gondolkozva) Kedves Zalán-fim! egy gondolat ütődött elmémbe — Ha Etele a' Leányomhoz férhet, vagy ha Rimával hozzfazán beszélgethet Eteleka — könnyen el-romolhatik az egész intézetünk — De még Kádárnak sem lenne szerentsés meg-tudni a' dolgot; mert — — soha bizony nem boldogúlnánk — Ha tsak egy köröm feketényt vehetne észre — mindjárt fenekestől fel-fordítaná az egész szándékunkat.

Z A L. Ő tőle leg kevésebbet félhetünk. A' dolog valóságáról ő-is egészen meg-vagyon győződve. Hiszi állhatatosan az Etele hitetlenségét, és ha vonagatja-is magát, a' meg-

esküdteteltől, Attya vagy, parantsóihatfz; a' leg-szebb szinnel; a' te Leányodnak boldogságára törekedő Atyai indulatodnak elő-adásával kényszerítheted, kötelelségének tellyesíttésére.

GYULA. Böltsen inte fz, nagy okofságú Zalánfm (meg-veregeti a' vállát) Ne félj semmit, ne búsulj: meg-lefzsz a' te kívánságod (ki-szollal) Halljátok-e'? Egyik menjen, és mondja-meg Etelkának, hogy tüftént itt teremjen. A' másik jelentse-meg a' fő Papanak; hogy Etelka mindjárt itt terem, és készüljen kötelelségének végbe vitelére.

ZAL. Újj lelket ad belém a' te Atyai gondolkodásod. Mi-is lenne belőle, ha a' fokot próbált Szülők, a' maga kényyére botsátanak, a' zabolátlan indulatú ifjúságot? Mi féle gondolat lehetett az Etelkától-is, egy oly mezfze földivel egybe szürni a' levct, hogy tőled örökre el-távozzon.

GYULA. Ennél nagyobb háládatlanságot nem gondolhatni.

ZAL. Ifjú még, nints tehetsége a' maga javának jól meg-fontolására. Enged az indulatoknak, és mindenek felett a' mézes tsapodás hizelkedéseknek, mellyek a' leg-tökéltefebb ártatlanságát-is fokszor el-tsábítják.

GYULA. Minden homály, nélkül való igazság. De nyaka szakadt már az ellenünk patvarkodó gondolatoknak —

II. JELENÉS.

VILAGOS, és az ELÉBBIEK.

VILÁGOS.

RÉGEN kércsem, nagy érdemű Vezér, hogy meg-köszönjem hozzám való Atyai jó indúlatját —

GYULA. Nem érdemel femmi köszönetet; sőt én köszönem mind Világosnak, mind pedig Zalánfinak, hogy ezemre adták, miképpen szakaszthalluk leg-könnyebben végét az Etele, és Etelka, nem inyem szerént való tárfaságoknak.

ZAL. Énnél ugyan szentebb gondolatja nem lehetett Világos Kis-Azfzonymnak én reám nézve — (nevetve) De reménylem meg-fog elégedni a' Kis-Azfzony-is azon óhajtott jutalmával, mellyért olly szív szakadva esdeklett már rég ólta.

VIL. (örömmel) Igen-is meg-elégfzem, és éppen úgy örvendek Etelemmel való szerentsémnek, mint Zalánfit gondolom örvendezni, a' szép Etelekával lejendő egyesülésén.

ZAL. Boldogok vagyunk mind ketten kedves Kis-Afzfony. El-érjük minden szem-pillantatban tellyes örömünket.

GYULA. Én-is azt kívánom. De nem vett-e' valami újj változást észébe a' Kis-Afzfony, a' Fejedelmek körül.

VIL. Magam ugyan közel nem eshettem egyikhez-is, hanem, a' ki 's bé-járóktól bizonyosan tudom, hogy a' tsudálkozással elegyült hánykolódásokban egészen el-vagynak merülve.

ZAL. Jól van hát a' dolog. Nem tudnak még semmit-is a' mi dolgainkról —

VIL. Füleltem minden felől arra-is, ha nem szándékozik-e' Etele Etelekához menni; de erről egyebet nem tudhatok, hanem hogy most el-jövetelemkor-is, a' Fejedelem körül láttam igen szomorú tekintettel.

GYULA. A' Fejedelem körül? —

VIL. Isten mentsen — A' Fejedelem szállása körül akarám mondani, a' mi Udvarunkban. —

ZAL. 'S még maga nem beszélt velem el-ofzlásunk után?

VIL. Nem tartottam szerentsésnek addig egybe-tanálni, még fel-lobbant hevefsége egy keveset nem tsendefedik —

Z A L. Éppen jól, és okosan esett. Most mindjárt ebben az órában által esünk az Etelekával való meg esküvésen, és azután Etelekának sem lehet, ha akarna-is, többé hozzája ragaszkodni. Így a' Kis-Afzfzonynak-is szabaddabb út nyittatik boldogulására.

V I L. De ha Eteleka nem akarná az esküvéfi?

G Y U L A. Nem akarná? Attyja vagyok — parantsolom — meg-kell lenni. Már el-is küldöttem utánna — 's nem tudhatom miért kéfik (ki-szóllal) Legények! Menjen egyik fietve Etelekához, és mondja - meg, hogy mindjárt itt toppanjan — én parantsolám —

III. JELENÉS.

K O T S I S, (gg) és az E L É B B I E K.

K O T S I S.

U R A M, Vezér Uram! Kádár a' fő Papunk kéri, hogy Zalánfival együtt menjenek ki egy keveysé hozzája a' kertbe.

G Y U L A. Mindjárt meg-lefzsz. Ki volt Etelekánál?

K O T S I S. Én magam.

G Y U L A. Mit tsinál, hogy még sem jő.

K O T S I S. Sir zokogva kefervesen, egészen el-van halaványodva, mint a' hervadt

Rófa, de mindjárt ide jő, a' Vezér Uram parantsolatjára.

GYULA. Meg-engedjen a' Kis-Afzfony, hogy itt hagyjuk magára. Ne siessen el-menni. Talám Etelka-is meg-érkezik az alatt, még Kádárral beszélgetünk.

IV. JELENÉS.

VILAGOS (egyedül sétálva)

ÖRVENDJEK-E', vagy inkább szomorkodjam? magam sem tudom. Meg-nyertem kívánságomat, és Etelémmel boldog léfzek — De — Etelka fir — zokog — el-hervadt már-is. (meg-rázkodik) Ő engemet örökösen fog átkozni, ha valahogy ki-tudja a' tsalfaságot — De — mitsoda hazfontalan félelem ez? Ki fedezhetné -fel valaha, ha mi állandóúi halgatunk — (neverte) és ha ki tudja -is? Tartozom-e' én máfi boldogíttani, a' magam nyughatatlanságommal?

V. JELENÉS.

E T E L K A, és V I L Á G O S.

E T E L K A.

(halál színnel, le-eresztett fővel bé-lépik tán-
torogva.)

ISTENEM! Hol vagyok? mit látok?

VIL. A' te jó Barátodat, Világost látod
édes Eteikám.

E T E L K A. Egeknek tündöklő fényei!
Látjátok-e' ifzonyú gyötrelmeimet? Világos,
az én meg-esküdt ellenségem, barátomnak
mérészli magát nevezni.

VIL. Igen-is, Világos te néked barátod,
és jó akaród. Vedd élzre édes Eteikám köz
örömünket, és örvendjünk mind ketten. Ime
én-is. ahhoz férhettem, kit leg-első meg-látá-
sára kedvellettem, te-is meg-nyerted, a' mit
rég ólta ohajtottál. Boldogak lettünk már
mind ketten.

E T E L K A. (haragosan rá néz) Boldogak
lettünk-e' mind ketten? Te álnoksággal bér-
lett Róka tárfa. **T**É Etelemtől — te minden
nyugodalmomtól meg-fosztottál — és még-is
boldognak mondasz — **T**É felettünk lévő bol-
dog Lelkek! Így jutalmaztatnak e' meg az áll-
hatatos ártatlan erköltsek? Egy szemtelen,
tsalfasággal tellyes, kétszínű teremtés — Eteik

kát — kedves Etelejétől — örökösen el-szakasztja —

VIL. De miért neheztelsz reám, oly nagyon, mintha híremmel esett volna az Etele szándéka — Igaz Lelkemre mondom, soha nem reménytettem e' szövetséget, és ugyan azért semmit nem-is dolgoztam benne.

ETELKA (fejét isóválva) Ártatlan Bárány! semmit sem dolgoztál benne? — Vald meg Világos igaz Lelkedre, ha csak egy mák szemnyi betsület van még benned, vald-meg, hiszed-e' te magad-is? — Mit pirúlsz? Nem te vetted-e' ki, Árpádnak való huzelkedésseddel, az én Atyám Hadnagyságából Etelet, hogy tőlem el-szakaszszad? Nem te tétetted-e' által, a' hozzátok közelebb való Sereghez, hogy magaddal öszve-kaptsolhassad (hh). Nem te tsallogattad-e' Budára, hogy az úton megvárván, vele együtt mehess Árpádnak udvarába? Nem te tsábítottad-e', és talám meg-is vetted, szívét amaz átkozott Nyúlak Szigetében? — Tagadhatod-e' ezeket ortza nélkül való? Miért nem szollaísz — Sőt meg-mernék esküdni, hogy Hubát-is te vetted arra, hogy te veled együtt minden jószágát Etelenek hagyja — Mit átsorogsz? mit pislogsz?

VIL. Már ennek fele iem barátság. Ha szeket tettem-is, ki ki a' maga fazéka mellé szittja

szittja a' tüzet. De ha igazat akarunk szólani, evvel-is néked hafználtam: mert, emlékezel - e' rá, mikor az Egyháznak felszentelése előtt Árpádnái vendégeskedtünk. Mitsoda indulattal vólt hozzád Zalánfi? mint nem nyájaskodott? mint nem hízelt néked, hogy kedvedet meg-nyerhesse? és te magad, nem eléggé ki-jelentetted-e' még akkor hozzája való hajlandóságodat? Nem te magad gyuilasztottad-e' fel Zegeden-is újjra a' tüzet Zalánfiba, a' Rokáért való esedezés fizéne alatt? Juffanak tsak eszedbe akkori hízeltkedő nyájafságid. Tagadhatod-e' te-is mind ezeket? (ii).

ETELKA. (fok változások után, Világostól el-fordúlva) Oh mesterséges színlés! Oh régen ki-koholt ál ortza! Az én termé-
zeti vídamságomat, az én másfokan való kö-
nyörületességemből származott, erőltetett jó
kedvemét, illy hamis lelküséggel balra ma-
gyarázni (Világoshoz fordúlva) Nem félsz-e'
iffentelen, hogy elevenen el-súlyjedsz. Eredj,
fogj kezet Etelemmel, álnokság edénye; de
tudd-meg, hogy ott termék előtted én-is,
mint ijesztő kísértet. Nem fog már akkor Ete-
ka élni, de meg-tépi, meg-fodorítja még-is
haj szálaidat. Mint rettentő árnyék — mint

E

irgalmatlan üldöző — mindenütt nyomba követlek egyebütt-is —

V I L. Itt nem szerentsés fokot múlatnom.

E T E L K A. (fél szemre utánna tekintvén)
Távozz-el te, a' Magyar Szűzeknek örökös
mótska — Szabadíts-meg utállatos ábrázatod
látásától, Lelkemnek gyilkosja — (sétál fo-
hajtozva)

VI. JELENÉS.

K A D A R, G Y U L A, Z A L Á N F I, É S
E T E L K A.

K Á D Á R.

MINT vagy édes Etelkám! Jó hírt mon-
dok, ne szomorogyj. Ime előtted áll Zalánfi,
a' ki tégedet tellyes szívéből szeret, és hites
társúl akar venni.

E T E L K A. (gyenge szóval) Zalánfi —
hites társúl —

Z A L. (nyájafan) Zalánfi, gyönyörűséges
szép Alakom! a' kinek minden öröme tsak a'
te kedves személyjedben vagyon.

K Á D. Az édes Atyád akaratja-is meg-
egyezz; még pedig olly tudálatosan, hogy
éppen nem tudhatni, ki sürgeti inkább meg-
esküvéfeket: én magam kértem hogy halasz-
sza-el a' dolgot, de nem enged semmit-is.

E TELKA. Én az Atyámhoz mindenkor engedelmes voltam. Ma, egyszer életemben akarám ki-törni a' járom széget, és ötet nem Atyámnak, hanem gyilkosomnak mondtam. Vajha véremmel törölhetném - el, ezen egy első, és talám utolsó írtóztató vétkemet!

GYULA. A' te töredelmes meg - báná - sod elégséges annak el-felejtésére, tsak ez-után légy engedelmes.

KÁD. Jól van tehát. De, édes Etelkám, a' dolog meg-nem eshetik szándékod ki-nyilatkoztatása nélkül. Azt akarom azért meg-tudni, kedvelheted-e' úgy ezen érdemes ifjat, hogy minden erőszak nélkül, magadat örökös tárfaságába ajánlhasd? Felelj egyenesen, a' mint érzed; mint az előtt szollasz, a' ki tégedet nem tsak Isten igazában szeret, hanem minden veszedelmeidből-is ki akar menteni.

E TELKA. A' mi Zalánfinak személyét illeti, én mindenkor nagyra betsültem. Ha pedig édes Atyámnak el-tökélt szándéka, hogy efedezésimet meg-vetvén — Zalánfinak birtokába magamat adjam — Istenem légy velem! (szemeit rendetlenül kezdi forgatni) Én már az egész Világtól el-hagyattatván, és még édes Anyámnak — hólta után — (reszketni, és rogyani kezd)

ZAL. (meg-fogja, és kezeit szorongatja) Eteikám! Lelkem, kedves Eteikám!

GYULA. (ö-is feqít) Erezkedjél-le édes Leányom erre az ágy-fzékre.

ETELKA. (lankadt befszéddél) Hol vagy, édes Anyám! Serkenj-fel tsak egy kevés időre. Ki-áfom körmeimmel, meg-merevedett testedet — El-hagyattam tulajdon Atyámtól — Oh édes anyai név! Tsak mostában efmélkedj-fel Gyulának meg-keményedett szívében — Ime, ime! amott látom édes Anyámnak kellemetes árnyékát (nevető formán nyújtja kezeit) Ki-terjesztett karokkal jő hozzám, hogy meg-öleljem — (eszére térvén) Engedjétek-meg hogy tsak egy keveset pihenjek.

KÁD. (int Gyuláéknak) Ki - mennek hát egy kevesé Gyuláék, de én itt maradok melletted.

VII. JELENÉS.

KÁDÁR, és ETEILKA.

KÁDÁR.

EMELD-FEL Eteikám szemeidet. Tsak ketten vagyunk; vald-ki szíved titkait. Tudod melly nagyon érzem én-is szomorúságidat, és melly nagy indulattal kívánom könnyebbségedet.

ETELKA. (körül nézván az osztályt)
Édes Kádárom, jó Atyám! A' leg-első látá-
sától fogva Etelenek, mind eddig te voltál
rézfelle titkainknak: most sem titkolok el előt-
ted leg-kissebbet-is. De vald-meg te-is iga-
zán, a' mit kérdek. Én Rimától hallottam
mint bizonyos, a' Világos beszédiből-is úgy
vettem észre, de még sem adhatok egész hi-
telt. Te-is jelen voltál a' Gyülésben. Vald-
meg rá állott-e' valósággal Etele, a' Világossal
való szövetségre?

KÁD. (szemeit törölgetvén) Rá állott-
e'? oh hogy mondhattam - ki! Rá állott az
átkozott.

ETELKA. 'S a' Fejedelmek?

KÁDÁR. Sem a' Fejedelem, sem a' Fe-
jedelemné nem szólott egyet-is ellene.

ETFLKA. (talpra ugrik, 's járkál)
Elég vólt már — Félre tölem hafzontalan pe-
tyergések — Utól ére már az üldözö szeren-
tse — El-érte Világos-is hofzfzas üldözésének
várt végét — Én a' gyülésből ki-rekefztet-
tem — A' hitetlen Etele a' tsalárd Világossal
egybe-foglaltatik — Kegyetlen Etele! Hol
vagnak számtalan szentséges fogadásid? —
(nagy indulattal) Hová lettenek az arany
idök? Hová lett érzékeny, és örökösen né-
kem ajánlott szíved? Meg-változtál hite sze-

gett — el-felejtkezteél mindenekről (ismét le-
ül sohajtozva)

K A D. El-íszonyodtam magam-is, a' mi-
kor hallottam a' képzelhetetlen álnokságot.
Kerestem-is mindenfelé, hogy véle beszéllhes-
sek, és szemére hányhaffam gonofzságát. Nem
tanáltam seholt-is, el-tünt hirtelen szemem
elől.

E T E L K A Isten néki, édes Kádárom.
Meg-efett már rajtam a' kár. Etelka egy sze-
gény Vezér Leánya, nem lehet Etelének —
íszonyú gondolat — nem lehet a' Karjeli Fe-
jedelemnek hitesse — De meg-engedek édes
Etelém (gyenge hanggal) tellyes szívemből
meg-engedek te néked. Nints egyebem a' jó
híremnél, nevemnél, és tsak utánnad vá-
gyódó szívemnél. Nem lehettek ezek elégsé-
gesek, hogy Fejedelemségedet magamhoz kap-
tsolhaffam — köszönem hajdani víg napjai-
mat-is, mellyeket a' te én hozzám való régi
hajlandóságod okozott — Élj szerentséfen Vi-
lágofoddal (könyvezve) Felejtsd-el Etelkát —
néha kedves, és kellemetes tiédet — örökre.
Én tudom hogy soha tégedet el-nem felejt-
hetlek —

K Á D. Hijába gyötörjük már édes Etel-
kám magunkat. Itt vagyon a' hitetlen Etele
helyett, a' hüséges Zalánfi. Engedj leg-alább

az Atyád tettségének. Az idő, és a' Zalánfi-
val való együtt létel el-felejtetik, és meg-
édesíttik mostani szenvedésidet.

E TELKA. El-pártoltt a' hite-szegett. Ál-
nokúl meg-tsalt az az egyetlen egy, a' ki-
nek emberségéhez leg-többet bízhattam (fel-
ugrik nagyot sohajtva) Ime a' vágó székre
hurtzoltattam — Elöttem áll a' végső vesze-
delem — Ételémtől, édes mindenemtől, meg-
fosztatva nyomorogjak-e' én örökre? — De
Szent az Atyai parantsolat — Oh vajha Za-
lánfihoz nem kéntelenségből, hanem igazán
hajolhatna szívem!

VIII. JELENÉS.

GYULA, ZALÁNFI, és az ELÉBBIEK.

GYULA.

A NAP majd le-halad, az időből ki-fő-
gyunk. Nem kell késni a' dologgal. (hara-
gosan.)

E TELKA. (meg-ijedve) Engedelmes
lészek édes Atyám. A' Gyula parantsolatja
szerént, szeretem már Zalánfit, hozzá mégyek
hites társúl.

ZAL. Mi tartóztathat még-is az esküvés-
től? Az idő nem várakozik — 'Siefsünk,

K Á D. Nagy Isten, a' ki a' szíveket vizsgálod, és oda hajtod a' hová akarod, szenteld-meg igyekezetünket!

Z A L. Hogy érzed Lelkem Ételkám magadat?

E T E L K A. (erőltetett nyájafsággal) Úgy tetszik elég jól.

Z A L. Egészzen meg-nyugtatód, kedves Alakom, a' reménység, és félelem közt hánytatott Lelkemet. Ime előtted áll szép teremtés, és a' hajlandóságodért efedezik az a' forró indulattal égő egyenes szív, mellynek boldogsága csak a' te veled való egyesülhetéstől vagyon fel-függesztve.

E T E L K A. Nem kételkedem búzgó indulatodban.

G Y U L A. Mit huzzuk, halasztjuk még-is az időt?

K Á D. Fogjatok kezet. (kezet fognak) Halgass rá Zalánfi a' mit mondok, és mond el utánnam — „A' Magyarok Istené úgy adja, mint testü, mind lelki boldogságodat, a' mi képpen te Ételkát igazán szereted“

Z A L. A' Magyarok Istené, úgy adja, mind testü, mind lelki boldogságomat, a' mi képpen én Ételkát igazán szeretem.

K Á D. Örökkös hités társúl magadat jó lelki esmérettel hozzája kötelezed, és ő hozzá

utólsó lehelletedig 's lehelletéig - is hív lé-
fzefz.

ZAL. Örökös hitese társul magamat jó
lelki esmérettel hozzája kötelezem, és ő hozzá
utólsó lehelétemig, 's lehelletéig hív léfzek.

KAD. Úgy légyen. Figyelmezz te - is
Etelka, és mond-el utánnam. „A' Magyarok
Ifiene úgy adja, mind testi: mind lelki bol-
dogságodat, a' miképpen te Zalánfit igazán
fzereted.“

ETELKA. (némelly helyen akadozva,
más helyen pedig habarva) A' Magyarok
Ifiene úgy adja, mind testi, mind lelki bol-
dogságomat, a' miképpen én Et — (meg-
rázza a' fejét) Zalánfit igaz — igazán fze-
retem.

KAD. „Örökös hitese társul magad jó
lelki esmérettel hozzád kötelezed, és ő hoz-
zá utólsó lehelletedig, 's lehelletéig hív lé-
fzefz.“

ETELKA. Örökös hitese társul magamat
hozzája kötelezem, és ő hozzá utólsó lehel-
letemig 's lehelleteig hív léfzek.

KAD. A' Mindenható mennyei Felség,
légyen bizonyysága, és hathatós bé-telleyesít-
tője fogadáftoknak.

ZAL. Ime édes Etelkám boldoggá te-
vél egy átaljában engemet. Már előre egy

erdőt szenteltem, a' te emlékezetedre, és a' te nevedről néveztem azt, Ételka Erdejének. El-készítettem számodra a' Meny-aszfonyi felséges hajlékokat-is; ezután pedig még inkább meg-fogod tapasztalni, hogy a' leg-buzgóbb hívséget, és tiszteletet találod-fel én bennem.

E T E L K A. Én sem fogok semmit-is el-múlatni, mellyel esküvésem hathatos bé-tel-lyesíttését meg-bizonyíthatom.

Z A L. Meg-hálálom te néked-is, édes Kádárom fáradságodat minden ki-telhetőkben; és a' többek között, egy halmat fogok ra-katni a' Zegediekkal, mellyet emlékezetedre Pap-halmának-is nevezek (kk).

G Y U L A. Ma értem-el, a' mit tellyes életemben szív szakadva-ohajtottam. Ma tehát vígan vatsorálunk, és holnap reggel Zegedre indulunk.

E T E L K A. Igen-is jó léfzen, ha azt érijük.

V. FEL-VONÁS.

I. JELENÉS.

R I M A, és E T E L K A.

R I M A.

(egy asztal mellett varrogat.)

E T E L K A.

(tántorogva bé-lépik hozzája igen szomorúan)

R I M A.

HOZOTT Isten kedves Alakom, régen várlak (szomorú tekintetén meg-rettenve) De mi lele, hogy olly halavány vagy? Talám roíz izüen efett a' vátsora?

E T E L K A. Magam sem tudom mi telhetett.

R I M A. Talám valamelly utálatos dolgot említett valaki asztal felett, 's tsömört kaptál tőle? Jól tudok én a' tsömör dörgöléshez. Hadd tapaszszam a' kezedet, és nyakadat.

E T E L K A. Nints most bajam a' tsömörrel. (II)

RIMA. Egészen el-halaványodott az or-
tzád. Mond-meg lelkem Ételkám mi bajad?

ETELKA. Az egész testem borzadoz',
's el-van' bágyadva.

RIMA. Vetkezzél-le hát, 's nyugodjál.
Jobban lélfz bizonyosán.

ETELKA. Nem vetkezem-le, le - sem
fekszem —

RIMA. Én egész éjtfzaka melletted lé-
fzek: ágyad mellé tríttem derek-aljamat, és
vigyázva aluszom.

ETELKA. Köszönöm kézfzségét. Velem
egy Szobába nem hálhatfz. Menjen - el, és
nyugodjék tsendefen.

RIMA. De ha valami bajod lefz hir-
telen. —

ETELKA. Vendéget várok, egyedül
kell maradnom.

RIMA. (ballagni kezd tsendefen)

ETELKA. Avagy, várakozzék még egy
keveset — Istenem azt sem tudom, hol a'
fejem — Jó éjtfzakát Rima, el-kell válnunk.

RIMA. (fohajtva) Jó éjtfzakát.

ETELKA. Várakozzék még — Istenem
mit tégyek? — Tsak menjen-ki már: — (a'
Rima ki-mentekor) Nyugodjál békével, és
ha többé engemet nem látfz —

II. JELENÉS.

ETELKA. (kétségbe eséfi mutató ábrázattal)

EL-JÖ még ma Zalánfi — Ide várom hites tárfont — Nagy Isten! Zalánfi hites tárfont. Etele meg-vetett — Oh kegyetlen Etele! Nem fájna úgy annyira, ha én valaha tégedet meg-yethettelek volna — Porrá válok, érzem jól, porrá válok, miattad nem fokára; De akkor-is a' holtak Országában, úgy mint-nem tiéd, veled egybe-kerülek — Eszedbe jutatom akor-is, hogy én tégedet mindenkor erőssen, és állhatatosan szerettelek hogy veled együtt örvendtettem, és veled együtt szomorkodtam — hogy a' te veled való egyesülésre tellyes szívemből vágyodtam, 's minden erőmmel iparkodtam — Édes Etelém! Tsak ezt a' jutalmát várhattam-e' igaz szívemnek? — Kedves ereklyém — Etelenek, és Etelkának egybe foglalt képei — Kellemetes ajándék, mellyet valaha nagy buzgósággal ajánlott emlékezetére, én pedig, mind eddig szívem előtt vífeltem — légy velem koporfomban-is, hogy leg-alább Etelenek képével nyugodván, vigasztalodjanak öszve-omlott tetemim — (meg-rázkodva kemény hanggal) — Te pedig kis kéfem, Etelenek néhai ajándéka, tedd azt a' szomorú szolgálatot, mellyre, a'

hitetlen Etele álnoksága kényszerítt. (melyéhez méregeti, de hirtelen bétoppánván Etele, el-ejti, és fokáig némán állanak mind ketten).

II. JELENÉS.

ETELE, és ETELKA.

ETELKA.

LÉLEK vagy-e', avagy magad Etele? Illy későn-e' hozzám? Mi féle útra tanálhattott Fejedelemséged, hogy szemre nem kerülhetett.

ETELE. Azon útra tanáltam, és azon jöttem, édes Etelkám, mellynek darabofságát a' hatalmas szeretet egyengette, és a' mellynek homályát az égő indulat világosította. A' sűrűn álló vigyázók között loptam ide magamat.

ETELKA. Az Istenre kérem Fejedelemségedet: szánja-meg személyemet, és magát-is. Távozzan-el innen, mert bizonyos veszedelmét érzem Fejedelemségednek.

ETELE. Így bánhat-sz-e', édes Etelkám, hív Eteleddel, kit az igaz szeretet, a' Fejedelem akaratja ellen-is, hozzád ösztönözett vigasztalásodra — Ne Fejedelmezz, ha még

fzeretfz engemet. Tudod-e' kedvesem, hogy Etele holnap Etelkáié léfzen.

E T E L K A. Késő már az — lehetetlen Etelka Eteléjé nem lehet. El-hagyta Fejedelemséged szegény árva személyemet. Reá bírt az Atyai parantsolat, hogy Zalánfihoz menjek. Evvel immár, ha jól jut eszembe, meg is esküdt — Távozzan-el Fejedelemséged, itt terem Zalánfi — el-vezünk.

E T E L E. (egészen fel-háborodva) Nagy Isten! El-hagyattad tehát eme' fzerentsétlen-nel ezen boldogtalant? Nem — Nem vetette-meg a' hív Etelka, még hívebb Eteléjét — Tsalárdsággal, erőfzakkal vétetett rá, azon ördöngös mefsterétől, a' kit ő Atyjának gondol, holott nem Attya, hanem gyilkosfa.

E T E L K A. (füleit bé-dugván) Hallgass irtóztató teremtés. Ha egy tsepp igaz Magyar vér foly még ereidben, ne betstelenítsd Leánya elöti annak édes Atyját. Te-is fiú vagy, emlékezz-meg fiúi kötelefségedről.

E T E L E. Jól tudom fiúi kötelefségemet; De tudd-meg te-is édes Etelkám, hogy Gyula néked nem Atyád.

E T E L K A. (Etelére függeszti szemeit)

E T E L E. Soha meg-nem tsaltalak, most fem hazudok. Árpádnak Leánya, és Zoltán-nak testvére vagy. Azért jöttem, hogy kép-

zelt Atyádnak horgos kötmei közül ki-ragadjalak. Fejedelmi vérből származtál — Etelevel nem Zalánfival illesz egybe.

E T E L K A. (nagy fohajtással) Etelevel, nem Zalánfival —

E T E L E. Jól tudom mi epefzti szívedet. Ne hidd hogy a' **VILÁGOSSAL** való szövetségre rá állottam. Meg-hamífsította Gyula petsétes Levelemet. Máft írt a' papirosra mint fem reménylettük — De — esküszem minden szentségekre — Te másé nem lehetsz. Törvénytelen erőszak, ördögös ravaszság, embertelen gyilkosság Zalánfival való meg-esküdtetéfed.

E T E L K A. (kezeit fejére kultsolva) Oh én szerentsétlen teremtés! Én Árpádnak Leánya, Zoltánnak nem tsak fogadott, hanem valóságos testvér húga! —

E T E L E. Valóságos testvér húga vagy. Zoltánnal egy hassal jöttél e' Világra. Az édes Atyádnak meg-fzokott haszontalan mondáfa vala, hogy a' kik egyfzerre kettőt szülnének, azok félre billentők lennének. Félt ettől az Anyád. Zoltán elébb jött a' Világra, ötet el-nem titkolhatta. A' Gyula felesége éppen akkor szült egy gyermeket halva, és tsak Rima vólt akkor szerentsédre mellette. Meg-egyeztének tehát a' Fejedelemné könnyebbítésén,

ésén, és tégedet titkon oda vitt Rima szerentséfen. Ama' pedig az öreg Anyya nevére Etelkának nevezett. Rima a' Fejedelemné mellől Gyulánéhoz ment által, hogy tégedet fel-neveljen. Tudja Zoltán, tudja Hanzár is, nem hazudok. Rima maga fedezte-fel a' titkot Zoltánnak még Tsepelen (mm)

ETELKA. (nagy figyelmeztetéssel, és bámúlással el-hallgatván) Rima tudta, és még-is el-titkolhatta tőlem, illy veszedelmes környül-állásban?

ETELE. Meg-parantsolta, sőt meg-is eskedte a' Fejedelem, még Tsepelen ötet, hogy senkiinek ki-ne mondja. még maga szabadságot nem adna. Maga akarta néked éppen akkor meg-jelenteni, mikor egybe fogunk eskünni, és éppen holnapra határozta-
vala az időt.

ETELKA. (nagy hánykolódások közt) Szerentsétlen intézet! Oh én kínszületett boldogtalan! — Nem lehetek már Etelémnek, pedig mindenkor kedves Etelémnek hitesse — Szörnyü történet! Meg-tsalattam — e' már bizonyos.

ETELE. (nagy indulattal) Meg-tsalattunk mind a' ketten, De kézfebb vagyok itt előtted véreimet ki-ontani, mint sem tégedet, másnak karjai közt boldogtalanoknak szemlélni

— Bofzszút állok az iftentelenségért, még pedig ezen Attila kardjával állok bofszszút, melyet a' boldog időben te magad kötöttél vala oldalomra (nn).

ETELKA. Késő már, és hazfontalan. Légy magad ítélő Bírám, édes Etelem. Elhagyhattam-e? ne szeressem-e' azt, a' kivel már meg-esküdtem? — Szent az esküvés. A' Magyarok Istenére fogadtam — Tsendesítsd-le, ha lehet, helyes okokkal Lelkem esméretét, vagy ha nem, hagyjatok el - vefz-nem —

ETELE. A' tsalárdsággal, és erőszakkal ki-tekert esküvés fenkinek hívségére nem kötelezhet.

ETELKA. Akár hogy lett, meg-lett, meg-efett már. Szent az esküvés. Te nagy Isten! ha még egy mák szemnyi irgalmasságod vagy az Égek rejtekében, segíts-ki az örvényből!!! Távozz Etele. Nyakunkon látom lenni a' vefzedelmet — és ime a' végső szempillantás.

IV. JELENÉS.

ZALANFI, és az ELÉBBIEK.

ZALANFI.

(Meg-látván amazokat egymás mellett ülni, mérgefen meg-tekinti mindeneket)

MI dolgod itt tekergő? Mi közöd a' Kis-Afzfzonyai, sehonnyából került? Tátva nyitva az ajtó, vizlíza Országodba —

E TELKA. (ijettében meg-fem mozdúl)

E TELE. (mérgefen fel-ugrik) De mi köze egy Bolgárnak (oo) egy Magyar Kis-Afzfzonyai? Egy Országából ki-fityentett kol-dusnak, ezen országló Szűzzel?

ZAL. Gyula nekem adta, meg-esküdtünk.

E TELE. Gyula néked nem adhatta, nem fájátja. Árpádnak magzatja ez, Zoltánnak testvére. Zoltán elejébe idézlek. Ne nyulj addig Ételkához. Én őrzem mint-tulajdonomat egész virattaig, holnap el-válik kié léfzen.

ZAL. (fejét meg-rázza) Ma kell el-válni, nem holnap. Pokolra küldem szent-ség törő Lelkedet (seheffen kardot ránt)

E TELE. (hásonlóképpen kardot ránt) Tartózz te Ételka gyilkos!.

E TELKA. (meg-rettenve) Az élő Isten-ért! Jöjjetek segéljetek. (azomba fel-akar ug-

rani, de az ágyra visszafekszik, és elnyul, mellyre amazok-is megállapodnak)

V. JELENÉS.

(a' Leányok Szobájában)

RIMA, és a' SZOLGÁLOK.

RIMA.

LÉÁNYOK! Angalit, Ilona, nem halljátok-e' a' lármát?

ILONA. (refzkerve) Kard tsattogást hallok a' Kis-Azfzony Szobájában.

ANGALIT. (és a' többi ide 's tova futkosnak) Ismét tsattag.

RIMA. (meg - rettenve) Hallátok-e' a' nagy zuhanást? el-esett valamellyik.

ILONA: Talám a' Kis-Azfzony ijettében.

RIMA. Jertek bátran, lássuk mi dollog — —

VI. JELENÉS.

(az Eteleka szobájában)

ETELE, ZALANFI, ETELKA, és az
ELÉBBIEK.

R I M A.

ISTENEM teremtem! Zalánfi vérefen fe-
treng. Eteleka el-van nyulva.

ETELE. Ditselkedjék már fűfős Bolgár
Lelked, hogy a' Karjeli Fejedelem kergette-
ki redves testéből.

A' SZÓLG. Oda vagyunk — hová lé-
gyünk?

R I M A. Szaladjatok, hívjatok segítséget.
De hagyjátok-el, magam megyek.

VII. JELENÉS.

ETELE, ETELKA, és ZALANFI.

E T E L K A.

(a' nagy lármába fel ébred, és meg-látván, hogy
az egyik a' földön hever, talpra ugrik.)

KEGYETLEN teremtés! Etele! Zalánfi!

ETELE. Imhol van kedvesem, a' te
hív Eteled.

E T E L K A. (jól meg-nézhén) Tehát Za-
lánfi, az én Férjem hever a' földön. Hatal-

mas Isten! Mivel érdemlettem, hogy Férjemnek piros vére én előttem ki-ontafsék.

E T E L E. Maga kereste, fel-is találta. Ő akarta a' Karjeli Fejedelmet, álnoksággal megfofztani, az Árpád Leánya birtokától. Ő rántott kardot a' Karjeli Magyarok Urára.

Z A L. (mélyen sohajtva) Meg-érdemlem — én vettem Gyulát mindenre — (ismét le-borúl.)

E T E L K A. (hirtelen melléje le-dül) Élfsz még édes Zalánfim? Meg-élemedem én-is. Bé-fedezem érettem fzenvedő testedet, hogy az Etele kegyetlen fegyvere szívedhez ne férhessen, ha tsak az enyimet-is által nem veri.

E T E L E. (nyájafán) Meddig ölelgeted e' Világból ki-múlt jó barátodat nagy Lelkű Kis-Afzfzony? Nem az ő számára vagy rendeltetve. Hagyd-el meg-hidegült Bolgár testét jöjj vissza Etelédhez.

Z A L. (sohajtva) Ha az enyim nem lehet, másé se lehessen (Etelkába akarja üttni a' kardját, de el hibáfván, tsak a' kontöffe között megyen-el, úgy hogy alig sértse meg az oldalát)

E T E L K A. (nagyon meg-ijedvén, elereszti magát) Ezt nem érdemlettem tőled Zalánfi. Én a' te életedet védeimeztem, 's te engemet kerefsztül verél —

E T E L E. (homlokát, nagy foga tsikor-
gatásával töröli)

E T E L K A. (az oldalát tapasztván) Foly
a' vérem — Istenem el-ne hagyj (szemeit bé-
hunyja)

E T E L E. Hallom édes Etelkám sohajtá-
sodat. Hallom utólsó pihenéfedet. Ime bosz-
szut állok éretted-is — Öszve, meg öszve
rontom hite-szegett Bolgár testét — (a' maga
kardját Etelka mellé le-tétfzi, Zalánfit pedig
a' mellettök lévő Szobába bé-huzván, ke-
vés idő múlva visszfa tér) Emeld-fel most,
Szentség törő! gyilkos kezeidet! Fertéztessd-
meg, ha lehet, az ártatlan vérében, ifente-
len, pallasodat! (le-hajol Etelkához, hal-
gatja a' lehelletér, de hamar fel-ugrik) El-
állott a' lehelleted, kellemetes, de szerentsét-
len Lélek — (egészen el-változva) Az irigy
halál akarja bé-fejezni számtalan rettegéseim-
ket — Nem, édes Etelkám! a' halál sem sza-
kaszta-el minket egymástól — (fel-kapja a'
kardját) Az Etelka kellemetes Lelkét, nyom-
ba követi a' hív Etele háládátos Lelke-is.
(melyének szegzi fegyverét)

E T E L K A. (meg-mozdúl, 's szemeit
fel-emelvén) Etele, Etele! elég két áldo-
zat egy napra. Kedvezz magadnak — én éret-
tem. Tiéd vagyok ismét édes Etelém — Ha-

jolj-le Etekkádhöz — vedd magadba' utólsó lehelletemet.

E T E L E. (a' hirtelen való öröm el-fogván, bámúlva áll) Ismét nékem adtanak tehát a' jó egek — Istenem! be kurta időre — Oh reménység, el-ne hágyj. (le-dől Etekkához, 's által öleli)

E T E L K A. Egynéhány szempillantat van még hátra — Nyujtsd ide kezedet édes Etelem! esküdjünk-meg egyszeribe — hogy úgy mint tiéd úgy meheflek a' más Világra —

E T E L E. Hogy én-is, mint tiéd, úgy követhesselek (kezet fognak, de a' közel való lármát, lenkéndezést, és jajgatást meghallván, Etekká el-halगत, és szemeit behunyja)

E T E L K A. Nagy Isten! El-alvék Etekká (ő is el terül mellette)

VIII. JELENÉS.

ZOLTÁN, HANZAR, RIMA, (nagy lenkéndezve) és az FLÉBBIEK.

R I M A.

N É Z Z É T E K Uraim, miért lármáztalak-fel illy későre (fir zokogva)

H A N Z. Imhol vagyok, Zoltán! esztelen rendelefidnek rettentő gyümöltse (még ge-

fen) Imhol fetreng, kő szívű, imhol fetreng,
az ártatlan Bárány.

Z O L. (nagyon meg-háborodva) Oh ha
az Ég rám szakadhatna, vagy a' Föld meg-
nyilna! —

E T E L K A. (fel-ébredvén) Látlak még
egyszer édes Bátyám! édes Ángyom! Miért
titkoltátok előttem fejedelmi vérségemet?
Most illy veszedelemben —

Z O L T. Kedves Testvérem, édes Étel-
kám! —

H A N Z. Te tudtad Rima a' dolgot köze-
lebbről — miért nem adtad ezére ilyen kör-
nyül-állásokba?

R I M A. Él az Isten, és a' Lelkem! Soha
eddig az óráig semmit sem tudtam a' Gyula,
és Zalánfi akarattjáról. Zoltántól-is fejemre
vólt parantsolva, sőt még Tsepelen meg-es-
kettet, hogy meg-nem mondom senkinek,
míg ő meg-nem engedi.

Z O L. (sohajtoz, lehell, homlokát tö-
rölgeti 's a' t.)

H A N Z. Nem esedeztem-e' kegyetlen te-
remtés! hogy ki jelentsük vérségét? ime es-
küfzem, hogy nincs egyéb hátra, hanem vagy
add vizfza az Ételka életét, vagy vedd-el
az enyimet-is. (Zoltánhoz szól)

ZOL. El-szenvedhetetlen gyötirelem! Az én testvérem kereftül verettetve fetreng — Hanzárom tölem el-idegenedése mérgefen szag-gatja szívemet — Ez, az én boldogtalan in-tézetemnek rettenetes következése (le-rogyík a' röbbi mellé)

RIMA. Oh! jaj! Hol az Orvos? hol Kádár? hol késnek (ide 's tova futkos)

IX. JELENÉS

KADÁR, TOKSÁRES (lelkéendezve) és az ELÉBBIEK.

KADÁR.

IRGALMAS Mennyei Felség! Illy képzel-hetetlen szomorú Jelenést szemlélni —

HANZ. Kedves Toksárefem, hív Orvo-som! Most vedd elé minden tudományodat. Segélj a' kétségbe eséshez közelített Hanzá-ron. (pp).

TOKS. Semmit el-nem múlatok köteles-ségemből. (a' le-estekhez szalad, és minde-niket rendre vizsgálja) Az ere mindeniknek alkalmasán ver. — Szaporán vizet hozza-nak —

RIMA. Mindjárt hozok —

E TELE. (fel - ébredvén nagyott fo-hajt).

HANZÁR. Kedves Ételém! imhol Hanzár —

ETELE. Hanzár. De Ételka el-aludt.

TOKS. (Ételkát vizsgálván) El-aludt. De nagy reménységem van életéhez —

ETELE. Él tehát Ételka? (fel-ugrik.)

ETELKA. (meg-mozdúl, 's nagyot lehell) Oh melly igen el-vagyok alélva —

HANZ. Az Égek meg-könnyebbítnek édes Ételkám!

ZOL. (fel-ébredvén) Kellemetes hang! Az Ételka szavát hallom — (fel-ugrik)

RIMA. Orvos Uram! itt van a' víz.

TOKS. Nem kell már —

HANZ. Vágjuk-ki a' mely füzőit. Talám a' váll-is szorítja.

RIMA. Itt van a' kés —

ETELE. Én magam ki-vágom (fietve néki-akar fogni)

TOKS. Laffan bánjunk vele — ne hogy kárt okozzunk — Bizzák reám —

KAD. (a' ki fokáig az égre függesztve szemeit, magában fohászzkodott) Légy engedelmes, nagy Isten! az el-nyomorottaknak, és az istentelen erőszakosság miatt esett hirtelenkedésemnek!

TOKS. (egynéhány kaptsat fel-szabadítottván) Lóg a' fegyver — Vért sem látok még eddig —

ETELKA. Hálá légyen a' Magyarok Istenének! — Érzem már-is könnyebbségemet —

KÁD. Oh ha Zalánfit-is meg-lehetne még tartani.

ETELE. Késő rajta fegítteni, amott hever meg merevedve.

ZOL. El-vette istentelen álnokságának jutalmát. Nyugodjék tsendefen —

X. JELENÉS.

GYULA és az FLÉBBIEK.

GYULA.

MIFÉLE fokaság ez illy későn. A' nagy láрма miatt nem-is nyughatik az ember.

ETELKA. (már ki-lévén oldva a' mely füző) Segéljenek, hogy fel-álljak — és húzák-kü bátran a' fegyvert.

ETELE. (maga fel-emelvén, és a' kardot ki-rántván. Gyulához fordul) Jer közelebb Gyula, és lásd-meg Atyai parantsolatod' gyönyörű virágát.

GYULA. (változik színében) A' fegyveren vér látszik. Etelka a' földtől emeltetik fel — Mit gondoljak?

TOKS. (Hanzárhoz, és Etelkához) Tsak a' bőr sértődett-meg egy kevelsé —

ETELE. Nézd - meg jól e' fegyvert, és tudd-meg, hogy az az orfízagos gaz - ember evvel Ételkát akarta kereftül verni, a' kinek életét védelmezte az ártatlan Lélek —

HANZ. és a' IÖB. (el-bámúlva várják ezeknek ki-menetelét)

GYULA. (fok - féleképpen változik) Mire véljem? Mi reménytelen történet ez?

ZOL. A' Gyula hallatlan gonofzságának gyümöltse ez —

GYULA. (homlokát törölvén) Igazságos Mennyeiek! —

ETELKA. Irtóztató Jelenés! Mi léfzen még ebből-is.

ETELE. Jer velem Gyula (kezénél fogva Zalánfíhoz vezeti) Nézd-meg jól a' te titkos intézetednek segíttő társát.

GYULA. (viszfza-fordúl nagy meg-háborodással) Rettentő szempillantás!

ETELKA. Ismét újjabb változásokat érzek — mint hevülek —

HANZ. Egy kevés szív erőlsíttöt —

TOKS. Igen is (az élet erét tapogatván) Sebeffen ver, de —

ETELKA. Semmi sem kell — jobban érzem magamat —

TOKS. Igen-is, jobban léfzen, tsak az indúlatokat tsendesítse a' Kis-Azfzony.

GYULA. Kegyelmes Fejedelem! engedd-meg, hogy irtóztató bűnemnek ki-vallásával, könnyebbítsem valamennyire, mind vérrel habzó szívemet, mint pedig érdemlett büntetésemet.

ETELKA. Kegyelmes Zoltán! A' Gyula hozzám való hajdani atyai szívéért, az ő körülettem véghez vitt fok fáradozásáért. Engedd-meg mostani el-tántorodását. Nem szánt szándékból tselekedte — Zalánfi vette mindenre — Maga meg-vallotta halála óráján.

GYULA. Zalánfi, és Világos. Zalánfi az Atyai hatalommal való erőltetésre. Világos az Etele levelének álnokságra való fordítottására — De én írtam hamis fogadást az Etele képében, én fordítottam Etelkának gyötrelmire, a' mit boldogságára kell vala intézнем. Büntesd-meg igazságos Fejedelem a' gonofzságot — A' Természetet borzafasztotta - fel Gyula, midőn ő Atya lévén — saját Leányát önként a' vezedelembe tafzította —

ZOLTÁN. (gondolkozva sésál) A' hallatlan gonofzságot meg-nem büntetni — De a' töredelmességnek — és az Etelka efedezésének helyt nem adni —

GYULA. (nagy hánykolodások közt) Szaggasd ölzve az egész természetet meg-háborító melyemet — Én Etelkának gyil-

Kossa akarék lenni, és ő érettem efedezik —
 El-türhetetlen kín-szenvedés — (Ételéhez for-
 dúl) Nagy lelkű nemes Szív! Meg-bántatott
 Fejedelem! A' te Ételkád betsületére, és
 Lelkére kén-szerítlek, szabadíts-meg a' kép-
 zelhetetlen kínoktól — Verd által ezt a' Ma-
 gyarok gyalázatjára teremtett gonosz szá-
 vet —

ETELE. Nem Gyula! nem tselekfzem;
 sőt meg-engedek erőtlenségednek, és egy-
 fzersmind engedelmet-is kérek meg-gondolat-
 lan hevefségemből származott elébbi tseleke-
 detemről.

HANZ. és ~~ETELKA.~~ Édes Zoltánom!
 Kövesd az Etele nemes példáját — mi éret-
 tünk —

KÁD. Én-is efedezem érette —

ZOLT. A' Gyula töredelmessége meg-
 győz engemet a' Zalánfi vallás tételnek va-
 lóságáról. Lelkének irtóztató gyötrelmei eléggé
 meg-büntetik el-tándorodását. Fel-szabadítlak
 tehát, Gyula minden büntetés, sőt tsak szemre
 hányás'alól-is — Zalánfi már meg-fizetett ma-
 gáért — Világosnak pedig —

ETELKA. Édes Zoltánom, kedves test-
 vérem! Ne mondj semmi büntetést Világosra.
 Én szívemből meg-engedek nékie —

T O K S. Tsudára méltó nemes Lélek! a' maga meg-esküdt ellenségeért illy buzgon cse-
dezni —

Z O L. Engedek ebben-is, és femmit egye-
bet nem sujtok fejéhez, hanem hogy az Ételka
méltatlan szenvedéseivel együtt a' Világos ál-
nokságát-is fel-jegyeztetem (qq) hogy a' késő
maradék, borzadva olvassa a' meg-homályo-
sított **VILÁGOS** nevet — Te néked pedig
Gyula tudadra adom már azt, hogy Étel-
kát te nevelted ugyan; de nem a' te Leá-
nyod —

G Y U L A. Etelka nem az én Leányom?
(szomorú bámúlással) —

Z O L. Meg-tudhatod majd bővebben Ri-
mától. Most pedig csak azt mondom, hogy
ő énnékem valóságos Testvérem, Árpádnak
édes Leánya.

G Y U L A. Tsudálatos Istenség! Mikép-
pen fosztasz-meg egy szempillantatban, leg-
főbb gyönyörűségemtől! De jól esik; mert
nem érdemes Gyula, hogy egy olly nemes
erkölsű Lélek édes Attyának neveztesse.

É T E L K A. (nyakára borúlván) A' te
szorgalmatos nevelésednek köszönek édes A-
tyámnak mindeneket — Ne szaggasd már szíve-
met vég nélkül való gyötrődésseddel. Édes
Atyámnak foglak holtig tartani, és az én
háládatos

háládatos érzékenységem örökre fenn tartja én
bennem, hozzád való Leányi tiszteletemet.

GYŰLÉS. (zokogva meg öleli, és egy-
másra borúlnak mind ketten sirva) Éljen sze-
rentséfen Eteleddel — — Botsáss - meg Gyul-
ának. — —

Dr. János Adm. G.
Magyar Kir. Akad. 1846.
Dr. Papp János Adm.
Magyar Kir. Akad.
 G

J E G Y Z É S.

Hely által esvén ETELKA, a' fok méltatlan szenvedéseken, azután kedves ETELEJÉVEL boldogúl élt, jó darabig Magyar Országban, azután pedig Karjelben: De a' fok egybe halmazott rettegés, félelem, hálál, meg-sebesítés, és más e' féle igen szomorú környül-állások birtanak engemet arra, hogy Szomorú Játék neve alatt adjam-elő a' történetet, és ugyan azért itten szakaszom végét.

MÉLTÓSAGOS BARÓ
KEMÉNY TERÉZIA
ASZSZONYNAK,
MÉLTÓSAGOS BARÓ
RUDNYÁNSZKY IGNATZ ÚR,
Ő NAGYSAGA
KÉDVES ÉLETE PARJÁNAK
A' FELSÉGES RÓMAI TSÁSZARI
KERESZTES TSILLAGA
RENDJEBŐL VALÓ EGYIK
ÉRDEMES FŐ ASZSZONYSAGNAK,
ALAZATOS TISZTELETTEL.

MÉLTÓSÁGOS BÁRÓNÉ!
NAGY KEGYESSÉGŰ
ASZSZONYOM!

A LEG-NAGYOBB alázatossággal vettem Nagyságodnak az iránt való intését, hogy az Etekkába elé-forduló némelly igen régi, és még-is a² mostani pallérozott Világ szokásaival nagyon meg-egyezőleg említett, és más egynéhány dolgokat, melyek-a² közönségesen el-terjedt hibás bal vélekedés miatt, és más tekintetekre nézve, sokak előtt tsudálkozást, vagy egy általyában azok iránt való kételkedést okozhatnának, azokat szükséges jegyzésekkel megvilágosítsam. Tisztelem én, és igen-is ér-

zékenyül tisztelem Nagyságodnak, mind
ezen én bozzám utasított Leveléből, mind
pedig más számos tselekedeteiből nyilván
ki-tetsző, édes Nemzetünk ditsőségéért
búzgó nagy Lelkét; De nem kisebb érze-
kenységgel, és báládatofsággal tisztelem a'
Nagyságtok én velem érdemem felett köz-
leni méltóztatott fok rendbéli kegyességeket,
mellyek a' Nagyságtok egész Úri Házához
való örökös báládatfőgra köteleznek: Ugyan
azért Szentség-törésnek állítottam volna,
Nagyságodnak ezen tetszését-is egész kész-

séggel nem tellyesíteni. Félve tettem tehát egy keveset minden más foglalatosságaimat, és egynehány előttem esmérletes biteles szöveget, kiket ezen tzelomra szükségesnek lenni gondolhattam, gyenge tebettségem szerént meg-visgálván, egybe-szedgettem e' következendő jegyzéseket; mellyek, ha szinte, keskeny batárok közé szoritott elmém, és tudományom tsekélysege miatt, nintsenek-is a' mi ditső Nemzetünknek, és Nagyságodnak érdemeibe szabva, biztat mindazáltal a' Nagyságod' esmérletes jó szíve, hogy

azoknak jó néven leendő el-fogadtatásával
Bizelkedoetik magának.

Pesten Kis-Afz. Hav. 12 dikén

1792.

A NAGYSÁGOD

elázatos Szolgája

MW. SOOS MARTON

(a) **M**ÁR az Attila idejében-is, olly nagyon szokásban vala a' Magyar Afzfzonyoknál a' himvarás, hogy az Attila Felesége, Kréka szolgálojai-is, a' maga Szobájában, a' drága szőnyegeken ülve, külömbb külömbb színekre vásznokat, himzettek, a' Scithák ruháinak ékelségekre. PRISCUS RHETOR (cap. 12.) A' mái Szépeink között különösen híresek a' Székely Fejér-népek a' gyönyörűséges Len 's kender vásznok, Gyapatt gyoltatok, 's szép szőnyegek, szövéséről, és a' mesterséges hímek varásáról.

(b) Közönséges szóllás formája elejétől fogva a' Magyaroknál „Meg-tanítlak a' Magyarok Istenére — Meg-emlegeti a' Magyarok Istenét — El még a' Magyarok Istene 's a' t. Nem azért, mint ha a' régi Nemzetségek szokása szerént minden más Nemzektől meg-akarnunk magunkat különböztetni az Istenégre nézve, hanem azért a' különös gondvifeléséért a' Mindenhatónak, mellyel számtalan félelmes környül-állásokban védelmezte Nemzetünket. Így neveztetik az Úr a' Szent-írásban-is, Abrahamnak, Isáknak 's a' t. Istenének. Régenten pedig a' Keresztyén vallás bé-vétele előtt a' fő Valóságot, erős hadakozó Istenég képében tisztelvén, Vitéz Magyar Atyáink, hogy ezt értették különösen a' Magyarok Istenén, azt könnyen el-lehet hinni, tsak azon hadra készülő szokásoktól-is, melly az Etelka tört. 106 jegyzésben említettik.

(c) A' Kereſztyén vallásnak bé-vétele előtt-is, hogy fokkal felségesebben gondolkoztanak légyen vitéz nagy Atyáink az Iſtenségről, mint más pogány népek, meg-tetſzik mind az erköltsi; tífztaságokból, mellyel máfok felett ékeskedtek, fok régi Íróknak bizonyságok ſzerént; mind pedig az Attila Marullus nevű Pádvai kereſztyén Poétával való tselekedetéből. Ugyan-is hallván Attila, hogy Marullus ötet nem emberi, hanem Iſteni magból eredettnek hírdetni nem ſzégyenlené, úgy annyira nem ſzenvedhette, hogy egy halandó ember a' hallhatatlan valósággal egy karba helyhez-tetſék, hogy mindjárt rakás fát kézfíttetett a' ſzemtelen Vers-írónak, verſeivel együtt lejendő meg-égettetésére, és nagy nehezen kegyelmezett-meg, a' máfok kérésére; CALLIMACHUS EXPER. Ugyan ezen Attila fok örök emlékezetet érdemlett tselekedetei után-is, nem egyébnek hanem Iſten oſtorának nevezte magát. Ellenben pedig az egéſz; Világtól nagyra betsültetett Nagy Sándor, Auguſtus, és máfoktól-is, még életekben az Iſtenek közé ſzámláltattak: A' Scithiába viſzſza-tért Magyarokról-is 4dik Béla Királyunktól oda küldett Juliánus nevű Barát nyilván bizonyítja, hogy ſemmi bálványt nem imádtanak; ez előtt a' Kriflus ſzületéſe után a' 13dik Században, Lásd a' Vaticanumi könyves házban tanáltatott JULIANUS LEVELÉT.

(d) A' Scitháknak ſzéleſen ki-terjedett birodalmának igazgatáſa, az igazgatásra meg-kívántató rendeléſeknek egymással való közöltetéſek, a' más Nemzetek Fejedelmeivel való bajaskodások, 's más effélék, elégséges okaink volnának

(ha egyéb nem volna-is) hogy el-hiteffe akárki-is magával, hogy valósággal tudtanak írni még Scithiai Magyaraink-is. E' mellett Attiának haza menetelekor a' Szüzek Scithiai énekeket éneklettek; a' más napi ebéd végén pedig két Scithiai Magyarok olyan magoktól készített verseket éneklettek, mélylyek az Attila viselt dolgait le-rajzolván, egészen szívekre hatott az ahoz értő vendégeknek. PRISCUS RHETOR. De hogy annál világosabb legyen akárki-is az iránt, hogy elejétől fogva tulajdon nyelveken, és betűikkel tudtanak írni, nézze-meg az Etelka 2dik ki-adásának 112dik Jegyzetét, és ide alább a' jegyzéleket.

(e) A' Florentziai könyves házban tanáltatott igaz Hunnus betűkkel, nem iratott, hanem nyomtattatott igen régi könyv, Nilufi papirosra (papyrus fa hártájára) vala nyomtatva a' Samosky (Samoscius) bizonyosága fzerént, a' ki ebből-is akarja meg-mutatni, hogy a' nyomtatás mellestése már az előtt tudva lett volna a' Scithiáknál. minekelötte az Europaiak ki-találgatták. De ez akárhogy legyen, elég az, hogy ebből az írásnak, és papiros nevezetnek, 's avval való élésnek valóságos régisége meg-tetfzik a' Magyaroknál-is. SAMOSTIUS (Analecticorum Daciae, alias Pentadum Transilvanicarum Cap. V.) & PAULUS JOVIUS.

(f) Lásd az Etelka tört. 2. ki-adásának 1 K. 1 Szak. 8. részét.

(g) Lásd az Etelka tört. II. Könyv. II. Szak. 6. és 7. részét.

(h) A' Karjeliakkal való igaz v^{er}ségünkről lásd az Etelka tört. 55. jegyz.

(i) A' Bárfony itten a' fő méltóságért viték, mert evvel fénylettek különösen a' mi Magyar Fejedelmeink, lásd alább az (o) jegyz.

(k) A' Magyar Afzfonyoknak férjfiúi bátorságok, a' veszedelmes állapotokban életekkel való nem gondolások, és bámúlást érdemlő vitézségek, nagyon esméretes már igen rég ólta. A' Scitháktól elszakadott Afzfonyok (Amazonok) minden férjfiúi segítség nélkül fok száz ezrtendőig rettegették a' távúl lévő vitéz népeket-is. A' Hercules 12 nevezetes dolgai közül az egyik az Amazonok Királynéja fegyverének elnyerése. TOMIRIS Scithiai Királyné a' máfoktól meggyőzhetetlen Cyrust tette semmivé égész Seregével együtt. JUSTINUS, és málok-is 1566ben Szigeth várának ostromlásakor, 1661ben Nagy Váradnak vivásában, 's más helyeken-is magok a' Török Vitézek bámulták a' mi Afzfonyaink vitézi bátorságokat. Söt ma-is Legény legyen ám a' talpán, a' ki a' mi még el-nem kortsofodott Szépeinket meg-akarja rettenteni. JUSTINUS (Hist. Lib II.) ezt meri mondani: „Ha a' Scithák Férjfiúinak, és Afzfonyainak vifelt dolgait megfontoljuk, bizonytalan, mellyik nem legyen közöttök nevezetesebb vagy híresebb“ 's a' t.

(l) Mind a' haja fodorittásának, mind a' töböltözete módjának (X. lap. 3. szám) bizonyos nyomait lehet tanálni a' fényes Eszterházi Háznak le-rajzolásában — — Különösen pedig, a' gyöngyökkel fénylő kofzoruk, az arany Afzfonyi övek, 's a' fejár gyöngyös hajfürtök, hogy a'

Fő rendűeknél, mint régi Őseinktől vett öltözet módja mindég szokásban voltanak; azt nem csak édes Anyjának meg boldogúlt Bánffi Klára Afzszonynak, hanem más Erdélyi idős Őri Afzszonyságoknak tanú bizonyságokból-is tudja B. KEMÉNY TERÉZIA. A' tsizmának-is nem csak a közelebb múlt Századokban, hanem amaz igen régi Lehel lipján-is nyomát látjuk, a' hol egy fodorított hajú gyermek sarut vagy tsizmát látatnak huzni (nem kötni) a' lábára MOLNAR FERENTZ. Az aranyal való varását sem lehet tsudálni a' tsizmájának, sem a' több aranyal, ezüffel, 's drága kövekkel tündöklő öltözetét, ha amaz Amazon Penthéfiléának öltözetét megtekintjük VIRGILIUSnál, és HOMERUSnál a' ki nek bizonyága szerént, aranyos sarút viselt fejér lábain. Q. SMYRNÆUS (in Paralinom. ad Hom.) lásd az (o) jegyzélt-is.

(m) Hogy ez valóságos meg-volt a' hajdani Magyaroknál, ha nem éppen olly formába is mint ma, meg-tetfzik az Attila vendégségének leírásából PRISCUS RHETOR (Cap. 13. 14.) hogy inkább szőnyegekkel volt bé-vonva, mint megtöltve ki-lehet hozni a' XII. részéből.

(n) Lásd az Etelka tört. II. K. III. Szakasz. 2. rész.

(o) Ditső Eleink a' hadakozásban, hogy annál irtozatofabbak légyenek az ellenség előtt, bőrbe, még pedig a' szegényebb köz emberek akármelley vad állat durva bőribe öltözve, és egészen rettentésre készített ábrázattal jelentenek-meg (a' honnan-is származott az egész Nemzet durvaságáról való bal ítéletek, az úgy-is irigy sze-

mekkel itélő, idegen ellenségeknek) De a' Fő emberek akkor-is szépen ki-készített Orofzlán, Tigris, vagy Párdutz bőrt hordoztanak Lak helyekben pedig, ezeken kívül, Bárfony, selyem posztó lágy szőnyegek, drága himzett vásznok, aranyal, 's jóféle gyöngyökkel meg- rakott szék kézületek, 's több e' féle ritkaságok bőséggel ékeskedtenek. Sőt Attilának tábora Ló-pajtái-is bárfonnyal, selyem posztóval, aranyal bé-vont ágofokkal, és ragyogó drága kövekkel fényllettenek. **THUROCZÍ PRISCUS RHETOR 's a' t.**

(p) Nem tsak a' Szent maradványokat, hanem más értzbe, vagy egyébbe foglalt kedveseink képetskéit 's a' t. erejkének szoktak nevezni közönségesen. Ezen Erekyéről pedig lásd az Etelka tört. I. K. II. Szak. 5. és 7. réjz.

(q) A' Magyaroknak ezen erköltsi tisztaságokat lásd az Arany peretzek 17. jegyzésében-is, a' 371 lev. és az idegen szokásokkal meg-nem elegendet mái Magyar helységeinkben-is fel-tanálhatjuk.

(r) A' hajdoni Scitháknak a' ki-házosításban való okosságokat, és annak módját, így írja-le egy derék Író (Nicolaus Damascenus) „Ezeknél „ minden elztendőben közönséges helyen itéltetnek-meg az ifjú Legények, és a' Szüzek, és „ a' ki a' Legények közzül leg-jobbnak itéltetik, „ az azt a' Szüzet véfzi-el, a' mellyiket akarja; „ ezután második, és mind így rendre “ — Melly nagy böltsefésséggel ki-gondolt mód vala ez, a' leg-nemelebb erköltsenek minden erőltetés nélkül való meg-gyökereztetésére! Ne tsudáljuk tehát, hogy ugyan azon Író, ezt meri rólak mondani:

„ Ezek között fenki fintsen a' ki az irigységtől,
 „ gyűlölségtől, vagy a' félelemtől háborgattassék
 De melly távúl estünk mi ezektől!!!

(s) Lásd az Etelka tört. II. K. II. Szakasz. 6. részét.

(t) A' Lehel mefferséges kúrtyének le-írását lásd az Etelka tört. 98 — 103 jegyz.

(u) Az egyenes szívű nyájas barátságról, és jó akaróinkhoz való nyilvános érzékeny indulatról minden időbenn ditsértetnek Vitéz Atyáink, mind azoktól, kik velek közelebből esmértefek voltanak. De hogy az esméretlenekkel tartozkodva, és azokkal a' kiket valaha kétfzínű álnokságba tanáltanak, éppen nem akartanak tárfalkodni; azt fenki-is durvaságra nem magyarázhatja, hanem ha valaki a' tettetett ábrázat nyájossága alatt lappangó alaton lelkűségben, és a' méz íz alatt mérget rejtegető simított befedésekben helyezettett tsalfa pallérozást, az egyenes szívűségnek elejében helyezetteti.

(x) Vitéz nagy Atyáink a' hadakozás idején Sátorokban laktanak ugyan, imint mások-is; de azomban jó móddal készült házaik, váraik, várossaik, 's fényes épületeik voltak. A' ma-is elég nevezetes Buda várát-is nem az Attila testvére, Buda, építette-e? PRISCUS RHETOR, THUROCZI, BONFIN. Nem tsak Európában volt pedig ez így, hanem Ásiában-is, úgy hogy az Ethálitákat, Euthaitákat, vagy Fejér Hunnulókat (kik mind nyelvekre, mind eredetükre nézve a' mi Hunnus Eleinkkel egyek voltak PROCOPIUS Izerént) Nagy városokban lakó fényes Nemzetnek, és mind törvényeikre, mind jó rendtartá-

laikra, mind erköltszekre nézve, sem a' Romaiaknál (a' Kríft. szül. ut. a' VI. százba élteknél) sem más akármelly Nemzetnél nem alább valónak írják a' régi hiteles Irok, mint MENANDER PROTECTOR de Abaris, és PROCOPIUS (de bello Pers. Lib. I. Cap. III.) DIODONES SICULUS-is (Rer. antiqu. Lib. II. Cap. IX.) Zarináról a' ki még a' Médufok birodalmának fenn állásakor (és így a' Kríftus szül. előtt fok Izázadokkal) élt ezt mondja „Zarina a' Sacharoknak (a' Scithák egyik „ felekezete; vagy azoknak régi neve) Szépsé- „ gére, okofságára, és előre való látására nézve, „ bámúlásra méltó Királynéjok, a' Sacharok na- „ gyobb részét szelídebb életre szoktatta. Annak „ felette fok Városokat épített, melyet a' más „ szomfzéd Nemzeteknél boldoggá tett“ Az Amazonok a' Kríft. szül. előtt 1000 és több esztendő- kel Afjának egynéhány nevezetes várossait, 's azok között a' híres Ephesust építették STRABO, JUSTINUS. Nem voltak-e' tehát házaink minek- előtte Európába jöttünk? Távúl légyen. Amaz igen régi törökös ESZTERHAZI, ILLYÉSHAZI 's más illy nevezetes Hazánk ofzlopainknak ház- zal végződő Neveik-is, a' Ház szónak törökös Magyar eredetét, nem kevésbé láttanak erősí- teni. Voltanak ugyan, jól tudom, igen fokban, kik a' kietlen pufztákon barmokat legeltetvén in- kább börrrel bé-borított szekerekkel éltenek ház helyett: De vallyon azért, hogy még ma-is a' pufztás helyeken mi közöttünk-is fokban földbe áfott hunykokba, hurubákba laknak, következik e' hogy az egész nép, mind olyanban lakik? — És ki merné ezt a' szót-is ESZEM nem törökös

Magyar

Magyar fzőnek mondani, azért hogy a' Német fűen-nel nagyon egyezik? Miért ne tartanók tehát a' Házat-is fajátunknak? annyival inkább hogy a' HAZA, és HAZAFI fzőkat-is tulajdonunknak esmérjük.

(y) Nevetséget érdemel az, a' mit a' Scitha fzőnek eredetéről gondoltanak-ki némellyek (BOCHARDUS) hogy t. i. ama' régi német fzőtől *Schutten* most *Schiffen* (lövöldözni) vette volna eredetét: mert Berossusnál, és minden más régi írónál a' Scythes, Scytha, Scyth név. mint legrégibb, hatalmas Nemzet neve, hányszor nem fordul elő. Közönséges vélekedés vala az-is tsak nem mindenkénel, hogy a' Scithák voltak a' világon a' leg-első Nemzetek JUSTINUS (Lib. II.) ANNIUS-is (in Comment. ad Catonis Porcii frag. & ad Berosum) lám mit mond: „Minden Görög „ Deák, és más idegen (barbari) írók, a' kik a' „ Ninus előtt való régi dolgokról írtanak, azt „ erőssítik, hogy Scithiában (in Scythia Saga) „ az Araxes vize mellett kezdődött az emberi „ Nemzetség. és azért az eredeti elsőséget méltán mindenek meg-adják a' Scitháknak“ Tsak az Amazonok szinte 2000 efsztendővel szakadtanak-el a' Kríft. szül. előtt a' Scitháktól DESERICIUS (de initiis ac majoribus Hungar. Lib III.) Ember lenne ám az a' ki a' *Schutten* fzőnek tsak eddig-is fel-vihetné az emlékezetét, akármelly régi írónak írásából.

(z) Lásd az Etelka tört. I. K. II. Szak. 3 és 4. részét.

(aa) Lásd az Etelka történ. II. K. I. Szak. 4. részét.

H

(bb) Róka volt előbbízer Árpádnak, azután Zoltánnak titkossa, ennek eredetét, 's gaz erköltszeit lásd az Etelka tört. I. K. III. Sz. 6. tész.

(cc) Lásd az Etelka tört. II. K. I. Sz. 10 rész. és II. Sz. I. rész.

(dd) A' Szakál, és Bajufz viselés nem tsak a' Scitháknál volt szokásban, hanem a' hatalmas Német Tsáfároknál-is, egészen az első Leopold uralkodásáig, és más Europai híres Nemzetségeknél-és annak viselése, vagy el-vetése, a' közönséges tapasztalás szerezént senkit-is emberfégefebb vagy Tudósfabb emberré nem tészzen. Hány Szakállós és Bajufzos talpig emberséges, 's nagy tudományú derék embereknek élünk ma fáradságokkal, a' kiknek ma a' kis körmét sem érzük-fel? És bár a' Szakállunk el-vetésével együtt, ne öltöztük volna-fel a' feslett puhaságot.

(ee) Nem azért panaszkol e' képpen Hanzár, mintha a' Scithák nem lettek volna szorgalmatosok, a' magok, és más Nemzetek történeteinek meg-írásokban; mert hogy igen-is szorgalmatosok voltak meg - tészik BEROSUSból, a' ki initio Lib. III. így szóll: „Ezeket tehát a' fő emberek eredetének, és maradékinak le-írását meg-„ rövidíttem a' mi Chaldeai írásainkból, és a' „ Scithiai könyvekből“ voltak tehát a' Scitháknak-is Történet írói (Historici) még pedig igen régik: De mind azokba még-is sokkal kevefebb példák fordulhattak elő (mint más akármelley tudófsokkal bővelkedő Nemzetek Íróinál-is) mint a' mennyit láthat, és tapasztalhat, egy olyan ember a' ki a' világ állapotját szemefen szokta vizsgálni. E' mellett a' tapasztalásfokból folyó tsal-

hatatlan következés az-is, hogy a' fok hadakozá-
fokra, 's vezedelmekre ki-tétezt Nemzetek, fok-
szor egy véletlen tsapás által, tsak nem minden
könyveiket, írásaikat a' tűznek, és ellenségnek kén-
telenítetnek ragadományal engedni. Így puztúl-
tanak-el az Ægyiptomi Alexandriában lévő fok
ezer könyvek; A' Görög és Olasz Országban ta-
náltatott felette számos, mindenféle tudományokra
tartozó írások. Így ragadoztanak széllyel rész ze-
rént, rész szerént pedig el-égettettek a' Mátyás
Király igen híres Budai Könyv-házában lévő fok
ezer Nemzeti írásaink-is, mellyek ha kezünkbe
meg-maradhattanak volna, most mi-is más hangon
beszéllhetnénk (THUROCZI, BONFIN, 's a' t.)
kiváltképpen, ha az, az előtti fok Tatár futás,
kegyetlen puztittás, irgalmatlan égetés, 's más e'
félék még több nevezetes írásainktól meg-nem
fosztattak volna, mint a' mennyit Mátyás Kirá-
lyunk egybe-szereztetett vala.

(ff) Lásd az Etelka tört. I. K. III. Sz. 5 — 7.
részét.

(gg) A' kotsis, és kotsiról lásd az Etelka tört.
48. jegyz.

(hh) Lásd az Etelka tört. I. K. III. Szakasz.
2. részét.

(ii) Lásd az Etelka tört. I. K. I. Sz. 3. és 4.
rész. és II. K. II. Sz. 7 rész.

(kk) Mind az Etelka Erdeje, mind a' Pap-
halma még-is meg-vagyon a' Zegedi Vidéken.
Lásd az Etelka tört. 112. jegyz. 's a' t.

(ll) A' mi nálunk közönséges nyavalyá a'
Tsömört (Febris tuberculosa, SAUVAGES) ne n
tsak a' telhetetlen vagy hirtelen ételből kapja az

ember; hanem akármelly utálatos, leg-alább elot-
tünk borzafztó kedvetlenségben lévő dolgoknak
látására, hallására 's a' t. — Innen vagyon e' kö-
zönséges szólláfunk: Meg-tsömörlem a' látásától
hallásától — olvasásától 's a' t.

(mm) Lásd az Etelka tört. II. K. III. Sz. 8 rész:
és az ott lévő III. jegyz.

(nn) Lásd az Etelka tört. I. K. II. Szakasz.
8. rész.

(oo) A' Bolgárok mind Afriában a' Volga vize
mellett, az úgy neveztt Nagy Bulgár Országban,
mind pedig Európában szomszédjai, vagy több-
nyire alattak valói voltanak hajdani Magyaraink-
nak, és éppen nem egy vérből származtanak DE-
SERICIUS (Jos. innc. de initiis ac majoribus
Hnngar. Lib. I. Cap. VI. & Lib. II. Cap. VI.)

(pp) Toksáres (Toxaris) Lucinianustól em-
lítettik mind nevezetes tudományú Scitha. Ezen
kívül a' Scithák főbb tudossai közül említettnek
mások-is, úgymint 1. ABARIS, a' ki Arisztoteles
után olly nagy ditsérettel tanított, hogy Athene
Városában oszlop emeltetett emlékezetére: 2.
ANACHARSIS, a' ki sokaktól a' hét Görög Böl-
tsek közé számiáltatik — 3. ZAMOLXIS Herodo-
tusnál — 4. CASSIANUS, a' ki a' régi sz. Atyák
gyűjteményét írta — 5. DIONISIUS (exiguus)
a' ki a' Keresztyén számlálásnak szerzője volt (au-
ctor. æræ Christianæ) 6. MENANDER (comicus)
Strábonál DESERICIUS (de initiis & maj. Hung.
Lib. III. in fine Cap. V.) HERODOTUS pedig
(Lib. 4. Melponene) az egész Scithák Nemzete
iránt való, mind maga, mind máfok tiszteletét
így fejezi-ki. „A' fekete Tenger körül lakozó

„ minden Nemzeteknél tudatlanabbak, ki-vévén
 „ a' Scithákat; mert a' Pontufon belől lévő egy
 „ Nemzetségről sem tudunk semmit-is a' böltses-
 „ ségre nézve, sem azt tudjuk, hogy valaki kö-
 „ zülök tudós embernek tartatott volna, a' Sci-
 „ thák Nemzetén, és Anacharifon kívül“ Ime
 itt az egész Nemzetet ki-vérfzi a' tudatlan népek
 száma közül. Lásd CURTIUST-is (de reb. Ale-
 xandri M. Lib. VII. Cap. 8.) Európába lett által
 költözésünk után, af szüntelen tartó vérengző ha-
 dak akadályoztattanak ugyan a' tudományok dol-
 gában, de hogy a' magok dolgaikat csak ugyan
 akkor-is szorgalmatosan fel-jegyzették az akkori
 időkben képest volt Tudofaink, meg-tetszik a' meg-
 maradott Káptalanokban lévő sok ezer 's még ezer
 igen régi írásainkból, és Thurotziból-is, a' ki a'
 több régi nevezetes (de már el-veszett) könyvek
 közül emleget kettőt, a' mellyből Attila Nemzet-
 ségét Nimrothsól fogva egész Attiláig, és Attilától
 fogva Szent Istvánig meg-szakadás nélkül ki-írta.
 Még többet fog látni, a' ki nem reffelli meg-te-
 kinteni DESERICIUST (Vindicatio Liter. Hung.)
 CZWITTINGERT (in Specimine Hungariæ Lite-
 ratae) A' közelebb éltekről pedig (azokon kívül,
 kik, vagy a' szegénység, vagy más terhes kör-
 nyül állásaig miatt munkáig által esmértefiek nem
 lettenek) a' MAGYAR ATHENAST, és T. HO-
 RÁNYI ELEKET (in Memoria Hungarorum) ha
 valaki meg-olvasa, és e' mellett meg-gondolja,
 mennyire mentek légyen, csak egynéhány eszten-
 dőktől fogva tartó tsendességünk alatt, kedves
 hazánk fiai, a' kik amaz halhatatlan emlékezetű
 Tudofaink FOGARASI PAP JOSEF. SZATHMA.

RI PAP MIHÁLY, 's más ilyen nagy nevek példái szerént a' leg-nehezebb kérdések meg-fejtésére ki-tett jutalmakat nyerik-el a' külső Országi Tudos Társaságoktól; Ha, mondom, ezeket, és más feles számú nagy érdemű mái Tudosainkat valaki szemefen meg-visgálja, könnyen által-láthatja hogy nem a' refftség, sem ez elmebéli tehetetlenség okozta a' múlt Századok fogyatkozását, hanem egyedül tsak az, a' mit DRASKOVITS GYÖRGY mondott a' Tridentumi Gyülésben t. i. „ A' Magya-
 „ rok Királya, szüntelen tarto-hadakozással nagy
 „ igyekezettel, és hitelt felyül múltó szorgalma-
 „ tossággal, úgy ellene szegzi magát a' Törökök
 „ gonosz szándékának, hogy azt, hogy a' Néme-
 „ tek, az Olaszok, a' Frantzok, a' Lengyelek,
 „ és majd minden más Nemzetek békességben él-
 „ nek, Ilten után, egyedül tsak nékie köszönhe-
 „ tik “ (Georgius Draskovits in oratione pro Ferdinando; Primo habita in Concil. Tridentin.)
 Könnyű vála tehát, a' mi védelmünkkel, és vezedel-
 demünkkel, másoknak elébb ugratni: De könnyű mind ezekből azt-is ki-hozni melly méltatlanul vádolják régi Magyar Atyáinkat is bárdolatlan tudatlansággal azok, kik vagy az előre fejekbe vert bal vélekedéstől, vagy az irigység lelkétől vezéreltetvén, a' dolognak meg-visgálásáról még tsak álmodni sem akarnak.

A' SZERENTSÉTLÉN
AL-KANTZELLÁR.

SZOMORKÁS JÁTÉK
Ö T F E L - V O N Á S O K B A N .

NÉMETBŐL FORDÍTOTTA
IFJABBIK ZSITVAI FERENTZ.

A' MASODIK KÖTETNEK II. DARABJA.

A' JÁTSZÓ SZEMÉLYEK.

HERTZEG,

IFJÚ HERTZEG.

FŐ-KANTZELLAR.

AL-KANTZELLAR, Pengőházi.

TRÉZSI, Pengőházinak örebbik leánya.

MANTZI, Pengőházinak ifjabbik leánya.

BARÓ FORASI, a' Fő-kantzellárnak Unokája.

HEGYMEGYEI, a' Könyvtárban Tifzt.

HAJASI, a' Levél-tárban Írász,

MARTON, öreg szolgája az Al-kantzellárnak.

Egy Tifztye a' Hertzegnek.

Egy követtye a' Polgárságnak.

Egy Biztosfa a' törvény széknek.

Egy Szolga.

Ezekhez tartoznak néma személyek, egy Kamarás Úr, néhány szolgálói a' Fő-kantzellárnak, néhány darabantok, hajdúk, köz-nép.

I. FEL-VONÁS.

(egy szoba a Kantzellariusnk házában.)

I. JELENÉS.

TRÉZSI, és MARTON.

MARTON.

TSAK most hagygyon békét a' Kis-Azfzony. Annyi a' foglalatofságom, hogy — A' kertben, a' konyhában, a' pintzében, egy szóval: az egész ház körül. Tudgya a' Kis-Azfzony: hogy ma Ura' Attyának születése' napja vagyon.

TRÉZSI. No hát kendre bízom az egész dolgot. (Mártonnak el-iparkodása után) Tsak még egy szempillantást, édes öregem. Volt-e' kend ma, a' Testvér hugomnál.

MARTON. Éppen most jövök a' szegénytől. Tegnap egész három óráig eszellen beszélt. Hiszi-is az Orvos, hogy ki-gyógyúl bolondságából.

TRÉZSI. Oh szegény húgom!

MARTON. De már engem egy lélek fe lát dél előtt. (El-megy, de ismét hamar visszafra tér) Úgy bizony, Nagyságos Kis-afzfzony!

TRÉZSI. Mit akaríz Márton?

MARTON. Nem hallotta-e', mit fetsegnek-lotsognak az egész Városban? Tele van vele, hallom, minden szeglet.

TRÉZSI. No mi hír Budában?

MÁRTON. Azt mondgyák: hogy a' mi Nagyságos Urunk ebül járt; az az: Tifztségéből le-vettetett.

TRÉZSI. Nem mind igaz, a' mit az emberek hazudnak. Hadd hazudgyanak többet - is.

MÁRTON. Mit? — A' mi Nagyságos Urunk? A' Vice - Kantzellárius? — Már - is ököllet fenyegettem ama' lotsogót, és alig, hogy — — De meg-tartóztattam magamat, így gondolkodván: hadd befzéllyen a' Kura-fi Eb-ugatás nem hallik Menny-országba.

TRÉZSI. Gondolod tehát, hogy édes Atyám Tifztségéből le-nem vettethetik?

MARTON. Úgy a' Hertzeget - is le-lehetne vetni.

TRÉZSI. No ugyan meg-adád néki.

MÁRTON. (el-mentiben) Nekünk sem ütötték tökkel a' fejünket.

II. JELENÉS.

TREZSI, HEGYMEGYEI.

HEGYMEGYEI (bé - jövén)

SZERENTSÉS jó napot, a' Kis - Afzfzonymnak.

TRÉZSI. Vifzfza jött immár Hegymegyei?

HEGYM. Nem igen rég. Még négy óra tájban egy gyönyörű helyen voltam Báró Forrási Antallal. — Kedves Kis-Afzfzonym! ezen Ifúnak szíve nints helyén. Az erdönél válánk-el egymástól. Ötet magánossan hagytam, tudván: hogy némelly szív-gyötrelmeket tsupán a' magánosság orvosolhat-meg.

TRÉZSI. Szegény Báró! valakit szeretni, 's hozzá nem férhetni, kegyetlen dolog.

HEGYM. Én ellenben igen víg valék. Högyet - völgyet öfzve futkostam. A' dombokon, a' téreken mindenütt. Fölöttem vala a' leg-tisztább ég; alattam a' kö-fziklák között tsörgedező források. Iminnen az ormos hal-mok, amonnan a' szép falúk, a' gyönyörű városok.

TRÉZSI. Oh be szerentsés, ki az illyeket szíve' vigafzftalására tudgya fordítani.

HEGYM. De akkor szívem egészen felgyúlladott. Elő-vevém jegyző-könyvemet, és beléje írék. Mondhatom Kis-Afzfony, hogy akkori gondolataim még most-is tettzenek.

TRÉZSI. Máfok - is mondgyák: hogy tsuda nagyra mehetett kis időtől fogva, és én azon örvendek.

HEGYM. Lám egy kis hízelkedőt!

TRÉZSI. Sőt, a' Városnak tanúlttabb része azt mondgya, hogy könyve bé-illik a' leg-nevezetefebbek közé. Olvasítatik mindenütt. Ollyan - is már Híre Hegymegyeinek, mint akár mellyik nevezetesbb írónak.

HEGYM. Ment vagyok, drága Kis-Afzfony, a' fzerentsének minden üldözéfitől. A' Szabadságnak kebeliben mulatozom, és karjai között az én Szerelmeknek.

TRÉZSI. Laffabban Hegymegyei!

HEGYM. Az ugyan nagy bimasz ember lenne-is ám, ki, ezen gyönyörű környül-állásokban lévén, nem kívánna valamivel a' Hazának szolgálni.

TRÉZSI. És még-is illy reménységgettelyes Ifú illy szívű, illy okofságú Úrfi félben akarja azt, a' mint hallom, hagyni, mellyben már annyira elő-ment.

HEGYM. Mi vagyok én most, Trézsi Kis-Afzfony! De ugyan mi nyomorúlt voltam:

ennek-előtte! most mire vitt ezen földi Angyalom! Oh ezek ám az én édes gondolataim, midőn magánofságomban vagyok: hogy magamat előbbeni életemre emlékeztessem, és újjonnan fel-hágjak azon léptsőkön, mellyeken ennyire mehettem ez Ideig.

TRÉZSI. Ezek ugyan képzelődések; de fontosok.

HEGYM. Eszembe jut szegény eredetem Minden vagyon, minden fejedelem nélkül magamra hagyattatván, falat kenyereket evén azon töprekedtem, hol kaphatok holnap kenyeret?

TRÉZSI. Oh ennek irtóztatónak lenni kellett.

HEGYM. És ime szegény állapotomnak illy súlya meg-nem gátolhatta, hogy elmémről meg-feletkezsek. Mint úntalan csak az forgott eszembe: Hegymegyeyei! te nagyobbra születtél.

TRÉZSI. Az ember leg-jobban isméri maga magát.

HEGYM. Én tehát egy ügye fogyott, gyámoltalan jövevény, egy emberséges embernek ajánlása által, ime édes Ura Attyának házába bé-fogadtatom. Annak atyai kegyességével gyámolítottatom. Minden javaival

nem mondom meg-gazdagíttatom, hanem elnyomattatom

TRÉZSI. Drága Hegymegyei! ezeknek meg-vallását nem egyébbnek lenni állítom, hanem annak új bizonyítását: hogy érdemes vala azon jó-téteményekre.

HEGYM. Ekkor láttam leg-elöl a' Kis-Afzfonyt. Mindegy vala látni, meg-is szeretni. Sokáig alattomban égtem. Félelem, és reménység között küzködtem nem kurta ideig. Reményeim tsak egy szempillantásig tartott. Félelmem csoportos napokig.

TRÉZSI. Erre talám nem vóltanak okai.

HEGYM. Azt mondotta egykor a' Kis-Afzfony (Jól tudom, mikor Tavaszi napok valának. Jobbjára ült édes Attya, én baljára egy gyönyörű pázfiton) Azon ember (azt mondá a' Kis-Afzfony) ki az én szívemet el-kívánnya nyerni, a' barátságos tárlaságot kedvellye; tudós legyen; 's mindenben jó ítéletű. De mindenek fölött kívánnám tőle szeplőtelen maga-vifelését.

TRÉZSI. Azokat mondhatta tehát eme' mérész leány, minek előtte tudta: ha azon ifiat meg-érdemli-e?

HEGYM. Azokat mondá igazán Trézsi Kis-Afzfony. És ezek balzamok valának

Ízívemre; égő világok szemeim előtt, szerfelett nagy öfztön: hogy a' Kis-Afzszonyt megérdemellyem.

TRÉZSI. Úgy meg-értette tehát szavaimat? Lássa az ember.

HEGYM. Tüftént bele-merültem tehát a' Tanúlmányokba. Haragudtam-is magam magamra; hogy, azoknak mélységét látván, egyszerre meg-nem foghattam mindeneket.

TRÉZSI. Ezt bizony tudáltuk mind én, mind édes Atyám.

HEGYM. Végtére tsak ugyan szemeibe estem a' Kis-Afzszonynak. Hozzám való hajlandósága napról napra nevedett. 'S arra-is intett rólam való gondoskodása; hogy magamat öfztán kémelleném, ne hogy érdemeim fölött legyen. Azomban ízívünk egygyet értettek. Szerettük egymást.

TRÉZSI. Sokkal előbb, mintsem bátorságot vett volna magának, hogy ezeket megvallya.

HEGYM. Már most tehát, ha mind eddig valami jót tehettem, vagy ezután-is tehetek; ha mind eddig olly szerentsés voltam, hogy ízívemet, és erköltseimet eme' drága remekhez alkalmaztattam — Ugyan ki nek munkája ez, Trézsi?

TRÉZSI. Hegymegyei!

III. JELENÉS.

PENGÖHAZI, és az ELÉBBIEK.

PENGÖHAZI.

(nagy méltósággal, és gondolkodva.)

JÓ napot fiaim. (Tréfi, és Hegymegyei eleibe mennek)

TRÉZSI. Hamar jöt ma ki édes Atyám.

PENG. Dolgaim voltanak. Széket ide. (le-ültek után) valami beszédem vagyon veletek. Mondgyátok-meg igazán, édes fiaim, egy időtől fogva nem vettetek-e' észre bennem valami változást.

TRÉZSI. Mire érti ezt Uram Atyám?

PENG. Nem láttok-e' változó kedvűnek, komornak, ízetlennek?

TRÉZSI. Nem Uram Atyám.

HEGYM. Éppenséggel nem.

TRÉZSI. De még-is — — —

PENG. Tsak ki vele bizodalmassan kedves fiam.

TRÉZSI. Úgy tetszik, mintha néha mély gondolatai lennének.

PENG. Úgy tetszik tehát?

HEGYM. Tegnap aztalunk fölött három kérdéseket tettünk, egy feleletet sem vettünk.

TRÉZSI.

TRÉZSI. (bánkodva, és hizelkedve)
Édes Atyám!

PENG. Igérjétek - meg nekem, Fiaim,
hogy állandók lévén, magatokat el-nem-hagy-
gyátok.

TRÉZSI. (darabolt szavakkal) Nem
hagygyuk. Igen-is nem.

PENG. De te embere nem lészel sza-
vaidnak Trézsi?

TRÉZSI. (bátrabban) Édes Atyám!

PENG. Én a' mi Hertzegünknek Al-kan-
tzellárja voltam.

TRÉZSI. Jaj Istenem! igaz tehát még-is.

PENG. Hertzegemnek, és Hazámnak el-
árúztatásával vádoltattam.

TRÉZSI. Téged vádolhattak Atyám!

HEGYM. Lehetetlenség.

PENG. Tudgyátok, nem kétlem, ama'
régii Pört, melly a' mi Hertzegi házunk, és
a' Markgróf között folyik, valami Gréfenföldi
Uradalom iránt. A' mi Hertzegünknek leg-
belsőbb Tárházából el vitettek egynehány ta-
nú-írások, mellyek a' hofzszú pörnek végét
vetették. Azon el-áruló, ki azokat onnat el-
lopta, én legyek.

TRÉZSI. Istenem! az én Atyám?

HEGYM. (fel-ugorván) Útálatos Gaz-
ság!

PENG. (ötet nagy tsendéfséggel le-ül-
tervén) Az eset, és a' környül - állások
ellenem lehetnek. A' Tárháznak kultsai
mindég nálam voltak. Elő-adattanak olyan
levelek-is, mellyek a' Markgrófhoz szólotta-
nak, és kezem-írásához éppen egyenlők vol-
tanak. El-fogattanak az én tzímekkel írt
levelek-is, mellyekben alattomos munkálko-
dások, embert tántorítható ajándékok ígérve
voltanak. Engemet a' törvénybe idéztek; fel-
kelték a' Tanú-bizonyságok ellenem; Biráim-
is ellenségeim vóltak; azon Igazság, melly
nélkül a' pör törvényellen nem folyhatott,
valami leleményes környül-állásokkal, véle-
ményekkel, és fényet-hazudó monda-mondák-
kal pótolgatott-ki. Én Al-kantzellár Tifztsé-
gemből gyalázatosan le-té tettem; és így a'
Fő-kantzellárnak mérge-is el-érte a' tzéllját.

TRÉZSI. (öszve - tsapván kezeit) Jaj
én vagyok kedves Atyám romlásának sze-
rentsétlen oka!

PENG. Én vagyok, nem te, kedves
leányom. Én szerettem Hazámat; ugyan azért
a' Fő-kantzellárnak embert-nyúzó, pénzre-
törekedő indulatai ellen szünetlenül dolgoztam

HEGYM. És annak bére ez?

PENG. (Trézsihez) És ime azon Vad-
ember beléd szeretett. De én jól tudván atyai

hivatalomat, nem kívánhattam azt: hogy az én leg-kedvesebb leányom ama' Fene-állat' kívánságinak áldozattya légyen. Ez elegendő ok léve arra, hogy halálos ellenségem legyem.

TRÉZSI. Oh szegény, és fzerentsétlen Atya!

PENG. Trézsim, édes leányom, te már nékem magzati erköltseiddel atyai szorgalmatölségomat ezerszer ki-fizetted.

TRÉZSI. Oh! tselekedtem én azt édes Atyám?

PENG. Mutasd meg most azt-is, kedves leányom.

TRÉZSI. (álmélkodva) Mit, édes Atyám?

PENG. Hogy a' te engedelmeiséged még emberhez illendőbb erköltsöt-is tanulhatott tőlem: A' fzerentsétlenségben nem tsüggedezni.

TRÉZSI. Attyának kezét fívéhez szorítván) Mindent! mindent, fzerelmes Atyám!

HEGYM. Nemes szívű férjfiú.

PENG. (békességes jelen-lételel) Hazámnak, és Hertzegemnek emberséges ember' módgyára szolgáltam Azon elő-tételeim, mellyeket ki-tsináltam vólt, azon hozzá-készületek, mellyek ki-vitelére szükségesek vóltanak, azon foglalatölségek, mellyeket rendbe

fzedtem; azon szív, és szorgalom, mellyel magamat, Polgár társaim javokra, az ember-telenség, a' kényesség ellen szegeztem, talám ötven ezteendő mulva fognak ki tsirádnizni, és gyümölnsöt hozni. Lehetne - e' tehát okom, hogy magamat emészszem?

H E G Y M. Annál gyalázatosabb, ezen ne-mes, és érdemes Polgárt —

P E N G. Ne morgolodgy, fiam, a' tör-vény ellen. Az emberi szabásokban el-kerül-hetetlenek a' botlások. De azoknak szentsége azt-is kívánhattya tőlünk: hogy néha az ár-tatlanság-is, midön fegyverét el - veszik, és szemre meg-itéltetik, áldozattyává légyen.

T R É Z S I. Szomorú szükség!

P E N G. Én ugyan most szegény vagyok, Fiaim. Mindenemre kezét tette a' Fiskus. Trézsim! a' mit az előtt miénknek lenni lát-tál, abból semmi már miénk!

T R É Z S I. (meg - ölelvén Attyát) De Uram Atyám még-is a' miénk.

P E N G. Egygyetlen egy kegyelme a' Her-tzegnek abból áll, hogy szám-kivetésbe men-nem nem kellett.

T R É Z S I. Szám-kivetésbe?

P E N G. Tehát ez olly irtoztató előtted? Ott-is találhattunk volna egy isméretlen, egy magányos helyre. De kedves fiaim, noha meg-

vetett ember vagyok, még-is örömeftőbb lakom hazámba, Polgár tárfaim között — Hat héttől fogva igen fekete fölhök kerengettek fölöttem.

HEGYM. Ifienem! ha mi ezt tudtuk volna!

PENG. Volt okok, mért forgatták az egész dolgot alattomban. Én-is halgattam. De midön benneteket láttalak fiaim, hogy körülöttem leg-boldogabb elégedéftekkel vagytok, magam-is magamban így gondolkoztam: Ifienem, ha ezek azt tudnák!

TRÉZSI. Tehát Uram Atyám szívének gyötrelmeit kedves fiaival nem kívánta feloltszani?

PENG. Nem előbb, hanem éppen akkor, midön már minden gyötrelmeimből kifogytam. Már most igen jó rendben vagyok. A' Városnak szélén, egy gyönyörű latalékú halmon egy közönséges lakást bérlettem - ki számunkra. Belé - hordozóskodhatunk minden nap.

TRÉZSI. Inkább még ma, édes Atyám. Én ott dolgozni fogok. Nem vész-el Uram Atyám.

PENG. Oh búmnak enyhítője, szívemnek vigasztalója, kedves Trézsi leányom.

H E G Y M. Rólam talám meg-nem felekezett Uram Atyám?

P E N G. Jöjjön velünk. Illy barátunknak találunk helyet szegény kalibánkban.

H E G Y M. Hála légyen az Úr Istennek, hogy ez tendei fizetésemet Uram Atyámmal fei-öszthatom!

P E N G. Nem akarom, édes Fiam; éppen nem.

H E G Y M. Mi már el-nem hagygyuk egymást. Utolsó falatunk-is közös leszzen.

P E N G. Már így bizonyosan meg-érdemli Trézsi leányomat. (meg-öklvén őket) Ti szívemnek, nem szerentsétlenségemnek barátjai. Mindent jóra fordít az Isten. El-nem veszhetünk. (maga kezeire mutatván) Itt vagyon még egy kis tőke-pénz. Ezel-ke az előtt az Országot kormányoztam, és szerentsés valék, noha nem szokás. Ezután Elztergályom mellett állok, 's hiszem, hogy hasonlóképpen boldog leszek. No még tsak egy dolgom van hátra, a' melly kedvetlen.

IV. JELENÉS.

MARTON, és az ELŐBBENIEK.

MARTON (fietve)

TSAK egy izóra Nagyságos Kis-Afzfony.

PENG. Jókor jöttél Márton. (egy er-
fzényt nyújtván néki) Itt van embereimnek
még nálam maradt bérek, előre-is egy hol-
nappal. (különösen nyomván valamit mar-
kában) Ez pedig számodra, emberséges öreg.

MÁRTON. (álmétkodva) Mi e', Nagy-
ságos Uram?

PENG. Én Tifztségemtől meg-fosztattam,
Vagyonomból alább szállottam.

MÁRT. Nagyságos Uram, tréfát üz be-
lölem.

PENG. Mond-meg embereimnek: sajnál-
lom, hogy őket el-kelletik erfztenem. Kö-
fzönd-meg nekik nevemmel hív fzolgalattyo-
kat. Azon leszek: hogy őket, de főképpen
téged', emberséges öreg, valakinek ajánlya-
lak, ha tsak egy el - efett embernek, ajánlási
fogاناتofok lehetnek.

MÁRT. (nézvén a' Pénzt, mellyet kü-
lönösen véve, reája könyveit erfztette.)

PENG. Talám meg-efett szíved jó ba-
rátom?

MÁRT. Ez-is kérdés (fejére mutatván)
Ez Nagyságod szolgálattyaiban öszült-meg.
Életemet-is od'-adnam volna Uramért.

PENG. Hagygy békét.

MÁRT. Úgy-e' Nagyságos Kis-Afzfzony
egy óra előtt hogy örvendeztünk ezen na-
punk' itt létén? Nem úgy, Nagyságos Uram,
én ki nem megyek.

PENG. Márton!

MÁRT. Ha ma Nagyságodat ide ha-
gyom, holnap a' bú-gond meg-emész. Én
femmit se kívánok, Nagyságos Uram. Én dol-
gozni megyek, és még-is Nagyságodat-is szol-
gáлом, e' fölött nap-számomat-is örömeft fo-
gom Nagyságoddal közleni.

TRÉZSI. Édes Atyám, hadd marad-
gyon nálunk ezen jó Mártonunk.

PENG. Maradgy, ha úgy kívánod, em-
berséges öreg. Légy egy a' mi kis, és kes-
kenyre-szorúlt házi népünk közül. Lefz egy
falat kenyér számodra-is.

V. JELENÉS.

**EGY BISZTOS A' TÖRVÉNY-SZÉK-
TŐL, az ELŐBBENIEK.**

BIZTOS.

JÓ Uram! nékem törvényes parantsolatom
vagyon, hogy minden Jószágát le-petsétel-
lyem.

PENG. Jól vagyok, Úr — Hallod Már-
ton? Vidd-el ezen Urat mindenüvé a' ház-
nál. A' szükséges holmik, a' mint az Úr-is
jól tudhattya, meg-engedődtek nekünk, hogy
magunk számára velünk vihefsük. És a' mi a'
leányomé, az-is —

BIZTOS. Számokra marad, igen-is —

MART. (el-megy a' Biztossal.)

PENG. Még tsak egy menetelem va-
gyon. Meg-próbálom, ha azon szegény Öz-
vegy-Afzszonyt, ki ennekelőtte házamnál tá-
plálatott, valami ember-szeretőnek gondvi-
felése alá ajánlhatom. Nem fokára ismét vizs-
za jövök — (el-megyen.)

VII. JELENÉS.

TRÉZSI, HEGYMEGYEI.

TRÉZSI.

HEGYMEGYEI, min gondolkodik oly mélyen? Ér-e' még ezen szegény leányzó az Úr előtt valamit?

HEGYM. (szívéhez szorítván Trézsit) Ezen kérdéssel Hegymegyének jelen-létében?

TRÉZSI. Tsak látom, hogy jól esmérem Hegymegyeit.

HEGYM. (nyersen, és el-tökélve) Megvan az egész dolog! El-tökéltem tehát magamban — Ama' gyilkos haramia bandát kikell nyilatkoztatnom, ha bár Tolvaj-barlangjokat a' földnek közepére helyheztették - is. Van-e' annyi szíve a' Kis-Afzszonynak: hogy velem a' Hertzeghez jöjjön?

TRÉZSI. El-szántam magam mindenre kedves Hegymegyeim. (kívül zörgést hallani)

VIII. JELENÉS.

BIZTOS, MARTON, és a' VOLTAK.

MÁRTON.

(lámpáft tartván kezében, azokat, kik erővel utánna bé-jönni akartanak, kézzel-lábbal kifalzigálván)

VISZSZA - VISZSZA, átkozott] ringy-rongy.

HEGYM. Vallyon, mi lárma ez?

MÁRT. Tolvajok! Bitskáfok! Rongyos izudarok. Nem elég: hogy a' Fölsőség mindent el-rablott szegény Urunktól, ime ezen kotyon-fittyek a' bőrt-is le-akarják húzni nyakáról.

TRÉZSI. Mi féle emberek ezek?

MÁRT. Mester-emberek, kik az új házhoz holmit hordottanak, avagy ottan dolgoztanak.

HEGYM. Ezeket a' Fölsőséghez kell igazítani.

BIZTOS. Követem az Urat.

HEGYM. Azon Házat kezéhez kerítette immár a' Fölsőség; ugyan azért nem ártana — — —

BIZTOS. Uram! a' parantsolatot nékem kell tenni.

HEGYM. Ezek erőszakosan fenyegetődzenek, a' mint hallatik; fel-akarják a' házat fordítani, a' nagyságos Urat le-zárni, ha ki-nem fizettetnek.

TRÉZSI. Szegény Atyám. Magadnak illy új alázódásra hengeregni, mi lehet ennél süllyofabb. Ki-menteni belőle, legyen a' mi dolgunk.

HEGYM. Eszessen, drága Kis-Afzfzony. Mennyünk, és végezzük - el e' dolgot azon emberekkel. (Hegymegyei Trézsisivel el-megyén.)

MÁRT. (a' Biztoshoz) Ide még. (bé-vizfi egy mellék szobába) Az emberben sírni kell a' léleknek.

IX. JELENÉS

HERTZEG, FŐ-KANTZELLAR.

HERTZEG.

(köröfztül - kosúl nézvén egynéhány iráfokat, és azt a' Fő-kantzellárnak vizfiza-adván.)

HÁLA Istennek, hogy egyfzer által estünk azon meg-eggyezésen, mellyet a' Kereskedés végett Szomszédinkkal kezdettünk. Sok nehézségeken kellett által mennem. Sok álmatlan éjtzakákat-is tökötttem.

FÖ-KAN. Hertzegséged olly Fejedelmet mutatott, ki leg-élelőbb szemekkel béhat a' Politikának bellyébe-is. (ád a' Hertzegnek más papiroft)

HER. Húsz Nemzetség, újj Jobbágyok, tsupa Mester-emberek. Ezeknek kezekre kell jární. El-várom felölök a' tudósítáft. Kezinél van-e' a' számadás azon árok felöl? mennyit költöttünk reá ezen holnapban?

FÖ-KAN. (oda adván a' papiroft, alattomban szól) Erre, tudom, görbén néz.

HER. Újra megént harmintz-ezer forint. Ezen árok el-emészti útollyára egész Hertzegségemet.

FÖ-KAN. De ha el-készül, gazdagon bé-hozza a' Sarjázatot.

HER. De az még sem illik, hogy a' munkának elő fel-vetésében úgy meg-tsaltanak. Magam meg-kívánom látni dél-után. Semmi sem megy úgy, a' mint kellene. Gondgyaim, fáradozáfaim soha meg-nem-fognak jutalmaztatni azon vigasztalással, hogy Órfzágomnak boldogulására valamit kezdettem legyen, meillynek szerentsés ki-menetele lett volna.

FÖ-KAN. Hertzegséged kelletinél többet fárads mindenben.

H E R. Én azt teszem, a' mit tehetek —
(nagy méltósággal) Bár minden Tisztem maga
erejét az enyimmel öfzve-kaptsolná!

F Ö - K A N. Kegyelmes Uram! hibák es-
hetnek mindenben, noha — —

H E R. (reá mutatván) Bár ezeket mind
hibáknak lehetne mondani (erővel ketté szá-
kaszván a' beszédet) A' Városban mit hal-
lani az Al-kantzellárnak romlása felől.

F Ö - K A N. Ditsérik Hertzegségben az
Igazság szeretetét. Örömmel - is tele vannak
azért: hogy Hertzegséged keményebben nem
bánt vele; noha tsudálkoznak-is, hogy olly
ember, a' minő Pengőházi, szabad pórásra
erésztetett.

H E R. Könnyebbítettem rajta. Ki merné
ezt szememre hánni. Ha rajtam állott volna,
egészlen meg-kegyelmeztem volna. Úgy tett-
szett még-is előttem: mintha, midőn azon em-
bernek le-estét alá-írással meg-erősítettem,
egy ártatlannak halálát alá-írtam volna. Re-
ményilem pedig, hogy e' dolog leg-törvénye-
sebben ment végben.

F Ö - K A N. Minden ki-gondolható szor-
galommal, kegyelmes Hertzeg.

H E R. Lelke-ismérete szerént?

F Ö - K A N. Igen-is lelkem - ismérete sze-
rént. —

HER. Nyugodalmam meg-szerzése vé-
gett. — Mindazáltal: tsak meg-nem fogha-
tom én azt: hogy hogy sülyedhetett illy ala-
tsónságokra le azon ember, ki olly alaposan ^{As}
gondelkodott, tele jó erköltsökkel, és em-
bersége miatt szerte-széllyei esméretes.

FÖ-KAN. Ez nem első példa. Kár pe-
dig — De ime az ifjú Hertzeg! kegyelmes
Uram —

X. JELENÉS.

A' VÓLTAK, AZ IFJÚ HERTZEG,
(könyvet olvasván)

HERTZEG.

IGÉN bele merűve, kedves magzatom.

IFJÚ HER. Ez bizonyára ollyas könyv
kegyelmes Uram, mellybe méltán bele-merül-
het az ember. Ennek ki-adójáról azt ígérheti
magának az Ország, hogy leg-tanúltabb em-
berre akadhatott. Hertzegségednek szolgálát-
tyában vagyok.

HER. Úgy-e'?

IFJÚ HER. Ó a' könyv-tárban Tiszt a'
Mindenségben.

HER. (alattomban) Aha szép virág!

IFJÚ HER. És ezére nézve méltó-is
volna bötsösebb helyre. A' könyvnek tizimje

ez: Hegymegyeinek nyomozásai köz-beszé-
 telésekben. Éppen most egy bátor szívűséggel
 le-írtt darabján tartózkodom.

FÖ-KAN. Jól esmérem szerzőjét. A' vólt
 Al-kantzellárnál lakik, és vele igen nagy ba-
 rátságban vagyon.

IFJÚ HER. Akarja-e' Hertzegséged, hogy
 egy két darabkát el-olvassak.

HER. Szíveffen.

IFJÚ HER. Itt egy Király beszéll a'
 korona' örökössével az Országlásnak leg-jobb
 módgyáról.

HER. Hallyuk, mit tud egy Könyv-tár-
 nak Tisztje ezen mély dologról.

KANTZEL. (gunyolva ki-nevetvén)
 Ha, ha, ha.

IFJÚ HER. A' Korona - örökössének
 szavai ezek: „De felséges Király igen nehéz
 „ ám a' köznéppel olly közletről meg-esmér-
 „ kedni, a' mint ezt a' Szabáfoknak egy neme
 „ előre kívánnya. Nehéz, édes fiam, felele
 „ a' Király, és ugyan azért meg-is érdemli
 „ a' dolog, hogy életed' napjaiban e' legyen
 „ soha félbe nem szakasztott tanulásod.

HER. Ezt eddig roszszúl nem mondotta.

KAN. Úgy tetszik, mintha Könyv-tári
 Tiszt Uram egy kevelsé keménnyen beszéllene
 a' Fejedelmekkel, és a' Királyokkal.

IFJÚ HER.

IFJÚ HER. „Soha meg - ne elégedgy
 „ (mondgya a' Király) az egy részről való
 „ tudósítással. Nyisd - ki kegyessen füledet a'
 „ hozzád - közelgetőnek, és magad barátságos
 „ le - erefzkedésével adgy néki jó kedvet tit -
 „ kainak bátor ki - nyilatkoztatására. Magad
 „ visgály - meg mindent tsendes lélekkel. Azon
 „ légy: hogy mindenféle rendben, forsban,
 „ szövetségben az embereknek különböző
 „ gondolatait ki - vegyed, és egymással ellen -
 „ kező vélekedésektől süsd - ki az igazat. Azon
 „ ember, ki téged' szembe magasztal, bizo -
 „ nyoffan hízelkedő. A' Királyoknak, a' Fe -
 „ jdelmeknek hírek - nevek a' tselekedetek -
 „ ben, nem a' szavakban találtatik - fel.

HER. Elég szabadon.

FŐ - KAN. Vakmerően mondanám in -
 kább, ha tsak nem tudnám: hogy ő Hertzeg -
 sége ama' Szerzőnek Pártfogója legyen.

IFJÚ HER. Ez - is szám ize szerént hang -
 „ zik: „ Arra fordítsad minden igyekezeteidet
 „ hogy népednek szokását éleffen köröfztül
 „ nézzed, és magadévá tegyed. Szerellessen té -
 „ ged, és bizhasson - is benned. Soha okot
 „ ne adgy, hogy magát Fejedelme előtt el -
 „ rejtse.

FŐ - KAN. (el - köhenti magát.)

IFJÚ HER. „Bötsüld - meg, és jutal-
 „ mazd-meg azon Írót, ki alapos szabadság-
 „ gal a' kormányozásnak hibáit fel-kerefi, és
 „ fel-fedezi. De főképpen szerezd azon ritka
 „ teremtetést, jegyezd-ki ötet többieknek lát-
 „ tára, tedd-ki személljét ollyas helyre, a'
 „ hol magát ki-mutathattya, olyan embert
 „ mondok, a' ki halálos véteknek nem tart-
 „ tya, ha az igazságot a' Fejedelem előtt-is
 „ ki mondgya.

HER. Erőssen horgya a' Garatra.

FŐ-KAN. Az én vélekedésem szerént,
 ezen beszélgetéft nem az újjából szopta. Más
 tollával ír.

IFJÚ HER. Ebben ugyan meg-tsalatko-
 zik Fő-kantzellár Úr.

FŐ-KAN. Én tsak véleményyeimet mon-
 dottam, és tsupán Hertzegséged' kedviért.

IFJÚ HER. Ebben bizony nagyon hi-
 báz az Úr. Hallya tovább: „Úgy élly, hogy
 „ minden lépéseid tsupán népeid javokra tzei-
 „ lozzanak. Azon lépéfed, mellyel a' nép
 „ meg-nem elégfzik, szerezetettől meddő, azt
 „ vizfsza kell lépned. De, édes fiam, ezt
 „ nyomd fő - képpen emlékezetedbe: Száz
 „ rozfzúl tett lépéseid között nints egy, mel-
 „ lyet egy Fejedelem egészen vizfsza - lép-
 „ hetne.

HÉR. Élég ez mára.

FÖ-KAN. (óra,ára nézvén) Illy késő immár. Követem Hertzegségedet; foglalatosságaim — —

HÉR. Isten hírvél.

FÖ-KAN. (el-menetelekor gyözedelmeskedvén, alattomban) Ha! ha! ha! én meg-tsalatkozom! én hibázok.

XI. JELENÉS.

BÁRÓ FORRASI, TRÉZSI, és a'
VOLTAK.

F O R R Á S I.

(Trézsinek hátúlról szólván)

TSAK rajta Kis-Afzfzony.

TRÉZSI. Oh drága Bárom.

FOK. Befzéllyen a' Hertzeg' szívére. —
Illy ajakokból hafznál a' szó. (el megyen)

HER. (még Trézsit nem látván) Ama' könyv-írónak van feje, a' már igaz; de a' már való.

IFJÚ HER. Hát, ha mind által-olvas-hatná Hertzegséged.

TRÉZSI. (néhány pillantatig két-lkedve, ofztán hamar elő áll. és térdre esvén a' Hertzeg előtt) Kegyelmes Hertzeg!

HER. Mit akar itt? kellyen-fel (az ifjú Hertzeg fel-fegítii.)

TRÉZSI. Meg - engedgyen Hertzegséged, hogy ezen vakmerő leány ide léphetett — Istenem az én szegény Atyám!

HER. Sajnálom magát, édes leányom. Igazán fáj a' szívem miatta. De édes Attya — Őtet a' törvény ítélte - meg, nem pedig - len én.

TRÉZSI. (bizodalmassan) Az én Atyám nem gonosz-tévő.

HER. Ki ohajtaná azt inkább, mint én.

TRÉZSI. Hertzegséged jól isméri őtet. Ő hivatalyában fáradhatatlan, és hív vala, mellyekért maga Hertzegséged nem egyszer jutalmazta-meg őtet. Az olyan gonofzságra nem vetemedhetik más, hanem a' fekete lelkű. —

HER. Ez valóban fiúi szeretet; a' mi magából ki-tetfzik. És azért ditséretre méltó. De nékem-is van kötelefségem. Én Hertzeg vagyok, és kevesebbet mentebb Hazám törvényétől, mint leg-utólsó Jobbágyom. (kevesebbet várakozva tettetett keménységgel) Én az ő büntetését meg-kissebbítettem, és még azt talám szememre-is hányják ám.

TRÉZSI. (félve visszfa lép, de hamar magához tér, és térdre esik) Nem — Nem

valának ezek a' mi jó, a' mi kegyes Hertzegünknek szavai. Az én Atyámnak szíve szinte meg-haladott, midőn embereit magától el-kellett csefzteni, azok pedig nem náfók, hanem tsak szolga-rendűek voltak. És Hertzegséged olyan lehetne.

HER. (meg-törülvén könyves szemeit) Szívemből sajnálom édes Attyát, hanem nem lehet, nem szabad segítenem. (el-megyén)

XII. JELENÉS.

IFJÚ HERTZEG, TRÉZSI.

TRÉZSI. (még-is térdelve)

SZEGÉNY Atyám! — Még-is ime mit víszek vigasztalásódra! Hertzegednek itt előttem ki-öntött könyveit.

IFJÚ HER. (fel-emelvén Trézsit, és meg illetődve) Nagyra-született leányzó!

TRÉZSI. Kegyelmes Hertzeg.

IFJÚ HER. Ismérem édes Attyát. Ő bizonyosan ártatlan. Oh bár tsak még-is mu-tathatná, hogy az. /

TRÉZSI. Oh erre ismét fel-élemedem.

IFJÚ HER. Köszöntse nevemmel édes Attyát. Mondgya-meg néki: hogy azon idők, mellyekben a' meg-nem-ismértetett, sőt fem-mivé tartatott Szolgálatot, ismét fel-kelletik

keresnünk, nem igen távúl vannak immár. Én nagy következő dolgokat gyanítottok. Híres fel-zendüléstől félfhetünk.

TRÉZSI. Az Istennek áldása szálljon Hertzegségedre ezen nemes gondolatai miatt.

IFJÚ HER. Van-e' édes Atyának valami kis költsége?

TRÉZSI. A' Fiskus mindeniből ki-poztította szegényt.

IFJÚ HER. Ez már nehéz, igen nehéz dolog. Szükségének valamennyire való fel-fegítésére, ime magam tulajdonomból kivettek számára ezten-döbéli fizetést, két száz tallero-kból állót.

TRÉZSI. Kegyes Hertzeg!

IFJÚ HER. (egy erfényt adván kez-be) Ezen tsekélyseget pedig' tartsa maga szükségére.

TRÉZSI. El-nem vehetem kegyes Hertzeg. —

IFJÚ HER. Bizonyoffan leg-nemessebb végre adom.

TRÉZSI. Úgy se vehetem-el Hertzegségedtől.

IFJÚ HER. Melly sokszor nem ismérte-tik-meg a' jó Barát. Leg-alább azt ohajtanám, hogy barátságomat jó Lelkek ismérhetnék-meg — Vegye-el mikor mondom — Mit tsinál Testvér-huga?

TRÉZSI. El-vezette szegény az ezit. Egy fertály ezitendőől fogva az Ispotályban vagyon.

IFJÚ HER. Báró Forrási fok jót mondott nékem felöle, hogy jó; és szzeretetre méltó teremtés légyen.

TRÉZSI. Leg-tsendesebb leány e' széles világon.

IFJÚ HER. Meg-kell egyszer látogatnom szegényt. Éllyen egésztségben. Köszöntse nevemmel édes Attyát. (el-mennek külömb részre.)

II. FEL-VONÁS.

(egy szoba a' Fő-Kantzelláriusnak házában.)

I. JELENÉS.

FŐ-KANTZELLAR, két SZÓLGA, nem
fokára HAJASI, ofztán B. FORRÁSI.

FŐ-KANTZEL.

EGY széket ide. Olyan vagyok, midőn
azon átkozott léptsőkön fel-jövök, mintha
ólomból vólnának lábaim. Korbátsollyátok-ki
mindgyárt pityvar szobámból ama' kutya népet.
Adgyátok ide főtt vizemet. Ama' gyomor-
erősítő tsöppöket-is. Nagyon meg-hidegítet-
tem magamat. (a' szolgák ki-'s-bé szaladnak,
és elő-hozzák a' kértteket.)

H A J Szolgája Excellentiádnak.

FŐ-KAN. Jó hogy el-érkeztél.

F O R. (iráfokat tartván kezében) Excel-
lentiás Úr, Uram bátyám!

FŐ KAN. Mit akarsz? Nints most időm.

F O R. Tsak egy két szempillantásig. Az
Udvari Kapitánnya Excellentiádnak száz fo-
rintokból negyven forintot húzott-el a' íze-

gény asztalofiól. Ez igen emberséges ember. Bötsületes árát szabja munkájának.

FÖ-KAN. Mi közöd néked ehez? társra ad biztam.

FOR. Ez által egészíszzen koldúfsá lefíszísz szegény.

FÖ-KAN. Mennyen pokolba. Mindgyárt bé-zaratom.

FOR. A' kép-író-is, ki Excellentiád-nak azon különös virágokat rajzolta, kéri a' meg-alkudott húsz aranyokat. Már közel hat héttől fogva majd minden nap itt jelenti magát. Igen nagy szüksége a' pénzre.

FÖ-KAN. Még hat hét után-is jelengesse magát, hogy meg-érdemelje.

FOR. Ó igen nevezetes kép-író. Ne engedgye Extzellentiád: hogy annak nagy elméje el-eméztessen.

FÖ-KAN. Ni bizony. Talám béres szolgának szegödtél?

FOR. Széplaki Kis-Afíszony egy emlékeztető írást nyujt Extzellentiád eleibe.

FÖ-KAN. Mennyen dolgára.

FOR. Három holnapja immár: hogy kegyelem-pénzét kezéhez nem veheti.

FÖ-KAN. Soha se-is fizetődik-ki néki.

FOR. (bátorsággal) Uram bátyám! — maga tette azon személyt szerentsétlenné! — Gondollya-meg Excellentiád.

FÖ-KAN. Meg-gondoltam igen-is. Ő már szépségével nem gyönyörködtethet engemet, én se őtet pénzzel. Ha tüstént el-nem takarodik a' Szajha; vadászaimmal le-korbátsóitatom a' léptsökön. — Egy szóval, én nem szenvedhetem azt, hogy te minden külső dolgokba bele-ütöd az orrod. Már Kamara szolgát téfzel magadból, már Udvari Kapitányt, majd ismét Titoknokot, avagy pedig Kapust. Meg-terhelsz a' fok rívó-sívó levelekkel. El-bolondítasz fokféle kéréseiddel. Ama' nyughatatlan tsordákat-is te édesgeted, te tsalogatod-be a' pitvar szobába.

FÖR. Uram bátyám!

FÖ-KAN. Egy szót se többet. Én ezeket nem szenvedhetem. A' te dolgoz az: hogy magadat hozzám alkalmaztassad; nagy nevezetű Forrási Bárók' Nemzetségének díszfőré vály; az udvart, és világot meg-isméred; az allatomos fortélyokat jól meg-tanúlván, a' mostani világnak szokása szerént nagyra iparkodgy. Értetted, mit mondtam? (a' Báró sohajtozva el-megy.)

SZOLGA. (Egy nyomtatott papiroft hozván) Egy újj fehér személy érkezett városunkba, híres énekes, hírrül adgya Excelentziádnak, és egyfersmind az első emeletnek, 's első osztatnak kultsát ajándékba küldi.

FÖ-KAN. Hadd jöjjön-bé.

SZOLGA. Tsak a' Kara Mamma vagy on itt bé-hurkolva kietlen nagy fátyollal.

FÖ-KAN. Ez már elég oltobaság. Imhol tizenöt arany. Mondgyák, hogy igen szép — Bizhatik tetszéfemben — (a' Szolga elmegy.)

II. JELENÉS.

FÖ-KANTZELLAR, HAJASL.

FÖ-KANTZEL.

TEHÁT mi ketten hányadán vagyunk?

HAI. Ebül kegyelmes Uram.

FÖ-KAN. Hogy pokolba lehet az.

HAI. A' vólt Al-kantzellár most-is, úgy mint koldus, az; a' mi ennekelőtte vólt, Al-kantzellár vagyonos ember. Trutztzollya mind a' szerentsét, mind Excellentiádat ofzlopi-állhatatofsággal. Házi népe a' Város szélire megy lakni, éppen ellenibe ama' sor-fáknak. Sőt még múlatságnak tartják ezen ki-hordozkodást. Nagy örömmel megy végbe. Hegy-megyei-is oda hordozkodik, ki magát ezen Tárfaság' egy tagjának tarttya.

FÖ-KAN. Ezen Fitzkó iránt-is meg-tetem immár a' rendeléseket.

H A J. Noha bár amazok igen nyomorútt állapotra jutottak, még fe lehet reményleni, hogy vagy Trézsi Kis-Afzfonyt, vagy annak Attyát magunk részére hajthassuk.

F Ö - K A N. De én mi ördögöt tsinállyak, haidod-e? Én majd meg-bolondúlok azon leány után. A' szerelem, mint Étna-hegye, úgy lángol a' szívemben, mint egy fene vad, úgy dühösködik bélemben. Ha ötet meg-nem nyerhetem, a' fejem éppen Bolond-házzá válik. (nagy köhögésre fakad)

H A J. (tettetett szorgalmatosságával) Az Istenért, kegyelmes Uram, ne bánnyon olly heveffen magával (le - ültetvén egy székre) Szánnya-meg magát: hogy fokáig éllyen a' Hazának, a' Hertzegnek javára, és a' mi vigasztalásunkra.

F Ö - K A N, Oh Trézsi! lelkem hóhérja! ime mit tettél belőlem. Egészízen más emberré lettem, mióta szeretek.

H A J. Kegyelmes Uram! A' szeretet tsudákat-is tesz.

F Ö - K A N. Sokkal egészségesebb vagyok (hurútol)

H A J. Jó-is ám a' jó egészség.

F Ö - K A N. Sokkal szánakodóbb, sokkal érzékenyebb.

H A J. Mind ezeket tapasztaltam kegyelmes Uram.

F Ő - K A N. Sőt, a' mi több, az ólta lelkem-ismérete furdalásait-is érzem.

H A J. Lelke-ismérete furdalásait? Kegyelmes Uram!

F Ő - K A N. Igen-is. Lám az egész éjtfzaka bé-nem húnhattam fzemeimet. Szorongatódott szívem. És mintha pirogatott volna valaki belől elég mérgeffen.

H A J. A' fzerelem volt az kegyelmes Uram —

F Ő - K A N. Nem az volt Hajafi. Az Alkantzellár áll vala előttem. Noha félre vetettem fzemeimet, noha azon voltam, hogy kellemetes képzelődésekkel vigasztallyam elmémet, noha tsak éppen Trézsiről gondolkoztam, de ennek Attyát fo ha efzemből ki-nem-verhettem.

H A J. Valóban tsudálatos dolog.

F Ő - K A N. De én mind ezeket másképpen-is próbáltam, és őtet Ellenségemnek, pedig olyannak lenni gondoltam, ki kemény, meg-máfolthatatlan lenne; ki engemet minden rendeléseimben meg-gátolt; ki maga mellé egész Sereget tsödített, a' Nemesek, a' Tifztek, a' Népek közzül, kikkel engemet, ha fényes hivatalyában meg-maradhatott volna, bizonyoffan meg-buktatott volna; még-is reá,

mint ártatlan emberre, úgy néztem mint igaz-
ra, és az én kedves Trézsimnek Attyára.

H A J. Ezt máskép' kellett volna pró-
bálni kegyelmes Uram!

F Ö - K A N. Hadd halljam.

H A J. A' mi engem' illet, így vezem-
fel a' dolgot. Én Excellentiádnak kezébe
akartam keríteni Trézsimt mind maga', mind
magam hasznára nézve. Ezt már kerítő - re-
meknek mondhatni.

F Ö - K A N. De már az igaz.

H A J. Ezt a' leány nem akarta, 's ugyan
azért bolond vólt.

F Ö - K A N. Hajafi!

H A J. Az Attya sem akarta; 's ugyan
azért kétfzer olyan bolond volt. És én, ha
szerentsémet ezeknek bolondságok miatt el-
veztegettem volna, leg - bolondabb lettem
volna közöttök. El-kezdettük egyfzer a' mun-
kát. Egy eset a' másikat segítette. Vifzfza lép-
nünk nem lehetett, ha bötsületünket szerettük.

F Ö - K A N. De már való, hogy nem le-
hetett.

H A J. A' tzelünk jó vólt, mért lehetek
volna rofzfzak az eszközők?

F Ö - K A N. No tsak tovább.

H A J. Hogy az Al-kantzellár ennyi fok
bolondoskodáfaival (mellyek közül nem leg-

kisebb az, hogy leányát kezünkre nem szolgáltatta) ellenségévé fogja tenni a' Fő-kantzellárt, ama' Al-hertzegét eme' Tartomány-nak, ki őtet bizonyosan meg-buktathatta, ezt csak által-láthatta ama' nagy efü ember.

FŐ-KAN. Több illyeket nem látott már ő által.

HAI. A' dologta jövén; ezt akár melyik részéről tekintyük, vallyon ki buktatta-meg őtet?

FŐ-KAN. Ő maga magát.

HAI. És mibe kerekedne néki, hogy leg-alább jószágának felét vilfsza nyerhetné? Nem de nem: hogy egy keveset engedgyen, és e' szavat ki-mondgya: igen-is.

FŐ-KAN. De ha ő ezt ki-nem akarja mondani.

HAI. Már akkor jól esik néki. Ki magán segíteni nem hágy, azt segíteni nem lehet.

FŐ-KAN. Én ugyan már ki-kötölöztem mindenekből, de bezzeg te Hajafi.

HAI. Én pedig mért nem százszor hamarébb, mint Excellentiád?

FŐ-KAN. Ő néked Jó-tévőd vala, és szinte olyan, mint édes Atyád:

HAI. Talám azért, hogy a' levél-tárba Író-deáknak, mint egy bé-zárt, és csak azt se tette velem, a' mit Atyafival tenni szokott

az ember. Hát én, nem bántam-e vele emberségesen?

FÖ-KAN. Te?

HAI. Hát nem dolgoztam talám benne, hogy leánya férjhez mennyen egy nagy születésű, nagyobb eredetű, nagy Tifztségű, 's gazdagságú emberhez, lehetne házához nagyobb barátsággal viseltetem?

FÖ-KAN. (mögolyogva) Bizony tsak be-illenél még-is hamis embernek.

HAI. Tsak még egy kis várakozással legyen Excellentiád.

FÖ-KAN. Várakozással, várakozással! Ezt-is el-unnya az ember.

HAI. Jól tudgya Excellentiád, hogy én soha üressen, valami kis rendeléskék nélkül nem járok. Tsak még azt várom, hogy Pengöházi jól meg-ismérkedgyen a' nyomorúsággal —

FÖ-KAN. Ez a' gondolat — Hallod-e' —

HAI. Hagygyon tsak békét Excellentiád. Ha Pengöházinak kevélysége Excellentiád' lábai előtt, mint valami rab, nem fog fetrengegni, ha Trézsinék högyke gondolatai itt előtte könyv-húllatásokra nem fognak o'zolni; akkor engem Inasnak se mondgyon Excellentiád Kerítő mesterségemben. De pénzt kegyelmes Uram, pénzt.

FÖ-KAN

FÖ-KAN. Adok eleget. — A' mennyit akaríz. Gyere utánnam. (el-mennek.)

III. JELENÉS.

(Pengőházinak szegény lakása)

PENGŐHAZI, és TRÉZSI.

PENGŐHAZI.

NO Trézsi, miként tetízik itt néked.

TRÉZSI. Olly jól édes Atyám, mintha ezen meg-másoltt állapotunkban semmit se vesztettünk volna el.

PENG. Meg-lásd, hogy még víg napjainkat éllyük ezen itthonos lakásunkban, melyekről ez előtt nem-is álmodozhattunk.

TRÉZSI. Meg - is irigyelhetik örömeinket.

PENG. Midőn én Esztergálom mellett dolgozom; gyermekeim nem mesííze annak párkányánál ülnek; midőn fok órák biztos beszélgetéseink között múldogálnak, munkáinkban szíves ének szók által fel ébredünk; midőn azon kenyeret, mellyet két kezünkkel keresünk. édesebbnek lenni tapasztallyak; midőn a' vigafságot, és a' szorgalmat egymás között el-olftyuk — Oh kedves leányom — De, hogy az előbbeniekre vízfíza-térjünk. — Jól tudom édes Trézsim, hogy a' mit te ez-

L

előtt tettél, egyenes szívből tetted; de én meg-köszönném neked, ha azt nem tetted volna.

TRÉZSI. A' Hertzeg igen kegyes vala hozzánk.

PENG. Az ám ő mindenkor — De én még csak azt kívántam volna örömeft megmutatni, hogy, mivel ők nálam nélkül élhetnek, mi-is élhetünk nálok nélkül.

TRÉZSI. Hát még az Ifjú Hertzeg, édes Atyám!

PENG. Az Isten tellyesítettse-be azon nagy Reményéket, mellyeket, ennek szép gondolataira nézve, felőle fel-vett az Ország. Ha látnád, hogy kevékedem abban, hogy ő engem jól ismer. Hanem ezen állapotomban el-nem-vehetem tőle ezen ajándékot.

TRÉZSI. Miért nem édes Atyám?

PENG. Az ő nagy lelke itt egy kevéssé el-hibázta az útat. A' világért nem akarnék néki alkalmatosságot nyujtani a' velünk jótevésre, mellyet osztán meg-bánna.

TRÉZSI. Meg-bánna? — Az ifjú Hertzeg —

PENG. Ő bizonyára ki-tenné magát a' szemes embereknek meg-feddésére, hogy jól által nem látott, és éretlen jó-voltával a' büntető igazságnak intézeteit meg-femmisítette.

Ha ezt a' Hertzeg meg-tudná (a' mint előbb utóbb meg-is fogja tudni) és tőlünk ezen kegyelem pénz törvényellen el-vitetődne, ugyan minő ortzával állhatna édes Atyád az Ország, és az Udvar előtt? Nem gondolhatnák - e', hogy magam fartsartam azt ki koldúlással, jajgatással, alattomos mesterségekkel? Nem erezkednének-e' azok, kik most talám engemet ártatlannak lenni mondanak, eme' gondolatokra, hogy valóban ártalmas vagyok, mivel szerentsétlenségemnek könnyebbítésére illy alatszon módokhoz folyamodtam?

TRÉZSI. Ezeket Uram Atyám jobban által-láttya nálamnál.

PENG. Én annak a' nemes szívű Ifjú Hertzegnek levelet írni fogok, és igen szíves ki-fejezésekkel meg-köszönöm a' kegyelem pénzt, és egyfersmind ezen erzfény pénzt-is visszfa küldöm. Tudom, arra fogják bírni okaim, hogy a' mit igaz szivből ajándékozott, azt hála-adásunkkal visszfa-is veszi.

TRÉZSI. Által-látom immár, hogy nékem azt tselekedni nem kellett volna.

PENG. Édes leányom, te igen jót akartál tenni édes Atyáddal — De még ma el-nefeletkezz édes ~~hugodról~~ *örményről*.

TRÉZSI. Éppen hozzája kívánkoztam indúlni.

PENG. Oh, ha az Egek még csak ezen jót tennék velem, hogy ezen jó, tsendes, és szeretetre méltó Mantzi leányomat ezének vízfőz-térte után meg-ölelhetném, az édes Atyai nevet szájából hallhatnám! Hozz felöle jó tudósítást Trézsi. Én azonban az Ifjú Herzegnek írok. (Trézsi el-megy.)

IV. JELENÉS

PENGÓHÁZI, és MÁRTON.

MÁRTON.

(Pengóházinak irására nem figyelmeztvén, bé-hoz holmi eszközöket a' szobába, és egygyenként le-teszi egymás mellé, azután meg állván)

NAGYSÁGOS Uram!

PENG. A' Nagyságos Urat, édes Mártonom, a' Városba hagytuk.

MÁRT. Hová tesztük az Efstergált?

PENG. Az al-szobába, a' szögletbe, két ablakok közé. (ismét ír, azonban Márton bé-hoz egy ládát, mellyet nehezen rehet le maga a' foldre) Mi van abban a' ládában.

MÁRTON. Tsekélységek.

PENG. A' mint látom, nehéz.

MÁRTON. Sok tsekélységek-is lehetnek nehezek.

PENG. Nyisd-meg.

MÁRTON. (megnyitáfakor) Itt amott félre tettem némelly holminket.

PENG. (lárván a' ládában ezüst eszközöket, 's más egyéb drága partékákat, elé-műlvér) Márton!

MARTON. Hifzen, égbe kiáltó véteknél lehet mondani azon embereknek ragadozóifaikat.

PENG. Hát te reád bizták: hogy a' Föl-sőségnek parantsolattyát meg-visgáld, ha jót tselekedett-e' vagy nem?

MARTON. Hifzem szabad vala el-vinnünk, a' mik szükségesek.

PENG. Igen-is a' leg-szükségesebbeket, a' mint a' parantsolat szólott.

MARTON. Ha az embernek pénze nints, ezek-is leg-szükségesebbek.

PENG. Hã ki elmés leleményekkel ki-akarja magát menteni, ebül tselekszik. Oda vidd ezen ládát a' honnan el-hoztad.

MARTON. Én azt gondolám — — —

PENG. Semmi fogásokkal a' nyilvános roszban. Imhol ezen levél-is egy erfény pénzzel. Vidd az Ifjú Hertzeg Igazgatójához. De magának kezébe add.

MÁRTON. Én jóra véltem a' dolgot. (meg-fogja egy felit a' ládának)

PENG. Ha roszra vélted volna, annál vétkeesebb volnál. Hadd-el, hadd segítettsek. (meg-fogja máfik rézét a' ládának, és ki-vízik.)

V. JELENÉS.

(egy tsinos szoba az Ispotályban)

MANTZI (maga)

MANTZI.

(a' padlaton ül, és köröskörül keresget valamit nagy szorgalommal. Egy darabig magával befzell, és ismét keresgél.)

ISMÉT egy hofzszú, és fájdalmas napjárás. Öreg tsöppökkel tsordúlnak vér-éjtékjeim homlokomról. Meg-akarok előbb pihenni, minek-előtte ama' hideg forrásra megyek égő szomjúságomnak el-oltása végett. — Ott jár valaki — Nagy lépésekkel — szegessen néz a' padlatra. (szorongattatva) az én gyűrűmet keresi — hamar hamar! (keresgél ismét, osztán ujjain olvasván) Még egy, kettő, három, négy, öt napom van, és akkor nap-kelettől nap-nyúgotig az egész világot bé-iar-tam. Jaj a' gyűrűt meg-nem találhatom; és így Éjzokról délre kelletik járkálnom. Éjzok-

tól délre -- Szegény leány, Éjszakról délre.
E' nehéz utazás.

VI. JELENÉS.

TRÉZSI, MANTZI

TRÉZSI.

LELKEM édes ^{hugom} hugom! mit csinálsz?

MANTZI. Lelkem édes ^{hugom} hugom? énné-
kem itt semmi néném nintsen.

TRÉZSI. Nézz reám szívem. Nem is-
mérsz engemet?

MAN. Nem ismérlek édes Indiai leá-
nyom. Az én néném Európában vagyon egy
jó Királynének udvarában.

TRÉZSI. (sirva fakadván) Szerentsét-
len leány.

VII. JELENÉS.

IFIÚ HERTZEG, A' VOLTAK, (be-
tegek' szobája)

IFJÚ HERTZEG.

(komornyikjával Trézsihez fordulván.)

MAGA-IS itt vagyon? Történetbül esk-
őszve-jöttünk. Ez-e a' szerentsétlen huga?

TRÉZSI. Ez az, kegyelmes Hertzeg!

IFJÚ HERIZ. A' leány gyönyörű. Mi baja? —

TRÉZSI. Ennek baja ölte - meg édes Anyánkat is négy holnap előtt. Nagyon szívére vette szerentsétlen életét, és ki-nem állhatta —

IFJÚ HER. Szívemből fajnállom. Hadd haljam.

TRÉZSI. Egy derék Mester ember szerentsétlenül meg-romolván, arra jutott, hogy tömlőtzebe tétetett azoktól, kik néki pénzt költsönöztek. Ennek felesége meg-rettenvén, 's magán kívül lévén, ágyának pulzta szalmájába hevert efze nélkül. Körülötte hákolódtak hat még szólni nem tudó gyermekei; mezítelenek, az Isten hidegétől meg-vettek; és tsak száraz kenyér után vágyódnak. Az én Anyámnak egynéhány napokkal ezelőtt, fokatlan nagy költségei voltak. Hogy még-is ezen nyomoróltakat segíthesse, egy gyűrűjét szánta nékiek, mellyet ezer forintra bötsültek. Ezen Mantzi hugom nagy szív illetődés-fel kérte édes Anyámat: engedné-meg néki: hogy maga vihess-e el azon szegény Afzszonyhoz, és ime az úton el-vefztette. A' hirtelen ijedés olly erőt vett mindgyárt gyenge testének minden részein: hogy azon álló helyében meg-tébolyodna. Eme' szerentsétlennék

mindennapi látása köröszkül hafogatta szívünket, Anyánkat pedig két hét alatt meg-is emészttette. Édes Atyám itt az Ispotályba kibérlelt néki egy szobát, és segítségére egy szolgát.

IFJÚ HER. Nem tapasztaltak-e benne valami vadságot, 's fenéséget?

TRÉZSI. Soha sem. Leg-nagyobb foglalatofsága a' gyűrű-keresés. Sokat beszéll magával. Némellykor elég efzesnek látszik; de többször esik, hogy mindent öszve-vegyít. Néha óránként keserveffen sír.

IFJÚ HER. Mit mond az Orvos?

TRÉZSI. Egy időtől fogva jobban érzi magát mindétig.

IFJÚ HER. (Mantzihoz közelebb állván) Mit keressel édes gyermekem?

MAN. Menny-el a' nap-súgár elől szép Úr — —

IFJÚ HER. (egy keveset visszla lépven) De mond-meg nékem, mit keressel olly szorgalmatossan?

MAN. (titokban) Egy gyűrűt, melly tizenkét Országot ér. Közepin ragyog a' nagy Mogolnak világ-tsudálta Brillántya. Karimáján hufz kő vagyon. Mind egygyike egy Országot ér. Az arany arábiai. Annak mestere Országokat jár, hogy hozzá hasonlót találjon.

Engem' a' jó Királyné ki-küldött, hogy a' világnak minden részén keressim azon gyűrűt.

IFJÚ HER. Mit ád néked ama' jó Királyné, ha azon gyűrűt meg-leled?

MAN. Még arról nem-is gondolkodtam. Ama' jó Királyné azon gyűrűnek árán ki-akarja szabadítani fogságokból a' szegény rabokat. Ez-is nagy jutalom nékem, hogy azon raboknak ki-szabadulásán dolgozom.

IFJÚ HER. Nemes Létek! még itt se titkolhattya-el magát a' te tsendes, és jót-kíváno szíved. — Én egy próbát teszek (kihúz egy gyűrűt újjából, és Mantzi mellé teszi, nézik mindnyájan nagy figyelemmel. Mantzi meg-találja, el-síkojtya magát, és el-ájúl.)

TRÉZSI. Istenem! a' ^{istén}hugom! (azon vannak, hogy fel-ébrepszszék, egy padra ülterik)

MAN. (lassan lassan magához térvén) Istenem! hol vagyok én?

TRÉZSI. Mantzi! édes ^{istén}hugom!

MAN. Te vagy e' lelkem? (meg-ölelvén) édes Néném.

TRÉZSI. Ismérz-e'?

MAN. Trézsi!

TRÉZSI. Miként érzed magad'?

MAN. Oh meg-leltelek ismét. De én hol vagyok? hol édes Atyám? hol szerelmes Anyám?

TRÉZSI. Édes Atyánk bús szívének minden érzékenységgel reád várakozik.

MAN. Hol a' gyűrű?

TRÉZSI. (fel-vévén a' földről) Itt van.
gyon. — De — —

IFJÚ HER. Tartsák magoknál.

TRÉZSI. Nagy ajándék, kegyelmes Hertzeg!

IFJÚ HER. Ennek tulajdon árán soha illy betsülhetetlen kintset nem vásárolhattam volna. —

TRÉZSI. Hogy köszönhefsük ezt meg Hertzegségednek?

MAN. Én ezt meg-nem foghatom.

IFJÚ HER. Én gondgyát viselem édes hugának. Ültesse hintómba, és vigye haza.

TRÉZSI. Ez immár nagy kegyelem.

IFJÚ HER. (Mantzihoz) Éllyen egészséggel kedves Angyalom. (a' gyűrűt Mantzi újába ötvén) Ezt valahányszor láttya, mind annyiszor rólam meg emlékezzen. (el-megy a' komornokkal.)

MAN. Valóban jó, és kegyes Hertzeg. De hol van édes Atyám? hol van szerelmes Anyám?

TRÉZSI. Mennyünk kedves hugom. (a' betegk' szolgája meg-rányta Trézinek ruháját, és fejét meg-hajtya) Már tudom. (nyom valamit markában, és el vízi hugát)

VIII. JELENÉS.

(Pengőházinak szegény lakáfa)

PENGŐHAZI, BARÓ FORRASI.

PENGŐHAZI.

HÉDES Báró Úr! szépet jelent az: midőn az Úr, illy szegény el-cselt embernek barátja — —

FOR. Az Úrnak szerentsétlenségét én ugyan nagyon szívemre vettem.

PENG. Én-is ugyan egynéhány időtől fogva nagy változást tapasztaltam a' Báróban. Hová lett azon víg kedve, édes Fiam! azon ifjú tüze? azon erős, és állhatatos szíve, mellyel ellent állott a' szerentse változásinak. Hová lett azon magyar férjfiúi ereje, mellyből én, nagy meg-elégedésemmel, ki-láttam a' következő nagy embert. Honnan vannak ama' mély gondolatok? minden lelki ereinek ezen egyszeri meg-szűnése? Ezen rajzolatnya a' Bárónak egy szenvedő, és magát emelztő léleknek vonálai.

F O R. Istenem! lássam a' nemes lelket le-
tiportatni, és én bánat nélkül — —

P E N G. Nem úgy. Fel-vagyon jegyezve
az égi rendelésekben, hogy a' jó tiportaffon-
le; de akkor is veti-meg leg-inkább a' szeren-
tsétlenséget, midőn a' gonofz kétségbe esik.
Nem adódhatik mindennek érdeme szerént.
Szerentsés ember, ki tselekedetének jutalmát
maga magában leli-fel.

F O R. Nemes Lélek! mi nagyot, mi
irigyleni méltót látok az Urban. De Istenem
minő emberek között forgunk? — Most útá-
lom immár az egész világot. — — Tsak ak-
kor léfzek szerentsés, midőn az el-fajúltt
emberiségnek pórázából ki-fejhetem maga-
mat. —

P E N G. A' nemes lelkek mind annyi ör-
angyalai az Emberiségnek. Roszfűl volnánk
fiam, ha a' gonofzoknak tárfaságából éppen
ki-költöznének a' jók. Hagygya-el, fiam,
mélly gondolatainak zür-zavarjait. Térjen
magához szeretetre méltó ifjú, kit az Isten
olly szép ézfzel, olly szép tulajdonságokkal
meg-áldott. A' Báró nagyra született. Nagy
ajándékokat, nem ok nélkül ad némellynek
az okos természet. A' Báró baráttya, és ked-
vessé a' mi drága ifjú Hertzegünknek. A' kö-
vetkezendő boldog, és az érdemet meg-jutal-

mazni tudó időkben valami fényes szolgálata lefelkedik a' Báró után. Tegyen eleget ezen hivatalyának.

F O R. Köszönöm ezen szép oktatást. Légyen az Úr énnékem Barátom, és Atyám Engedgye-meg, hogy a' böltességnek, és az épülésnek ezen Oskolájában gyakrabban megfordúlhattak.

P E N G. Jöjjön Báró Úr ezen kalibámba, a' mikor tetszik. Öntse-ki előttem szívét. Ha tanátsal segíthetem, ha erköltsökre taníthatom, 's azokban lelkét meg-erősíthetem, felindíthatom, 's elméjét a' művelésekre ösztönözhetem, úgy még most se szüntem-meg hazámnak javát elő-mozdítani.

F O R. Lángba keveredik egész szívem. Magához tsatlott az Úr egészszem. — Oh fok fekszik ottan!

P E N G. Kedves fiam.

F O R. Itt van a' szempillantás. — Vagy most — vagy soha se.

P E N G. Én a' Báró Úrnak titkaira magamat érdemesnek lenni mondhatom. Talám vizsgálást kíván el-keferedett szívének?

F O R. Többet, mintsem vizsgálást Nem meszfe már azon idő, mellyben életemnek minden szerentséjét az Úrnak kezeitől várhatom —

PENG. Az én kezeimtől?

FOR. De mit vesztegetem a' pillantatko-
kot. — Én az Úrnak leányát szeretem.

PENG. (barátságos méltósággal) Egy
olly Úr, a' minő a' Báró, jól tudja, mi a'
barátság, ugyan azért baráttjának szívét meg-
nem-sértheti. Hegyemegyei ezt meg-nem érdem-
lette a' Báró Úrtól.

FOR. Nem Trézsit; hanem Mantzit.

PENG. Azt a' szegény, efze - bomlott
leányt? — Báró Uram!

FOR. Ne vegye roszra kívánságomat.
Hallgasson meg az Úr. Van talám ez tündeje,
midőn azon Úri teremtéfti szívemhez erefztet-
tem. Nem tsak egyfzer akartam Mantzinak
égő szeretetemet ki-nyilatkoztatni; de midőn
ezen szót: szeretek, magamban mondani pró-
bálgattam, el-ijesztett azon gondolat: ha ötet
meg-érdemlem-e?

PENG. Már ugyan ezen nyughatatlan-
ságtól meg-menthetett volna engemet Báró
Forrási.

FOR. Néha néha észre vettem még-is,
mintha szeméből szívébe estem volna. Én meg
sem-ismértem magamat örömem miatt. Egy-
fzer ötet nényével a' városon kívül a' Sor-
hárs-fáknál láttam. Egy heves tsókot ragasz-
tottam kezére. Ő meg-pirosodott. Le-füg-

gelftette szemérmes szemeit a' földre, 's el-
méne.

PENG. Szegény leányzó.

FOR. El-érte ama' szerentsétlensége. Én
pedig kétségbe estem miatta. Három holnapig
küzködtem egy halálos betegséggel. Helyre
állottam osztán, de szívem helyén nem lehe-
tett. Midön leg - elsőben meg-engedődött a'
házból való ki - menetel, leg-is leg - elsőben
hozzája mentem az Ispotályba. Meg-nyertem
a' betegek' szolgáját, és ötet minden nap
meg-látogattam. Bolondoskodása között tele
volt szíve azon josággal, melly már benne
második természeté vált. Alamsnát oszto-
gatt. A' szenvedő szerentsétleneket vigasz-
talta. A' szükölködökért heveffen esedezett
a' Felsőségnél. Ételt készíttetett a' Betegek-
nek. — Ezek voltak életemben leg-szebb
múltságim. Ha szegessebben reá néztem, vele
egygyütt szenvedtem. Könyveimnek záporai
mellette folytanak. Az orvos mindenkör eny-
hítette szánakodó indúlatimat azon remény-
séggel, hogy nem fokára ki - gyógyúl. Ak-
kor reá adtam magamat, és meg-esküdtem,
hogy Mantzít örökké szeretni fogom.

PENG. Ha Báró Úr mind maga, mind
az én nyugodalmamat szereti, az Istenre ké-
rem,

rem,

zem, gyógyíttassa-ki magát ezen betegségből.
Nints-is több, a' mit mostanában szóllyak.

FOR. Én meg-esküdtem: hogy Mantzit
örökké szeretni fogom.

IX. JELENÉS.

A' V O L T A K, T R É Z S I, ofztán
M A N T Z I.

T R É Z S I.

EG Y szép, fiatal Kis-Afzszony akar Uram
Atyámmal beszélni.

P E N G. Én velem?

T R É Z S I. (ki-nyitván az ajtót) Szabad
bé hoznom?

M A N. (Attyának karjai közé szaladván)
Édes Atyám!

P E N G. Édes leányom! Istenem az én
Mantzim!

F O R R Á S I. Az Istenért! minő eset ez
Mantzi?

M A N. Édes Atyám!

P E N G. Te vagy-e'? 'Vizfsza-vehettek
ismét? Egézségednek egézfzen vizfsza-tértte'
bizonyoságúul ide szoríthatlak-e' ezen szívem-
hez — —

M

MAN. Tudom, édes Atyám, és nagy örömmel tudom: hogy Uram Atyámat, és Uram Atyámban magamat-is meg-leltem.

FOR. Oh be örvendek ezen drága Kis-Afzszony.

MAN. (magát meg-hajtva, és álmélkodva) Báró Úr!

FOR. Mantzi Kis-Afzszony.

PEN. (a' Bárót félre intvén) Báró Úr, kérem

FOR. Értem, igen-is. (el-megyén)

MAN. Mi lelte a' Bárót? mért ment-el?

PENG. Dolga van édes Fiam! De mond-meg nékem: hogy lehetett ez meg?

MAN. Azt jobban tudgya el-befzélleni édes néném.

TRÉZSI. Inkább örömmel, mint szavakkal vagyok tele. Midőn Mantzinál valék, oda jöve az ifjú Hertzeg-is Komornokjával tsupa történetből. Éppen akkor kereste a' gyűrűt. A' Hertzeg le-húzá a' magáét, és eleibe veté. Ezt Mantzi meg-találván, el-fikojtá magát, 's el-ájúlt. Azután egészszén fel-efzmélkedett. A' nemes szívű Hertzeg néki ajándékozta a' gyűrűt.

MAN. (mutatván újjából ki-húzott gyűrűt) Imhol — nézze tsak Uram Atyám.

PENG. Istenem! mi nékem most az egész Világ édes Mantzimhoz képeft, kit annyi

álmatlan éjtzakáim után ismét fel - talál-
tam! —

MAN. (gyermeki hízkelkedéssel) Oh ked-
ves Atyám — De vallyon, hol vagyon sze-
relmes Anyám? Voltanak-e' néki-is álmatlan
éjtzakái miattam? Hol vagyon, hogy eleibe
meheflek, magamat szeretettel tellyes anyai
szívéhez szorítsam.

TRÉZSI. (tétovázva) Az Anyád? —
nints itthon.

MAN. (körül nézvén a' szobát) De
ugyan hol vagyok én? Uram Atyámnál-e'?
Ezen közönséges szoba most Uram Atyám
szobája-e'? Hol vannak a' régi szobák? az
ékekségek? a' szolgák? Én még se tudom hol
vagyok.

PENG. Édes Atyádnál vagy.

TRÉZSI. Édes Nénédnél vagy; kik,
ha mindgyárt szerentsétlenek lennének - is,
miattad mindenek szerentsétlenségjeket el-vez-
tenék. —

MAN. (fohajtva) Édes Atyám — Édes
Néném!

PENG. Inkább szeretnéd tehát, ha szo-
báimat, ékecségeimet, szolgáimat nálam-
kül látnád, mint ezek nélkül engemet?

MAN. De már ilyen kérdés!

PENG. Nem-is kérdeztem egy ilyen jó gyermeket. Mind az által egy kis változás esett Házunkban, melyet te igen természetesnek fogod tapasztalni: és éppen nem szükség, hogy téged meg háborítsjon.

MAN. Nem háborít-fel Uram Atyám.

PENG. Mivel édes Atyádat fe háborítja - fel.

MAN. Jaj de Uram Atyám Férjfiú; én pedig — —

PENG. Ime édes nénédől példát vehetfz. —

MAN. Az én néném el-türheti (néki szánván magát) a' mit ő el-türhet én-is el-türhetem. — De jaj! hol van az én Anyám?

TRÉZSI. Útra ment.

MAN. Útra ment? — És Uram Atyám nélkül. Ezt máskor soha fe tselekedte édes Anyám.

PENG. Légy békével édes magzatom.

MAN. (Trézsinék kebelibe menvén) Jaj az én édes Anyám.

TRÉZSI. Néked most a' nyugodalomra van szükséged. Feküdj-le az én ágyamra még a' tiéd el-készül.

PENG. Jöfzte, édes magzatom. Én addig melletted leszek, még Trézsi az Orvost el-hozza. (el-veszik Mantzit)

X. JELENÉS.

Quali

(a' Fő-kantzellár lakása)

FŐ-KANTZELLAR, olztán HAJASI,
olztán SZOLGA.

FŐ-KANTZEL.

(egy könyvet olvasván)

EZ ismét az én malmomra való. (külömb-fel: jegyzések-t részben némelly leveleknek forgatása után) Ez ismét. — Ez főképpen — No könyv-tárnak Tiszt Ura, majd meg-próbálom: a' Hertzeg előtt hogy állod-meg a' farat. El-múl kívántsod a' másik darabnak ki-adására. (bé-tévén a' könyvet) Hiszem gúnyoló írás ez a' Hertzeg ellen. Ő egy Ország-árulónak házában lakik. Egy hajóban evedznek mind a' ketten. Nem tanátsos illy embert az Országban tartani, ki fokféleképpen félelmes. — Jól vagyon. — Reggelig túl lesz ezen Fitzkó a' határokon.

H A J. (lélekzeter se vehetvén jól) Nagy szerentse, hogy Excellentziádat ide haza találtam. —

FŐ-KAN. No mi újság megént?

H A J. Nints külömben, valami tündérnek kelletik ellenünk dolgozni.

FŐ-KAN. Az ördögöt.

H A J. Midőn már azt gondolná az ember, hogy őtet a' veszedelemnek örvényébe buktatta; ime elő-adgya magát egy tünemény (nem tudom az egek tornáztzából-e', avagy a' poklok üregéből) melly az egész remek munkámat semmivé teszi, és engem oda taszít vízszá, a' hol a' dolgot el-kezdettem.

F Ö - K A N. Te szemét! engem egészlen el-rontasz.

H A J. Maga magát rontya Excellentiád.

F Ö - K A N. Mit tehetek arról, ha minden ~~fel~~-lázadnak bennem (nagyon köhögvén) hallod-e' a' fött vizet. Minden érzékenységeim el-fenülnek, 's azon vannak, hogy azon angyalomat magamévá tehessem. De hallyuk a' többit.

H A J. Trézsi Kis-Afzszony az ifjú Hertzegnél vala.

F Ö - K A N. Az ifjú Hertzegnél?

H A J. Sírt előtte, és ama' lány szívű lépénke meg-ajándékozta őtet egy erfény arannyal. Attyának pedig két száz tallért kegyelem pénzül minden esztendőben.

F Ö - K A N. (nagy örömmel) Helyessen vagyon! helyessen vagyon!

H A J. (meg-illetődve) Kegyelmes Uram!

F Ö - K A N. Tek-kolop! semmi se jut eszedbe? Trézsi az ifjú Hertzegnél vala. Az

ifjú Hertzeg — Trézsi — az ajándék. Semmit se tudsz ebből ki-hozni?

H A J. Ejnye én tök mag; de már ebből lehet ám.

F Ö - K A N. Engemet a' Hertzeg magához hivatott. Jól fognak ott el-sűlni gondolataim. Van egy pár szó Hegy megyei ellen-is. Ezen Fitzkót régen el-kelletett volna rázni nyakunkról. — —

H A J. Ne gondollya pedig Excellentiád, hogy én eddig henyéltem. Pengőházi kezes lett Dutkinál az itt való Váltónál, a' nagy úttzai Pofztósnak adósságáért, melly két ezer forint. A' vissza-fizetésnek ideje el-folyt. Én fok mesterségeimmel el-szöktetem a' Pofztóft, kinek közel ezer tallérú jófzága vala. Sok áldáimon felől, még úti-költséget-is adtam néki. —

F Ö - K A N. Oh helyessen ez-is.

H A J. Még olly emberemre-is találtam, ki ama' vén Uzsorásnak Pengőházi asztalát bizonyosan el-töri. Ma vagy holnap végét érjük mesterségeinknek. De pénzt ide kegyelmes Uram, pénzt.

F Ö - K A N. Az meg-lefz bizonyosan. Elég ótson fogom meg-vevni Trézsit, ha még annyit adok-is érette. — Vagy Trézsit! vagy a' halált.

H A J. (alattomban) A' halált vén szer-
 izám; hogy ha engem örökösöddé téfzel. (Kan-
 tzellár után megyen)

S Z O L G A. Kegyelmes Uram (egy levelet
 ád kezében, 's el-megyen.)

F Ö - K A N. Bizonyossan Viszláim közül
 egyiké, hadd lássam, mi után szaglódott. (ol-
 vassa) „Pengőházinak állapotjáról nem ta-
 „ núlhattam-ki egyebet, hanem hogy az ifjú
 „ Hertzeg Trézsisvel együtt a' hertzei Ispo-
 „ tályba öfzve-kerültek, és ötet Hugával egy-
 „ gyütt a' maga kotsiján vitette haza“ Ne
 most Hajafi mit gondolsz?

H A J. Helyessen, kegyelmes Uram.

F Ö - K A N. (neverte) Már ez egyfzerre
 fok-is. (tsendít, egy szolgának el-jöttére)
 Hadd állyanak elő a' hintóval.

III. FEL-VONÁS.

(Pengőházi szegény lakása reggel.)

I. JELENÉS.

M A N T Z I (maga.)

MANTZI.

(egy ki-nyiltt ablak előtt)

UGY tetszik, mintha halotti álmomból most ébredtem volna-fel. Oh miolta nem legeltem szemeimet a' Természetnek e' gyönyörű mezein! eme' fényes hajnalnak hafadásán; ezen arany napnak fölséges fel-kelésén; azon, midőn a' teremtett állatok, egy kevés nyugodalmok után ismét fel-ébrednek: hogy éllyenek, hogy munkálkodgyanak, és lételeknek tzellyát el-érjék. És valóban úgy tetszik, mintha miolta élek, tsak egy éjtszakát aludtam volna. Oh be későre virradott-fel nekem. De ime, szerentsémre, én-is fel-ébredtem, és életemet tudom. — Istenem! be szép a' természet! Oh melly szám, és név nélkül valók az emberi életnek örömei, gyönyörköd-tetélei, boldogságai. Itt ezen az ablakon fog

ezen magános leányzó minden nap a' fel kelő Nap sugárinak ellene állani, a' teremtett állatokkal egygyütt vigadozni, és gyönyörködni; buzgó imádságát szív-béli háladatofságát Istenéhez küldeni, kinék Atyai jóága ezt a' fegény, öszve-morzsoltt férgetskét ujjolag vizsgálta hozta az életnek fényére.

II. JELENÉS.

HEGYMEGYEI. MANTZI.

HEGYMEGYEI.

OLLY idején-e, drága Kis-Afzfzony?

MANTZI. Oh be jól érzem magamat, Hegymegyei! Itt minden olly szép, olly természetes, olly mezei.

HEGYM. Soha ennél szebb lakást nem választhattunk volna, minek-utánna azon lármas városból kiköltöztünk. Vegye tsak észre eme' víg ki-látást azon virágos dombra; fellyebb 's fellyebb emelkedő hegyre; ama' kies térre; ama' gyönyörű, és mintegy mesterséges szorgalommal el-készültt fordulásokra, a' Forrásnak kigyós tsavargáaira.

MAN. Egész szívemet meg-hattya ezen tekintetnek kellemetes vóltya.

HEGYM. A' Természetnek nagyságát tsak a' nagy lelkek láthattják. Egy ki-nyíltt

Tájjék valóságos rajzolattya az emberi szabadságnak. Sokkal szabadabb ott az ember, holott maga körül mezsfze botsáthattya szemeit.

M A N. Úr Isten! Jaj mit szemlélek amott? azon dombnak töviben? Már tudom: nyugalom helyét elfszunnyadott atyánkfiainak. Jaj jaj! ott aluszik ő-is, ott aluszik szerelmes anyám.

H E G Y M. Halálának órája példáúil lehet a' Férjfiaknak-is.

M A N. Oh szerelmes anyám! fokszor kifogok sétálni ormos sírodhoz. Ott el-beszéltetni valakivel a' te tiszta angyali életedet, Ott nyugfzom-ki magamat melletted olly el-tökél-léssel hogy olly szent legyek, a' mint tevoltál, úgy szerezsek, a' mint te szerettél; úgy hallyak-meg, amint te meg-haltál.

H E G Y M. Sirja fölött való irás leg-hivebb, legtellyessebb le-rajzolattya életének.

M A N. Ki-örökösfitette-meg azzal a' jó anyát?

H E G Y M. Maga az édes Attya, Eleve-nen, és minden mesterség nélkül tsordúlt-ki tellyes szivéből.

M A N. El-tudná-é, kérem, mondani?

H E G Y M. Igen-is. Így vagyon ki-metzve:

Ezen márvány alatt nyukfzanak békével
Bé esett hamvai egyéb tetemével

Azon teremtésnek, ki (a' még életét)

Addig férjéhez-is tartá szeretetét.

Böls Afzfzony, jó Anya, hiv Ember-szerető
Néki nyugodalmat adgyon a' Teremtő.

MAN. Igen-is az vala ő (kezét öszve
tévén) oh jámbor! oh jó Anya!

III. JELENÉS.

A' VOLTAK. BÁRÓ FORRASI.

HEGYMEGYEI.

JÓ reggelt édesem. Nem gondoltam volna,
hogy illy korán.

FOR. (Meg-hajtván magát Mantzinak)
Drága Kis-Azfzfzony.

MAN. Báró Úr.

FOR. (Hegymegyeihez) Egy kis fétá-
lásra akartalak hinni. Sok a' beszédem ve-
led. — Drága Kis-Azfzfzony, e' váratlan sze-
rentse! Ismétláthatni Mantzit. (Nyughatatlan-
kodva Hegymegyeihez fordúlván.) Men-
nyünk kérlek.

HEGYM. Mi lelt Báró?

MAN. (Farrasíhoz menvén, és szorgal-
matos lévén.) Kérem mi lelte Báró urat.

FOR. (Mélly fohászokodás után:) Mantzit!

MAN. Talán roszszívd érzi magát?

F O R. Mantzi! Hegymegyci! Baratim! fegitsetek! Én fokáig hallagattam; alattomban fóhajtkoztam; gyötröttem magamat, emifztettem. Sokszor álmatlan ejtszakákon fel-ugrottam ágyamból, és a' Néma természetnek füleibe panaszlottam szivemnek sebeit. — Már mostan szivemnek özönére jutottam — meg nem gátolhatom — Mantzi! én a' Kís-Afzfzonyt szeretem.

M A N. (Egy pillantást vet Forrásira, és el - dugja arztúlattját Hegymegyeinek keblébe.)

F O R. (Mantzi eleibe térdelvén) Mantzi! el-nehagygyon veszni.

M A N. Oh Forrási!

F O R. Mantzi! imádandó Teremtés!

M A N. Meg-engedi, hogy előbb magamhoz térjek. (El-megyen)

IV. JELENÉS.

BARÓ FORRASI. HEGYMEGYEI.

F O R R Á S I.

Ö-IS szeret engem'!

H E G Y M. Barátom. Nékem igen véletlenül jöttél. Mind az által jó szerentsét hozzá. Ennél nemessebb, és szívédhez illendőbb szivet nem találhattál volna.

F O R. Ezt tehát már tudod — De még valami fekszik szívemen — Annak-is ki-kell önni. Az én szívem kimondhatatlan-képpen jviaskodik a' kötelefség, és kötelefség között.

H E G Y M. Add ki szivedet jó barátod előtt.

F O R. Azon titok, melly most ajakim körül lebeg, irtóztató dolog. — A' Fő-Kantzellár, az én bátyám! — Istenem ki nem mondhatom.

H E G Y M. Tud - meg - hogy Hegymegyei igaz barátod.

F O R. Az én Bátyám — oh ha ezt mélyen el-tunnád szivedbe rejteni — az én Bátyám az, ki Pengőházit meg-rontotta. Maga lopta-ki a' levél-tárból azon tanú leveleket, és az egész gonofzságot Pengőházira toltá.

H E G Y M. Barátom! ez én előttem éppen nem tsudálatos dolog. Én erről mindenkor gyanakodtam. Szívembe pedig tuttam.

F O R. Egy a' házunknál régen élő szolga (kiben, ha a' hir-kapóságot ki veszed, semmi rosz se találtatik, és kire, együgyüségét látván, nem lehet gyanakodni) ezen szolga vala azon Okom, hogy a' gyilkos bandának alattomos munkaira jobban figyelmeztem. Látom egyszer, hogy az ajtónál halgatószik, kukutskál a' lukon, mikor éppen amazok

Pengőházi ellen követ fujtanak. Midőn ki-
jöttek, mindenik után különösen lopózkó-
dott, tsendes lépéssel követte úttyokban, és
engemet mindenekről bőven tudósított. Noha
utállottam az igazat illy otsmány módon meg-
tudni; de mivel másképpen nem lehetett,
azt-is hafznomra fordítottam. Hát ime minden
gonofzságnak ördögös koholója ama' fekete
lelkű Hajafi.

HEGYM. Meg-bizonyíthatod-e' eztet ba-
ratom ?

FOR. Kezemenél vannak minden bizony-
ságok. Hajafi egész hat holdnapig dolgozott a'
kerti házunknak titkos szobájába, még vég-
tére annyira vitte a' dolgot, hogy Pengőhá-
zinak írása' módgyát úgy ki-tanulta, hogy
a' leg-szemeflebb se láthatna köztök külömb-
séget. Az én bátyám a' Markgrófnak fő-titok-
nokjával alattomba levelezett. A' dolog arra
vivődött, hogy ha szerentsés ki-menetele lé-
fzen, a' bátyám húsz ezer tallért nyerne fá-
radságának jutalmául a' Markgróftól.

HEGYM. (álmélkodva) A' Markgróf-
tól? — Barátom! — a' Markgróftól.

FOR. A' Markgróftól igen-is. Kezeimnél
van a' bizonyság erről-is.

HEGYM. A' Markgróftól tehát. Ezen
Markgróf egygyetlen egy Fejedelem vala Eu-

ropába, ki leg-közelebb jött azon én gondolatomhoz, mellyet egy nemes, és igazságos Uralkodó felől támasztottam.

F O R. Sok Fejedelmeink nemes szívű emberek voinának, ha az átkozott Politikától lassan lassan ki-nem forgattatnának.

H E G Y M. Még ebben az órában tűzre vetem azon kéz-írásomat, melly már a' nyomtatásra vala el-készülve. Én azon Markgrótot mindenkor nagyra betsüllöttem ez előtt. Hálá Istennek, hogy ezt, még ideiben, meg-tudtam. Világ tsúfjává lettem volna, ha azon Markgrótot védelmeztem volna, ki magát annyira meg-alázta, hogy egy gaz femmire kellő embernek pénzzel akarta fzemét ki-szúrni. — De tovább édes barátom. Én lángallok.

F O R. Tanú-bizonyságúl olly embereket vettek-meg pénzen, kik másként emberségefeknek látszattanak, de ortzájok vonásán az emberségnek tettetett billegét viselték. Az alatt valók bizonyságot mondottanak Elöljárójok ellen, Jó-tévőjök ellen.

H E G Y M. Kik azok, kérlek?

F O R. Egygyik a' titkos levél-tárnak Rendbe-szedője. Másik a' Hertzegnek Titok-írója. — A' mi több pénzzel vették az ítélő bírákat-is.

H E G Y M. Hát ezek kik lehetnek. —

F O R R Á S I.

FOR. Azok az igazság szolgáltató Tanátsnokok, Willen, Zorendorf, és Holbauer.

HEGYM. Tehát az egész világ gaz-ember. — Éppenséggel ezen embereknek ítél-tére mertem volna bízni magamat; midőn a' dolog nem tsak körmömre, hanem fejemre égett volna. — Te pedig, édes barátom! lát-tad ezeknek szövevényeket, és fel-bontani nem akartad?

FOR. Én bizonyára meg-pirúlok, pe-dig magam előtt, fel-háborondnak érzékeny-ségeim, ha el-gondolom, hogy olly ember-nek házában lakom, ki ezen mély szemét gö-dörbe le-alátsonyodik. Nem tsak egyfzer akar-tam eztet bátyámnak füleibe rágni. Akartam, de élheterlen embernek módgyára refzkedtem. Lelkem-isméretének szorongatáfait azzal gyó-gyítgattam: Ime! azon ember, kinek nyakát fzege-d, a' te bátyád.

HEGYM. Meg-botsáss, barátom. A' te okoskodásod jó.

FOR. De midőn tegnap újra meg-láttam Pengóházit, annak nagy lelkét, és erős szí-vét, ismét el-tökéllettem magamban, hogy tsak ki-adom; erre-is, amarra-is hajlottam, méglen végtére hozzá való fzeretetem velem ki-is-adatta. Ezen éjtfzaka azon vala ama' vén szolga, hogy a' kerti háznak ama' titko,

szobájába bélopodzhaffon. A' hátúlsó szőnyeg után talála egy ládikát, tele volt külömbféle próba - tételeknek darabjaival; ott valának félbe szakasztva azon levelek, avagy azoknak első le-írása, mellyeket Pengőházinak keze után, annak vonásai módgyára szereztenek. Nem külömben a' Markgróftól Bátyámhoz írt négy levelek, mellyekben a' Grefenföldi Grófság iránt való minden tanátskozáfok, és végezések egészlen le-írva vannak. Ott találattak a' levél-tárnak kultsai; egy viafiban ki-nyomott formával egygyűtt.

H E G Y M. Kezeidnél vannak-e'?

F O R. Ime itt vannak. Által-adom mind ezeket te néked. Tudod mi ellenkező kínokkal gyötörtetik szívem. Fordítsd hafznotokra, a' mint leg-jobbnak itélled. Könyörülly pedig bátyámon, a' mennyire lehet. De mindenek fölött kérlek minden szentségekre, ne hivass engem tanú-bizonyságnak bátyám ellen a' törvény eleibe.

H E G Y M. Barátom! egy egész Országot adál ezekkel kezeimbe.

F O R. Isten veled! könyörülly a' bátyámon. (el-megy.)

H E G Y M. Annyi vakmerő, és el - nem sültt iparkodásim után, tsak ugyan még - is kezemhez kerítettem azon cízközöket, mel-

lyekkel mostanában bizonyosan ki-fzabadithatom azon derék embert.

V. JELENÉS.

HEGYMEGYEI. PENGÖHAZI. TRÉZSI.

PENGÖHAZI.

JÓ napot fiaim.

HEGYM. Mi azért vagyunk itten, kedves Atyánk, hogy születése napjára fok jó szerentsét kívánjunk.

TRÉZSI. Isméri Uram Atyám az én szívemet. Soha se fért ebbe heveslebb, se tisztább ohajtás, mint az, mellyel édes Atyámnak javát kívántam.

PEN. (Meg-ölelvén Trézsit.) Édes Leányom te nékem.

HEGYM. Az enyim se isméretlen Nagy jó-tévőm, édes Atyám előtt, kinek életemnek minden szerentséjéért tartozom, és holtig adóssa maradok.

PEN. Ennek - előtte kedves múltságok között töltöttük ezen napot.

TRÉZSI. Ha múltság héjján vagyunk is, még se mondhatom, hogy tizta megelégedéssel ne legyek.

PEN. Köszönöm a' Teremtőnek azon fok boldog napjaimat, mellyeket nékem életemben ajándékozott.

HEGYM. Kedves Atyánk nekünk valóságos példánk fog lenni tellyes életében mind az ájtatóságra, mind a' lelki - épülésre.

PEN. Az Égek áldái szállyanak reátok, fiaim. Hamar meg-eshetik, hogy engem' többé nem láttok.

TRÉZSI. ~~Oh mikor mikor lesz a'?~~
Ézért imádkozunk élő Istenünknek tellyes erőnkéből.

PEN. De meg-émlékezzetek ám rólam, főképpen ezen napon. Én egy nyugodalmas, örömmel tellyes, és valóban bódog életet éltem. — Ti, a'-mint látom, könnyeztek. Hadd tsókollyam-le könnyeiteket ortzátokról. Én semmi vigabbat nem érezhetek, mint fiúi gyengéded könnyeket. Mi most ki fogunk sétálni egy faluba egy régi jó barátomhoz, azon jó Uraság Tíztihez Méntára. Öltözzetek fel fiaim.

TRÉZSI. (Meg - üdközvén) Édes Atyám !

PEN. A' természet semmit se kémélt tőlletek. Ha bár én tikteket közönséges, de szépen illő ruhátokban láttalak-is — Fiaim! jól tudgyátok, hogy bennetek kevélykedem,

és gyönyörűségem vagyok. Ma ismét amúgy akarnálak látni benneteket. Vedd-fel Trézsim ama' fehér tafota ruhádat, ama' rozsa szín pántlikáft.

TRÉZSI. De csak ugyan, édes Atyám!

PEN. No mi kell?

TRÉZSI. Az embernek —

PEN. Ne gyermekeskedgyél.

TRÉZSI. Hogy rozra ne magyarázza Uram Atyám, jól tudom; én a' fehér tafota ruhámat el-adtam.

PEN. Vedd fel tehát a' rozsa színűt.

TRÉZSI. Ezt-is el-adtam. Sött Hegy-megyeinek-is mint Ruhái, mind erfzénnye, 's mindene oda van.

PEN. Már miért?

TRÉZSI. Emberek jövének házunkhoz, kiknek, a' mint mondák, Uram Atyám tartozott.

PEN. Én tartoztam valakinek valamivel?

TRÉZSI. Mester emberek, Kereskedők, kik annál az Új háznál — —

PEN. Ezekkel nékem femmi gondom.

TRÉZSI. Öket a' Fölsőség hozzánk igazította.

HEGYM. Igen kemény, és göromba emberek valának. Nem akartuk Trézszivel, hogy Uram Atyám töllok meg-aláztassék.

PEN. (Nagyon meg-indulván szíve)
 Fiaim! — Igazán, ti az enyimek vattok. —
 Én szegény ember vagyok. Szolgálatomat
 meg-nem-ismérték; nevemet meg-bötsteleni-
 tették; győző ellenségeim, mérgekre nézve,
 még jól nem laktanak. Minden teremtés el-
 hágy. A' Hertzeg ki-tsapta hiv szolgáját, a'
 haza tehetős polgárját. Vagyonomból, 's-gaz-
 dagságomból megyszereztem a' szegénységre, a'
 szükölködésre jutottam. Még-is áldalak, di-
 tsőitelek, Meny-beli Atya, szivemnek minden
 erejéből — oh kedves fiaim! Ezek ám azon
 szerentsés könyvek, mellyeket életemben sze-
 meimből húllattam. Nézzetek magatokra fiaim!
 Most állotok ti én előttem minden kintsekkel,
 gyémántotokkal, tzifrátokkal. Olly szépen,
 olly gazdagra, olly emberül fel-ruházva, mint
 tsak ki-telhetik egy szép lélektől születési nap-
 nak ünneplésére.

VI. JELENÉS.

A' VOLT T A K. M A N T Z I.

M A N T Z I.

LÁTOM édes Atyám, hogy én útól-
 só vagyok; de nem kívánásimnak, 's óhaj-
 tásimnak derekafságában.

PEN. Mantzim, tsak még te héjjányad
 voltunk.

MAN. Oh én szegény Leány, ha lehetne édes Atyámnak bajain segítenem!

PEN. Fiaim! bizonyosan segítetek.

MAN. (bizodalommal) Az Isten igaz; Az én Atyám ártatlan. Olly ember, a' minő Uram Atyám, bóldog időket várhat.

PEN. Oh be boldog vagyok köztetek. Most már jöjjön ide valaki, lásson bennünket, és mondgya meg, ha valaha látott-e egy házat virágzó állapottyában olly megelégedettet, mint mienket láttya le-omlásában.

VII. JELENÉS.

A' V O L T T A K. H A J A S I.

H A J A S I.

IG A Z, köteles, és alázatos Szolgája az Úrnak.

PEN. Hát reám akadhatott illy hamar?

HEGYM. (magában) Unalmas féreg!

H A J. Ha mit fel akarunk találni, azt fel is találjuk (Hegymegyecihez) jó társaságban vagyon.

HEGYM. Voltunk.

H A J. Szolgája Könyv-tári Tiszt Úrnak. Trézsi Kis-Afszony, (meg tsókollya kezét.) olyan ma mint az Angyal. — Mantzi Kis-Afszony! én magam kívül vagyok örömemben látván meg-jobbúlását.

N 4

MAN. Köszönöm, köszönöm, (egygyenként el-fzőknek.)

PENG. Jól tudom, mért jött ide. De hagyuk abba.

HAI. Noha tudom, hogy az örvendezéseket nem fzereti az Úr, mind az által barátságos szivemből ohajtok az Úrnak szerentséssébb napokat.

PENG. Én mostani napjaimmal meg-élfézem.

HAI. Ohajtanám, hogy szivembe láthatna az Úr, minő képpen fzorongattatik szerentsétlensége miatt.

PENG. Ki szól a' szerentsétlenségről?

HAI. Az Úrnak környül-állásai.

PENG. Azok tehát hazudnak.

HAI. Bizonyára az Úr meg-foghatatlan ember. Soha mását nem láttam.

PENG. Talán kelmednek fints párja.

HAI. Azon erős, állhatatós, meg-tántorithatatlan szív. Bizonyára ez különös adomány, ugyan azért meg-engedhetek magamnak, ha ilyen állapotban én így nem lehetnék.

PENG. Illyen állapotba nem egy könnyen lehet kelmed. Ne higgye.

HAI. Mit higgyek tehát?

PENG. Meg eshetik, hogy még roszszabban.

H A J. Ezt nem mondhatnám egy könnyen lehetségesnek.

P E N G. Nints pedig ennél lehetségeffebb. Az ember méllyen eshetik, ha soha nagyra nem hágott-is. Én kelmedet kétfzer ki-menttem a' veszedelemből. Vigyázzon magára. Az idők meg-változtak. Harmadik ki-fzabádításra talám nem lesz eröm, avagy akaratom.

H A J. Hogy hogy jöhet az Úr ezen környül-állásra?

P E N G. Én magam se tudom, hogy. De ha valamiben érzi magát kelmed, éppen ideje volt, hogy erre jöttem.

H A J. Igaz bizony, majd el-is felejtettem hogy valami különös dolgok miatt küldettem az Úrhoz.

P E N G. Én hozzám-e'?

H A J. Ő Excellentiája a' Fő-kantzellár igen fajnállya az Urat.

P E N G. Köszönöm.

H A J. Az Úrnak mostani keskeny környül-állásai arra bírták ő Excellentiáját, hogy valami tsekély költséggel kedveskedgyen az Úrnak, 's ha adóssági vannak, ki-fizesse.

P E N G. Ő immár régen bé-fizetett nékem. Érti - e'?

H A J. A' szavakat értem; de módgyát —

PENG. Bizonyosan jobban, mint a' szavakat. A' mi állapotomat illeti, igen fajnál-lanám, ha azt ő Excellentiája jobban tudná, mint én. Pénzt pedig, akár minő állapotomba fo-ha el-nem vehetek, 's el-se-vefzek ő Ex-cellentziájától. És mi ketten a' mi dolgunkkal úgy tetfzik készek vagyunk.

HAI. (alattomban) Nem olly hamar, a' mint gondolod. — Uram! meg-tsalatkozik az Úr a' Fő-kantzellárban.

PENG. A' Fő-kantzellár, 's kelmed-is meg-tsalatkoznak bennem.

HAI. De Intézetei a' Fő - kantzellár-nak — —

PENG. Azokat rész fzerént el-érte. Rész fzerént Trézsi leányomra tzelloznak.

HAI. Engedgye-meg az Úr, hogy barát-ságoffan szóllyak.

PENG. Kelmed — és barátságos szó.

HAI. A' Fő-kantzellár ollyas ember, ki az Úrnak le-dültét fel-tudgya, fel-is kívánnya segíteni. Bizonyoffan az Úr ki-telzi magát az emberek itéletére, ha forsát, melly olly kön-nyen fel-állhatna, tsupa kényeségből fel-ál-lítani nem akarná, ha leányának fzerentséjét, kiből egy nem közönséges Grófné lehetne, meg-gátolná; ha — —

PENG. Egy szó mint száz: A' Fő-kantzellárral femmit.

HAI. Talám tsak egy oka van az Úrnak, melly ellen — —

PENG. Én femmit, az Úr ezer fogáfokat hozhat elő. A' Kantzellárnak lábai semmi-
ben erőssen nem állanak. Ez előttem annyit
télzen: hogy mindenben inog, mint a' fa-
szeg. —

HAI. Uram! —

PENG. Ő Fő-kantzellár, igaz, de gyen-
ge. Ezen fölött indulatainak rabja, ki tiz ala-
tsonyan gondolkodó embereknek hibáit, fo-
gyatkozáfait, kegyetlenségeit magába gyüj-
tötte, hogy egy jó, és szerezetre méltó Afz-
szonyt meg-kénozzon, ép testéről a' bőrt-is
le-húzza.

HAI. Uram! — ez már fok.

PENG. Tudgya-e' kelmed, miért mon-
dottam ezeket?

HAI. Mert el-hiteti magával, hogy én az
illyeket — — —

PENG. Szórúl szóra meg-mond a' Fő-
kantzellárnak.

HAI. Az Isten mentsen-meg.

VIII. JELENÉS.

A' VOLTAK, TRÉZSI, A' HERTZEG-
NEK EGY TISZTYE.

TRÉZSI.

A' HERTZEGNEK követtye, ezen Tiszt
Úr, valamit kíván Uram Atyámmal beszélni.

PENGÖHÁZI. Szolgálattýára vagyok
az Úrnak.

H A J. (alattomban) Aha! ez sem lesz
néki szája ízére.

T I S Z T. (hegyeffen, és nem barátságos-
fan) Ez a' személy az Úrnak leánya?

P E N G. Az igen-is.

T I S Z T. Kinek hívják.

P E N G. Trézsinék.

T I S Z T. Jól vagyon. Kegyelmes Urunk-
nak a' Hertzegnek neviben (ekkor le-ül egy
székre, és kalapját fel-tévén, Trézsihez) A'
Leány-Afszony-e' az, kinek az ifjú Hertzeg
egy erfényt, és kegyelem pénzül két száz
tallért adott?

TRÉZSI. A' kegyelem pénz Uram A-
tyám' számára adatott.

T I S Z T. Nékem parantsolatom vagyon
kegyelmes Hertzegemtől, hogy azokat kelme-
tektől vízfza vegyem.

PENG. Én immár azokat, a' mint tölem ki-telhetett, az ifjú Hertzegnek nagy megköszönettel vissza küldöttem.

TISZT. Igaz-e' az?

PENG. (meg-neheztelve) Uram!

TISZT. Az Úr emberséges ember.

PENG. Hála Istennek, nekem a' kegyelem pénzre semmi szükségem nintsen. A' városi ruhát a' falusi öltözettel fel-váltottam. Senkinek nehezére nem vagyok. Két kezem munkájából élek.

TISZT. (Trézsihez) Tegnap a' Hertzezi Ispotályban az ifjú Hertzeggel öszve-kekedtek?

TRÉZSI. Öszve jöttünk Uram éppen véletlenül.

TISZT. Ezen véletlenséget jól tudgya a' Hertzeg. Izeni általam, hogy kegyelméből ki-esett.

TRÉZSI. Én — a' Hertzegéből —

TISZT. El-tiltya Udvarát, és minden öszve-jövetelt az ifjú Hertzeggel. (fel-kél, és kalapját le-veszi. Pengöházi le-veti magát egy székre az egekre tekintvén, Trézsi úgy áll, mint valami kö-bálvány)

PEN. Ez már kelletnél-is több.

TISZT. Én a' parantsolat mellett maradok (kevés idő múlva Trézsi a' földre rogyik.)

P E N. (Trézsinek fejedelmére menvén)
Édes leányom, kedves Trézsím.

H A J. Ne gondollyon a' Kis - Afzszony
femmivel.

T R É Z S I. (minekutánna magához tér)
Istenem az én betsületem! Most vagyok im-
már nyomorúltt leány.

H A J. Éppen nem, arra kezemet adha-
tom — —

P E N. Annyira ment tehát a' mi dolgunk.

T R É Z S I. Atya! védelmezd leányod' be-
tsületét.

P E N. Gyilkosok! és még többek, mint
gyilkosok.

T I S Z T. (el-akarván menni) Én köteles-
ségemet el-végeztem.

P E N. (a' tisztet meg-fogván) Uram még
egy pillantatig. A' máfik leányom egy gyűrűt
kapot az ifjú Hertzegtől. Tegye azt a' jót,
vigye-el azt-is — —

T I S Z T. Azt-is meg-tudta a' Hertzeg.
De mivel azon gyűrű olly szerentsés véget
ért, azon leány tartsa azt magának emléke-
zetre. Isten velünk. (Ezzel a' Tiszt el-megyén)

IX. JELENÉS

PENGÖHÁZI, TRÉZSI, HAJASI.

PENGÖHÁZI.

EN nem fokára haza jövök hozzád.

TRÉZSI. Hová, édes Atyám?

PENG. A' Hertzeghez.

TRÉZSI. Maradgyon nálunk.

PENG. Ki-kell ötöt vennem hibás gondolataiból.

HAJ. De illik-is, hogy azt tselekedgye az Úr. —

PENG. Leányomnak betsülletét védelmezni — —

TRÉZSI. (hizelkedvén) Oh maradgyon itten. Ott ki-is tsúfolhattyák Uram Atyámat.

PENG. Engemet? Kitsoda? meg-látnám.

TRÉZSI. Meg-is bötstelenítik.

PENG. Kinek volna annyi tehetsége? Nints a' leg-rágalmazóbb nyelvű gonofztévőnek; annyira le-vagyok intmár gyalázva magzatomban.

TRÉZSI. Fel - van háborodva Uram Atyám, nem beszélhet így a' Hertzeggel.

PENG. De beszélhetek még-is mint emberrel (magát ki-fzakasztván) Érefsz, el-kel-letik mennem.

X. JELENÉS.

H A J A S I (maga)

H A J A S I.

BÉ van előtted zárva a' Hertzeg ajtaja, Mennyit lotsogott Uramfia ellenem-is. Egy pár szót beszéllünk mi még egymással. Azon szövénny, mellybe bele kötelődztél ezessen kezdődött. Ki-nem jösz, ha tsak ketté nem szakaszod a' bél-fonalat. Azon fonalat pedig, mellyet én, és a' Fő-kantzellár fonunk, könnyen el nem szakaszod.

XI. JELENÉS.

PENGŐHAZI, BIZTOSA a' Törvény-
széknek, TRÉZSI, HAJASI.

PENGŐHAZI.

MIÉRT tartóztat-fel engemet?

BIZTOS. (mint egy általván ki-mondani) Édes Uram — — nekem parantsolatom — — —

PENG. Tsak hamar, minden pillantat káros. —

BIZTOS. Kérem, ne vegye roszra az Úr — —

TRÉZSI. Istenem mi lesz ebből megént.

PENG. Tsak három szóval, ha lehet.

BIZTOS.

BIZTOS. Azon posztós, kiért kezes léve az Úr Dutkinál, mivel a' meg fizetésnek ideje el-múlt, ifentelenül arra vetette magát, hogy ezen éjtfzaka, minden vagyonával el-izökött.

PENG. Igazán szólván — Ezt nem vártam volna.

BIZTOS. Dutki tehát el-tökéltette magában, hogy az Úrnak személyét törvényesen le-tartóztattya.

TRÉZSI. Istenem! az én Atyám!

HAI. Állyon-meg tsak. Itt tanátsra van zükségünk, ha tsak a' Kis-Azfzony akarja.

TRÉZSI. (meg-vetve) Kendtől tanátsot! —

PENG. Az én környül-állásaim meg-változtanak. Én Tifztségemmel mindenemet elvesztettem. Ha Dutki Váltó Úr könyörölni rajtam nem akar, kezébe vagyok.

TRÉZSI. (el-tökélvén magát, az ég felé vetvén szemeit, és alattomban) Nem, nem vagy kezében. Ebből ki-tudlak szabadítani. (el-megyén)

BIZTOS. Most tehát, mivel az a' híre, hogy az Úr-is el-akarna szökni, Dutki Úr, a' Törvény-széknek jóvá hagyásával, azt rendelte, hogy az Urat a' Tsonka toronyba zárattya. —

PENG. A' mint mondám, kezeiben vagyok. —

BIZTOS. Még ezen napot határúl teszi a' Váltó Úr, talám tehetségiben lehetne, hogy ki-fizethetné.

PENG. Énnékem ahoz kevés reménységem vagyok.

BIZTOS. Addig-is parantsolatom hozza magával: hogy az örizetet az ajtónál hagygyam. És ezzel ajánlom magamat alázatosan. (el-megyén.)

HAI. Uram! már most gondolom, hogy a' Fő-kantzellárnak adakezóságát meg-nem fogja vetni.

PENG. Most még egygyel több okom van arra, mint az előtt.

XII. JELENÉS.

A' VOLTAK, TRÉZSI, MANTZI.

MANTZI (örömmel)

ITT van édes Atyám, itt van. Ezen gyűrű két annyit ér, mint a' kezesség.

PEN. Jó gyermekem! ez kints; és a' tied. —

MAN. Még most fog válni leg-elöl valóságos kintsemmé.

PENG. Oh áldott gyermek. — Ezzel ugyan nénédet-is nagy bajból mented-ki. Itthon-e' Hegymegyei?

TRÉZSI. Nintsen Uram Atyám.

PENG. Hadd jöjjön-bé tehát Márton.

HAI. (alattomban) Ahol a'! ördögöt se fogtunk ismét.

XIII. JELENÉS.

A' VOLT T A K, M A R T O N.

PENGÖHÁZI.

MÁRTON, én Dutki Váltónak adós vagyok két ezer forintyával. Ezen gyűrű az Atyafiak között meg-ér négy ezret. Keresski egy jó-akarót, és zálogítsd-el nála két ezer forintokon.

MART. Ollyat ugyan már fel-bajhászhatok. —

PENG. De hamar járj, te nékem ezzel igen jót fogsz tenni, mellyet soha el-nem felejték. (el-megyén leányival)

XIV. JELENÉS.

H A J A S I, M A R T O N.

H A J A S I.

HADD látnom azt a' gyűrűt barátom — Ejnye be nagyon tündöklik.

MÁRT. Ezt a' szent János bogarát jól el-kell tenni, hogy el-ne veszesse fényét (több papirosba bele tekeri, és zsebébe teszi.)

H A J. Bizonyára azon jó Urának szerenstéltensége körülftül hafogattya szívemet.

M Á R T. Nem-is volna ember, ki ezt szívére nem venné. De követem az Urat, én-nékem el-kell — —

H A J. Hallyad tsak, Márton. Te ezen gyűrűvel hamar egy kemény szívű Uz sorásba akadhatnál. Én téged egy emberséges emberhez vízlek, érted-e' ? ki az Uradnak kedviért ezt örömeft meg-fogja tselekedni.

M Á R T. Rá segít az Úr? Oh be megköszönöm. Jöjjön tehát az Úr tsak hamar.

IV. FEL - VONÁS.

(A' Hertzeg palotája előtt egy pitvar szoba)

I. JELENÉS.

FŐ-KANTZELLAR, HEGYMEGYEI,
SZOLGA,

HEGYM. (bé-rohanván.)

REÁ-**AKADTAM** még-is Excellentiádra!
Sürgető beszédeim vannak Excellentiáddal.

FŐ-KAN. Itt annak helye nints. Ki engedte-meg, hogy ide jöjjön?

HEGYM. (bátran) Dolgomnak igazsága.
Nálam vannak a' tanú-bizonyságok.

FŐ-KAN. Szentelen! Nékem a' Hertzeghez kell mennem.

HEGYM. (eleibe lépván) Oda nem megyen, még velem nem szólott.

FŐ-KAN. Meg-bolondúltál? vagy mi?

HEGYM. (alább hagyván) Kegyelmes Uram! maga javára kérem: hallgasson-meg; vagy — —

FŐ-KAN. Vagy? —

HEGYM. Excellentiád el-vészzen.

FŐ-KAN. Lependék.

O 3

H E G Y M. Ezen Lependéknek halálos fulánkja vagyon Excellentiád ellen. — Maga az, ki az Ai kantzellárt meg buktatta; a' bírákat, és tanúkat meg-veztegette; ki ama' hit-szegélt el-követte: hogy a' levél-tárból a' tanú-bizonyságokat ki-lopta — Akar-e' már most a' Hertzeghez menni? — Isméri e' ezen kúlsokat? ezen leveleket? — ezen darabokat? — azon embereknek meg-valláfokat, kik alattomos áskáláfokkal, ajándékokkal, fenyegetésekkel tsúfságos tárfaságába kerített. (kezét meg-fogvan) Már most jöjjen velem a' Hertzeghez.

F Ő - K A N. (alább hagyván) Hegyemegei Uram.

H E G Y M. Fél Excellentiád? Én-is fél-nék, ha Excellentiád volnék. Bizonyyára nem tsekélység, a' mi a' lelkin fekszik. — Egygyütt megvünk a' Fejedelemben. Meg-lás-fuk mit tehet egy Fő-kantzellár ellen egy nyomorúlt ember, kinek igazsága minden hozzá illő bizonyságokkal fel-van legyverezve.

F Ő - K A N. Maga saját veszedelmebe igyekszik ifjú ember! A' Hertzeg eleibe nem fogja erefzteni.

H E G Y M. Jól vagyon. Tehát én utánna leszek akár hol látom, a' templomba, az asztalnál, a' játék színbe, a' vadászaton, és tele

Kiáltom füleit: Hertzeg, a' te Fő-kantzellariusfod egy Országos gaz-ember, gyilkosfa az Igazságnak; vér-fzopó nadállya az egész Országnek. Fel-teszem életemet: meg-hallgat a' Hertzeg.

FŐ-KAN. Ne olly heveffen helytelen Ifú, talám meg-békélhetünk.

HEGYM. Jól vagyon, ha ezen államányokat meg-teszi: ha az Al-kantzellárt tömlötzből ki-vefzi; ha viszfza-adattya néki tiszt-ségét, betsületét, vagyonát, ha tüftént a' Hertzeghez megy, és egy álló helyébe hivattallyát le-teszi.

FŐ-KAN. (ide 's tova sétál meg-illetődve, kis várakozás után) Mindent, Hegymegyei Uram, tsak az utólsót nem.

HEGYM. Az utólsónak kell elsőnek lenni, ha ezen államányokat mind bé-tölti, akkor ofztán fegyveremet kezeibe adom.

FŐ-KAN. Hegymegyei Uram!

HEGYM. Minden halasztás nélkül: mindent, vagy a' Hertzeghez velem.

SZOL. Egy keveset kegyelmes Uram! (kezébe adván egy papíroft) a' parantsolat tüftént véghez vivődgyön.

FŐ-KAN. (olvassa, és oda-adgya Hegymegyeinek) Már most eredgy a' Hertzeghez nyomorék.

H E G Y M. (mínekkutánna el olvasta) Te köfzíkla tekküi igen-is, én el-megyek (szalad a' Hertzegnek ajtajához)

S Z O L (ötlet meg-taróztatván) Hová?

H E G Y M. A' Hertzeghez.

F Ö - K A N. Örrök! vigyázók, ide, ide, fogjátok - meg. (a' katonák el-ragadgyák Hegymegyveit a' Hertzegnek a tájától.)

H E G Y M. Haggyvatok békét.

F Ö - K A N. Ragadgyátok - el innét. Jól meg-visgallyátok mindenét. Mindent el-vegyetek tőle, a' mit nála talátok: ezt pedig hozzám hozzátok, őtet pedig vezessétek ki a' palotából, úgy-is imnár számkivevett a' Hertzegtől. Ha még ma el-nem hagyod a' Várofi, találok fáradra egy olly tarózkodái, holott elevenen meg-fogíz rothadni.

II. JELENÉS.

A' V O L T T A K, A' H E R T Z E G.

H E R T Z E G.

MI lárma ez itten?

H E G Y M. Kegyelmes Uram! az Isten szerelméjért! Kegyelmes Uram!

F Ö K A N (a' katonákhoz) Vigyétek-el. (el viszik az ajtón ki, a' Komornok más úton megy-el) Az a' nyomorúlt ember, kit

Hertzegséged előbbeni írásával szám-kivetésbe küldeni méltóztatott. Az ő dühössége éppen Hertzegségednek Trónussáig kívánt fel-hágni, ugyan azért meg-fogattattam a' Katonák által.

HER. Nem hinném, hogy vele roszszab-
búl bánnának, sem mint meg-érdemlette. —
Mondgya-meg nékem: mi tévők légvünk a'
vólt Al-kantzellárnak dolgában? Az egész
folyamatot kezdem immár únni. Nyakamon
vannak mindenkor; a' fok vádolásokkal ter-
heltetem; tele azztalom esedező levelekkel.
Az emberek kiáltanak a' pörnek nem igazsá-
gos folytatása miatt.

FÖ-KAN. Ne hallgasson reájok Her-
tzegséged. Tiltsa-el magától amaz ugató szá-
jokat. —

HER. A' Polgárság is követtyeit kül-
dötte hozzám egy emlékeztető írással, melly-
ben három száz Polgárok valának alá írva,
és az Al-kantzellárért könyörögtenek.

FÖ-KAN. A' Polgárság-is ne avassa ma-
gát a' hertzezi dolgokba.

HER. Némellyek Fő-Afzszonyaink kö-
zül szememre hánnak valamit.

FÖ-KAN. A' Fehér népnek könyörüle-
tessége-is oda el-hat a' hová nem kellene.

HER. Leg-jobb Tifztyeim közül hatan,
kiknek tudományok, hivségek, és tehetöse-

gek most-is tudva vannak. Le-tették Tifztségeket.

FÖ-KAN. Példátlan merészség! és Hertzegséged tsak amúgy — —

HER. Hogy meg-vallyam: igen váratlanúl esett.

FÖ-KAN. Tartatnának tsak kenyeren-vizen egy néhány hólnapig, majd ki gyógyúlnának hagymáfszokból.

HER. Ez mind haztalanság. Pengőhá-zit az egész világ szereti. Hogy tehát senki se hányhassa szememre, mintha az egész do-logban hamarkodás vólt vólna, a' pör se foly-tattatott volna annak módgya szerént; vagy is: ne hogy egy szántt-szándékos igazsagtalan-ság felől vádoltattassunk; el-tökéllettem ma-gamban: hogy ezen tsudálatos pört újra fel-vétetem.

FÖ-KAN. Hertzegséged Ura az Or-fzágnak.

HER. Hát maga mit gondol?

FÖ-KAN. A' Pör mindenképpen törvé-nyes formájában végződött. Vóltak tanúk, és levelek. A' gonofzságnak nyilvánágát olly világoffan láttuk, mint a' napot. Ha az Ité-let tététek (mellyek az Orfzoglóknak szent Alá-íráfokkal, és tsahatatlan petséttyeikkel meg-erősítetnek) tsupán tsak a' súrt eszüek-

nek panaszaira meg-másoltathatnak, avagy femmivé tétethetnek; ugy az Igazság' ki-fzolgáztatásának módgya maga magát gyanusá teszi a' Köz-nép előtt, úgy a' törvény hamar meg-fofztatik hatalmának méltóságától. Úgy femmi okos változásnak, femmi hasznos rendelésnek tartós fen-állását nem remélhettyük: mivel egy leg-gonoszszabb embernek büntetése alkalmatofságával a' Tifztségnek Elöl-ülői, a' Fő-Kantzellár, maga a' Hertzeg' Trónuffa, a' Polgároknek alkalmatlankodó könyörgefeikkel, a' Fő-Afzfzonyoknak párt fogáfaikkal, a' Hivatal-vifelőknek közben-vetéfeikkel, nem egyebet hanem nyakra-futáfokat, meg-támadásokat, alkalmatlankodásokat ízenvednek; a' törvény, és igazság folytatásában akadályoztatnak, és így a' fel-zendülésnek, a' párt-ütésnek kút feje meg-nyittatik. Meg-enged Hertzegséged, hogy szabadon beszélttem. Hertzegséged miatt szóllottam.

HER. Meg-fontolom a' dolgot.

FŐ-KAN. (papiroft húzván elő) Egy új dolog fedeztetett fel kegyelmes Úram! melly nem kis nyugodalmat fog szerezni Hertzegségednek. Nem mondhatni: hogy olly emberrel keményen bánt légyen a' törvény, ki a' hertzei Kötés-leveleket meg-tudgya hamisítani. Ezen kötés-levelek Pengöházinak pa-

pirossai között találtattak-fel. Ött ezer tallér a' Somma. ~~Meg-fizeti a' fáradságot.~~

HER. (el-nézi, 's visszafordulva).

FŐKAN. Most már maga láttya Hercegséged, hogy ama' gonosz-tévőt szabadgyába hanni nem tanátsos.

HER. (szomorúan) Tegye azt, amit a' Törvény, és igazság hoz magával. (el megyen)

FŐKAN (Utánna nézvén.) Kezd munkálódni! Gondolom a' pörnek új-fel-vétele el-műl k.

SZÓL. Itt vannak azok, mellyeket ama' bódúlt embertől el-vettek a' katonák. Exzellenztiád' házához vitetem.

FŐKAN. Tsak ide velek. (El-vefzi 's el-megyen.)

III. JELENÉS.

(Pengőházinak szegény lakása.)

PENGŐHÁZI TRÉZSI.

PENGŐHÁZI

MIÓL lehet Hegymegyei illy fokaig?

TRÉZSI. Nekem úgy tetszik, hogy valamiben igen alattomban dolgozik. Ma hofszafasban, és hevesen beszélt a' Báróval.

P. N. Oh az a' Báró! E' nekem nagy nyughatatlanságot szerez.

TRÉZSI. De az ő szive igen nemes.

PENG. Ugyan az az, ami engem vigasztal. Az ád reménységet-is : hogy ő se barbaráttának okaira, se Attyának kéréseire füleit bé-nem-dugja.

TRÉZSI. Szegény Hugom, be szánakodásra méltó vagy!

PENG. (Zseb-óráját ki akarván-húzni :) Mindég el-felejttem, hogy már óráim nintsen. Nézd-meg hányat mutat a' Torony-óra.

TRÉZSI. (Az ablaknál) Tizen-egy elmúlt.

PENG. És Mártony még fints itt. Keferü nekem ez a' várakozás. Bár tsak még dél-előtt szólhatnak a' Hertzeggel.

TRÉZSI. Egy szempillantásban jutott valami eszemben, mellyel szivem meg-könnyebbedett: Vigasztallya magát azzal Úram Atyám-is. Azt mondá ma Úram Atyám egy férfitüi tsendefséggel: nem az én vétkem: hogy Tifztségemből le-tétettem; éppen így nem az én vétkem, hogy botsületemben gázoltak.

IV. JELENÉS

A' VOLTAK, MANTZI, olztán MARTON.

MANTZI.

MI lelte a' mi Mártonyunkat? ott áll, egy szegletben, merevedten, el-halaványodva.

Szeme egészlen fel-fordúlt. Egy szót ki-nem lehet belőlle fajtolni.

PENG. Ugyan mi lehetette ama' szegény őreget? Mennyetek, fiaim, hozzátok - be. (Trézsi és Mantzi bé hozzák)

TRÉZSI. Egy szót nem akar szóllani.

PENG. Márton! hallo-d-é Márton! mi lett? Magán kívül van szegény. Oldgvátok-fel a' nyakra-valóját. Eredgy Márton, üllý-le. (Hoz neki egy székét.) Híszem, ismérfsz még bennünket. Szóllý Márton, mi bajod?

MÁRT. (egy-kétszer próbálván; ha tud-é beszélleni.) A' gyürü.

PENG. El-vezett?

MÁRT. (Öszve kultsollya kezeit.)

MAN. (egy székre vetvén magát,) Jaj Istenem!

PENG. Ha el-vezett, bizonyoffan nem te vagy az oka; hanem tsak hogy ellenségeink kezek közé jutottál te-is. Térj magadhoz Márton. Beszéld el, hogy vólt.

MÁRT. Hajafi — — —

PENG. Fzen névből már tudom az egész történetet. Hogy-hogy lehattél ezen gyilkosnak martalékja?

MÁRT. Meg-ígérte: hogy emberséges emberhez vísz, ki a' pénzt, minden Sarjázat nélkül, meg-adgya.

PENG. Hogy-hogy mehetne Hajasi emberséges emberhez!

MÁRT. Én ötet nagy örömmel követtem. A' Vásárba körül vettetek bennünket a' Zsidók, a' kereskedők, az Uzsorások.

PENG. Ezek illenek már bé Hajasi társaságába.

MÁR. Nékem elő köllött annom a' gyűrűt. Hát ők azt kézről kézre adogatták egymásnak. Egyfzer-is mind el-tűnt. Egygyik a' másik után el-illantott. Utollyára magam maradtam a' helyemen, és tsak alig hogy lelkeket ki-nem-kiáltottam: Tolvajok! Bitskások. Utánna szaladtam ennek-is, amannak-is. Itt jól meg szidattatom egytől; amott ki-nevettetem a' máfiktól. Emez bottyával fenyegetett, amaz meg-is vert.

PENG, Szegény Márton.

MÁRT. Szaladtam a' Város-házához, de itt-is, mivel a' Bitskáft elő-nem állithattam, semmire se mehettem.

PENG. Hát nem jól mondám: hogy te ebben vétkes nem vagy? Légy békével édes öreg barátom. Én jól tudom: hogy ha te száz ezer tallért kaphattál volna azon gyűrűért, azt szivednek nagy örömeivel ide hoztad volna.

MÁR T. (Ószve - kultsolván kezeit!) Úr Isten! és én már kétségbe-esésem miatt felakartam magamat akasztani.

PENG. (Erit vizsgálván) Te nem vagy éppen jól. Beteg ne légy, édes Mártonom! Mennyetek, fiaim, tegyétek az ágyra. Adgyatok néki egy kis levelet. Híjjátok-el az orvost-is.

MAN. (el-vezetvén Mártonot) Én már majd gondgyát vifelem Mártonnak.

PENG. (Egy gondolkodó allásba helyeztetri magát.)

TRÉZSI. (Kis idő várva) Édes Atyám, én, és Mantzi el-fogunk menni ama' Váltóhoz, talán meg adgya magát efedezésünkre.

PENG. Ezt ne tegyétek fiaim. A' Kegyetlenecket, a' Haramiákat, az Órozva-ölöket meg-lehet lágyítottani az ártatlanok' efedezésfeivel, de egy Uzsorást soha le. Legyen jó kedved, fiam, addig-is. Hagygyatok magamat egy-két szempillantatig (el-megyen)

V. JELENÉS,

TRÉZSI, HEGYMEGYEI.

TRÉZSI.

OH Hegyemegyei! mi szomorú történetre érkezteél!

HEGYMEGYEI

HEGYM. O Trézsi! mi szomorú törté-
netből jövök!

TRÉZSI. A' Gyűrű! —

HEGYM. A' Gyűrű?

TRÉZSI. El-vezett.

HEGYM. Több vezett-el, mint a' Gyü-
rű. El-vezett mindenünk. — Ihol! olvassa ezt.

TRÉZSI. A' szám ki vetésbe mégy,
(Hegymegyeinek nyakán) édes Hegyme-
gyeim!

HEGYM. Halgasson-meg egészlen. A' leg
főbb léptsőre hágtam vala immár, hogy édes
attyát meg-szabadítsam. Én eztelen, a' Fő-
Kantzellárhoz megyek, hogy őtet talpig el-ne
rontsam. Bár csak magam mentem volna a'
Hertzeghez. Őtet tehát a' pitvar szobába ta-
lálom. Éppen midőn leg-hevessebb beszédem-
be vagyok, midőn úgy refzketne előttem,
mint a' kotsonya, midőn mindenre, egygyet
ki vévén, reá-állana, ime éppen akkor hoz-
za egy kamarnak ezen irást a' hertzegtől, melly-
ben az én szám-ki-vetésem foglaltatik. Itt ő
megént vér szemet kapott. Én a' Hertzeghez
bé-törekedni akartam. Ő katonákat kiáltott
oda. Ezek el-szakasztanak engemet a' Her-
tzeg' ajtajától, el-vifznek a' tömlőtzebe, el-ve-
szik minden tanú-bizonságomat. De még ez
mind semmi. Olvassa még eztet.

TRÉZSI. (olvasván) „A' pokolnak
 „ ama' kováttsai új fegyvereket koholtak a'
 „ mi közönséges barátunknak, és Atyánk-
 „ nak el-vezftésére. — Azzal vádollyák, hogy
 „ a' hertzei kötés-leveleket meg-hamisította.
 „ Ennek bizonyosságai, fzoakások szerént, ke-
 „ zekbe vagyon. Te se mülasd-el a' bizony-
 „ ságaiddal való éléft, és szabadítsd-ki azon
 „ betsületes embert. Igaz barátod Báró For-
 „ ráfi“ Gonofztévök! Gyilkofok!

HEGYM. Még egy mód van hátra,
 édes Attyának meg-fzabadítására; de irtóztá-
 több a' keferves halálnál.

TRÉZSI. Oh mondgya-meg, kérem.

HEGYM. Maga a' Kis-Azfzony fza-
 díthatná-ki ötet.

TRÉZSI. Én-e'?

HEGYM. De mind engem, mint magát
 el-kell vezftenie.

TRÉZSI. Az én Hegymegyecimet? —
 Oh Égek! a' kit szeretek!

HEGYM. Tehát inkább akarná, hogy
 édes Attya tsufságút ki-téteffen az útfzát fu-
 tók, gaz - emberek, rongyos zsidók eleibe?
 egy fetét, mély, és bűdös tömlötzbe veteffen,
 holott a' kígyók, és békák — —

TRÉZSI. Haggyon - fel ezen irtóztató
 rajzolatokkal.

H E G Y M. Ha azon gyilkosok előbb felvett rendelkezéseiket folytatták, ha édes Attya a' halálos Törvény alá vonatik, ennét a' pengérré, mint valami áruló, a' gyermekeknek, és más tsötselékeknek örömekre, gnyoláfokra ki-tétetik, meg-vefzfözöttetik, örök tömlöztbe vettetik!

T R É Z S I. Jaj oda leszek — (t'zess'n)
Ha ez igaz; ha ezen két irtóztató külsőségek között egy közép vég nem találtatik; ha nékem egygyet — egyet el-kelletik rontanom, hogy a' máfikat meg-fzabadítsam —

H E G Y M. Trézsi!

T R É Z S I. Kettő ne hafadgy szívem ezen irtóztató kötelefség alatt — tehát ki-fzabadítom édes Atyámat.

H E G Y M. Adgya a' kezét a' Fő-kantzellárnak, és ki-fzabadúl édes Attya.

T R É Z S I. (kis rufakodás után) Úr Isten! —

H E G Y M. Trézsi!

T R É Z S I. Meg-kell lenni.

H E G Y M. Oh áldott lélek!

T R É Z S I. Még tsak egy fzempillantást, hogy azt-is ki-mondhassam, hogy akarom. (el-megyén)

VI. JELENÉS.

HEGYMEGYEI (maga)

HEGYMEGYEI.

MEG-LETT; meg-efett! én, életemnek minden gyönyörüségét örökre el-veztettem. Oh hogy van ketté-hasítva szívem. Te erkölts, még te-is kívánsz néha embertelen áldozatot, mint a' pogányok bálványai. Én el-megyek. Itt hagylak benneteket szerelmem! Ki-kerefek e' széles világon egy el-rejtezett szegletet, hogy életemet egészlen ki-jajgassam. Oh Trézsi! Trézsi!

VII. JELENÉS.

HEGYMEGYEI, TRÉZSI.

TRÉZSI. (tétovázó járattal.)

ITT van még?

HEGYM. Trézsi!

TRÉZSI. Jobb lett volna, ha főha itt nem lett volna. El-van immár tökéelve.

HEGYM: Oh Istenem:

TRÉZSI. Talám azon szempillantással is vétkezek, mellyben képedelmeskedek.

HEGYM. Mi volna az erkölts, ha küszködés nem volna? De minő ember-is lenne, kinek itt küszködni nem kellene?

TRÉZSI. El-hagyom tehát!

HEGYM. Ki-nem-állhatom.

TRÉZSI. Istenem! Hegyemegei! — Az én szívem el-válthatatlan a' magáétól.

HEGYM. Örökre — Örökre —

TRÉZSI. Ha az óltárnál szívét keze nélkül oda adni vétek, akkor lennék leg-elöl szánt-szándékos vétkes.

HEGYM. Oh Angyal!

TRÉZSI. Oh mi valánk mi egymásnak! Lehetett-e valaki hasonló hozzánk szeretetünk' napjaiban?

HEGYM. Szeretni fogom örökké — — örökké — —

TRÉZSI. Hegyemegei!

HEGYM. Trézsi. (öszve ölelkezvén)

TRÉZSI. (el-rántván magát) Irtóztató nagy dolgom egy szempillantást se henyélhet. Nekem kell —

HEGYM. Trézsi!

TRÉZSI. Tudósíttson kérem, hol-létéről. Mi miattunk lett a' koldúsnál szegényebb. Tudósíttson hol-létéről.

HEGYM. (kétségbe esvén) Igen-is fogom tudósítani. Tudgya-e' hol?

TRÉZSI. Éllyen-, de kétségbe ne essen.

HEGYM. Mi van egyéb hátra?

TRÉZSI. A' Teremtő, ki szívünkbe oly heves szeretetet önté.

HEGYM. Oh én nyomorúlt!

TRÉZSI. Talám más valakinek számára teremtette magát az Isten?

HEGYM. Soha sem.

TRÉZSI. (meg-ölelvén) Most utólszor.

HEGYM. Ki-nem álthatom.

TRÉZSI. Oh ezen szóban: utólszor, halál fekszik, és kétségbe esés.

HEGYM. Oh én el-hagyattatott!

TRÉZSI. (magát ki-rántván) Az Atyám! —

HEGYM. (u:ánna) Még egyfzer, tsak még egyfzer. — (ofzve-ölelkeznek az ajtónál.)

TRÉZSI. Éllyen, és szeressen engem? Hegyemegei! éllyen. (ki törí magát az ajtón)

HEGYM. Trézsi! Trézsi! Oh én nyomorúlt. (egy székre vetvén magát tele kétségbe eséssel) Tüzes fogóval húzták-ki szívemet. — — —

VIII. JELENÉS.

PENGŐHAZI, HEGYMEGYEL

PENGŐHAZI.

HOL van Trézsi?

HEGYM. (tétovázva) Trézsi? Nints itt.

PENG. Jó, hogy magával beszélhetek.
(meg fogván kezét) Én velem nagyra ment
a' dolog, édes fiam!

HEGYM. Úgy van mindnyájunkkal édes
Atyám.

PENG. El-ne hagygya magát. Maga ma-
gát: is ébrefizze-fel. Egy illy ifiúnak bátor
szíve soha se adgya-meg magát a' keferöse-
gekben. —

HEGYM. Atyám! (alattomban) hogy
állyam-ki ezt?

PENG. Én már készen vagyok. A' töm-
lötzebe menek, talám kis ideig tart el-válásom.
Táplállyuk magunkat azon édes reménység-
gel, hogy ismét meg-láttjuk magunkat.

HEGYM. Óh! (alattomban) ha tunnád!

PENG. A' te szíved, fiam, nemes. El-
nem hagyhatod gyermekeimet.

HEGYM. (nagy tusakodás után) Nem,
nem, édes Atyám!

PENG. Főképpen ajánlom Mantzit. Szegény leány ma kétfzer vala magán kívül. Oh adná az Isten, hogy Attyának ezen új esete ne telne vagy ezébe, vagy talám életébe.

HEGYM. Mi majd fel-ébreftzyük ötet.

PENG. Hafonlóképpen még egy terhes dolgot kívánnék el-végezni, minekelötte töletek el-vállyak.

HEGYM. Mit, édes Atyám!

PENG. Hogy előbb Trézsit magadnak házas-társúl el-vegyed. Majd kéretek két bizonyságokat, kik estvére hozzánk jöjjenek.

HEGYM. (igen tétovázva) A' mint Uram Atyám kívánnya.

PENG. Nagy vigasztalására lenne szívemnek, ha minekelötte el-válok, ti úgy öfzve-jöttök, hogy többé el-ne válhaffatok.

HEGYM. Édes Atyám!

PENG. Hadd mennyek ezen örömmel a' tömlöztbe, édes fiam. Ez lesz utolsó vatsoránk. (vidámatban) Éllyünk vele mind a' ketten. Örvendgyünk tsekély házában hív környekezeteiben, olly vígan leg-alább, a' mint az ártatlan lelkek ilyen alkalmatosságban szoktanak.

MANTZI. (bent szóll) Édes Atyám! Hol van édes Atyám!

PENG. Jövök, édes leányom, jövök.
 (meg-ölelvén Hegymegyeit) Lelkem, több
 mint Barátom a' szerentsétlenségben. (el-
 megyen.)

HEGYM. Vólt-is időd. — No most or-
 szág - világ Hegymegyei. (ki-töri magát az
 ajtón.)

V. FELVONÁS.

(a' Fő-kantzellár lakása)

I. JELENÉS.

FŐ-KANTZELLAR, BARÓ FORRASI.

FŐ-KANTZEL.

(bé-zárja az ajtót; melly házába szolgál. Néz ide tova maga körül. Fel-nyittya mellék-szobájának ajtaját, és kiált)

JÖ-ZTE-KI. (a' Báró ki jön tsendés lépésekkel. Semmi félelmet nem tapasztalni ábrázatryában. Szegeffen néz Bátyjának szemibe. Kevés idő várva, halkal) Ezt érdemlettem-meg tehát te tőled?

FORRÁSI. Mind én tőlem, mind az emberiségtől igen keveset érdemlett még mind eddig —

FŐ-KAN. (parantsolva) Nem tudod talám, hogy bátyád vagyok? hol a' Tisztelet?

FOR. (el-idegenedve) Az én Bátyám? (igen hid-gen, és tsendeffen) Egy bátya — egy tsupa bátya — 's egyéb nem; tsékélység! — — Egy olyan bátya, mint maga — az éppen semmi se.

F Ő - K A N. (fel-pattanván) Gyermekek, ha meg-haragfzom!

F O R. (mértékleteffen) Én azért refoz-
ketni nem fogok.

F Ő - K A N. Én Fő-kantzellár vagyok.

F O R. Mondgyák — de kár, hogy az.

F Ő - K A N. Gyermekek! hatalmam alatt
vagy. —

F O R. Éllyen vele okoflan: mert meg-
eshetik: hogy fokáig ne tartson. Vegye számba minden azon gyalázatos adókat, mellyeket az Orfzágnak minden rendgyétől ki-fatsart, és mellyeket ofztán ama' rabló, ama' mindent el-nyelni kívánó indulatainak fel-áldozott. — Gondollya - meg azon embertelen történeteket, midőn (magának jóvá - hágyásából) a' szentséges Törvény, az erős igazság el-nyomattatott. — Jutaffa efzébe azon vitéz, tehetős, de egyfzersmind ártatlan férjfiakat-is, kiket (haramja módra) vagyonoktól, betsületektől; 's életektől - is meg-fofzott — Vegye nem fontra, hanem mázsákra azon ki-tsorgó könyveknek árjait, mellyeket az el-nyomott, 's az inségnek prédájául kített árvák, 's özvegyek szemeiből ki-fatsart — Hallya azon tele torokkal kurjantott átkozódást, az Orfzágnak azon rettentő panaszfzait, mellyekkel útálatos lelke-ismérete ellen

mindenfelől menny-dörögnek — (közelebb állván, és szemébe nézvén) Gondollya-meg azt-is, hogy minden gonosztévőnek tselekedetei meg-érnek — az almának szépe fel-kötetik — (mintha fölibe akarná sügni) és azután mondgya nékem pokolbéli kevélységével: Én Fő-kantzellár vagyok, gyermek hatalmam alatt vagy.

F Ö - K A N. Meg-engedtem, hogy ki-fújjad magadat — Hanem azt kérdem tőled: akarsz-e' azokkal élni, a' miket felőlem tudsz?

F O R. (bátran) Igen-is.

F Ö - K A N. (közelebb menvén) Még egyszer kérdezlek!

F O R. (még bátrábban) Igen-is.

F Ö - K A N. (ki-vévén egy ölö kéft, bal-lyával meg-fagja Forráúnak melyét, jobb-jával szívének szegezi a' kéft) Harmadszor, és utólszor kérdelek.

F O R. Olly ostobának vélsz te tehát engemet, mintha el-hitetném magammal, hogy szívembe vered a' kéft? Másképpen szoktál te embereket ölni.

F Ö - K A N. Kérdeztelek — Felelly.

F O R. Gyilkosnak félenk vagy. — Az órozva-ölök hátúl kerülnek — Akár mi légy, százszor-is azt mondom: (kiáltván) Igen-is.

F Ö - K A N. (a' kéft el - vetvén, és alattomban) Oda van ezen fegyverem!

F O R. (édesdeden) Kedves Uram bátyám! — Látom: hogy lelke - ismérte felébredett. Fordítsa ezen szempillantást házfára. Térjen magába. (fülibe úgván) Másként, egy óra van hátra — osztán késő lesz.

F Ö - K A N. Ki adhatta néked ezen szabadságot?

F O R. Az Atyafiság kötele köztünk elszakadt. Én úgy beszélek, mint ember. — Gondolkozzon, kérem, maga' ki-mentéséről. Adgya viszfza azon száz ezereket, mellyeket másoktól el-lopott. — A' mit tőlem lopott, azt oda ajándékozom.

F Ö - K A N. Mit loptam-el tőled?

F O R. Az anyai Jussomat.

F Ö K A N. Ki mondgya azt felőlem?

F O R. Az egész Rokonság — Akarja-e' Uram bátyám, hogy ide-hordott bizonyságokkal ebben-is némává tegyem? — Hanem azt abban hagygyuk. Előbb-is el - engedtem. Arra kérem: törüllye-meg azon szegény Pengőházinak könyveit, ki Uram bátyám miatt fzenved. Gyógyítsa - meg bolond indulatait, mellyekkel egy nemes lelket úgy annyira megalázott; pedig nem más okból, hanem, mivel azon emberséges embernek gondolatai

Uram bátyámnak alaton, és csak a' földieken mászó gondolataival meg-nem-egygyeztenek. —

F Ö - K A N. Szemtelen!

F O R. Nyiffa-fel, de eszeflen, a' Hertzegnek-is szemeit. Adgya-vizfza a' népnek Pengőházit, az ő kedvesét, az ő gyámolóját. Köveffe-meg azon derék embert, mivel rajta hallhatatlan igazságtalanságot el-követett. Ha mind ezeket meg-tselekízi, egy szót se szóllok.

F Ö - K A N. Nyomorék — Téged' hallgatásra hozni, nekem leg-kevesebb. Arra fők útakat tudok. Bé a' szobába.

F O R. Uram bátyám! még egyszer azt mondom: egy óra múlva késő lesz.

F Ö - K A N. Lódúilly, mondám. Kezed, lábad vasra veretem.

F O R. (ki-nevetve) Akkor sem ijedek meg te tőled. Nem kell erőszak. Önként elmegyek. Még csak azt súgom füleidbe: mind te, mind a' Hertzeg reszketni fogtok. (bé-mégyen a' titkos szobába.)

F Ö - K A N. Értem, mit akarsz. Te ugyan a' Hertzeget többé nem látod. (ezek között bé-zárta az ajtót. Azomban kívül nagy lármá történik, zörgeri valaki az ajtót, a' Fő-kantzellár ki-nyittya.)

II. JELENÉS.

FŐ-KANTZELLAR, HAJASI.

H A J. (lélek-fzakadva)

KEGYELMES Uram!

FŐ-KAN. Laffan, (mellék ajtóra mutatván) fogoly.

H A J. Az ifjú Báró? Ez ugyan okosság. Nem mondtam én azt Excellentiádnak, hogy ő a' hordóba fenéig be-néz.

FŐ-KAN. Iránta fel-vett intézeteim úgy Kévénták ez előtt. Most nekem örökös hallgatásra kell kényszerítenem ötet. Nints valamid, melly örök álmod hozzon.

H A J. Mindenféle. Hamar akarja-e' elaltatni, avagy későre?

FŐ-KAN. Ollyat, melly hamar dolgozzon.

H A J. Itt vagyok. Meg-álta a' próbát. Ollyba tartsa, mintha el-aludt volna. De bezzeg — —

FŐ-KAN. No mi lelt megént?

H A J. Más felől roszszabbúl fúj ám a' fzel.

FŐ-KAN. Hogy pokolba?

H A J. A' gyűrűt ugyan szerentséffen kifatsartam kezeiből; ime lássa Excellentiád.

FŐ-KAN. Egy nap-számra elég.

H A J A S I. Többről már gondolkodni se lehet. —

F Ö - K A N. Tsak az előbbienekre legyen gondunk. Adgyuk által Pengöházit a' halálos ítéletnek a' hertzegi kötés-levelek' meg-hamisította végett, meg-lásd, hogy leánya-is mindgyárt meg-adgya magát.

H A J. Még arról talám nem jó gondolkozni —

F Ö - K A N. Miért ?

H A J. Addig a' leány férjnél akar lenni, még az Attya a' tömlöztbe mégyen.

F Ö - K A N. Jó szerentsét hozzá.

H A J. Arra pedig a' rendelések-is megvannak.

F Ö - K A N. Azt meg-lehet gátolnom.

H A J. Akkor ofztán Hegymegyével együtt szémkivetésbe mégyen.

F Ö - K A N. Oda oda pokolba. Abból semmi se lesz.

H A J. No no, kegyelmes Uram!

F Ö - K A N. Utánna küldetek, 's ama' Fitzkónak szívétől-is el-szakasztatom ötet.

H A J. Azt meg-teheti Excellentiád. De azért még se leszünk mi jó karban.

F Ö - K A N. Tudsz hozzá.

H A J. A' Polgárság egész tsoport követekeket küldött a' Hertzeghez. Azon vannak, hogy

hogy Excellentiádat a' Hertzeggel le-téessék hivatalyából. Meg-hallgatta őket a' Hertzeg, pedig kegyelmessen. Azon felől mély, és hoszfas befzédbe erefzkedett velek.

F Ö - K A N. A' Polgárságnak fejét meg-fzappanyozom. — Már most látom, vagy török, vagy szakad. Minden al-lukakat egyszerre fel-gyujtatok. Vagy én veszek-el; vagy körülettem mindnyájan.

H A J. A' köz-nép között-is lárma támadott. Dühösködnek Excellentiád' Istálójában. A' kő-képeket le-rontyák a' kertben. Se vége se hoszfa boiondgyának.

F Ö - K A N. Egy két agyút a' kutyák ellen —

H A J. Sött ezekkel tartanak azok - is, kik ennekelötte Excellentiádnak különös imádói voltak.

F Ö - K A N. Ezek az akasztófán fognak meg-fzáradni.

H A J. Hát osztán mi sül-ki belöle?

F Ö - K A N. Várákózz, várákózz. Egy jó gondolat jöve efzembe. Az ördögöm súgtam meg. (le-ül, és ír, tsendít, a' bé-jött szolgának adván) Szaporán a' Város' Strázsa-mesteréhez vele. Tüftént árestomba tegye Pengöházit, úgymint a' hertzezi kötés - leveleknek meg-hamisítóját, és a' népnek fel-lázzí-

tóját. Hegymegyeit pedig, a' ki nála lakik, tüfient a' határokon túl vigye, és ott farba rugván, tovább kergesse. (a' szolga el megyen.)

H A J. Ha mind ezek későn nintsenek.

F Ö - K A N. No hát még se jó karban vagyunk?

H A J. Jóban, jóban. Tsak egygyet kivévén —

F Ö - K A N. Hallyuk.

H A J. A' Markgrófnak követtye éppen ez előtt ment-ki a' Hertzegtől.

F Ö - K A N. A' Markgrófé?

H A J. Egy egész óráig beszélt a' Hertzeggel. Jelen vólt az Ifjú Hertzeg-is.

F Ö - K A N. Az ifjú Hertzeg-is?

H A J. ~~Hatvan Kéves~~ ama' komornokunk, hallgatódzott az ajtónál, és kért engemet, hogy ezt mennél hamarébb meg-hozzam Excellentiádnak. A' Hertzeg ki-mondhatatlanképpen haragudott. Az ifjú Hertzeg-is heveffen beszélt, és fel-kiáltott egynehány-szor: mi gyalázatoslan meg-tsaltuk Hertzegségedet. Tehát illy gaz-embereknek kezeibe vólt mind Hertzegséged, mind az egész Ország.

F Ö - K A N. (tétovázva) Pengöházit, nem engem értettek.

H A J. Én gondolom: magát Excellen-
tziádat.

F Ö - K A N. Édes Hajafim!

H A J. Vagy édes, vagy nem édes, de a'
Markgrófnak Fő-tanátsnokja — —

F Ö - K A N. A' Markgrófnak Fő - tanáts-
nokja? —

H A J. El-vesztette Ura' kegyelmét. Hi-
vatallyából le-téetett.

F Ö - K A N. (meg-ijed, 's fel-kelvén) A'
Markgrófnak fő-tanátsnokja?

H A J. Igen-is kegyelmes Uram.

F Ö - K A N. (halkal) A' Markgrófnak fő-
tanátsnokja le-téetett tehát! No meg-vagyok
én immár sütvé, mind pediglen pirítva.

H A J. Édes Uram!

F Ö - K A N. Vagy édes, vagy nem edes,
de ki-sültének mindenek. — Édes Hajafim,
gyere idebb.

H A J. Itt vagyok, kegyelmes Uram!

F Ö - K A N. (kezét fogván) Te valál jó
barátom, tanátsnokom, oltalmom, minden
tselekedetemben feles.

H A J. Kár — mert mi ketten ugyan nagy
gaz-emberek voltunk ám. Minő Istentelensé-
gekbe avatkoztunk.

F Ö - K A N. Nagy fzerentse ám az: midőn
valaki maga baráttyára reá-hadhattyá magát.

H A J. De ki gondolta volna — —

F Ö - K A N. Én téged hívségedért mindenkor jól meg-juttalmaztalak.

H A J. Igaz, kegyelmes Uram.

F Ö - K A N. Mutasd-meg hozzám utolsó szolgálatodat. Utólsót mondám, és én téged torkig meg töltelek mindennel.

H A J. Mit parantsol Excellentziád?

F Ö - K A N. Oda adom néked — kívánsz-e papiroft, és petsétet? Oda adom minden jó-fzágom' felit.

H A J. Hát ofztán? úgy vélem: hogy egyikünknek a' máfikra szüksége léfzen.

F Ö - K A N. Ládd-e? meg-fogják az egész dolgot vizgálni, és te akkor nagy jót tennél, édes kedves lelki barátom, ha az egész dolgot magadra vállalnád.

H A J. Kitsoda? — Én-e? magamra? — Jaj be nagyon tsiklándozik a' nyakam körül.

F Ö - K A N. Ne gyermekeskedgy. Más ezt kegyelemnek tartaná, ha azt, még kevesebb bérért is magára vállalhatná.

H A J. Kézf küteles Szolgája.

F Ö - K A N. Nints mitől félned az egész dologban.

H A J. Tsak éppen az akasztó-fától.

F Ö - K A N. Én vagyok a' Fő-kantzellár. A' Hertzeget orron fogva vezetem.

H A J. Ho ho! régen vólt az, talám nem-
is igaz.

F Ő - K A N. No hát: add-ki egyenesen,
mit gondolsz?

H A J. Szépen köszönöm a' jó akaratot.
Minden jószágát tartsa magának Ektzellentiád.
Még az éi. fejem áll a' nyakamon.

F Ő - K A N. Gaz ember!

H A J. Kegyelmes Uram!

F Ő - K A N. Ha jóval meg nem adod ma-
gadat, valamint hogy Fő-Kantzellár vagyok,
három nap alatt az akasztó-fán függeszsz.

H A J. Úgy-é? tehát ebbe van a' dolog?
(meg-fogván a' Fő-Kantzellárnak kezét.)
Fő-Kantzellár Úr! én jobb bért várok ennél;
's-ezzel köteles szolgája. (el-megyén)

III. JELENÉS.

F Ő - K A N T Z E L L Á R, T R É Z S I.

T R É Z S I.

(Bé-jön le-sütvén szemét, erőtlen lábakon.)

F Ő - K A N T Z E L. (alattomban.)

MI ez? — Vallyon mit akar?

T R É Z S I. (Mégtávúl léven) Kegyelmes
Uram!

F Ő - K A N. (fel-ugorván) Kis-Afzszony!
hogy juthattam illy váratlan szerentsére.

Q 3

TRÉZSI. (Szóllani akar, de nem lehet, eleibe le térdelpelvén.)

FÖ-KAN. Kelyen fel a' Kis-Afzfzony. Az Istenért, édes Angyalom!

TRÉZSI. Jaj az én szegény Atyám! Istenem a' tömlöztbe fogják hurtzolni.

FÖ-KAN. Sajnálom (alattomban) tsak okoffan hej! (nyilván) ha tsak olyan ember szánakodásra méltó.

TRÉZSI. Tehát itt fints femmi reménység. —

FÖ-KAN. No tehát, hogy ezen angyalomat meg-ne szomorítsam, én ötet szívemből fajnálom.

TRÉZSI. De ki ne fajnállaná? — Hanem ki tesz valami többet annál a' fajnálásnál? —

FÖ-KAK. - (alattomban) Ez már az enyim. Annak-is kell lenni. Ő a' vejét elveszni nem hadgya. (Trézsihez) Az a' Kis-Afzfzonyon áll, ha többet akar tőlem mint a' fajnállást.

TRÉZSI. (bé-tészti ortzáját, femmit fe felelvén)

FÖ-KAN. Mindent kérhet tőlem.

TRÉZSI. Ime egy meg-alázódott Atyának femmi reménységű leánya! Itt áll Excel-lentziád előtt.

FÖ - KAN. Oh Angyali Kis-Afzfzony!

TRÉZSI. Tegyen vele, a' mit akar, Excellentiád.

FÖ - KAN. (magán kívül lévén) Trézsi! Igaz-e — Lehetséges-e? — Szabad reménylenem? — — De az-is rendes volna, ha ilyen szempillantatban annak lehetőségéről kétkednék. — Maga pedig halgat, szemeit le-süti Mitől refzket? — Kezedet, imádandó Kis - Afzfzony; és így ki - van mentve édes Atyád. —

TRÉZSI. (oda adgya kezét, de elfordíttya szemeit. Ofztán egy székre rogyik)

FÖ - KAN. (Trézsinek lábai előtt) Jöjj magadhoz angyali lélek! — Trézsi! kétfzer adandgya vízfza életemet. Oh, ha tudná!

TRÉZSI. (magához jövéen) Engedgyen meg Excellentiád illy erőtlen leánynak.

FÖ - KAN. Tehát immár az enyim?

TRÉZSI. Istenem! — Teremtöm! — Igen-is.

FÖ - KAN. Szeret tehát engemet?

TRÉZSI. Szabadíttsa-ki édes Atyámat.

FÖ - KAN. És azután szeretni fog?

TRÉZSI. Hál-adatosság-is szeretet.

FÖ - KAN. Már ki-nem eresztelek karjaim közül. (tsendít, a' szolga bé jön) Szaladgy szaporán a' Notáriushoz. Bizonyságok.

ért, mindenért a' mi a' házasságra szükséges. Ha valaki nem akarna, azt mond neki: a' Fő-kantzellár parantsollya. (a' szolga el-megy Ez fokáig Trézsi előtt áll, és ötet nézegeti) Ez az angyal az enyim. — Minek az öfzveadás? —

TRÉZSI. Úr Isten!

FŐ-KAN. És ofztán, mindgyárt édes Attyához megyünk. Oh miket nem fogok még vele beszélni. (nagy lárma esik, kiáltanak is oda kint)

TRÉZSI. Kegyelmes Uram! mi az?

FŐ-KAN. (tétovázva) Semmi se — éppen semmi se — (a' mint a' lárma nagyobbodik, úgy ennek tétovázása -is, utólyára el halaványodik)

TRÉZSI. Az Isten fiáért, kegyelmes Uram! —

FŐ-KAN. (refzketve) Én magát el-nem-eresztem. Maradgyon itten. (nagyobb kiáltrások között bé verik az ablakokat, követ látni a' házban, kívül kard-tsattogások hallatnak, végtére az ablakon füst láfzik, és láng)

TRÉZSI. (az ablaknál) Az egész nép nyughatatlankodik.

FŐ-KAN. Jaj hová dugjam magamat? Ki szabadíthat -ki engem? (Trézsinck kar-

jaiba kapaszkodik, és tőle el is viretik. A' lárma mind közelebb, és közelebb jó. Nyilván hallatnak ezen szavak is: Itt van itt. El-ne erefszfétek, a' Hertzeghez vele. Mennye-tek utánna. (egy tsorda nép bé-töri magát szobájába botokkal, vas-viliákkal. Ki-rabol-lyák egészlen. Bé törik a' titkos szobát. A' Báró ki-jön, körül néz el bámúlva, és azt mondgya) Vége van tehát Uraságodnak! Hol vagyon ő? (meg-szánakodván rajta) Most talám szüksége volna reám szegénynek. El-nem hagyom a' Bátyámat. (el-megy)

IV. JELENÉS

(Pengőházi' szegény lakása reggel.)

P E N G Ö H Á Z I, M A N T Z I.

P E N G Ö H Á Z I.

(egy asztalnál ül, hol egy ki-terített levél áll. Mantzi térdel mellette. Feje, Attyának kebelébe nyugszik. Mantzinak egy kezét a' magájéba tartya. Néz bús szemmel reá, kevés idő várva)

MA N T Z I M, édes lelkem Mantzim! Jöjj vizíza magadhoz.

M A N. (fel-emeli fejét, körül néz, homlokát tapogatván) Mi bajom nékem? — Mi lelt engemet?

PENG. Mantzi?

MAN. Édes Atyám!

PENG. Édes Lelkem. Fgygyetlen egy kintsem, melly szerentsétlenségemben megmaradott.

MAN. (gondolkodván) Vallyon igaz-e az? Vallyon azon ifzonyú történet igaz? — Édes Atyám!

PENG. El-ne-hadd magad. Mi fokat állottunk-ki immár. Ne gondold, hogy valami nehezebb lenne még hátra.

MAN. Nem nem — Nem vala az álom. — Igaz bizonyosan — ő el-ment; ő engem² örökre el-hagyott.

PEN. Kitsoda, édes leányom!

MAN. Ő, Ő, és én sírni fogok. Érette sírni fogok — valameddig minden nedvemet el-nem vesztegetem.

PENG. Ama' mi jó barátunkért Hegy-megyeiért? Vigasztald magadat. Ismét megláttuk őtet.

MAN. Mitsodát? Hegymegyeiért? — Igaz bizony. Ezt meg-nem kellene mondanom. Nem-is fogja tehát tudni Uram Atyám. — — Még-is — nem úgy. Mindent kell tudni az én édes Atyámnak. Hol találhat más-ként egy gyarló leány vigasztalást, és kön-

nyebbülést, ha csak édes Attyának kebelébe nem. —

PENG. Miről gondolkozol Mantzi?

MAN. Báró Forrási! Te tehát itt hagyhattad édes Mantzidat?

PENG. (el-bámúlva, és erős szavakkal) Forrási téged' el-nem hagyott leányom.

MAN. Hát nem olvassa vala Uram Atyám azt nékem ezen levélből, ezen szavakkal: „Nints nehezebb a' világon, mint attól elválni, a' kit szeretünk.“

PENG. Hifzen, fiam, ezek Hegy megyei-nek szavai.

MAN. (kételkedvén) Édes Atyám!

PENG. (oda adván a' levelet) Láffad, ha nem hifzed.

MAN. (el-olvasás után) Most térek immár magamhoz. Szegény néném. Szegény Hegy megyei. Oh melly irtóztató eset!

PENG. (méltóságosan, és bizodalmasan) Mantzi. El-ne veszelsük e' drága időt. Inkább meg-halok, mint hogy engem így szabadíttson-ki Trézsi. Mantzi! Atyádnak reménysége, és kívánsága, csak te rajtad áll. El-kell válnunk egymástól.

MAN. Oh jaj édes Atyám!

PENG. De egy valami jövendölés vigasztallya szívemet. Nem fokáig leszünk el-

válva egymástól. (nagy lélekkel, és erős ké-
réssel) Fogadd-fel Mantzi: tudom nemes szívű
vagy, hogy femmi ollyasra nem adod maga-
dat, a' mi engem, vagy téged meg-pirítana.

MAN. Mire véli ezt Uram Atyám?

PENG. Te szegény vagy. Az maradgy
minden betsülettel. A' te nagy lelked, még a'
leg-síralmassabb állapotban se aláztaffon-meg
annyira, hogy betsületemnek, és leányomnak
gyalázatos gyilkosságától fűgjél.

MAN. El-nem feletkezik Mantzi ma-
gáról. —

PENG. Átal-adlak tehát egy jó bará-
tomnak kezébe. Fel-találod benne édes A-
tyádat.

MAN. Oh én édes Atyám!

PENG. Én osztán fogságomba megyek.
Ott nyugodalommal élek: mert femmit se vet-
hetek szememre.

MAN. (lábaihoz borúlván) Nem, nem.
Meg-halni, azt tudom. De hogy Atyámat el-
hagygyam, azt loha se tanúltam.

PENG. Mantzi, édes leányom.

MAN. A' leg-alább való hely, melly
édes Atyámat bé-foglallya; ad leányának-is
egy szegletet. Ott fogom én el-tartani édes
Atyámat. Le-tsürgő könyveit tsókjaimmal le-
szárítom. El-távoztatom gyermeki édesdedség-

gel a' bűt. Számtalan ölelgetéseimrei el-fe-
lejtetem vele minden nyomorúságait. Oh édes
Atyám. —

PENG. (fel-emeli Mantzit, és édesde-
den néz reá.)

MAN. Uram Atyám! A' fiúi szeretet
néha tsudákat-is szokott tenni.

PENG. (szívéhez szorítván) Uram! leg-
alább ezen kintset tartsd-meg számomra, ha
a' másikat el-vefztettem.

V. JELENÉS,

A' VOLT TAK, HEGYMEGYEI.

HEGYMEGYEI.

(rongyos ruhában, egy mogyorófa kezében, roz-
kalap fejében, és bűgyor a' hátán, útra el-
készülve)

HEGY jöttem ezen házba, így hagyom-el is-
mét ezen édes házat.

PENG. Hegymegyei!

HEGYM. Indulóba voltam immár. De
el-menni lehetetlen vólt, még egy Isten-vele-
teket utóllýára nem mondok.

PENG. (a' levélre mutatván) Nézz oda,
mit tselekedtél!

HEGYM. Szánnya-meg szegénykét.

PENG. Add vízfíza leányomat.

H E G Y M. Fölséges Isten!

P E N G. Így tartottad szavadat? Így közlöd velem utólsó falatodat?

H E G Y M. (erőssen meg-szorítván amannak kezét) Én még többet-is tettem. Ő az enyim vólt, és mennyországom vólt benne. És én oda engedtem.

P E N G. (ötet meg-ölelvén) Botsáss-meg kérlek.

V I. J E L E N É S

A' V O L T T A K, A' P O L G A R S A G N A K
két K Ö V E T T Y E I.

K Ö V E T.

U R A M!

P E N G. (magát meg-tartóztatva, és elejekbe menvén) Hozott Isten benneteket, kedves barátaim. Mi szél vetett ide benneteket. —

K Ö V E T. Mí a' Polgárságnak neviben jövünk. — Uram, fok jót tett velünk az Úr. Némelly erős öldöklések ellen oltalmazott bennünket, és ha rajta állott, nekünk mindég igazságot szolgáltatott.

P E N G. Mind ezek kötelességemben állottanak.

KÖVET. Három elztendeje vagyok (könyveit törülvén) Engemet feleségeftől, és gyermekétől ki - akarának hajtani Udvaromból. Az Úr fogta pártomat. Most immár, közönöm Istenemnek, és az Úrnak, ismét tehetős gazda vagyok. De az előbbenire térvén. Dutki, ama' pénz-váltó, valamint a' gazdagok szoktanak, igen kemény, és lélek - isméret nélkül való ember. Isten botsálla - meg néki uzorás vétkeit, és meg - ne büntesse érettek gyermekeit.

PENG. Azt, nem reménylyük, édes jó barátom.

KÖVET. A' Polgárság azomban magára vállalja az Úrnak azon adósságát. Már sem mire se légyen az Úrnak gondgya. A' Strázsát - is el - vitték immár az Úrnak házától.

PENG. A' Polgárság? — Nem, nem érdemlettem - meg tőlök.

KÖVET. És ha még ezen tsekélységet el - akarja venni az Úr. (kezébe adgya a' Papiroft.)

PENG. Polgár - tárfaim engem meg - szégyeníteni akarnak.

KÖVET. Nints több rajta ezer tallérnál. Mi ez az egefz Polgárságnak. Az Úrnak erre szüksége vagyok. Mi pedig jó szívből adgyuk.

PENG. Igen - is el - vezzem, azon édes emlékezetre, hogy illy állapotomban is szeretnek édes Polgár - tárfaim, midőn minden ellenem vagyok.

KÖVET. Uram! a' mint az Úrral bántak, égbe-kiáltó véték. — Egy ilyen emberrel — Nem, ez nem vál jóra.

PENG. Köszönöm jó barátaim. Éllyetek közönségessen. Nékem Trézsi leányom után kell látnom. E' szegény a' Fő-kántzellárnak akarja oda adni kezét, hogy édes Attyát ki-fzabadítsa. Talám még nem lesz késő.

KÖVET. Abból semmi se lesz Uram, Nem-is lehet. Tudgyuk mi azt, a' mit tudnunk kell. —

VII. JELENÉS.

A' V Ó L T T A K , M A R T O N .

PENGŐHÁZI.

(kénos várakozással)

MÁRTON! —

MÁRT. Későre jöttem.

PEN. (az ég felé) Uram! én ártatlan vagyok leányom ízerentsétlenségébe.

MÁRT. Bé nem eresztettek a' szobába. Midőn a' Kapuffal veszekedtem, szolgák, 's kengyel-futók, és Kamarnakok ki-'s bé-futtottanak

tottanak, és futások között azt kiabálták :
 hogy ő Extzellentziája a' Fő-Kantzellár meg-
 házasodik. Egy öfzve tsődült, és nagyon
 lármázó népet hallottam azután (gondolom
 ezen hirre tsoportosodtanak öfzve;) és nem
 mezfzire töllök fegyveres katonák iparkod-
 tanak. Mi gondom nékem, mondám, ezek-
 kel? és így vízfza tértem.

K Ö V E T. Ismétt valami újság, melyet
 én nem értek. Híszem fele a' Városnak fel-
 Van lázzadva a' Fő-Kantzellár ellen.

P E N G. Fel-van-lázzadva?

H E G Y M. A' Fő-Kantzellár ellen?

P E N G. Igaz-e az barátom?

K Ö V E T. És pedig az Úrnak kedviert,
 hogy ki-szabadittsák.

P E N G. Engemet szabadittsanak-ki? —
 Mennyünk. Sielsünk, édes barátim. Tsende-
 lítettük-le Polgár tárfainkat hogy engedelmes-
 kedgyenek Hertzegjeknek.

M A N. (a' követek' kezeket meg-fog-
 ván.) Köfzönnyék-meg nevemmel-is a' Pol-
 gárságnak jó akarattyát.

K Ö V E T. Igen-is, meg-tselekezfzük szép
 Kis-Afzfzony.

VIII. JELENÉS.

A' VOLTAK. BIZTOSSA (a' törvény-
nek; egynéhány darabantokkal.

BIZTOS.

(Tsak fejét tévén bé az ajtón:)

ITT vannak! itt! (bé-menvén a' többít
hívja:) tsak bé ide, bé (Pengöházinak) Egy
tapodásnyit se innétt.

MAN. Istenem! az én Atyámat! (karjait
köröszkül ölti az Attyának)

BIZTOS. (Hegymegyeihez) Az Urat —

HEGYM. Engemet?

BIZTOS. Kinek hívják?

HEGYM. Hegymegyeinek.

BIZTOS. (egy darabantná.) Ez a' ti
kontzotok.

HEGYM. (körül vétetvén) Mi dolog ez?

PENG. Uraimék, talán el-hibázták a'
házat?

BIZTOS. El-hibázták! — (Hegymegyei-
hez) Az Úr ezeknek tárfaságában egy kis sé-
tálást fog tenni a' határokon túl, és meg-ne
próbálja, hogy onnétt vízfsza térjen.

MAN. Oh Istenem! ami Hegymegyeink.

HEGYM. (kevés várakozás után) Legyen
úgy — Erre Biztos Uram, nem vala szüksé-

gem. Ugy-is láttya, hogy induló főben vagyok.

PENG. Te el-válsz, mint Férj-fiú. Illy egészséggel. Vajha jobb időket erj. (Meg-öleli, és vigabban) Mi meg láttuk még egymást bizonyossan, (azomban: néki adván a' Polgárság követtyeitől el-vett ezer talléros papirost) inhol édes fiam. Neked most nagyobb szükséged van reá, mint nekem.

HEGYM. Nem, nem, édes Atyam. A' világért sem.

BIZTOS. Félre egymástól. Még mind el-nem végeztük.

~~1.18~~ **PENG.** Magának el-fogattatását jelenti ezen papiros. (neki adgya azt)

PENG. (El-olvassa, oíztán mély és tsendes szavakkal.) A' hertzei Kötés leveleket meg-hamisítottam — A' népet fel-lázzítottam, pedig a' Hertzeg ellen!

MAN. Kitsoda?

PENG. Imhol láttjátok: — Én.

MAN. Istenem az én Atyám.

HEGY. Ez már ördögnél-is ördögebb.

KÖVET. Már ez nem megy természetesen. (A' darabantok ki-rantják Mantzit attya' kebeléből, el-ájúl kezek közt.)

PENG. (lafsú panaszszal) Barátim! mit vétett néktek az én gyermekem? (Mantzit

egy székre teszik.) Hadd üljön tsendessen. Ne ébredszétek fel edes álmából. Már most ne kéffetek. Imhol kezeim — Nintsen talán köteletek? lántzotok? avagy Mézfáros kutyátok? Én javaslom néktek: köfsétek-meg ezen fene-vadat: mert még el-szaladhat.

BISTOS. Arról ne gondolkozzon, az a mi gondunk.

PENG. (Hegymegyeihez.) Édes fiam!

HEGYM. Lehetetlen: hogy kétségbe ne essék.

PENG. Hogy osztán ellenségeink örvendgyenek? Ne engedgyük nekik ezen örömet — Mutassuk meg, hogy valóságos férfiak vagyunk — No most utóllýára: Isten veled.

MÁN. (magához térvén:) hol az én Atyám? El-vifzik kendtek ötet (meg-olelvén attyát) oh édes Atyám!

PENG. Még egyszer szivemhez nyomlak.

KÖVET. (a' másik követhez) Mi pedig itt állunk, szomfzéd, és pityergünk? — Gyere, ne legyen terhünkre.

PEN. Istenem kire bizzam már leányomat.

IX. JELENÉS;

A VOLTAK, TRÉZSI.

TRÉZSI. (lélek szakadva)

JAJ édes Atyám (meg-látván a' biztoft a' darabantokkal, meg-áll ki-terjesztett karokkal és kámúlva:) Mi lehet ez? (bátorsággal:) Mit akartok?

BIZTOS. Kendet illeti a' kérdés.

TRÉZSI. Igen-is engem' illet a' Hertzegtől jövők.

BIZTOS Mi pedig ö Ertzellentziájának a' Fő-Kantzellárnak parantsolattyaól jöttünk ide.

TRÉZSI. A' Fő-Kantzellárnak? — Né-künk nintsen Fő-Kantzellárunk immár.

HEGY. Mitsodát?

TRÉZSI. A' verembe esett. Mi pedig (meg-olelvén édes attyát) ki-szabadúltunk.

PENG. És te férjhez mentél hozzá?

TRÉZSI. Már itt volt az utólsó szem-pillantás. A' házi Kápolnába vivének, hogy meg-eskütteffenek.

PENG. Oh példa nélkül való Leány! Mit akartál fel-áldozni édes atyáért.

TRÉZSI. Egyszerre körül vették a' házat. A' Katonák bé-törekedtek, hogy a' Kantzellárt meg-fogják.

PENG. A' Fő-Kantzellárt?

R 3

TREZSI. Ő el-ülantott. Hozzám kiálta a' Nép: A' Hertzeghez a' hertzeghez! Én azon öfzve jött emberektől inkább vitettem a' hertzeg Palotája felé, mintlém lépdegeltem. Meghaladtam a' katonákat-is. Bé-törekedem a' Hertzeghez, és levetem magamat lábai eleibe. Hajafi, kinek utólsó gazsága a' volt; hogy Mártonyunktól ki-fatsarta a' gyűrüt, meg-valotta minden gonofzságait, és a' Fő-Kantzellárnak Ifientelenségét. De már ennek-előtte is ki-tudódott az Igazság azon követtől, kit a' Márkgróf küldött.

HEGYM. Meg-botsáss, nagy lelkű Márkgróf, én! ez-előtt felölled más itélettel voltam. — Oh Trézsi.

TREZSI. Hegyemegyei! édes Mantzim!

X. JELENÉS.

A' VÓLTTAK, FŐ-KANTZELLAR,
BARÓ FORRÁSI, MARTON.

FORÁSI.

(Még kívül hallatik a' népnek kiáltása, kik a' Fő-Kantzellárt kergetik. Ezt bé vivén Forrási:)

MÉG pedig egészlen az ajtóig kergetett benünket a' népnek haragja.

FŐ-KAN. Áll torzom-borz hajjal semmire kellő félénk, magán kívül.)

PENG. Mi dolog ez?

FOR. Áldás, és szerentse mindnyájotokra. A' ti szenvedéseknek vége van (a' Fő-Kantzellárra mutatván.) De ime itten látjátok!

FŐ-KAN. Oh én szegény! beteges Ember!

TRÉZSI. (A' Fő-Kantzellárhoz) Uram! a' törvény székek küldettyei itt vannak az Úr' parantsolattyára.

FŐ-KAN. (Jelt adván nékik, el mennek.) E' volt utolsó parantsolatom.

FOR. (Pengöházihoz.) Az én bátyám fejedelmet kér az Urtúl. Hol lelhesse-fel máfutt, mint itten nagy lelkü! szánakozó szivü derék ember! Egész háza lángban vagon. A' nép öfve akarja szaggatni. Én mentettem meg dühödségektől, és ide bé-hoztam.

FŐ-KAN. Könyörüllyön egy szegény beteges emberen. Minden ki-világofodott.

PENG. Jaj tehát magának. Kegyelem az Istennél vagon. Szánakodás az emberek-nél. Én szivemből sajnállom! Mindent megengedek egész lelkemből.

MÁR. (Még az ajtonál) Az Ifjú hertzeg! az Ifjú hertzeg! Ki is hágott már a' hintóból.

MINDNYAJAN. (Tsudálkozva) Az Ifjú hertzeg.

MÁRTON. (Az ajtón ki nézvén) Jön már a' léptsőkön.

FÖ-KAN. Hová dugjam magamat annak színe elöl. (a' többick az ajtóhoz, bé-jön az ifjú Hertzeg.)

XI. JELENÉS.

A' VOLT TAK, IFJÚ HERTZEG, egy KAMARNOKKAL.

IFJÚ HER.

(Pengöházit kezinel fogva)

DIADALMASKODOTT az Erkölt, derek ember. Az én Atyám a' Hertzeg szépen követi az Urat.

PENG. Kegyelmes Hertzeg!

IFJÚ HER. A' szönyeg le-esett; a' gonofzság ki-nyilt. Most tudgyuk immár hányadán vagyunk — Atyám a' Hertzeg az Urat Fő-kantzelláriusá teszi. A' mit az Úrtól várunk — —

PENG. Ezt soha se kereftem, kegyelmes Hertzeg.

IFJÚ HER. Annál inkább meg-érdemli az Úr. (Kamarás Urhoz) kérem az Urat. (ez oda adgya a' Pántlikát, melly valami rendet jelent, az ifjú Hertzeg Pengöházinak nyakába teszi) Az én Atyámnak parantsolattyára. Már most hadd tapasztallya az Ország mi lé-

gyen: egy gyilkosnak egy haramjának körmei közül ki-fzabadúlni, és egy 'bölts embernek kormánnya alá jutni.

PENG. Kegyelmes Hertzeg! Elégedgyen-meg egy fzempillantatig közfönetemmel. Én el-megyek.

IFJÚ HER. Hová?

PENG. Polgár - tárfaimhoz, hogy öket le-tsillapítsam.

IFJÚ HER. A' fel-lázzadás le-tsillapodott. Meg-jelentették nekik az Úrnak Fő-kantzelláriusságát, és ama' tellyes örömu' nép alig tudhatta magát szíve özönében meg-mérzsékelni. —

PENG. Már illy szzeretetre méltó nem vagyok.

IFJÚ HER. (előbbeni Fő-kantzellárra nézvén) Mit akar itten?

FORRÁSI. Kegyelmes Hertzeg.

IFJÚ HER. (Forrásit kezín fogva) Hozott Isten édes Báróm. (az előbbeni Fő-kantzellárhoz) Adgya magát alá az Itéletnek.

MIND. Kzgyelmes Hertzeg.

IFJÚ HER. Már ez meg-törhetné a' kö - szíveket - is. Engemet meg-lágyítottatok kedvesím. A' mit ezen nyomorúttért tehetek, azt bizonyoffan meg-teszem. (előbbeni Kantzellárhoz) Tisztullyon ezen helyről. (Fő-kantzellár el-megyén.)

MAN. Oh kegyelmes Hertzeg! Egy nap alatt Hertzegséged nékem kétfzer adta viláza életemet.

IFJÚ HER. Én pedig érzem-is jó-téte-
ményemnek boldogságát, kedves Kis-Azfzony.

FOR. Mantzi!

MAN. Forrási!

PEN. Pár szívek. Egygyik a' másikat meg-érdemli.

IFJÚ HER. (Trézsihez) És maga-is, gyönyörű lélek, leg-alatsnyabb módra meg-
fzékenítetett én miattam.

TRÉZSI. El-múlt kegyelmes Hertzeg.

IFJÚ HER. Az Úr pedig Hegymegyei. Én az Urat betsültem, minekelötte ismértem. Az Úrnak-is, drága, és szemes ember, ki annyit türt, és méltatlanúl szenvedett, egy igen jó, és tisztfséges helyet találtam immár.

HEGYM. Ézer áldás kegyelmes Hertzeg.

TRÉZSI. Hégymegyei! kurták voltak a' mi szenvedéseink, de irtóztatók.

HEGYM. Egymált ismét így feltalálni, minő Egeknek ajándékja az!

PENG. Oh minő napom ez énnékem! Öllyétek - meg édes Atyátokat fiaim! Az egek áldása Hertzegséged' fején ezen emberi nagy lelkségiért.

A'
PUSZTA SZIGET.

Í R T A
M E T A S T A S I O P É T E R

1752-dikben

É S U G Y A N A Z O N E S Z T E N D Ö B E N

J Á T S Z A T O T T

A' B É T S I

NEMZETI JÁTÉK - SZÍNBEN.

M O S T O L A S Z B Ó L M A G Y A R R A

F O R D Í T O T T A

B. RUDNYÁNSZKY KAROLINA.

A' M Á S O D I K K Ö T E T N E K I I I . D A R A B J A .

A' BESZÉLGETŐ SZEMÉLYEK.

KONSTANTZIA, Gernando Felesége.

GERNANDO.

SILVIA, Konstantia Testvére.

ENRIKO, Gernando úti társa.

A KI-ADÓNAK ösztönözésére, és kérésére készítette ezen ártatlan darabotkát Méltóságos Báró Rudnyánszky Karolina Kis-Afzszony. Betses levelét, mellyet az általküldött munkához zárt vala, meg-nem állhatom, hogy ide ne iktassam. Im így következik:

TISZTELENDŐ PROFESSOR ÚR!
NAGY ÉRDEMŰ HAZAFI!

Melly nagyra betsüllyem Tisztelendőségnek azon igaz Hazafiúi buzgó indulatját, melly által édes anyai nyelvünknek gazdagítására a Magyar Játék-színi Gyűjteménynek világra való botsátásával törekedik; ime ezen tsekély fáradságomnak, ama kellemetes Olasz vers-író Metasztazio Puszta Szigettyének édes anyai nyelvünkre lett fordításának közlésével kívánom bizonyossá tenni. En ugyan igyekeztem, a' mennyibe gyenge tebet-ségem engette mindenekben Metasztazio ékessebb szavait, és bathatósb' mondásit kifejezni, és ez okért ugyan azon egy, de sok értelmű szavait, mint p. o. pieta, tenera, oggetto 's a' t. most így, majd amúgy tettem-ki, a' mint tudni illik azokat születt nyelvünken jobban bangzani, vagy az Írószé-lyével leg-inkább meg-egygyezni gondoltam.

Ha némelly helyeken, vagy az Olasz nyelvnek meg nem éppen tökéletesen való ertése, vagy a' mi Aszszonyi nemüknek környülállásaival egybe-köttetett, tulajdon nyelvünkön való pallérozott írásbeli gyakorlatlanság tzelomat el-bibáztatta-is; táplál mindazonáltal az a' jó reménység, hogy valaminth én azt a' Tisztelendő Professor Úr kérésére édes Nemzetem kedvéért jó szívvvel tselekedtem, úgy Tisztelendőséged erről való kedvező ítéletét, és hibáimnak engedelmet-is meg-nyeri.

A TISZTELENDŐ PROFESSOR ÚRNAK

nagy becsülettel való szolgálója

B. RUDNYÁNSZKY KAROLINA.

Dukánn Szent András hav.

4. napj. 1792.

Vajha e' példát Illy nemes foglalatosságban több ifjú szépeink-is követnék!!! Azomban örvendezve jelenti a' magyar olvasóknak a' ki-adó, hogy egy nagy méltóságú Magyar Aszszonyság-is meg-ígérte, már jó ideje el-készített kézi-írásának alkalmasítását e' Gyűjteményben való ki-nyomtatásra. —

A' JÁTÉK' ÁLLAPATTYA.

AZ ifjú Gernando Konstantzia feleségével, és ennek kisdéd testvérével Szilviával egygyütt nap nyugoti Indiába hajókézik vala, az Attya' látogatására. Mészze vitetének már a' kellemetes szelektől, a' midőn fel-háborodván a' mérges tenger; csak nem végső veszedelembé hozta hajójokat. Hogy tehát a' veszélytől meg-szabadúllyanak, egy közel lévő puszta Szigetbe ki-kötének. Addig is pedig még a' tenger haragja meg-szünne, Szilvia, és Konstantzia egy kö-sziclának üregében nyugodának. De csak ugyan itt-is fel-találá őket a' szerentsérlenség, mert midőn Konstantzia ártatlan testvérével bátran nyugosznak vala, akkor a' szerentsétlen Gernando több késérőivel egygyütt el-ragattatott a' tengeri tolvajok által, és rabbá tétetett. A' Gályában lévén, észre vevék a' Rablók Gernando Feleségének ott nem létét, vízfíza térének tehát, a' már el hagyott Szigethez, hogy Konstantziát-is fel-keressék, de minden nyomokat el-vesztvén, a' két testvéreknek, a' félben szakasztott úttyokat ismét folytatták. Így tehát a' szentsétlen Konstan-

tzia mind a' Férjét, mind a' hajót, melly
őket oda kísérte, fokáig hafzontalanúl ke-
resvén, azt hitette-el magával, hogy vala-
mint Ariadnét Theseus, úgy őtet Gernando
meg-tsalta, és el-hagyta. Midőn tehát a' két-
ségbe-eséshez közelített bánattyainak első
ostromi annyira enyhültenek: hogy azok az
élethez való természeti kívánságnak helyet
engedtenek, hozzá kezdé élete meg-tartásá-
nak munkálódásához olly füvek, és gyöke-
rek által, a' mellyekkel azon föld bővelke-
dett — Az unalmas időt többnyire Silviá-
val töltötte, kiben-is meg-nem szünt a' Férj-
fiak ellen tellyes gyűlölséget, és irtózást ön-
teni, kiket emez még nem-is esmért jól.
Illy síralmas rabságának 13-dik esztendeje
után kedvezvén a' szerentse Gernandonak,
meg-szabadúlt rabságából, és visszsa-térvén
azon Szigetbe, mellybe akarattya ellen Kon-
stantziát el-hagyta, a' régen óhajtott kedve-
sét fel-találta.

I. J E L E N É S.

(Egy kellemetes tekintetű Szigetetske a' tenger közepén, idegeny bokrokkal, egyenetlen kőszikla hafadékokkal, és virágos hantokkal fel-ékesítve. Jobb felől egy kőszál, a' mellyen valamelly, még egészfzen el-nem végeztetett mettszés olvastatik.)

K O N S T A N T I A.

(könnyű szerrel bőrbbe öltözködve, 's fa-levelekkel, és virágokkal fedezve, kezében egy eltörtött törnek darabja. Hozzá készülve a' félbe hagyott írásnak bé-fejezésére)

MELLY külömb - külömbféleképpen nem gyözedelmeskedik a' fáradhatatlan igyekézet! A' kő-szál kemény, az ezköz nints hozzá alkalmaztatva, a' kéz szokatlan, és imhol a' munka előttem — — Ah tsak azt érhetném, hogy egyfzer végét láthatnám, az után pedig, oh Égek! szabadítsatok-meg e' keserves élet-től. — — Ha még a' történet, a' titkos vé-

S

gezésekéből valakit erre az esméretlen földre fog hozni, leg-alább ez a' kő meg mondgya az én gyászos, és emlékezetre méltó történetemet — — (1) „A' hite-szegett Gernan-dótól Konstantzia örököffen el-hagyatott ebben a' kietlen vad helységben. Utazó barátom, ha Tigris nem vagy, oh ályy bo-szút, oh sirass-meg.“

Tsak e' vala még héjja szerentsétlenségemnek, mellynek ki-fejezését a' következő munka fogja ki-nyilatkoztatni.

II. JELENÉS.

KONSTANTZIA, és SZILVIA (vidám serénységgel)

SILVIA.

KEDVES Néném Konstantzia!

KONST. Mi dolog Silvia? honnan van ezen örömed?

SZILV. Magam kívül vagyok örömemben. —

KONST. Mi okért?

SZILV. Az én szeretetre méltó Szarvaskám, mellyet én olly fok könyhullatással hi-jában keressem, önként vizfza-tért.

(1) Olvassa.

KONST. 'S ez okoz néked ilyen örömet? —

SZILV. Kevésnek tetszik-e ez te néked? Ez az én gondom, ez egyedül az én tárfaságom, az én kedves barátom. Engemet fzeret, engemet meg-ért, mi egygyütt alfzunk, ő tsókokat kér, és mindenkor, minden helyen el-válthatatlanúl az én oldalom mellett vagyon. Én azt el-veztettem, 's fel-találtam, és tenéked még is kevés?

KONST. Melly boldog ártatlanság. (2)

SZILV. Kedves Testvérem! mi az, hogy én tégedet mindenkor síránkozva látlak?

KONST. Miképpen szünhetnének-még könyvezni az én fzeimeim? midőn már hét-fzer, 's még hét-fzer újjult-meg az efsztendő, miolta illy kegyetlen módra el-hagyatván, az előktől el-fzakasztva, mindentől meg-fosztatva, és minden reménység nélkül, oh egek! hogy valaha születtem földgyére visszfa tér-hessek. Halva élek; és te láthatnál-e engemet vídám ábrázattal?

SZILV. Úgy de mi héjjányosságával vagyunk, hogy mi boldogok lehetsünk? Itt mi Uralkodók vagyunk, és az a' kellemetes Sziget a' mi birodalmunk. A' meg-fzeledült va-

(2) A' munkához fordul.

dak a' mi Jobbágyaink. A' föld, és a' tenger gondoskodik a' mi élelmünkről. Az égető hívségtől oltalmaznak a' növények; a' barlangok pedig a' kegyetlen hideg ellen védelmeznek, hogy itt, oh nagy öröm! a' mi kívánságunkkal semmi-is ne ellenkezzék. Mond meg kérlek, mi lehet még több, ha ez nem elég? —

KONST. A' melly jót nem esmérsz, annak fogyatkozását sem érted. Az én ajakim nem vehetik hafznát ezeknek a' füveknek; oh mikor az én gondolataim közelednek, semmi más tárgyak nintsen azoknak, hanem tsak az, a' kinek nyomdokai mind eddig megmaradtak elmémben. — Jól képzelheted, mi léfzek én akkor, mikor te a' léfzel, a' mi én most vagyok. Keserves emlékezet! melly jót kellett én nékem el-vesztenem annak a' rofznak fel-tserélésével, a' melly nékem maradt.

SZILV. Sokszor hallottam, hogy az Európai gazdagságokat, tudományokat, mesterségeket, szokásokat, és gyönyörüségeket magasztaltad; De a' te tsendességed fokkal kellemetesebbé teszi én nékem ezt a' magánosságot. —

KONST. Oh Szilvia! melly nagy különbség vagyon a' hallás, és a' látás között?

SZILV. Így tehát a' te szép úntatáfaid, mellyekkel a' Férjfiakat gyaláztad, el-enyésztek. Ezek azok az élők' nemei, a' kik minékünk ellenségeink; Nem te mondottad-e nékem ezerfzer, 's még ezerfzer — —

KONST. Igen-is én mondottam; de soha eleget nem mondhattam. Hamissak, kegyetlenek, hit-szegők, tsalárdok, minden vad állatoknál gonofzabbak, a' könyörületesség mi légyen nem tudgyák (3) 's nem-is esmérik. nintsen benne sem fzeretet, sem hívség. Egy szóval: embertelenek.

SZILV. No 's tehát itt leg-alább tőlek bátorságban vagyunk; De — ismét sírfz? Ah ne szomorkodgy annyira, ha fzeretsz engemet. Mit tehetek kedvesem vigasztalásodra (4) kívánod-e a' szarvaskámot? Töröld-meg könyves szemeidet, és te benned lehet nékem-is vigasztalásom.

KONST. Oh Szilvia, igen-is nagy okom vagyon a' firánkozásra! (5)

Oh Egek! ki sírhat, ha egy boldogtalan

Nem sír, kit a' bús gond gyötör mind untalan.

(3) A' kezét meg-fogja. (4) meg-öleli, (5) Elmegyen. Az ének' vége felé egy gallya láttatik érkezni, mellytől egy tsónokba ki-száll Gernandó, és Enrikó Indiai öltözetben 's azután ki kötnek a' partra.

A' kit tsalárd férje illy kínos inségben

Hagyott, ez előktől el-fzakatt helységben.

Nem szabad még azt-is reménylenem éppen

Hogy ember tekéntsén r'am meg-fzánásképpen.

Nyomorúlt reménység! ha ezt sem várhatom

Bús forfomat nemde hát méltán líratom.

III. JELENÉS.

S Z I L V I A (egyedül.)

MELLY kegyetlen fájdalom! ez a' szünet-
len való sírátkozás magam' meg-únására, és
fzánakozásra indétt engemet. Kérem, jav^os-
lok, pironogatom, hízkelkedem, és minden fá-
radságom hafzontalan. Ez előttem egy új
meg-fejthetetlen dolog, hogy mennél inkább
sírátkozik, 's ofztán en-is sírok-leg alább
nyomába indúlok — (6.) De — mi-féle vé-
letlen halom emelkedik amott a' Tenger' par-
tyán? Nem kő-fzál. A' kő-fzál helyéből nem
mozdúlhat. Egy olyan tsudálatos nagyság
hogy mozoghatna olly kénynyen? A' viz két
felé haséttatva fehérséget hágy maga után!
úgy fzaad fzeimeim előtt, mint-ha repülne.
Szárnyait a' hátán hordozza; Víz-is, repül-is.

(6.) Mikor el-akarna indulni, meg-láttya a'
gallyát.

El-megyek Konstantziához, ő tudni fogja, ha valamely esméretes lakója a' hitetlen levegőnek. És leg-alább (7.) Nyomorult fejem! Emberek vagynak a' parton. Mit csinálnak! ki léfzen nekem légétsegem? Ah — — A' félelemtől úgy — — el vagyok foglalva — hogy fel-nem találhatom — — el-rejtssem e' magamat — vágy el-fzaladgyak. (8)

IV. JELENÉS.

GERNADO ENRIKOVAL együtt Indiai öltözetben a' hajóból ki szállva, és SZILVIA különöfen.

ENRIKO.

ÚGY de Gernandó eze' az a' mellyet mi keresünk.

GERN. Ah igen-is; mert a' szeretet' keze által vagyon ezle rajtolva az én lelkembe; és a' szivemnek dobogásai annál bizonyosabbá téfzik.

SZILV. (Bár tsak leg-alább láthatnám az ábrázattokat)

ENR. Igen könnyü el-tévelyedni.

(7.) A' midön el-akarna menni, meg-lattya az ötet nem látó Gernandót, és Enrikót.

(8.) A' bokrok közé el-búvik.

GERN. Nem, kedves Enrikóm! Éppen ez; minden követ esmérek. Imhol a' barlang a' mellyben a' tsendes el-fzenderedés között Szilviával egybe-ölelkezve hagytam-el utólyára az én hitvesemet; és föha többé nem látám. Ime a' hon rohantanak reánk a' tengeri tolvajok. Itt kaptam a' febet. A' mott ejtettem-el a' törömet. Ah kedves Barátom! minden itt-való kéfedelem hazontalan, mennyünk tovább. Te ezen az oldalon, én amazon fogom keresni. A' fziget nem nagy; egy-más. el-nem veszthettyük. Kevés reménységem van azon, hogy konfantziát fei-találhassam; De ugyan az a' föld lészzen az én firom-is, a' melly az ő sírja volt. (9.)

V. JELENÉS.

ENRIKO, és SZILVIA.

SZILVIA.

SEMMIT se érthetek.

ENK. Valósággal a' Gernandó' története szívre hatható. Alig házasodhaték-meg, 's mindgyárt kéntelenéttetett magát kedvelsével

(9.) El-megyen.

együtt a' tengerre bízni: Annak hánykóló habjai között őtet el-álélva látta; nyugodalom végett ebbe a' Pufztaságba ki-ízállatta: Amaz nyugodott, e' pedig a' kegyetlenektől el-ragadtatott: úgy bánthanak véle, mint esméretlen ellenséggel: szolgaságban éit oíly fok elztendőkig, és úgy, hogy többé femmit fem tudna az ő óhajtott tárgyáról.

S Z I L V. Már egyszer meg-fordula. Melly ékes tekintet.

E N R. Hirdetem mindeneknek az ő emberségét, az én hozzája való köteleztetésemet. Szabadságomért, az egeknek leg-főbb ajándékjáért, nékie tartozom. Legyenek-bár más-fok mind hűségtelenek hozzája; de én háladatlan lennék, ha ellene véttenék. Minden hűségtelen teremtés utálatofságra méltó; De a' háladatlan lélek az élők előtt éppen iróztatós.

Az élő-fa, a' melly kedves folyamattól

Vette táplálását, nem válik-el attól.

Meg-szakadás nélkül háladatofságát

Fenn tartya, közölvén közlett barátságát.

Óltalmazza ezt a' heves nap tüzétől

Midőn el-rekeszti azt jó tévőjétől,

Illy betses jutalmat ad vízfza érette,

Zöld ágokkal őtet hogy fel-ékesgette.

VI. JELENÉS.

S Z I L V I A (egyedül)

MI vala az, amit most láték? Férj-fi nem volt: a' tekéntetéből ki-tetfzett volna az ő Leikének fenc-vadsága. Ifjentelenek, kegyetlenek a' Férj-fiak, és minden bizonynyal ábrázatyokra vagyon ki-metzve aző kegyetlen szívek. Nem Fejér-nép: nintsen szoknyával mint mi vagyunk. Akár mi légyen, de kellemetes teremtés. El-megyek a' Nénémhez, hogy meg-kérdgyem tőle — De a' lábaim nem akarnak el-távozni. Oh Tsillagok! Mi kénfzerétt engemet sohajtózni? Miért ver olly sebesen a' szívem? Félelem-e' — Nem — öröm nem léfzen — Ha félnék — Más-féle indulat ez, mellyet nem tudok mi, a' mi a' mellyemben kereskedik.

Édes képzelődés! melly szívből sohajtok!

°S nem tudom mit, még-is örömmel óhajtok.

En ez ábrázatban egéiz kedveféséget

Látok; de el-vesztém a' vóit tsendefséget.

Édes gondolatok fogták-el szívemet,

Ellefztő reménység hevétti mellyemet

Azómban ezeknek mi hafznát vehetem?

Ha a' kit reménylek nem-is esmérhetem (10.)

(10) El-megyem.

VII. JELENÉS.

GERNANDÓ meg-háborodva 's ENRIKO.

GERNANDÓ.

AH előre meg - jelentetett az én Lelkemnek az ő fzerentsétlensége. Hijában ſiettem, hijában Kereftem, ſzólléttottam (kiáltoztam) nyughatatlankodtam. Egy helyét, egy nyomát nem találhattam az én Bálványomnak — Hol vagyon az én Barátom? Ő talám fzerentsésőbb — Enriko — Enriko? kerested? oh Ifienek! nem lehet: oh Ifienek! el-nyom a' gyengesség, és a' fájdalom! ott azon a' kövön meg-pihenek, és várakozom — — (11.) Hogy hogy? Európai betük? Tsillágok! Az én nevem? ki metzette ide? És mikor? (12.) A' hite-ſzegett Gernandótól konſtanzia örökösön el-hagyatott ebben a' kietlen vad helységben, — — Hibázom (13)

ENR. Ah erőséts engemet. Tudod-e' hol van konſtanzia.

(11) Mikor le - akarna ülni, meg látta a' metzett betüket.

(12) Olvaffa.

(13) A' köre támoſzkodik.

G E R N. Konfiantzia meg-holt (14)

E N R. Hogyan?

G E R N. Olvasd — (15.)

E N R. Szerentsétlen (16.) örökösön ebben a' kietlen vad helységben. Útazó Barátom, ha Tigris nem vagy, óh ály boszszút — — oh sírals-meg — — Még nintsen egészen bé-fejezve a' munka. —

G E R N. Nem volt elég az élete

E N R. Oh gyáfzos történet. Ah sírj Ba-rátom; méltán hullanak a' te könyveid. Én társod léfzek, és a' kövek-is tárfaid fognak lenni a' sírásban. Egyedül tsak az az egy vigafsztalásod lehet illy nagy keferüségben, hogy a' Lelked' esmérte nem mardos. El-követted mind azt, a' mit egy Férj-fitól a' szeretet, a' hívség, az igazság, és az ember-ség kívánhat. Nem tettzett az egeknek tége-det szerentséitetni. Már te néked egyébb nem maradt, hanem, hogy, a' mint lehet alá-zatosfan fejet hajts a' leg-felsőbb végezések-nek, és hogy mint okos ember, távozz-el ettől a' kegyetlen helységtől.

(14) A' metfzésre függelzi az elméjét

(15) Töndeffen olvalla az alsó szókat, és az-után fel-kiált

(16) Jajgatva el-esik.

GERN. El-távozzam! És hová kívánod, hogy mennyek? Hol reményled, hogy többé nyugodalmat találhassak. Ez az én lakásomnak helye, melyet az Égek nekem rendelkeztek.

ENR. De mit kívánsz?

GER. Egész életem' fogytáig mindenkor azt a' levegőt szívni, melyet az én kintsem lehellett: Ezekkel a' tárgyokkal táplálni gyötreimeimet; minden szem-pillantásban ide fordulni ennek a' kőnek meg-tsókolására; gyötrődve élni; az én erántom tett végezéseket, az ő nevét ajakimon hordozva, és az ő szomszédságában tölteni-be.

ENR. Ah Gernandó! ah mit mondasz! Hát a' te hazád? A' te Barátid? A' te öreg Atyád? — —

GER. Az életét meg-rövidíteném, ha nékie magamat ilyen állapotban meg-mutatnám. Menny-el, légy te mellette én helyettem, reád bizom magamat — Ha az én történetemről tudakozódik, tedd szenvedhetőbbé az én esetemet, a' mikor befzélled.

ENR. És te gondolod-e, hogy én azt tselekedhessem? —

GER. Isten hozzád Barátom!

(17) El-megy.

- „ Ah most ki akarja lelkem' panaszolni
 „ Gyötrelmit. Barátom ne kívánny gátolni
 „ A' terhes gond legyen tárfom, 's a' kegyetlen
 „ Fájdalom; minden más tárfaság kelletlen.
 „ Mit-is vigasztalna illy bús pusztaságban.
 „ Egy vélem nyomorgó Barát e' vadságban?
 „ Boldogtalan lenne ő-is. Ah ez okkal
 „ Szaggattatnék szívem szillyóflabb kinokkal.

VIII. JELENÉS.

E N R I K Ó (egyedül)

AZ ő fájdalomnak első olíromi nem engedik őtet fel-efzmélnedni. Meg-érdemli ez a' történet a' figyelmeteliséget, ha e' fokáig tart, majd erővel kelletik innen el-hurtzolni Hallod-e! Onnan a' tsónakból valakit kell a' mieink közül hívnom. Hallod-e (18) Barátom, meg-kell fogni Gernandót. A' fájdalom miatt meg-háborodván, nem akar mi velünk el-jönni. Láttjátok-e ama' helyet. Ott, a' hol a' kö-sziklák között, egy tiszta folyamat tsergedez. Érdős a' hely, és a' lefelkedésre alkalmas. Ott búvjátok-meg, ügyelletek reá, ha ő arra mégyen, és hozzátok erővel a' hajóhoz. Hallyátok-e! Mennyetek. (19)

(18) A' révéfzek közül ketten el-jörnek.

(19) El mennek a' révéfzek.

IX. JELENÉS.

ENRIKÓ közel, bal-kéz-felől, és SZILVIA hátokról ugyan azon oldalon jobb-kéz-felé mégyen, úgy, hogy amazt nem látta.

SZILVIA.

HOL vagyon Konstantzia? Nem találok ötet. Meg akarnék nékie mindent beszélni.

ENR. Mi-féle tsoda ez? Hallod-e' (20)
szép Nimfa!

SZILV. Ah ismét itt vagy te! (21)

ENR. Miért szaladsz? Halgass ide egy szempillantáfig.

SZILV. Mit akarsz velem (22)

ENR. Tsak bámúlni te rajtad, és beszélni te veled.

SZILV. Ígérd-meg, hogy távolról beszélsz velem (23)

ENR. Meg-igérem (Melly felséges ábrázat) (24)

SZILV. (Melly édes tekintet) (25)

ENR. De mi okot találsz én bennem olly nagy félelemre? Leg-alább nem vagyok

(20) Enrikót észre veszi, és meg-fordúl.

(21) Mikor el-akarna szaladni.

(22) A' Karpit mellől.

(23) A' Karpit mellől.

(24) Hátra lép.

(25) Hozzája közeledik.

Áspis, sem vad állat. Egy szóval, egy Férjfiú nem kellene benned illy félelmet okozni.

SZILV. Tehát te Férjfiú vagy? (26)

ENR. Férjfiú.

SZILV. Segéllyetek, oh Egek! (27)

ENR. Állapodgy-meg. (28)

SZILV. Kegyelem, engedelém! semmit sem tsináltam te néked; ne légy hozzám kegyetlen. (29)

ENR. Kedvesem, kelly-fel kérlek (30) kedvesem! bátorságofsá tézlek tégedet. Ah keresztül ver engemet ez azok nélkül való félelem.

SZILV. (Hogy réája bizzam magamat, a' szívem javasollya)

ENR. Kérlek, ha olly emberséges vagy, a' millyen szép, mond-meg, hol vagyon a' szegény Konstantzia? Ha ugyan tsak még életben van?

SZILV. Konstantzia! Hálá légyen ez Egeknek! Konstantzia életben van.

ENR. Életben? Ah felséges Szilvia! a' mint a' te alkatáfod, és az esztendőök bizo-

(26) Meg-háborodik.

(27) Meg-ijedve futni kezd.

(28) El-éri, és tartóztatya.

(29) Le térdepelve.

(30) Fel-emeli.

nyíttják

nyitják, te vagy Szilvia, izaladgy Konfian-
tziához, Az alatt én Gernadóhoz —

SZILV. Ah veled van tehát az a' ke-
gyetlen, az a' háládatlan?

ENR. Nevezd őtet fzerentsétlennek; de
nem kegyetlennek. Ah ne kétsél, kegyetlen-
ség lenne két olyan hűséges Hitveseknek kép-
zelhetetlen örömekeket késleltetni.

SZILV. Mennyünk együtt.

ENR. Nem. Ha együtt megyünk, több
idő kívántatik a' dologra. Eredgy, ide víz-
fza térj Konfiantziával; ide jövök én-is Ger-
nandóval. (31)

SZILV. Hallod-e', hát a' te neved?

ENR. Enrikó (32)

SZILV. Hallgass ide. Ah ne kétsél fo-
káig. (33)

ENR. Honnan van ez a' fietség, oh
kedvesem?

SZILV. Nem tudom. Hirtelen egészfen
el-fzomorodom, mikor el-hagyfz engemet: és
egy fzempillantásban ismét fokkal vídámabb-
nak érzem magamat, a' mikor meg-fordulfz.

ENR. Én pedig minden én napjaimat te
veled fogom élni (34)

(31) Menni akar. (32) Indúlni akar.

(33) Indulattal. (34) El-mégycu.

T

X. JELENÉS.

S Z I L V I A (egyedül)

SOHA bizony, mi bajam van! Ő el-mégyen, 's még-is előttem áll. Ő el-megyen, és én gondolatimmal mind örökké ötet akarom késérni. Miért gyötröm annyira magamat? Magam magamat nem értem.

Mit érzek? változáft. De minek mondhatom?

Nyugodalom-e', ez vagy terh, nem tudhatom?

De ha tehre lefz-is, a' mit mellyem érez,

Kedves ez, 's előttem igen fokát ér ez.

Ölly tehre, melly nékem vig gondolatokat

Nyújt, és el-üz minden más indulatokat

E' gyúllasztó lángot önt szivem' erére,

De oh melly édesked szív-dobogás ére! (35)

XI. JELENÉS.

K O N S T A N T Z I A egyedül.

AH melly hafzon nélkül fut az idő tőlem!

Melly febes lépéssel tűnik-el előllem!

Idővel akár melly fák-is el-szenyvednek,

A' kö-szicklák ennek, 's mindenek engednek.

De az én gyötrelmem utólsó vénséget

Tsak nem ér. Oh minek mondgyam ez inséget!

(35) El-megyén,

Halál ez, nem élet: 's ha még fog tartani,
E' lafsú Haldakláft hogy kell ki-állani! (36)

Most mint-hogy az én tölem el-távozott
ártatlan Teli-vérem engemet békefésben itt
hagyott, az én keferves hivatalomra fordít-
tom kezemet.

XII. JELENÉS.

GERNANDÓ, és az előbbi

GERNANDO.

MOST mivel hogy az én szánakodó Ba-
rátom (37) megszfire hátra vont a lépését, an-
nak az imadandó kőnek tsokolgatására vizs-
za-térek — De — kivan ott? (38) Honnan
jő? Mit tsinál?

KONST. Te izzadsz szerentsétlen Kon-
stantia, és talám örökösen esméretlenül ma-
rad ez a' te fáradságod!

GERN. Konstantia? Ah kedvesem. (39)

(36) El-végezván a' második részét, el-mé-
gyen, hogy le-üllyön egy bal kéz felől-lévő tö-
kére, és az első részét ismét el-kezdi.

(37) Nem láttya Konstantziát.

(38) Meg-láttya Konstantziát.

(39) Meg-öleli, Konstantzia hátra fordul, és
meg esméri.

KON. Ah Hite-fzegett! Meg-halok!(40)

GERN. Én kintsem! Ne útály! Istenem!
El-vezttette minden érzékenységit. Ah a' meg-
hidegedett nedvességnek mi-féle tsepei — —
Hol lehetne — Igen-is — Nem mezfze foly
a' Patak — tsak az elébb látám. És az én
Bálványomat illy magánoffan kéntelenéttetem
el-hagyni? Repülve vízfza térek (41)

XIII. JELENÉS.

ENRIKÓ és KONSTANTZIA el-ájulva.

ENRIKÓ.

SEMMIT sem tud az én kedves Barátom
aző boldogságáról. El-rejtette magát előttem.
Nem tud elé-jönni — De azon a' kövön egy
Nimfa nyugszik (42) Nem Szilvia, tehát Kon-
stantzia. Oh egészen halált mutat az ábrázattya!

KONST. Istenem! (43)

ENR. Konstantzia!

KONST. Haggy békét (44)

ENR. Ah a' te Férjedben a' valóságos
fzeretet él!

KONST. Haggy-el Hite-fzegett hadd
hallyak-meg békével (45)

(40) A' köre le-rogyik. (41) Sietve el-mégyen.

(42) Közelebb mégyen, 's meg látta.

(43) Magához kezd térni. (44) Reá sem néz.

(45) Nem néz reá.

ENR. Én Hite-fzegett? Nem esméríz engemet.

KONST. Oh Tsillagok! (46) Holvan Gernadó? Te már nem vagy az? vagy az elébb álmodtam, vagy most álmodom.

ENR. Nem álmodtál, 's nemis álmodol. A' te Gernadódat láttad a' mint véfzem észre: Most az ő baráttját látod.

KONST. És ő tsak elébb tért vizfsza én hozzám? Ő, a' ki engemet el-hagyhatott e' magányofságban.

ENR. Ah nem hagyott-ei tégedet a' boldogtalan; hanem el-ragadtatott.

KONST. Mikor?

ENR. Mikor te az álomba el-merülve amott nyugodtál (47)

KONST. Ki-ragadta-el?

ENR. A' kegyetlen tengeri Tolvajok, az ő véietlen való reá zohanások által. Ő magát oltalmazta; de az ő meg-sebesétett kezéből a' tört ki-ejtette; a' fokaság el-nyomta, és rabbá lett.

KONST. De mind ez Óráig — —

ENR. De mind mostanig semmi egyebe fza bad nem volt, tsak a' gondolattya — És az ő gondolattyaival mindenkor melletted volt.

(46) Meg-fordúl, és bámulva félelmeifen meg-nézi

(47) A' kő hafadékra mutat.

K O N S T. Oh Isten, melly igazságtalanúl bántom te véled én Gernandóm!

E N R. Itt vagyok már végtére, a' fogságból ki-fzabadulván — Ittvan nálad. Vízfza tért a' te Hüséges, és érzékeny Férjed, hogy nyugodálmadat vízfza adgya, hogy firalmidat el-tsendeséttse, hogy véled éllyen, és melletted hallyon-meg.

K O N S T. Ah kedves Gernandóm! Ah hol vagy? (48)

UTÓLSÓ JELENÉS.

SZILVIA jobb kéz felől, és az ELŐBBIEK, azután GERNA NDÓ ugyan azon oldalon.

SZILVIA.

K O N S T A N T Z I A, Konfianza! Hijában Keresed itten a' te Gernandódat. Te éretted tsak az elébb amoda a' forráshoz szaladott, és meg-lepet'vén (49) vízfza nem térhetett.

K O N S T. Tsillagok! Meg-lepetett? Ki által? Miért?

E N R. Engedgy-meg: az én hibám. Mivel ő téged meg-holtnak gondolt, és itt akart maradni, meg-parantsoltam a' mieinkeknek, hogy erővel el-hurtzollyák.

K O N S T. Mennyünk, és szakaszfzuk végét a' nyughatatlanságnak. (50)

(48) El-indúl bal kéz felé. (49) Jobbfelé mutat
(50) El-akar menni.

SZILV. Várákózz. Én már nékiek mindent meg-magyaráztam.

KONST. Hogy még - is várákózzam? nem eleget várákóztam annyi elítendőig? Ideje már! Ideje, hogy az én keferves állapotomnak végét érjem (51)

GER. Ezek között, a' karok között, oh kedvesem!

KONST. Gernandó vélem van?

GER. És az én Hitvesem mellettem?

ENR. Ezek az ölelgetések, ezek a' firánkozások, ezek a' félbe szakadozott hangok engemet figyelmetesé tesznek.

SZILV. Mit gondolsz Enrikó? (52) Gernandó náladnál fokkal nemessebb. Veszed észre, hogy befél Konfiantiával; és te hozzám egyet sem szóllasz?

ENR. Imhol, ha kedves vagyok előtted, kész vagyok azt mondani, a' mit akarsz.

SZILV. Ha előttem kedves vagy? (53) Sokkal kedvesebb a' Szarvaskámnál.

ENR. Jól vagyon. Nyújtsd-ide hát nékém a' kezedet: légy az én Feleségem.

(51) Midőn meg-fordúlna, a' Gernandó' karjai között láttya magát.

(52) Enrikóhoz mégyen.

(53) Édesdeden, és nagy örömmel,

SZILV. Én Feleséged? Oh, a' nem. Ugyan bolond volnék. Ebben a' Szigetben fogok maradni, hogy magánosan töltsém életem' napjait.

KONST. Nem, Szilvia, az én Gernadóm engemet nem hágy - el. Mindent megfogsz tudni. A' Férjfiak nem embertelenek; nem hitetlenek, a' mint én mondtam.

SZILV. Mikor Enrikót meg-esmértem, én akkor ezt nem képzeltem magamban.

KONST. Igazságtalanul vádoltam őket, Ennek az el-tévegyedésemnek most magam' ellene mondok.

SZILV. Én-is' ellene mondok magamnak. (54)

Az eget akármelly sűrű köd borétsa,
 Vagy tartós fergeteg, 's felleg ízomorétsa;
 A' reménység még-is jól biztat, és végre
 Erőt vévén a' nap tisztán süt az égre.
 A' bal szerentse-is immár valahára
 Meg-únta mérgeffen nézni Konstanzára.
 Örvend már Konstanza, hogy a' fok inséget
 Meg-győzvén, el-érte az ohajtott véget.

---

(54) Enrikónak nyújtya a' kezét.

A' második kötetnek vége.